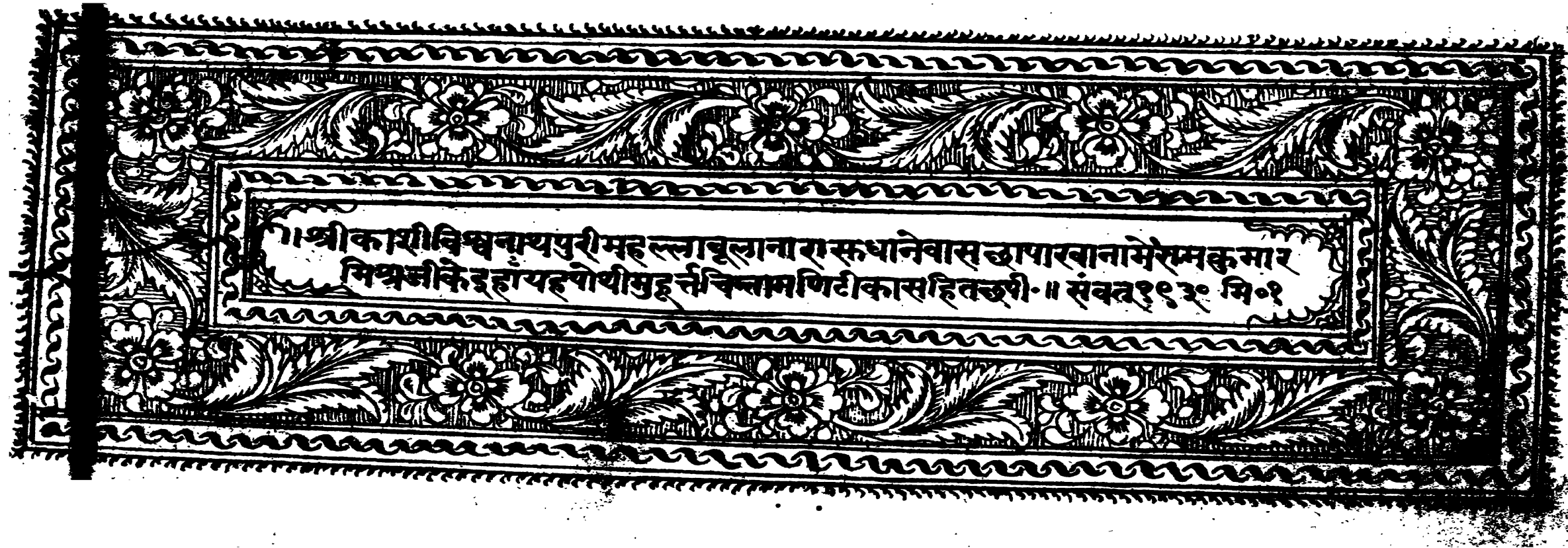

11/20/28
6 20 29
St. Louis
Missouri
Missouri Christian

॥ श्रीकाशीविश्वनाथपुरीमहल्लाचूलानारासुधानेवासछापारवानामेरम्मकुमार
 मिश्रजीकेइहांयहपोथीमुहूर्त्तचित्तमणिटीकासहितछपी ॥ संवत् १९३० मि० १

मु.टी.
शु.प्र.
१

॥ श्रीगणेशाय नमः केलासे पूर्णराकाहिमकररुचिरेषीस्य विवंस्वकीयम् भूयो भूयोपि धावत्प्रतिभटकरटिस्पर्धया चंद्रमुण्डः माधावत्त्वदंघ्रि
प्रहरति भिरतो धूयते सौधरिबीत्येवावाभिर्निरुद्धाः कपटकरटिनः केलयोः पुनंतु १ मुहूर्त्तचिन्तामणि संज्ञकस्य स्वयं कृतस्य प्रमितासराख्यम्
रामो विधत्ते विवृतिषणम्यविष्णवर्करुद्रानपितरो गुरुश्च २ चारिष्मितस्य ग्रंथस्य निर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थे शिष्टाचारानुमितश्रुतिवोधितकर्त्तव्यताकं स्व
योष्णगणेशेवनाशीवाररूपं मंगलमिन्द्रवज्रयोपनिबध्नाति गौरीश्रवदिति द्विपस्य गजस्य आस्यमुखयस्येति द्विपास्यगणेशो विघ्नहरतुनाशयतु युष्मा
कमिति शेषः कीदृशं गणेशः गौरीश्रवः केतकपत्रमंगहस्तेनाकृष्यमुखाग्रे ददत् गौरीपार्वतीतस्याः श्रवणयोः स्थितकेतकाः पुष्पकेतकं तस्य पत्रं पण
वस्य मंगस्वडं हस्तेन शंङ्गादेनाकृष्यहृद्गद्गीत्वा स्वमुखाग्रे स्वमुखौष्ठे ददाति स्थापयतीति ददत् अननगणेशस्य बाललीलासूचिता बालोपिमात्समीफ

श्रीगणेशाय नमः गौरीश्रवः केतकपत्रमंगमाकृष्यहस्तेन ददत् पुष्पकेतके विघ्नं मुहूर्त्तकलितद्वितीयदंतप्ररोहो हरतु द्विपा
शुः १ क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतुं सैक्षिप्रसारार्थं विलासगर्भम् अनन्तदेवकसूतः सुरेभो मुहूर्त्तचिन्तामणिमातनोति २ ॥

वर्तियत्किंचित्त्वे एवस्तु वलाकारेण गृहीत्वा मुखे निक्षिपतीति अतएव मुहूर्त्तकलितद्वितीयदंतप्ररोहः मुहूर्त्तक्षणमात्रं आकलितो निःसृतो द्वितीयदंतप्र
रोहा द्वितीयदंतोद्गमेन सः अननकेतकपत्रस्य मुखस्थापनसमये यावन्निगरणं न करोति तावद्गणेशोपि द्विदंत एवात्मैकिकैरित्यभूतोपमेयम् १ अथ ज्यो
तिषग्रन्थमारभमाणो विषयप्रयोजनसंबन्धाधिकारिणः सूचयन् कर्त्तव्य उपजातिकया प्रतिजानीते क्रियाकलापेति अनन्तारव्यज्योतिवित् पुत्रः सः प्र
सिद्धः रामो मुहूर्त्तचिन्तामणिमुहूर्त्तानां दिनशुद्धिविशेषणालक्षणया तदुपलसितः कालो मुहूर्त्तशब्देनोच्यते तस्य चिन्ताशुद्धाशुद्धिस्तस्यामणिरिव मुहूर्त्तचि
न्तामणिज्योतिषग्रन्थमातनोति निषेधतीनामाधारस्तथायमपि ग्रन्थो निखिलमुहूर्त्तानामाधारइत्यन्वर्थनाम्नं मुहूर्त्तचिन्तामणिज्यातिषग्रन्थमातनोति
निषेधविद्यादिसंनिवेशविशेषेण निरूपयतीत्यर्थः ननु जीर्णग्रन्थैरेव मुहूर्त्तविचारे सिद्धे किमनेनेत्यत आह कीदृशं मुहूर्त्तचिन्तामणि क्रियाकलापप्रतिपत्ति

हेतुं क्रियाजातकर्मोदिकास्तासां कलापः समूहः तस्य अमुकस्मिन् शुभदिने कार्यमेतदस्मिन् शुभदिने कार्यमित्येवं रूपात्तदचरं प्रतिपत्तिः ।
सम्यक् ज्ञानतस्य हेतुकारण अयमर्थः अन्यग्रथेषु तिथ्यादिप्रकरणेषु तिथ्यादिशुद्धिरुक्ता तत्तत् ज्ञानसत्त्वकरणानां पुनः पुनरालोडनेन सिद्धोदिति
रवः अत्रैकस्मिन्नेव पद्ये यो मुहूर्त्तौ विचर्यते तस्य तत्रैव निर्वाह इति लाघवं नन्वप्येवमपि ग्रन्थेषु एवं विधमुहूर्त्तनिरूपणात् व्यर्थं यं श्रम इत्यत आह पु
नः कीदृशं मुहूर्त्तं चिन्तामणिं संक्षिप्तसारां विलासगर्भं संक्षिप्तश्रमसारां विलासगर्भं विष्कृष्टार्थस्य विलासः प्रकाशः सगर्भे यस्यासौ अत्र शब्दलाघ
वे विष्कृष्टार्थस्य निरूपणाद्यथा गुरुमुखं विनेवार्थं ज्ञानं सद्यो मनसि जागर्त्तितथानाम्यग्रथेतेषु तत्र शब्दकारिण्याद्गुरुमुखादपि दृष्टित्यर्थं ज्ञानं न भवतीत्येतद्
र्थमस्वारभइति ननु संवधादिचतुष्टयकथनं विना कथं श्रोतुं प्रवृत्तिः उक्तं च सिद्धिः श्रोतुं प्रवृत्तानां संबन्धकथनाद्यतः तस्यात्सर्वेषु शब्देषु संबन्धः पूर्व
मुच्यते किमेवात्राभिधेयस्यादिति एष्टुकेनचित् यावत्प्रयोजनं नोक्तं तावत्तत्केन गृह्यते इति उच्यते मुहूर्त्तचिन्तामणिमित्यनेनैव पदेनैव सर्वं सूचितं
तथा च नारदः अथ यथास्मिन् संबन्धे वेदांगमिति धातुतदिति यद्वात्राभिधेयपदार्थानां मुहूर्त्तानां ग्रन्थस्य च प्रतिपाद्यप्रतिपादकभावसंबन्धः प्रयोजनं तु
श्रुत्वा मुहूर्त्तनिरूपणं वेदादिकालनिर्णयश्च यदाहनारदः प्रयोजनं च जगतः शुभाशुभनिरूपणमिति कश्योपि ग्रहणग्रहसंक्रातियज्ञाध्ययनकर्म
ण्येषु प्रयोजनं त्रतोद्वाहक्रियाणां कालनिर्णय इति तज्जिज्ञासुरधिकारि सच हि जगत्प्रधानः उक्तं च नारदेन सिद्धांतसंहिताहोत्ररूपस्कन्धत्रयात्मकं वे
दस्य निर्मलं चक्षुः ज्योतिः शास्त्रमकल्पं विनेतदखिलं श्रोतस्मार्तकर्मनसिध्यति तस्माज्जगद्धितायैदं ब्रह्मणानिर्मितं पुरा अतएव हि जैरेतर्ध्ये
तस्य प्रवृत्तः अत्रैव कारस्य पाठक्रमेण योजने प्रयोजनं विनेव इति शिखाध्ययनस्यावश्यकत्वं प्रतीयते हि जैरेवेति व्याख्याने हि जव्यतिरिक्तैः शब्दै
र्नाध्ययति च प्रतीयते व्याख्यानद्वयमपि युक्तमेव ननु कथं श्रोतस्मार्तकर्मोपयोगि ज्योतिषमिति चेत् उच्यते अष्टवर्षं ब्राह्मणमुषनयीत वसंते
ब्राह्मणे गनीनादधीत दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेतेत्यादि श्रुतयः सति तत्र वर्षादिज्ञानं वसंतादनुज्ञानं दर्शपूर्णमासयोर्ज्ञानं च ज्योतिषं विना सर्वथा न निर्वाह
नीत्यवश्यमध्येतव्यं ज्योतिः शास्त्रं उक्तं च वेदांगज्योतिषे वेदादिषु शार्थमभिप्रवृत्ताः कालानुपूर्वाविहिताध्ययनाः तस्मादिदं कालविधानशास्त्रं यो ।

सु-दी-
रु-ष-
२

ज्योतिषवेदसुवेदयज्ञान यथाशिवामयूराणां नामानां मणयो यथा तद्देहं मशास्त्राणां गणितं मूर्धनि स्थितं तस्मात्कर्मापयोगिकतयाऽ
वश्यमभ्येतव्यं ज्योतिःशास्त्रम् तच्चरूपरीक्षितशिष्याय देयम् तदुक्तं श्रुतौ विद्याहं क्वैवाह्यणभाजगामगोपायमाशेषधिष्ठहमस्ति अस्त्यकायात्
जवेहिताय नमां ब्रूया अवीर्यवती यथास्याम् अन्यच्च नैतदेयं दुर्विनीताय जातु ज्ञानगुह्यं तद्विसम्यक् फलाय अस्थाने हि स्थाप्यमाने ववाच देवी
कोपां निर्देहेतं चिराय विनयावत्ताय दीयमानं प्रभवेत्कल्पे तव सफलम् उपकृत्यानुचिन्तकानुशास्त्राप्युपकारस्य परं हि साधुरेवेति श्रुत्वा पठति
महान्देशः गर्गः स्नेहाल्लोभाच्च मोहाच्च यो विप्रो ज्ञानतोपि वा श्रुत्वाणां सुपदेशं तु विद्यात्स नरकं व्रजेदिति ज्योतिःशास्त्राध्ययने फलमाह माडव्यः
एवं विधस्य श्रुतिनेत्रशास्त्रं स्वरूपभर्तुः खलु दर्शनं वै निहत्य शेषकलुषं जन्मानां षडक्षधर्ममुत्वास्पदं स्यात् अत्र ज्ञानविशेषणं ज्योतिर्विदः पू
ज्यत्वारतम्यजीर्णेषु तथापि दशदिनकृतपापहंति सिद्धान्ते वेत्तां चिदिनजमित्तैः पतत्रविशिष्ट एव करणभगणवेता हंत्यहोरात्रेषं जनयेति
घनमहस्तमभसि सुसूची नक्षत्रसूची लक्षणं बहुसंहितायाम् अविदित्वेव्यः शास्त्रदेवज्ञत्वं प्रपद्यते सापत्तिदूषकः पापो ज्ञेयानसत्रसूचकः
तिष्ठन् पापं च जानाति ग्रहाणां नैव साधनम् परवाक्येन वने न्तते वेन सत्रसूचकः नक्षत्रसूचयतीति नक्षत्रसूची नक्षत्रसूचके दिष्टसुपवा
संकरादियः सत्रजत्यन्यतामिस्त्रसार्धं मृशविडंबिना नक्षत्रजीविनपापमिषजं शुल्कजीविनम् तादृक्पौराणिकारी श्ववाम्नात्रिणापि ना
चैपत् क्रुस्यिडंबिना नक्षत्रसूचके नुसंहाधतामिस्त्रनरकं व्रजंति अतश्चायथा शास्त्रमादेशक एव नक्षत्रसूचकः नतु संपूर्णशास्त्रप
रिज्ञानं देवज्ञत्वं प्रपद्यत इत्युक्तत्वात् पूर्वकर्माजितसदसत्कर्मविपाको देवतज्जानातीति देवज्ञः तस्य भावो देवज्ञत्वं गुरुः देवज्ञेः शास्त्रतत्त्व
ज्ञेयं चोन्विष्यते यदि सन्बुहर्तुः समन्वेषानान्येन सत्रसूचके रिति अतएव कश्यपे विदपारगसाहित्ये नैव नक्षत्रसूचकस्य श्राद्धभोजनमाह
अशिविप्रभहताचव्यंगेन सत्रसूचकः काणः कुठश्चमं दश्चिन्मूर्खः कुण्डवान् सर्वश्राद्धनियोक्तव्यामिश्रिता विदपारगे रिति वसिष्ठः त्रि
रुन्दपारगम एव पूज्यः श्राद्धे सदा भूस्तरुंदमध्ये नक्षत्रसूची खलु पापरूपो हयः सदा सर्वैरुधर्मकृत्ये वराहोपि सावत्सरिके देशे वस्तव्यभूति

राम
१२

मिच्छता चसुर्महर्णेहियत्रेषः पापंतत्रनविद्यते मुहूर्ततिथिनक्षत्रमृतवश्चायनानिच सर्वाण्येवाकुलानिसुर्नस्थात्तां वत्तरोयदि अंतो गणकां
 नायदवाक्तेयत्वमभ्यधापिधर्मशास्त्रतत्रसूचकाभिप्रायेणज्ञेयमहाप्रयोजनंतुएतच्छास्त्रस्यसम्यक् ज्ञानाद्द्रुसायुष्यमिति तथाचमर्गः ज्याति-
 श्चत्रे तु लोकस्यसवेस्योक्तंशुभाशुभम् ज्योतिर्ज्ञानंतुयोवेदस्यातिपरमांगतिम् सूर्यमिद्राम्ने दिष्यचक्षुःप्रहाणान्तुदर्शितंज्ञानमुत्तमम् विज्ञाया
 कादिलोकैः पुस्थानं प्राप्नोतिशाश्वतम् वराहः नसां वत्सरापीचनरकेपरिपच्यते ब्रह्मलोकप्रतिष्ठाचलभतेदेवचितकइति तस्याज्यातिःशास्त्रमव-
 श्यमथेतव्यमितिस्थिते तत्राप्यार्षवाक्यतोपाठमात्रेणापिफलमस्तिस्मृत्यादिपदुनबदिति अथमुहूर्तप्रकेजनमाहसत्याचार्यः शुभक्षणक्रियारंभ-
 जनितापर्वसंभवाः संपदः सर्वलोकानांज्यातिस्तत्रप्रयोजनमिति तेनशुभमुहूर्तोरव्यकार्यसिध्देशुभमुहूर्तोरव्यतुनसिध्दितितन्नयुज्यते येन
 तस्यसाम्यंतस्यविपाकसुसोसधिवेपि यःसाक्षात्प्रतिज्ञःसापिनशक्नोत्यथाकर्मसिध्दितिशेनकाक्तेः प्राचीनंसदसकर्मरूपदेवस्यावश्यभावि
 त्वादितिचैव नविवाहाविवाहादिषुविहितकालस्य पुरुषप्रयत्नसाध्यत्वाद्भययोगेसत्येवकार्यसिद्धिर्नकेवलदेवेनेति तदुक्तकेशवार्किणा फ
 लैर्घादेषाक्तनेमैर्नक्तिकृष्याद्युपायेषुपरः प्रयत्नःश्रुतिःस्मृतिश्चापिजृणानिषेधविद्यात्मकेकर्मणि किंनिपण्णेति यदितुदेवमेवफलेतदासर्वजि
 म् कृष्याद्युपायेषुकथं प्रवर्ततेति किंच श्रुतिस्मृत्याद्योपिनिषेधविध्यात्मकानिरर्थकाःस्युः नचसमारोहेन्यथाहभ्याजदीन्तेनसंशयमभ्याप
 यतेत्यादीनामाश्रयायनादिवचनानांचिकित्साशास्त्रस्यइवैव्यर्थप्रसङ्गः स्यादित्यर्थः याज्ञवल्क्येपि देवंपुरुषकारेपिकर्मसिद्धिर्व्यवस्थिता तवदे
 वमभिव्यक्तपौरुष्येवेदेहिकमिति कर्मसिद्धिः फलवाप्तिरेषानिष्ठाचलक्षणा साचकेवलदेवेनव्यवस्थिता अपितुपुरुषकारेपि पुरुषकारः प्रयत्नः
 पुरुषकाराभावेदेवमेवनास्तोत्याह तत्रदेवमिति पूर्वदेहाजितंपौरुष्यमेवदेवमित्युच्यते तत्रास्यपुरुषप्रयत्नानंतरंमहाफलोदयेनअसिध्यक्तंभवसि
 अतएववसंतराजः पूर्वजन्मजनितंपुत्राविदः कर्मदेवमितिप्रचसते उच्यमिनसमुपाजितंतदावांचितंफलतिनेकेकेवलमिति देवप्रयत्नोपस्यतं
 दिर्नभवतीत्यत्रहृद्यन्तमाह याज्ञवल्क्यः यथात्येकेनचक्रेणरथस्यनगतिर्भवति तदसुरुषकारेणविनादेवनसिध्यति केशवार्किपि प्राक्कर्मबीजसंस्थितं

शु.टी.
शु.प्र.
३

नलोर्वा संस्कारवत्कर्मविधीयमानम् शेषाययोयायचयस्य तस्मात्सदाचारवतांनहानिरिति यस्याक्कर्मजन्मांतरोपाजितं कर्मदेवस्तं
स्य विधीयमानं अधुना क्रियमाणं कर्म शेषाय च भवति किंचटबीजं सलिलानलोर्वा संस्कारवत् यथा सहीजं शूभे सलिलादि संस्कारैः संस्कृतं
सुदुहेति वर्धते च तद्वत्साकर्मोपि एहि केन सत्प्रयत्नेन वर्धते अन्यथा क्षीयत इत्यर्थः तस्माद्ज्योतिः शास्त्रविहितकाले विवाहादिकुर्वतो शातिचिकि
त्सादिसदाचारवता पुरुषाणां सदा नहानिः स्यात् अन्यच्च देवैर्हि पुरुषनिष्ठं तद्देशकालवशत एव विपच्यते दुष्टमपि दुष्टान्तरसाहित्येनेतत् दुष्टकारि
भवति यथा दुर्जनैरन्धान्वेषणेन अतएव वसंतराजः सर्पवन्नि विषकंठकादिके येन देवशरणापि मानवः दूरतस्य जयति पौरुषं तदा तेन न स्फुरति
देवताधिकं पौरुषेण हृदये स्थितो गति प्राप्नुवंति पुरुषाः क्रमेधसः शांति देवशरणालयं यथापादपाज्वलति दावपावके इति अतः शकुननिमित्तादि
भिः सूचितं शुभं फलं शूभेन प्रयत्नेन वर्धते एव तथा च वसंतराजः तन्निरूप्य शकुनेन दुःखदेवं च यंति नित्यं समुद्यतं पौरुषेण पुरुषाः क्रमेधसः
संश्रयति पुत्रं हितमिति तदेव फलं दुःखं समुद्यतं शकुनेन निरूप्य ज्ञाता पुरुषाः पौरुषेण वर्धयन्तीत्यर्थम् यथा येन प्रहेण यावती दृशान्तर्दृशा
वाहति तस्याः फलपरिपाकः तावन्तं कालमभिव्याप्य मवेदेवेति स्थिते दृशा प्रवेशकालीनं च द्रायच्छुभाशुभफलं निरूपणं यथा तस्य दृशा फलस्या
न्यथा त्वमस्य त्वमाधिकं वा वोरुंध्रयति तद्देतदपि बोद्धव्यम् नन्वनंतोक्तं सर्पविषयवद्यादिदृष्टान्तेन पौरुषमेव फलसाधनं कथं न स्यात् तथा
च कृहचात्रायां वराहः तथापरे तपे स्थे वेदवधैर्या विलंबिनः प्रत्यक्षतः क्रियासिद्धौ केवलं जगुरुद्यमं उस्थानहीनो राजा हि बुद्धिमानपि सर्वदा प्र
धर्षणीयः शत्रूणां भुजंगद्वनिर्विषः विधानगणनाज्जडः पुरुषकारमुक्तादरो मनोरथपरिश्रमेन परितुवति श्रीमुखपराक्रमविनिश्चितैके सु
नयो हियस्यः कृतं हरिर्मदसुवासितं पिबति कुंजरासूकमधुद्वयादि उच्यते समानभूमिषु समानसलिलादिप्रयत्नेपि फलं वैचित्यदर्शनात् का
रणांतरं कल्प्यते तदेव देवमिति अत उभयोर्योगसत्येव फलसिद्धिरिति एतदपि तत्रैव कृषिदृष्टिसमायोगादृश्यं तफलसिद्धयः अस्मिन्नेव शरणे
श्लोकान्देयायनमुखोद्गतान् कृषिः पौरुषं दृष्टिर्देवः कर्षकः पौरुषेण कृषिकरोति ताम् देवं वक्ष्यासाधयति अथ कृषिकरोति च तदा वृष्ट्या विनानकिं

चिंफलमाप्नोति यदि पुनः कर्षको बीजं वपति देवं च वर्षति तदा फलमधिकमुत्पद्यते एवं देवपुरुषकस्योः समयो र्षफलसिद्धयो दृश्यते अर्वा र्षे श्री
व्यासमुखोद्गता इमं श्लोकः न विना मानुषं देवा देवमानुषा हि ना नैको निवर्तयत्यर्थमकारणिरिवानुमिति केचिद्बुद्धिः केर्मानुसारिणीति मन्यमानाः
प्रयत्ने पि देव रूपदतिरुत्वा देवमेव फलसिद्धिः कारणमिति वदति तन्न अनवस्थादोषप्रसंगात् तथा हि प्राक्कर्माजितपौरुषमेव किल देवशब्देनो
च्यते अत्रत्यः प्रयत्नः प्राचीनपौरुषलक्षणेन देवेन जन्यते तदपि तत्प्राचीनपौरुषजन्यमित्यनवस्थाऽतः प्रयत्नोपि देवप्रेरित इत्यनुपपन्नम् ननु
बीजांकुरन्यायेनानवस्थादोषो न भविष्यतीति चेत् ननु हि बीजांकुरन्यायेन देवमेव मूलमिति निश्चीयते नापि प्रयत्नः अतः सत्युभययमि फलसिद्धिरिति त
त्वं एवं चेत्तर्हि पूर्वोक्तानां शो न कादि वाक्यानां येन तु यस्मात्तस्य विपाके स्तरे शसचिवोपियः साक्षात्प्रियतिजः सोपिनशक्तेः न्यथा कर्तुमित्यादिका
ताक्रागतिः उच्यते देवं सुदृढकर्मनस्यावश्यं भावित्वाद्गृहशान्त्यादिरूपेण पूर्वेण प्रयत्नादपि तन्निवारयितुं न शक्यं सुदृढमूलत्वात् प्रबलवानाघोतेपि दृढ
मूलपादपवत् अदृढकर्मजं तु देवप्रयत्नेन निर्वस्यति शिथिलमूलपादपवत् तथा च जातके ये धर्मकर्मनिरतापि जितेन्द्रिया ये ये पश्यभोजन जुषो हि जदे
वभक्ताः लोकैर्न प्रथमं धितिये कुलशीललीलान्तेषामिदं कथितमायुर्धरधीभिरिति प्रयत्नाभावे तु विपच्यते तथा च तत्रैव पापिष्ठयेदुराचारो देवब्राह्म
णनिन्दकाः अपश्यभोजनस्तेषामकालमरणध्रुवमिति वेद्यकेपि पूर्वजन्मकृतपापव्याधिरूपेण बाधते इति सर्वव्याधीनां साधारण्येन कर्मजत्वेपि
साध्यासाध्यत्वेन द्वैविध्यम् तत्रापि कच्छेपायः सुखोपायो द्विविधः साध्य उच्यते असाध्यो द्विविधो ज्ञेयो साध्यो यश्चाप्रतिक्रियः साध्यापाप्यत्वमाया
तियाप्याश्चासाध्यता तथा प्रतिप्राणानसाध्यास्तु नराणामक्रियावतामियादिनाः चिकित्सव्याधेर्दृढमूलत्वमन्येषामदृढकर्ममूलत्वं निश्चीयते अतो दे
वस्येदृशं द्वैविध्यमस्ति अतः शो न कवाक्यानामयमर्थः येन त्विति येन पुरुषेण यत्प्राप्तव्यं अवश्यं भोक्तव्यं दृढकर्मपाजितमिति यावत् तदन्यथा कर्त्तव्यं ह
स्यतिरपिनशक्तः अर्थादन्यददृढकर्मपाजितमन्यथा कर्त्तुं शक्त इत्यर्थः अतो निमित्तशकुनादिभिर्दृष्टफले ज्ञानेवौ धायनादि विहितेन तच्छांतिदाना
दिरूपधर्मेण प्रयत्नेन तन्निवस्यते शक्यं भवर्ध्यते अतएव तेनैवोक्तं त्स्फुपरीक्षितं विलम्बं धर्मा र्थस्वस्वाय दंपयोः अपरीक्षितं विलम्बं न हि देयं यदितेन देव

सुदी.
श. प्र.
४

विदा अपशोवनिधौ मज्जमिश्रास्त्रमविज्ञाययोद्द्यदिति बृहस्पतिरपीद्रव्याह स्वाभावादेवकालोयं शुभाशुभसमन्वितः अनदिनिध
नः सर्वाननिर्दोषाननिष्ठणः तस्मान्निर्दोषकारार्थमुक्तमधिगच्छताम् कालः क्रमेणैतेषु को बलवद्विः शुभपदाः दोषैरुक्तेषु पिचाप्राणैर्ब
ह्मिर्व्यत्ययेह्योरिति अतः शुभमहत्त्वेनपूर्वाकर्माजितमशुभमपि देवफलनिवार्यते इत्यवयम् २ अथ तिथीशननुब्रूमाह तिथीशास्त्रेति
एतेतिथीशाः तिथीनास्वामिनः बन्धिश्चकश्चकोब्रह्म शेषस्पर्धप्रबोजनंतुतत्तदेवतापूजाप्रतिष्ठादि अथमुहूर्त्तविचारस्यप्रतिष्ठात्वात्सकस्यदि
कथनंनेक्तततश्चावधार्ये ३ अथतिथीनांसंज्ञासफलाह नंदेति प्रतिष्ठादिपंचतिथयोः नंदामद्राजया रिक्ता पूर्णासंज्ञाः स्वस्वम्सदृशफलम्

तिथीष्ववन्धिकौगौरीगणेशोहिगुहौरविः शिवादुर्गातंकेविंशेहरिः कामः शिवः शशि ३ नंदाचभद्रांचजेयाच
रिक्ता पूर्णातिथियोऽशुभमध्यशस्ताः सितेऽसितेशस्तसमाधमाऽस्युः सितेऽभौमाऽर्कौगुरौचसिद्धाः ४ नंदोर्भ
द्रानंदिकास्थ्याजयाचरिक्ताभद्रापूर्णासंज्ञाधमाकर्ता ॥

मध्यमशुभफलदाःस्युः असितेरुष्णपुष्पेशुभमध्यअधमाफलादाःस्युः ताएव नंदातिथयः शुक्रबुधमंगलशनिगुरुवारेषुसिद्धिकराःस्युः यथा
नंदाशुक्रवारि एवभद्राबुधवारिजयाभौमे रिक्ताशनौ पूर्णागुरौइति ४ अथसूर्यादिवारेषुयथासंख्यनिषिद्धतिथिर्देगधनसुत्राणिचशास्त्रिन्याह
नंदेति अर्कौदितिल्यपुष्पेषुचमी अर्कमारभ्यनंदादिकोतिथिरधमास्यात् यथासूर्यवारिनंदाधमाएवसोमभद्रा भौमेनंदबुधजयागुरौरिक्ताशु
भौभद्रा शनौपूर्णाति इहमाधुनिकानाम् प्राच्यानामृतवस्तुतस्तुतशुभाः तथाचवसिष्ठः नंदाभौमा कृषोभद्राशुक्रेदोश्चजयाबुधे शुभयोगागुरौ
रिक्तापूर्णमंदेमृताऽक्या गुरुरपि आदित्येभौमयो नंदाभद्राशुक्रशशांकयोः जयाजस्यगुरौरिक्तापूर्णाकाश्चामृताऽहभाइति नारदवाक्येशनौपूर्णम्

राम
४

चमृत्युदेतिकस्यितपाठः वसिष्ठादिवचनविसंवादात् बहुषुपुस्तकेषुशनौपूर्णाऽमृताशुभेतिपाठाच्च पूर्णसंज्ञाऽमृताकारेणैतिसिपाठः साधुतया रविवारादि
 सुयाम्यंभरणीतदारीनिनक्षत्राण्यथाक्रमेणदग्धनक्षत्राणिस्युः यथारविवारेभरणीदग्धा सेमिचित्राभौमेउत्तराषाढो बुधेधनिष्ठा गुरावज्जुसफाल्गु
 नीशुक्रज्येष्ठा शनैरेवतीनारदः आदित्यभौमयोर्नन्दाभद्राशुक्रशशंकयोः जषसौम्येगुरौरिक्ताशनौपूर्णाऽमृताशुभाइति नारदः यमसंमर्कवारिजे
 चित्राभौमेतिविश्वभम् बुधेअविष्टार्यम्णसंगुरेज्येष्ठाभोगोर्दिनेरेवतीशनिवारेनुदग्धयोगाभवत्यमी एतान्यवनक्षत्राणि रघ्यादीनांजन्मभानित्युक्ता
 नितान्यपिनिषिद्धान्येवल्लुः याम्यंत्वाष्टौत्तराषाढेधनिष्ठोत्तराफाल्गुनीज्येष्ठाचरेवतीचैवजन्मर्शाभानुतः क्रमात् क्रमात्सप्तैंद्रशसूर्यनवाष्टौ

याम्यंत्वाष्टौवैश्वदेवंधनिष्ठार्यम्णंज्येष्ठांत्यंरवेर्दग्धभंस्यात् ५ षष्ठ्यादितिथयोमंदादि
 लोमंप्रतिपदुधे सप्तम्यर्केधमाःषष्ठ्याद्यामाश्चरदधावने ६ ६ ६ ॥

पौर्णिमास्यामा १४। १०। १२। ९। ८। १५। ३० सूर्यादिजन्मतिथयः संत्याज्याः शुभकर्मणि जन्मर्सेजन्मतिथिषुशुभकर्मविवर्जयेत् बलाचेत्कुंरुतेक
 र्मनत्फलमवाप्नुयादिति ५ अथक्रकचादिनिद्ययोगाननुष्ठमाह षष्ठ्यादीति क्रमेणषष्ठ्यादितिथयः मंदाशनेश्वरादिलोमविपरीतगणन
 याऽधमाःस्युः यथाशनौषष्ठी अधमाशुक्रेसप्तमी गुरावष्टमी बुधेनवमीभौमेदशमीसेमिकादशीरवोद्वादशी एतेयोगाः क्रकचास्याज्ञेयाः त
 थाप्रतिपत्बुधवासरेसप्तमीरविवारेसंवर्तयोगा अधमास्यात् अथषष्ठी आद्याप्रतिपत् अमाअमावास्यारदधावनेदंतानांकाष्ठादिभिर्मलनि
 रकरणेअधमाःनिषिद्धाःस्युः च्चिन्मवमीरविवारयोरपिनिषेधः काशीखण्डेप्रतिपद्दशमीषष्ठीनवम्यारविवारसरेदंतानांकाष्ठसंयोगोद्देहासप्तमकुसु

ॐ टी.
यु. प्र.
५

अथ कृत्यविशेषेषु निषिद्धतिथिरिदं वंशं छंदसाह षष्ठ्यष्टमीति षष्ठ्यष्टम्यो प्रसिद्धे भूतश्चतुर्दशी विधुक्षयोमावास्या एतास्तिथिषु नापुरुषः नैलं पलं
मांसं क्षरं क्षौरं रतं मेषुन नोसेवेत् यथा षष्ठ्या तैलम् अष्टम्या मांसं चतुर्दश्यां क्षौरं अमावास्यायामिथुननसेवेतेत्यर्थः विधुक्षयः सर्वोपलक्षकः
वसिष्ठः स्त्रीसिवनपर्वसु पक्षमध्ये पलं च षष्ठीषु च सर्वतैलम् नृणां विनाशाय चतुर्दशी प्रहुरक्रियास्यादसकृत्तदासु नारदः व्यतीपातिचसंक्रातावि
कादश्यां च पर्वसु अर्कभौमदिते षष्ठ्यानाभ्यंगनचवैद्यताविति पूर्वाणिवसिष्ठ आह चतुर्दश्याष्टमी कृष्णा अमास्या च पूर्णिमा पुण्यानिपंचसुर्वाणिसं
क्रांतिर्दिनस्य चिति अत्र तिथिस्तात्कालिकी ग्राह्या उक्तं च स्नानेवाभ्यंजने चैव दंतधावनमेषुने तिथिस्तात्कालिकी ग्राह्या तथा मरणजन्मनोरिति
अथ विश्वेत्रयोदशी दशदशमी द्विके द्वितीया एतास्तिथिषु अभ्यंजन अभ्यंगमलपहात्वचनसेवत अथ निषेधो ब्राह्मणव्यतिरिक्तस्य तथा

षष्ठ्यांष्टमी भूतविधुक्षयेषु नोसेवेत न तैलपले क्षरं रतं नाभ्यंजनं विश्वदशद्विकेतिथौ धात्री फलैः स्नानममाद्रिगोर्षस
तु ७ सूर्यशपचाग्निस्सार्धं नदावेदांगे सप्तौ श्विगंजा कशैलाः ॥ च भद्रभास्करे निर्णयामते त्रयोदश्यां द्वितीयायां सप्तम्यां च विशेष

तस्यैव विदुषा त्रियाः स्नानं नाचरेयुः कदाचनेति अथ धात्री फलैः समलकैः स्नानममाद्रिगोषु अमावास्या सप्तमी नवमीषु असत् निषिद्धमित्यर्थः अत्र
वसिष्ठादिमते त्रयोदश्यादितिथिषु आमलिकस्नानस्यैव निषिद्धेनाभ्यंगस्य वसिष्ठः कामदुर्गान्तकरविविधेदुर्कदिनेषु च सकृदा मलकस्नानं संपत्सु
त्रिणाशनाम् भद्रभास्करस्तु नवम्यादिष्वेवामलकस्नाननिषेधति सप्तम्यचदानवमीषु देहश्रीसततीरामलकैर्नस्य स्नाने निहत्यं त्यदिने तु धत्ते तिले
श्रियं पुण्यकरं सदैवेति ७ अथ सूर्यादिकरेषु दग्धादियोगचतुष्टयमिद्रवज्जोयजातिक्रम्यामाह सूर्येति सूर्यशपचाग्निस्सार्धं नदाः तिथयः षष्ठ्यां
दिवारे दग्धसंज्ञा भवति यथा द्वादशोरविवारे दग्धासोमेकादशी भौमेपंचमी लुपेत्तीया गुरोषष्ठी शुक्रेष्टमी शनिनवमी उक्तं च नारदेन एकादशी चैद

राम
५

द्वादशीचाकवासरे षष्ठीरहस्पतिर्वरेतृतीयाहधवासरे अष्टमीशुक्रवारेचनवमीशनिवासरे पंचमीभौमवारेचदग्धयोगाः प्रकीर्तिताः अथवि
 वयोगाः वेदेति चतुर्थ्यादितिथयः अर्कदिवारेषुविषाख्याभवंति यथा रवोचतुर्थीविषाख्या चंद्रेषठी भौमसप्तमी बुधेद्वितीया बुधेभद्राकृत्युसि
 दियोगस्तुसप्तमीद्वादशोश्चरितार्थः एवंनवमीशून्यादावपि गुरावष्टमी शुक्रेनवमी शनौसप्तमी तथाचगुरुः षष्ठीशुक्रेनवमीचक्रेबुधेद्विती
 याद्वयेनेचतुर्थी जीवेष्टमीसौरिकुजेहि सप्तमीयोगाविषाख्याकुलनाशनास्युः अथदुताशनाख्याः सूर्यादिति द्वादश्यादितिथयः सूर्यादिवारेषु
 नाशनाख्याः स्युः वसिष्ठः सप्तपञ्च्यादितिथयः सोमवारादिभिर्भुताः अग्निजिह्वाः सप्तयोगांमंगलेष्वतिगर्हिताः अथयमघंटाः मघाविशा
 खादिजसत्राणिरविवारादिषुयमघंटसंज्ञानिस्युः यथा अर्कवारिमघायमघंटा एवसोमवारेविशाखाइत्यादि गर्गः मघाविशाखाआर्द्राचमूल

सूर्यागसन्नोरगर्गेदिशीशादग्धाविषाख्याश्चदुताशनाश्च ८ सूर्यादिवारेतिथयोभवंतिमखाविशाखाशिवमूलवन्दिः
 ब्राह्म्यकरेकाद्यमघंटकाश्चशुभेविवर्ज्यागमनेत्ववश्यं ९ भाद्रचंद्रदशौनभस्यनखनेत्रेमाधवेद्वादशीपौषेवेदशराइषे
 दशशिवामार्गेद्रिनागामधौ॥

॥सूर्यचक्रनिकरोहिणीहस्तइत्युक्तेयमघंटाः क्रमाद्रवेः एतेदग्धादियोगाः शुभेविवाहादिकार्येवर्ज्याः गमनेतुया
 प्रायामवश्यंवर्ज्याः एषामपवादोवसिष्ठेनाक्त दिवामृत्युत्रदाः पापदोषास्त्वतेनरात्रिषुशुभकार्येप्रसूतोचसर्वदापरिवर्जयेदिति आवश्यकरूपेदीपिकार्य
 यमघंटेयजेदशौमलोद्वादशनाडिकाइति अन्येषांपापयोगानांमध्याद्वात्सतःशुभमिति ९ अथचैत्रादिमासेशून्यतिथिः शार्दूलविक्रिडितेनार्द्रानुषुभावाह भा
 द्रेइति शक्रादितिच भाद्रपदेदिश्लोकोक्तेमासिषुचंद्रदशौ प्रतिपद्वितीयाइत्यादिक्रमोक्ततिथयः उमयपक्षगाः शुक्लकृष्णोपसृमताः शून्यसंज्ञकाः बुधैः कीर्तिताः
 कथिताः यथा भाद्रपदेप्रतिपद्वितीयेउमयपक्षेशून्ये एवमभसिश्चावणेउमयपक्षेचतृतीयाद्वितीयेशून्येइत्यादि अनुक्तमासानांऊर्जाषट्पस्यशुक्रतपसांकार्ति

शु० टी०

कापल्लुनमाधानां क्रुष्णपक्षे क्रमेण शरंगाभ्ययः शक्राः पंच एतस्तिथयः शुभ्या यथा कार्तिककृष्णे पंचमी शुभ्या एवमाषाढकृष्णे षष्ठी १
फाल्गुनकृष्णे चतुर्थी ज्येष्ठकृष्णे चतुर्दशी माघकृष्णे पंचमी अथैषामेव कार्तिकादिमासानां शुक्लपक्षे शक्राग्निविश्वरसाः यथा कार्तिकशुक्ले चतु
र्दशी शुभ्या आषाढशुक्ले सप्तमी फाल्गुनशुक्ले तृतीया ज्येष्ठशुक्ले त्रयोदशी माघशुक्ले षष्ठी चेति वसिष्ठः अष्टमी नवमी चैत्रपक्षयो रभ्योरपि ज्येष्ठत्र
योदशी नियमितकृष्णे चतुर्दशी आषाढे कृष्णपक्षस्य षष्ठी शुक्ले तु सप्तमी द्वितीया च तृतीया च श्रावणे सितकृष्णयोः प्रथमा च द्वितीया च नभस्ये मासि
निदिते दशमे कार्दशी नियामासीषे शुक्ल कृष्णयोः ऊर्जे चतुर्दशी शुक्ल कृष्णसु पंचमी सप्तमी चाष्टमे पक्षयो रपि षोडशे पक्षयो रपि चैव चतुर्थी पंचमी तथा

गोष्ठौ चोभयपक्षगाश्च तिथयः शुभ्या बुधैः कीर्तिना ऊर्जाषाढतपस्य शुक्रतपसां कृष्णे शरंगाभ्ययः १० शक्राः पंच सितेश
क्राग्निविश्वरसाः क्रमात् तथा निचंशुभे सार्यं द्वादश्यां वैश्वमादिमे ११ अनुराधा द्वितीयायां पंचम्यां पित्र्यभेतथा युक्त
राश्वत्तृतीयामेकादश्यां च रोहिणी १२ स्वाती चित्रे त्रयोदश्यां सप्तम्यां हस्तराक्षसि नवम्यां कृत्तिकाष्टम्यां पूभाषष्ठ्यां च रोहिणी
षोडश्यां पंचमी षष्ठी शुक्ले कृष्णे यथा क्रमम् तृतीया च चतुर्थी च फाल्गुने सितकृष्णयोः तिथयो मास शुभ्या स्व्या वंशवित्तविनाशनाः आसु श्रद्धं प्रकुर्वी ॥१३॥
तमेव मंगलमाचरेदिति १० अथ नक्षत्रसंबन्धिदोषान्साधननुष्टुपद्वयेनाह तथेति अनुराधेति स्वातीति च शुभे कल्पे द्वादश्यां अर्पमाण्ये मानिद्या अदिने
प्रतिपद्वैश्वसुत्तराषाढा राक्षसमूल लल्लः द्वितीयया च अनुराधा च चतुर्दश्यां पंचम्यां च मघायुक्ता चित्रा स्वार्थो त्रयोदशी प्रतिपद्युत्तराश्वानवम्यां
कृत्तिकायदि सप्तम्यां हस्तमूल च षष्ठ्यां ब्राह्म्यभवेद्यदि पूर्वमाद्रपदाष्टम्यां एकादश्यां च रोहिणी द्वादश्यां च त्रयोदश्यां च मघायुदि इत्यादि एषः
कार्येषु कार्यं कृतं चेस्यात्स्वप्नासां न्मरणं भुवमिति ११ १२ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥

गमः
६

अथचैत्रादिमासेषुशून्यनक्षत्राण्यनुष्टुपद्वयेनाह कदास्त्रेति कदास्त्रमेसेहिष्यश्विनौचैत्रेशून्येनक्षत्रे एषुशूमेकार्केनकार्यम् यत्नेचित्तविनाशदाः ध
ननाशकसइत्यर्थः एवंवैशाखेत्वाष्टवायुचित्रोत्पाद्योशून्यमे पाशीवरुणस्तइंशततारा अजयासूर्वाभाद्रपदसंसिष्ठः अश्विरीरिहिर्णचैत्रेशून्यमेषुभिर्नेति
ते चित्रास्वातीचैशाखेज्येष्ठेविश्वेज्यतारकौ भगवासवमाषाढेश्रावणेहरिविश्वमे नभसेवारुणोत्पसमजपादश्वयुज्यपि कात्रिकेपितृमर्त्यसिसौम्येचि
त्रिह्विचतपोषिदस्तकराद्राः स्युमाषेमूलचविष्णुभं तपस्येशक्रभरणीशून्यभान्याहुरग्रजाः एषुयत्तुकतं कर्मधनेस्सहबिनश्यतीति १४ । १५ अथचैत्रादिमा
सेषुशून्यराशीननुष्टुभाह घटइति वसिष्ठः घटमत्स्यवृषायुग्ममेषकन्याःसरश्चिकाः तुल्यचापकुलीराख्यामृगसिंहाश्वराशयः चैत्राद्रौमासशून्यारव्याच

कदास्त्रमेत्वाष्टवायुविश्वेज्योभगवासवौ वैश्वश्रुतीपाशिशौषोअजपादग्निपित्र्यमे १४ चित्राद्वीशोधि वृष्यर्काःश्रुतिमूलेय
मंड्रमे चैत्रादिमासेषुशून्यास्व्यास्तारावित्तविनाशदाः १५ घटोद्गणैगौर्मिथुनंमेषकन्यालितौलिनः धनुःकर्कोमृगःसिंहश्चै
त्रादौशून्यराशयः १६ यक्षादितस्त्वौजतिथ्ये घटेषोपंचाम्यनक्रौमिथुनाङ्गनेच चापेडुभेकर्कहरीहयांत्योरोचोचनष्टेतिथिशू

शवित्तविनाशनाःइति १६ अथविषमतिथिषुदग्धलग्नानींद्रवज्रयाह पक्षादिनइति शुक्रपक्षकृष्णपक्षादितःप्रतिपदमारभ्य न्यलम्ने १७
तःओजतिथ्येविषमतिथ्योप्रतिपत्तियोघटेषोतुलामकरौ तृतीयायासृगेन्द्रनक्रौसिंहमकरौ पञ्चम्यामिथुनकन्ये सप्तम्याञ्चापेन्द्रभेधनुःकर्को
नवम्याकर्कहरीकर्कसिंहेो एकादश्याहयांत्यो धनुमीनौ त्रयोदश्यांगंत्योरुषमीनो एतेतिथिशून्यलग्नेतस्यानस्यान्तिथौनष्टे वसिष्ठः मृगसिंहोतृतीयाया
प्रथमायातुलासृगौ पचम्यावृधराशीद्विसप्तम्यांचापुचंद्रमे नवम्यांसिंहकीटाख्यावेकादश्यांगुरास्येहे वृषमीनौत्रयोदश्यादग्धसंज्ञास्त्वमीगृहाः दग्धसम
नियत्कर्मकृतं सर्वं प्रणश्यति १७ । १७ । १७ । १७ । १७ । १७ । १७ ।
श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु

मु.टी.
शु.प.
७

अथेषां दुष्टयोगानां शुभकृत्यावश्यकत्वे सति परिहारमाह नारदः तिथयो मासशून्या इति द्वाभ्याम् पृक्वन्धकाणलग्नानि विवाहप्रकरणे वक्ष्यन्ते ज्येष्ठे
हने केन्द्रे चैव त्रिकोणे च शुभभेषु पचयेपि वा एकेपि बलवांश्चापि शून्यतिथ्युदनाशका इति १८ । १९ अथ हस्तार्कादिसिद्धियोगानां तिथिविशेषणानि निघ
त्वमनुष्टुप् हयेनाह वर्जयेदिति बुधानुराधामिति च श्रीपतिः हस्ते रवौ शशिधरे च मृगोत्तमाङ्गभौमेश्विनी बुधदिने च तथा पुनुराधा पुष्यगुरो भृगुसूतेपि
च योस्यधिष्ण्यरोहिण्यथा कर्तनयेऽमृतसिद्धियोगाः एते पंचम्यादितिथिषु चेद्भवंति तत्रावर्ज्याः यथा पंचम्याहस्तार्केवर्ज्यः एवमग्रेपिषष्ठ्यादौ अन्यउक्तं

तिथयो मासशून्याश्च शून्यलग्नानि यान्यपि मध्यदेशे विवर्ज्यानि नदृष्याणीत्तरेषु तु १८ पृक्वन्धकाणलग्नानि मासशू
न्याश्च राशयः गौडमालवयोस्त्याज्या अन्यदेशे मगर्हिताः १९ वर्जयेत्सर्वकार्येषु हस्तार्के पंचमीतिथौ भौमेश्विनी च सप्त
म्याषष्ठ्या चैन्द्रेन्दवं तथा २० बुधानुराधामशम्यादशम्यां भृगुरेवती नवम्यां गुरुपुष्यं चैकादश्यां शनिरोहिणी २१ गृहप्रवे
श्यात्रायां विवाहे च यथाक्रमम् भौमेश्विनी शनौ ब्राह्मणगुरोपुष्यं विवर्जयेत् २२ आनन्दप्रव्यः कालदंडः श्वधूम्रो धाता
सौम्यो ध्वाक्षेकेत्क्रमेण श्रीवत्सोरव्योवज्रकमुद्गरश्च छत्रमिन्नमानसंपद्यलुंबो २३ । २३ । २३ । रामः

च अर्कहस्तः पंचमी च सोमषष्ठी च चंद्रभम् अश्विनी सप्तमी भौमे बुधे मंत्रं तथा शमी गुरोपुष्यं च नवमी दशमी रेवती भृगो एकादशी शनौ ब्राह्मणवर्जयेत्सर्वकार्येषु
बुधेरिति २० । २१ अन्यदप्याह गृहप्रवेश इति ननु भौमेश्विन्यादीनां गृहप्रवेशादौ स्वतएव वारनक्षत्रदोषादप्राप्तेः किमर्थमिदं वचनं उच्यते यदि विधि
व्यतीपातो दिनवाप्यशुभं भवेत् हन्यतेऽमृतयोगेन भास्करेण तमोयथेति वचनात् कार्यमात्रा प्राशस्य प्राप्ते आवश्यकत्वे प्रवेशादिसंभावनाम्यात्तदर्थमिदं वचनं
ननुक्तमेव २२ अथानंदादियोगानां शालिन्युपजातिक्रम्यामाह आनन्द इति उपात इति च २३ ॥ २३ ॥ २३ ॥ रामः

रामः
७

२४ अथैषांगणनोपायमनुष्टुभाह इत्यादिति अत्रनक्षत्राणांसाभिजितांगणनाकार्या यतोष्टाविंशतिर्योगाः यथाऽर्कदिने आद्यदिननक्षत्रं चर्क्यास्तदो
 श्विनीतःसाभिजिद्रणनयात्रयोविंशतिसंख्यमस्ति तथासत्यानंदादियोगेषुत्रयोविंशतिसंख्योगदयोगेजातः एवमिन्दुवारमृगशीर्षागणनया आनंदादिसायाः २५
 अथैतेषु कियतादृष्टयोगानामवश्यककृत्येपरिहारशालिन्याह ध्वांसइति ध्वांसमुज्जमुद्गरेयोगेषु आद्यादिपुनाज्यः पंचघटिकावज्याः पद्मलुम्बिकावैश्वतस्रः ए
 वंरेदःश्याःसप्त धूम्रभूरेकैव काणेघटिद्वयम् मुसुन्देघटिके बक्षसमृत्युत्पातकालाः सर्वेषुघटिकात्मकावर्ज्याः कालः कालरंडः अत्रामुक्तेपिवरेयोगेघटि
 त्रपवर्ज्ये उक्तं च ज्योतिःसागरे ध्वांसद्रायुधमुद्गरेषुघटिकास्तु ज्योस्तुपचोदितः पद्मलुम्बकयोश्चतस्रउदिताधूम्रसंदैकापुनः द्वेकाणेषुसलाहयेपिचगदेस

उत्पातमृत्युकिलकाणसिद्धीशुभोमृताख्योमुसलंगदाश्च मातंगरक्षश्चरसुस्थिरारव्यः प्रवर्धमानाश्च लदाः स्वनाम्ना २४ हा
 स्वादकेमृगादिदौसार्पाद्रौमेकरादुधे मैत्राद्रुगेमृगौवैश्वान्द्रण्यामंदेचवारुणात् २५ ध्वांसवज्जेमुद्गरेचेषुनाडपोवर्ज्याविदाः पद्म
 लुम्बेगदेश्याः धूम्रकाणेमोसलेभूर्द्वन्द्वे शोमृत्युत्पातकालाश्चसर्वे २६ सूर्यभादेदगोतर्कदिग्विश्वनखसंमिते चंद्रक्षेरेवि
 योगाः स्युदोषसंघविनाशकाः २७ सूर्यकमूलोत्तरपुष्यदास्रचंद्रेश्चुनित्राह्यशशी ज्यमैत्रेम् ॥ ॐ ॥ ३ ॥

नैवतिस्त्रश्वरेमृत्युत्पातकरससांदिनगतस्ताः कालदण्डेतथा २६ अथदोषापवादभूतान्नवियोगाननुष्टुभाह सूर्यभादिति सूर्योयत्रतन्नक्षत्रमारभ्यचंद्रक्षेदि
 ननक्षत्रेचतुर्नवषट्दशत्रयोदशविंशतिसंख्याकेसतिरवियोगाः स्युः तेचदोषसमूहाननाशकराः उक्तं च सूर्याच्चतुर्येदशमेचषष्ठेविश्वक्षके विंशति
 मेनसंक्षे भवतिषडभानुसदृशयोगाः कु योगविधेसकराः घटिघ्वाः २७ अथसूर्यादिवारषुनक्षत्रविशेषैः सिद्धियोगानिद्वज्जापजानिकाभ्यामह
 सूर्येदृतिजीवदतिचरविवारेहस्तमूलज्योत्तरापुष्याश्विनीनक्षत्राणिपूर्वराचार्यैः सर्वार्थसिद्धोकथितानि ॥ ॐ ॥ ३ ॥

मु. टी.
शु. प्र.
८

एवं चंद्रेश्वरणादीनि एते सिद्धियोगाः द्वादशैकैः मृगादिद्विव्यादिप्रकारेण अन्नं द्वादशिसमीचीनसंयोगसंबन्धिनसंज्ञैरुपनिबद्धाः भीमपराक्रमेण कुंयो
गा अप्युक्ताः ज्येष्ठावह्निमस्या विशारववसवे मैत्रयं यमारव्यरवौ सोमेशो च विशास्वपुष्यपवनाश्चित्रात्वषाढाहयम् मौघविश्वजलेशमित्रवसवः प्रभा
द्रसाधो शिवः शूलरिवतिपूर्वयोनिभरणीवस्वधिमूलाबुधेजीविमूलमघाद्रैयाम्यवरुणा प्रषाशशीरोहिणीशुक्रैस्वातिभुजंगदेवतमषापुष्योत्तरारोहिणीः
सौरावर्यममूलहस्तवरुणाषाढाद्वयरेवतीचित्राविष्णुमघाश्रवसर्वसमयेत्याज्या अयोगात्तु धैरिति २८ । २९ अथावश्यकवर्ज्यत्वेन द्वादस्युपस्थित्यर्थ
उत्पातमृत्युकाणसिद्धियोगानशालिन्याह द्वीशादिति विशारवादिचतुर्नसंज्ञैरुत्पातमृत्युकाणोचसिद्धियोगाः रविवारेस्युः यथारवौ विशारवा उत्पातः अजु

भौमेश्वहिर्बुधैरुशानुसार्यं ज्ञे ब्राह्मणैर्त्वार्षिकशानुचंद्रं २८ जीवेत्यमैत्राश्र्यद्वितीयधियं शक्रैः स्यमैत्राश्र्यदिति श्रवोभं
शनैश्चुतिब्राह्मणसमीरभानि सर्वाथसिद्धैकथितानिपूर्वैः २९ द्वीयातोयादासवात्सौष्णभाच्च ब्राह्मणसुष्यार्थमक्षाच्चतुर्भैः स्या
दुत्पातोमृत्युकाणोचसिद्धे वरिकायेतत्फलनामतुस्यम् ३० कुर्यागस्तितिवारोत्थास्तितिभोत्थाभवारजाः हूणवगवशेषेव
ज्योत्स्नितयजास्तथा ३१ ॥ ॥ राधास्युः ज्येष्ठाकाणः मूलसिद्धिरिति एवं सोमवारादौ पूर्वाषाढादितो ज्ञेयं तत्फलनामसदृशं उत्पातमृत्युकाणनि

विद्वाः सिद्धिः शुभइत्यर्थः नारदः विशारवादिचतुर्वर्गमकं वासदिषु क्रमात् उत्पातमृत्युकाणारव्यायोगाश्चास्युत्संयुता इति ३० अथदेशविशेषणकुर्यात्
नामपरिहारमनुष्ठुभाह कुर्यागदिति तिथिवारोत्थाः कुर्यागाः क्रकचादयः तिथिभोत्थाः अनुराधाद्वितीयामित्यादयः भवारजाः यस्यात्ताष्ट्रवैश्वदेव
मित्यादयः तथा त्रितयजाः तिथिवारनक्षत्रजाः वर्जयेत्सर्वकार्येषु हस्तार्कपंचमीतिथावित्येवमादयस्त्वेसवे हूणवगवशेषेदेशविषयः
निषिद्धा इत्यर्थः नारदः तिथिवारोद्भवानेरायोगावारक्षसंभवाः हूणवद्गवशेषान्यदेशेष्वेते शुभप्रदा इति ३१ । ३१ । ३१ ।

रामः
८

अथसमस्तशुभकृत्येवर्ज्यानुशाद्दलविक्रीडितेनाह सर्वस्मिन्निति सर्वस्मिन्शुभकार्येणतानिवैनिश्चयेनत्यजपरिहरेत्यर्थः विधुनापापेनचापायैः श्री
 णेन्दुकर्महीकृतार्कतनयैर्वायुजोयुक्तौतनुलवौलग्नलग्ननवांशौत्याज्यौ पूर्णश्रीणोपिवाचंद्रोल्मनेसर्वत्रंगर्हितइतिवृत्त्यपोक्तेः पापंदूलग्नंशुभाशगतौ
 वर्ज्यैश्शुभेसदेतिच निशान्दोर्धेरात्र्यर्धेदिनार्धेचघटीत्र्यंशंविंशतिपलानिदशपूर्वदशपञ्चाचपरिहर उक्तंचमूर्त्तः कालोनिवसतिमहा निशान्दोर्धेदिनदले
 यस्मादिश पूर्वदशपरतस्तस्याहर्ज्यानिचपलानि कुनवांशपापग्रहनवांशकंपरिहर अथग्रहणतःपूर्वदिनानांपिष्टसिंहेर उत्यात्ग्रहतःउत्यातादिव्यभोमांतरिस्तास्ते
 युस्मिन्दिनेभवंतिततोऽद्यहस्त्रिसप्तदिनानिवर्ज्यानि ग्रहोग्रहणतस्मादपिसप्तदिनानिवर्ज्यानि उक्तंच चंद्रसूर्योपरागेषुत्र्यहपूर्वशुभत्यजेत सप्ताहमशुभपं
 श्चत्स्यतेग्रहणसूतकं पिह्यधोत्साततश्चोर्ध्वंस्त्रिकसन्नुर्शने सप्तरात्रंनकुर्वन्तियात्रोद्वाहादिमद्गलमिति अंगिरापि सर्वग्राहंतुसप्ताहमर्धेग्रासेदिन

सर्वस्मिन्विधुपापयुक्तजुलवावर्धेनिशान्दोर्धेटीत्र्यंशवैकुनवांशकंग्रहणतःपूर्वदिनानान्नयम् ॥ ६ ॥ श्रीराम ॥

अथत्रिद्वेकांगुलतो ग्रासेदिनेमेकं विवर्जयेत् वैसिहः सर्वग्रासेदिनान्यष्टौसर्वकार्येविवर्जयेत् षट्दिनानि त्रिभागोनेअर्धग्रासेचतुर्दिनम् चतुर्थांशोत्रि
 रात्रस्याद्ग्रहणेचंद्रसूर्ययोः अत्रकार्यस्यावश्यकत्वेपरिहारोज्योतिर्निबंधेपचदिनानिवसिष्टत्रिदिनगगर्ध्वकौशिकस्त्वेकं यवनाचार्यसप्तमतेपंचसुहसंश
 द्विशयस्त्रिराहुरिति अयंचनिषेधो नित्यनेमित्तिकादिक्त्यादिरिक्तविषयः गुरुः नित्यनेमित्तिकेकाम्येजपहोमक्रियासूच उपाकर्मणिचोत्सर्गेग्रहवैधानवि
 चतइति शुभदोत्यात्तिश्चदुष्टंदिनमिति शुभदोत्यातावराहसंहितायाम् चंडाशनिमहीपसंध्यानिर्वतनिस्वनाः परिवेषजोधूमरक्तार्कस्त्रिमनोदयाः दुर्मेधोन्न
 रस्त्रेहमधुपुष्पफलोद्गमाः गोपक्षिमदृदिश्चशुभायमधुमाध्वेदस्याद्यज्ञतुपरत्वेनोक्ताः एतेयदिनेभवंतितदिनेमेवत्यज अथग्रहभिन्नेभंग्रहैभोमादिभि
 भिन्नभेदिततथाप्येद्ग्रहयोर्द्वयस्मिन्दिननसत्रियुद्जात तथाउत्यातेभयस्मिन्नसत्रेदिव्यंतरिस्तभोमास्त्रिविधोत्साताः संभृताः एतानिग्रहभिन्नयोद्गुत्या
 तनसत्राणिषण्मासंत्यज ॥ ६ ॥ तनसत्राणिषण्मासंत्यज ॥ ६ ॥ ॥ श्रीमहालक्ष्म्येनम् ॥

मुन्दी
शु.प्र.
९

भेदस्तारवेदयोर्पत्रवास्यादिति विवाहवृदावने नारदः ग्रहणोत्पातभेत्याज्यमंगलेषु तत्रयमिति ननु नक्षत्रसंधौ जायमाने ग्रहणं किं नक्षत्रं दूषयेदित्य
आह शार्ङ्गधरः यस्मिन्विधुं गृह्णितं वधिष्ये गृह्णाति तस्याज्यमृतुत्रयं स्यात् पाणिग्रहेपुंमरणविधत्तेर्द्वयोर्मयोश्चैव यमेव जघात् अन्यच्च पक्षांतरणग्रहणादयं
स्यात्पदात्तदात्तग्रहणापगंभ पक्षाद्विशुद्धं भवति द्वितीयपाणिग्रहेषु ध्यतिभोगेषु कदात्तइति ३२ अथग्रहणनक्षत्रग्रहणसंभेदेन निश्चिन्मासदिवसांश्चैव नक्षत्रया
ह नेष्टमिति ग्रहसंग्रहणनक्षत्रक्रमात्संपूर्णार्धचतुर्थांशः प्रासिसातिषट्त्रयैकमासान्नेष्टम् गुरुः सर्वयासिषुषण्मासान्त्रीन्मासांस्तुदलेग्रहे आपाद्ग्रहणधिष्ये
मासमेकं विवर्जयेत् अथक्रमात्ग्रस्तेऽस्तौग्रहणार्धग्रासेऽभयोः प्राक्पश्चाच्चत्रिचित्रानिष्टाः तथाअर्धस्वडेग्रस्तास्तग्रस्तोदययोरभावेपिअर्धग्रासेऽभयोः
प्राक्पश्चाच्चत्रिचित्रानिष्टाः गुरुः ग्रस्तास्तेत्रिदिनपूर्वपश्चाद्ग्रस्तादयेतथा स्वडग्रसेत्रिचित्रदिननिःशेषेसप्तसप्तचेति कश्यपः ग्रस्तोदयोपरोदोषोग्रस्तास्तेर्वाक

उत्पातग्रहतोऽग्रहंश्च शुभदोसात्तैश्चदुष्टं जनं षण्मासंग्रहं भिन्नभंत्यजशुभेयौ इंतुयोसातभं ३२ नेष्टग्रहसंस्वलाद्ग्रहाद्ग्रहासे
क्रमात्तर्के गुणेन्दुमासान् पूर्वपरस्तादुभयोस्त्रिचित्रानिष्टास्तेस्तेगवांप्युदितेर्धस्वडे ३३ जन्मसंमासंतिथयोव्यतिपातभद्रावैधस्य
प्रापित्दिनानितिथिसयर्द्धौ ॥

॥ शशीनयोः शुभेत्तत्तत्संबन्धीस्वडव्यवस्थेति ३३ अथसामान्यतोवश्यवर्ज्यानिपंत्वांगदूषणादिनिवसंत
तिलकानुष्टभ्यामाह जन्मसंतिथि परिचार्थेति च जन्मनक्षत्रजन्ममासजन्मतिथयः शुकभकर्मरुवर्ज्याः अयंनिषेधआद्यगर्भस्यैव नारदः नजन्ममासेजन्मसं
नेत्रमासदिवसेपिवा आद्यगर्भसुतस्याथदुहितुर्वाकरग्रहइति जन्ममासः सविज्ञेयो धर्जितः सर्वकर्मरुवस्तुतस्तुयत्रशुक्लादिचांद्रमासेचैत्रादौ जन्माभूतस
चांद्रमासो जन्ममासस्त्याज्यः इंद्राग्नीयत्रयैतेमासादिः संप्रकीर्तिता अग्नीषोमौत्पत्तौमध्येसमासोपितृसोमकावितिहारीवोक्तमासलक्षणते व्यतीपातादयेश्च
वर्ज्याः पितृदिनमातापित्रोर्मरणदिनंतिथिसयर्द्धौ तिथिसयस्तिथिवृद्धिश्चतल्लक्षणमाह वसिष्ठः स्युस्तिस्त्रिथयोवारैकस्मिन्नवमातिथिः तिथिर्वारत्रयेचै
कात्रियुस्त्रेकहीपिनंदिनान्यूनमासः ॥ रामः ॥

रामः
९

अधिमासश्चवर्ज्यः संक्रमद्वयासहितः सयमासः अधिकमसोः संक्रान्तः कुलिकार्धप्रहरौ वक्ष्यमाणौ पातेमहापातः विष्कुंभयोगवज्रयोगयोरेषां घटिकात्रये
यमेववर्ज्यं एवप्रकारेणकेचिद्द्वययोगेनघटिकावर्ज्योदस्युक्तम् यथा विष्कुंभाद्यघटीत्रयंचनवकव्याघातवज्रोद्भवेदिति वृत्तशततथा व्याघातेष्वर्ज्यंकाइति
गणेशज्योतिर्विदुक्तिरपिनिरस्ता विष्कुंभवेन्नयेस्तिस्त्रः षट्चगंडातिगंडयोः व्याघातेनवश्लेषुपंचनाड्याविगर्हिताइतिकश्यपकेः परिपश्यार्धवर्ज्यम् श्लेष
स्याद्याःपंचगंडातिगंडयोराद्याः षट्षट्घटिकाः व्याघातेचादिमानवघटिकाःवर्ज्याः ३४ ॥ ३५ अथपसरंध्रतिथीगवश्यकत्वेतन्निष्टवर्ज्यघटीश्रानुष्टुमाह वे
हंगेति चतुर्थीषष्ठीअष्टमीनवमीद्वादशीचतुर्दशीइत्याः पसरंध्रतिथयोज्ञेयाः आसृशुभकृतस्यावश्यकत्वेसतिआदिमाः क्रमात् वस्वकमनुत्वाशाशरानाडीस्त्य

न्यूनाधिमासकुलिकप्रहरार्धपातविष्कुंभवज्रघटिकात्रयमेववर्ज्यम् ३४ पारिघार्धपंचश्लेषट्चगंडाति
गंडयोः व्याघातेनकनाड्यश्चवर्ज्याःसर्वेषुकर्मसु ३५ वेदांगाएनवार्केन्द्रपसरंध्रतिथौत्यजेत् वस्वकमनु
तत्वाशाशरानाडीःपयःशुभाः ३५ कुलिकःकालवेलाचपमघटश्चकटकः॥

नवअष्टम्यांचतुर्दशनवम्यांपंचविंशतिः द्वादश्यांश्चतुर्दश्यांपंचघटिकास्त्राज्याइत्यर्थः पराउर्वरिताः शुभाज्ञेयाः वसिष्ठः चतुर्दशीचतुर्थीचअष्टमीनवमीतथा।
षष्ठीचद्वादशीचिष्यपक्षिद्वादश्याइत्याः क्रमादेतासुतिथिपूर्वर्जनीयाश्चनानडिकाः भूताष्टमनुत्वाकटशशेषास्तुशोभनाः द्वादश्यापुप्यत्कर्मकृतं सर्वविम
श्यतीतिदि कश्यपेनसर्वसोधरण्येनदशैववर्जिताः ३६ अथकुलिकाकालवेलाचपमघटककटकरोपीननुष्टुमाह कुलिकइतिवर्तमानस्वराणाम्देशनेश्वरेण
चिनेसतिर्यकोभवतितस्मिन्दिगुणयोक्तत्संख्यासणोमुहूर्तः कुलिकोभवति एवबुधेजीवेभौमेवर्तमानवाराङ्गितैर्योकोभवतिससद्भिः क्रमात् कालवेला
चपमघटककटकसंज्ञादुष्टमुहूर्तः स्युः यथारविजः।शनिःसप्तसंख्याकः तस्मिन्॥ ३६ ॥ ३६ ॥ ३६ ॥ ३६ ॥ श्रीरामः॥

मु.टी.
मु.प्र.
१०

द्विगुणेचतुर्दशजाताः तेनरवौचतुर्दशोमुहूर्तः कुलिकः एवंबुधःसंख्याचत्वारः तत्द्विगुणोऽष्टमोमुहूर्तः कालवेला जीवेपंचद्विभेदशमोयमघंटः मौयेत्
तीयेद्विभेषोमुहूर्तः कंटकसंज्ञः इत्यर्थः एवमंमवारादावपि अथशुभकृत्यावश्यकत्वेतिदेशभेदेनकुलिकादिदोषपरिहारमाह गर्गः विंध्यस्योत्तरकुलेतु
यावदातुहिमाचले यमकंटकदोषोस्तिनान्यदेशेषुविद्यते मत्स्यांगमाधांधेषुयमघटस्तुदोषकृत काष्मीरेकुलिकंदुष्टमर्धयामस्तुसर्वतइति केचिन्मतेकाल
केत्वारवितः शशितर्कानलागाबुधयो ५।२। ६।३।७।४ गजेन्द्र ८।१ दिनेनिशायामृतुवेदनेत्रनरोगेषुरामा ६।४।२।७।५।३।
विद्युदंतिनौ १।८ चगजेन्द्रइत्यर्थप्रहरद्वयंशनौ यात्रायामरणकालेवैधव्यंपाणिपीडने व्रतेब्रह्मसंघः प्रोक्तः शुभकर्मतस्यजेत् गौडाः सूर्यवेदशरी ४।

वरादिभेदक्रमान्मन्त्रेषुधेजीवेकुजेक्षणः ३५ सूर्येषट्स्वरनागदिङ्गनुमिताश्चन्द्रेब्धिषट्कुंज
रांकार्काविश्वपुंदराक्षितिसुतेद्यब्धिग्निर्कादिशः सौम्येद्यब्धिगजांकदिङ्गनुमितार्जीवेद्विष
ट्भास्कराः शक्राख्यास्तिथयःकालाश्चभृगुजेवेदेषुतर्काग्रहाः ३८ दिग्भास्करामनुमिताश्चशनौश
शिहीर्नागादिशोभवद्विवाकरसंमिताश्च दुष्टक्षणःकुलिककंटककालवेलांस्युश्चार्धयामयमघंट

५। चंद्रेहयपक्षौ ७।२ कुजेक्षिभूः २।१ जेवाणग्नि ५।३ गुरोर्दतिहयो ८।७ शुक्रेत्रिवेदकौ ३।४ मन्देर्तर्कगजौ ६।८ ज्ञेयोयामार्धवशुभोसदेति।
३७ अथसूर्योदिवारेषुशिष्याणांसद्यएवदोषज्ञानार्थमुहूर्तानादिनामकान् मुहूर्तानांशार्दलविकीडितवसंतिलकाम्यामाह सूर्यइति दिग्भास्कराइतिच र
विवारेषुसत्राष्टमदशमचतुर्दशमुहूर्तानिद्यौः एवंसर्वत्र अयमर्थोमूलेन्यासतः स्पष्टएव एषुमुहूर्तेषुकश्चिदुर्मुहूर्ताः कश्चित्कुलिकः कंटकः कालवेलास्यः
अर्धयामाख्यः यमघंटाख्यः स्यात् तस्ममाणकलांशः दिनमानस्यषोडशंशः ३०। ३१ ॥ ६ ॥ ४ ॥ समः ॥

रामः
१०

अथविवाहादिशुभकृत्येहोत्रिकाएकनिषेधदेशपरत्वेनाह विषयेति विषाशादयवतीशतद्रः एताःपश्चिमदेशप्रसिद्धाः नद्यस्तासांतीरिउभयतटेवर्तिदेशे
 त्रिपुष्करदेशेहोत्रिकाफाल्गुनशुक्लपौर्णिमाततः प्राग्दिनाएकविवाहादिशुभकृत्येनेहोत्रिकाअर्थादन्यदेशेननिषिद्धम् ४ अथमृत्युयोगादिदुष्ट
 योगपरिहारमतुडुभाह मृत्युक्रकचेति मृत्युयोगादास्वादकदत्यादिनाआनन्दादिपूक्ताः क्रकचाः षड्यादितिथीमन्दाद्विषममित्युक्ताः दग्धादियोगः
 सूर्येशपचाग्नात्यादिनीक्ताः चंद्रेशस्तकचुर्गाचरेणसमीचीनेसति एतान्योगानेशुभान्शुभफलदान् जगुःऊचुः राजमार्त्तण्डः क्रकचामृत्युयोगा
 स्वादिनंदग्धतथैषच चंद्रेशुभसंययातिरक्षावज्रहवाद्य अथकेचिराचार्याः यामोत्तरं प्रहरेत्तरंमृत्युक्रकचदग्धादीनशुभान्जगुः सएवाह उपानि
 यमघटेचकाणचक्रकचेतया तिथेर्दग्धेचकलेचेषाम्यामात्परतः शुभमिति अथान्येआचार्याः मृत्युक्रकचदग्धादीनयात्रायामेवनिर्दितान्जगुः

विषाशावतीतीरेशतद्राश्चत्रिपुष्करे विवाहादिशुभेनेहोत्रिकाप्राग्दिनाएकम् ४० मृत्युक्रचदग्धादीनिदौशस्तेषु
 भाज्जगुः केचिद्यामोत्तरंचान्ययात्रायामेवनिर्दितान् ४१ अयोगोक्तयोगोपिचेत्स्यात्तदानीमयोगनिहत्यैषसिद्धितेति

विवाहादौतुनदोषः लघुः वार्ष्णितीथियोगेषुयात्रामेवविकर्जयेत् विवाहादीनिकुर्वीतगर्भादीनामिदं वचः निद्येधितिशेषः अन्यच्च अयोगेषु
 चसर्वेषुवर्जयेद्दिकाद्वय उसातमृत्युकाणानापंचषट्सप्तनाडिकाः ४१ पुनरप्यपवादभुजगप्रयातेनाह अयोगेइति अयोगेक्रकचादौ सति
 चेत्तयोगः सद्दियोगोपिस्यात् तदायःसिद्धियोगः अयोगफलनिहत्यसिद्धितेतिनिष्पादयति मार्त्तण्डः अयोगःसिद्धियोगश्चद्वितौभवतोपरिअ
 योवाहन्यतत्रसिद्धियोगःप्रवर्त्तते परेआचार्याः लग्नशुभोक्तयोगादिनाशमाहः यदाहसर्व यत्रलग्नविनाकिंचित् क्रियतेशुभसंज्ञकम् तत्रतेषामयो
 गानांप्रभवाज्जायतेफलम् अथावश्यकृत्येकालान्तराभवेपरिहारमाह विधि पूर्वमिति ४ ॥ ६ ॥ राम ॥ १ ॥

मु.टी.
शु.प्र.
११

विष्टिर्भद्रासापूर्वार्धस्य विष्ट्यादिकं मध्याह्नानन्तरं शस्तमाहः उक्तं च विष्टिरंगारकश्चैव व्यतीपातः स वै घृतिः प्रसरं जन्मनसत्रं मध्याह्नात्परतः शुभमिति
४२ अथ भद्राशालिन्याह शुक्ले इति शुक्ले शुक्लपक्षे षष्ठ्यां पूर्णिमायां च पूर्वार्द्धे भद्रास्यात् एकादश्यां चतुर्थ्यां च उत्तरार्द्धे भद्रा कृष्णे पक्षे तृतीया
यां दशम्यां च अस्यार्द्धे उत्तरार्द्धे सप्तम्यां शंभुतिथौ चतुर्दश्यां च पूर्वार्द्धे पूर्वभागे भद्रास्यात् भद्रास्वरूपं रत्नमालायां उद्बद्धोद्भटतरेत्यादि ४३ अथ चतुर्थ्या
दितिथिषु भद्रायाः मुखपुच्छविभागशार्दूलविक्रीडितेन ह पंचदश्या इति चतुर्थ्यादितिथीनां पंचादिप्रहरेषु आदिघट्यः शराः पंचसंख्याविष्टिर्भद्राया आस्यं
मुखं यथा चतुर्थ्याः पंचमप्रहरे आदिभूताः पंचघट्यो भद्रासुरवं एवमष्टम्यादितिथ्यप्रहरे एकादश्यां सप्तमप्रहरे पूर्णिमायां चतुर्थप्रहरे तृतीयायामष्टमे

परे लग्नशुध्याकुर्यो गदिनां दिनार्द्धे उत्तरं विष्टिपूर्वचरास्ते ४२ शुक्ले पूर्वार्धे षष्ठीं पंचदश्या भद्रैकादश्यां चतुर्थ्यां परार्द्धे
कृष्णे त्रयोदश्यां तृतीयां दशम्यां पूर्वभागे सप्तमीं शंभुतिथ्योः ४३ पंचदश्यादिकृतोष्टरामरसंभूर्यामादिघट्यः शराविष्टेरास्य
मसद्गजेन्द्रसरा माद्राश्विबाणाधिषु ॥

अथ पुनश्चतुर्थ्यादितिथीनां क्रमेण गजेन्द्रित्यादिप्रहरेषु अस्य भवघटीत्रयपुच्छसंज्ञकं क्रमं यथा चतुर्थ्यां अष्टमप्रहरे स्यात्स घटीत्रयं भद्रा
पुच्छम् एवमष्टम्यादिषु प्रथमादिप्रहरस्यास्य घटीत्रयपुच्छज्ञेयं तत्र भद्राकर्माणि वसिष्ठः वधुबन्धविषाग्न्यरूच्छेदने चाटनादिनादिय
त्तुरंगमहिषोष्ठादिकर्मविष्ट्या तु सिद्धाति अंगविभागः कश्यपसंहितायां मुखे पंचगुले त्रेकावसस्यैकादशस्य ताः नाभिश्चतस्रः पुच्छे तु नाडि
काः कार्यहानिमुखे मस्युर्गले वससिनिस्वता कट्यामुन्मत्ततानाभौच्यति पुच्छे घृते जयः अथ विष्टिपरिहारमाह तथेति तिथ्यपराद्देजातिथ्य
त्तरार्द्धभूता विष्टिर्वासरेयदिस्यात्तदा शुभकरी ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ रामः ॥ श्रीकृष्णाय ॥

रामः
११

तथातेनैवकारेण तिथिपूर्वाद्दोत्यारात्रौ शुभकरी नारदनिषेधमाह पूर्वाद्दोत्यारात्रौ तिथिः शुभायेतिकमलासनभाषिते ४४ अथ भद्रा
 विवासंतस्फुल्लचानुष्टुभाह कुंभकर्केति अहोचंद्रे कुंभद्वये कुंभमीनस्य कर्कसिंहराशिस्थिते मनुष्यलोके तिष्ठति अथ मेपात्रये मेपवपमिथुनस्थितिः अहोचंद्रे
 श्विकस्ये चंद्रे च स्वर्गलोके भद्रा तिष्ठति कन्यातुलाधनुर्मकर राशिषु चंद्रे अधः पाताललोके भद्रा तिष्ठति तत्रैव मर्त्ये स्वर्गपातालेषु फलं चेतं शुभाशुभमद्रा
 दामीत्यपवादद्वारा प्रयोजनमुक्तं भवति उक्तं च मेवास्कोर्प्यमिथुने घटे सिंहमीनककेषु चापमृगतौ लिखतां सुचंद्रे स्वर्गमर्त्यनागनगरीक्रमशः प्रयाति
 विधिः फलान्यपि ददाति हितत्रंद्रे उक्तं च भूपालवस्त्रभेकं दकुंभद्वये भूस्थकीर्प्ये जवितये युवा कन्या च पद्वये चंद्रे भद्रा पातालवासिनीति ४५ अथ कां

यामेष्वन्यघटीत्रयं शुभकरं पुच्छं तथा वासरे विधिः स्थित्यपराद्देजा शुभकरी रात्रौ च पूर्वाद्देजा ४४ कुंभकर्कद्वये मर्त्ये स्वर्गलो
 जात्रये लिंगे स्त्रीधनुर्जुकनके थो भद्रा तत्रैव तत्फलं ४५ वाप्यारामतडागकूपभवनारंभप्रतिष्ठित्वारंभोत्सर्गवधुप्रवेशन
 महाराजानिसोमाष्टके गोदानाग्रयणप्रयात्रयमकोपाकर्मवेदव्रतं नीलोद्वाहमथातिपन्नशिशुसंस्कारात्स्वरस्थापने ४६

लशुद्धौ निषेध्यवस्त्रनिशार्दूलविक्रीडितेनाह वाप्यारामेति वापिरीर्धिका आरामउपवनं तडागपुष्करिणी कूपः प्रसिद्धः एतेषामारंभप्रतिष्ठा आ
 रंभो निर्माणम् प्रतिष्ठा उत्सर्गः तत्र ग्रहप्रतिष्ठा ग्रहप्रवेशश्चैव व्रतानामज्जन्तव्रतादीनां आरंभः ग्रहणउत्सर्गउत्थापनम् महाराजानि तुल्यपुरुषा
 दीनि सोमः सोमयागः अष्टका अष्टकाश्चाद्गोदानं केशान्तसंस्कारं आग्रयणं नवान्नेदिः प्रयाजलशालो प्रथमकोपाकर्म प्रथमारभ्यमाणश्चा
 वधीकर्म वेदव्रतं महानाश्रयदित्रयम् महानास्त्रीव्रतम् उपनिषद्गतम् वेदव्रतं नीलोद्वाहः काम्यवृषोत्सर्गः अतिपन्नशिशुसंस्कारः अतिपन्नाः
 अतिक्रान्ताः जन्तवर्मादयः शिशुसंस्कारः देवस्थापनम् ४६ ॥ ४६ ॥ ४६ ॥ ४६ ॥ श्रीरामचंद्राय

स. मी.
शु. प्र.
१२

अथान्यानिशर्दूलविक्रीडितेनाह दीक्षामौंजीति दीक्षामंत्रग्रहणादिका मौंजिविवाहौ प्रसिद्धौ सुंदनंचौलं अपूर्वदेवेक्षणं तीर्थेक्षणं च सन्यासः प्र
सिद्धः अग्निपरिग्रहोऽग्निहोत्रम् अपूर्वराजदर्शनं राजाभिषेकश्च मंगमनम् अपूर्वमेव चातुर्मास्यं चातुर्मास्ययागः समावृत्तिमौंजीविसर्गः अ
वर्णयोर्वेधः कर्णवेधः परीक्षात्प्लमाषादिरूपादिव्यमितियावत् एतानि कर्माणि बुधो न कुर्यात् कदाई ज्यसितयोर्हस्यतिशुक्रयोर्दृष्टत्वे अस्ते च शिशु
त्वेवात्ये च तथा न्यूनाधिमासे अधिमासं च न कुर्यात् अत्र मूलवचनानि ज्ञातातपः अस्तमते गुरोश्च कृत्वाले वृद्धमल्लिस्तुचे उद्यापनमुपारंभं व्रतानानेव
कारयेत् ऋक्षोच्चयः वापीकूपतडागयागगमनं शौरं प्रतिष्ठात्रतं विद्यामंदिरकर्णवेधनमहादानवनसेवनम् तीर्थस्नानविवाहदेवभवनमंत्रादिदेवे
क्षणदूरेणैव जिजीविषुः परिहरेत् स्तं गते भार्गवे उपनयनं यो हानं पाणिग्रहणं गृहप्रवेशं मन्तानि अस्तमितेन कुर्यात् स्वरगुरुभृशुपुत्रं चन्द्रेषु ।
अस्तमयादिफलमाह वादस्येणः गुरोस्तेपतिहत्याच्छुक्रास्तेष्वेव कन्यकाम् चंद्रे नष्टे उभो हन्यात् तस्मात्स्वविवर्जयेत् बालभाविस्त्रिपंहन्यात् वृद्ध

दीक्षामौंजिविवाहमुण्डनमपूर्वदेवतीर्थेक्षणं सन्यासाग्निपरिग्रहोत्पतिसंदर्शोभिषेकौ ममम् ॥ ६ ॥

भावेन रत्नतथा तस्माद्वात्येव वाद्धे च विवाहं नैव कारयेत् अथाधिमासे वर्ज्यानि गृह्यपरिशिष्टे सोमयागादिकर्माणि नित्यान्यपिमल्लिस्तुचे तथैवाग्रयणा
धानचातुर्मास्यादिकान्यपि महाश्रयाष्टकाश्राद्धोपाकर्माद्यपि कर्मयत् स्पष्टमासविशेषारब्धाविहितं वर्जयेत् मले गर्गं हस्यती अप्याधानप्रतिष्ठां च यज्ञ
दानव्रतानि च वेदव्रतवृषोत्सर्गचूडाकरणमेखला मंगल्यमभिषेकं च मलमासे विवर्जयेत् मरीचिः गृहप्रवेशोदानस्थानाश्रयमहोत्सवम् न कुर्यात् मल
मासे तु संसर्पाहस्यती तथा वसिष्ठः वापीकूपतडागादिप्रतिष्ठायज्ञकर्म च न कुर्यात् मलमासे तु संसर्पाहस्यती तथा यदास्यमासे भवति तदास्यमासस्य पूर्वोत्सव
धिमासे भवतः तत्र पूर्वः संसर्पः द्वितीयो हस्यति एतानि गुरुशुक्रवोरस्तादावपि वर्जनीत्याह गार्ग्यः बाले वायुदिवा वृद्धे शुक्रे चास्तमते गुरो मलमास इवेति विवर्जयेत्
वदर्शनम् अपूर्वदेवतां दृष्ट्वा शुचस्त्युर्नष्ट भार्गवे ॥ ६ ॥

रामः
१२

मलमासेष्यनारुतीतीर्थयात्रां विवर्जयेत् अनारुत्ता अपूर्वतीर्थयात्रा अननियमकालानि सीमितनामकरणादीनि पूर्वार्द्धे स्तादिसत्वे पिस्वत्वे
 काल एव कार्याणि गुरुः मासप्रयुक्तकार्येषु मूढत्वगुरुः क्रयोः नरोषरुन्मले मासे गुरोर्दियादिकन्तथा अन्यत्रापि सीमितजानकादीनि प्रा
 शनां नानि यानि च नरोषामलमासस्य मोक्षस्य गुरुशुक्रयो रिति वसिष्ठः अतीतकालान्यखिलानि नानि कार्याणि सोम्यायनगे दिने शोसिते गुरोर्वाप्य
 यदृश्यमानतदुक्तपंचांगदिनेषु खंडे अतएवातिपन्नशिशुसंस्कारइत्युक्त ४७ अयसिहमकरस्थगुर्वीदिघतिदेशमाह अस्तैवर्ज्यमिति पद
 स्ते गुर्वैवर्ज्यनिषिद्धमुक्ततस्मिहस्थगुरोमकरस्थगुरोवर्ज्यनिषिद्ध देवीपुराणसिंहसंस्थगुरोयत्ना तत्रारभान्विवर्जयेत् पुत्रभ्रातृकलत्राणि
 हन्याच्छीघ्रनसंशयः कारको व्रजनेनाशंस्तानं म्रियते चिरात् देवारामतडागानि प्रयोषानगृहाणि च विवाहयज्ञापनयनचूडादिचनसिध्यति यथासिंह

चातुर्मास्यसमावृत्तीश्रवणयोर्वेधंपरीक्षां सजेद्दृष्ट्वास्तशित्वर्द्धयसितयोर्न्यूनाधिमासे तथा ४७ अ
 स्तैवर्ज्यसिंहनक्रस्थजीविवर्ज्यकेचिद्वक्रगचातिचारे ॥

नांनसंग्रहाः वसिष्ठः नीचराशिगतोजीवः प्रशस्तः सर्वकर्मसु नीचिनीचांशकस्त्वप्यस्मादेशुनीचता विशेषमाद्व्येनाक्तः देवीपुराण मकर
 स्थायदाजीवोवर्जयेत् चमाशकं शेषेष्वपि च भागेषु विवाहः शोभनोमतः तोडरानंदः अतिचारसप्तदिनेवके द्वादशमेव च नीचस्थितेपि वार्गीशमासा
 मेकं विवर्जयेत् ज्योतिनिबन्धे हरिनीचारिभागेपि त्रतोद्वाहादिमंगलसु ननिषिद्धयदिसिचैस्वभवासंस्थितोगुरुः स्यात्सत्कायदागच्छेफाल्गुनीचरह
 स्यतिः पुत्रिणीधनिनीकन्यासोभाग्यं सारवमश्रुनइति कचिदपूर्वतीर्थयात्रायां मोक्ष्यादिदोषोनास्ति गोदावर्यांगयायांच श्रीशैलेग्रहणद्वे क्रयस्तरगुरुः
 णांचमोक्षदोषो न विद्यते वायुपुराणे स्त्रिस्थलीसितौ गयायासर्वकालेषु पिण्डं दद्याद्विधानतः ॥ ४७ ॥

मु. टी.
शु. प्र.
१३

अधिमामेज्जन्मदिनेत्यस्तेचगुरुशुक्रयोः नत्यक्तव्यंमयाश्चाहुं सिंहस्थेचबृहस्पतेः अधिमामेसिंहगुरवस्तेचगुरुशुक्रयोः तीर्थयात्रानकर्त्तव्यागयांयो
रावरीविनेति अथगुर्वाद्यस्तेयद्दुर्जतद्वक्रेगुरोः अतिचारगेपिगुरोर्वर्ज्यं वात्यः यात्रेद्यहप्रतिष्ठाचयुद्दचूडात्रतादिकं वर्जयेद्यत्नतश्चैवजीवेवका
तिचारमे अस्थापवाहोरुजमार्त्तण्डे वक्रातिचारगेजीवेवर्जयेच्चदमन्तस्मू व्रताद्यहादिचूडाथमथाविंशतिवासरात् हीपिकायाम् त्रिकोणजाया
धनलाभयशौचक्रातिचारेणगुरुः प्रयातः यदातदाप्राहशुभंविचमंविवाहपाणिग्रहणवसिष्ठः अथकेचिद्गुरुसहितेः आदित्येकराशिगतौगुरु
सूर्यावितिष्यत् गुर्वादित्येपिसर्वशुभंकर्मवर्ज्यम् शौनकः एकराशिगतौसूर्यजीवोस्यातांयदापुनः व्रतबन्धविवाहादिशुभंकर्माविलस्यजे
त् अथकेचिद्विश्वघस्त्रेपिपक्षे यस्मिन्पक्षेतिथिद्वयनासः सत्रयोदशदिनः पक्षः सोतिनिद्यः उक्तंच पक्षस्यमध्येद्वितीयावपेतांतदाभवेदौरव।

गुर्वादित्येविश्वघस्त्रेपिपक्षेप्रोचुस्तद्वदंतस्त्रादिभूषाम् ॥ ४८ ॥ रामः ॥

कालयोगः पक्षेविनष्टेसकलंविमष्टं भित्साद्गुराचार्यवराः समस्तः तथा त्रयोदशदिनेपक्षेतदासंहरतेजगत अपि वर्षसहस्रेणकालयोगः प्रकीर्त्तित
इति तस्मिन्पक्षेशुभकर्मवर्जमित्याहुः चण्डेश्वरः त्रयोदशदिनेपक्षेविवाहादिनकारयेत् गर्गादिमुनयः प्राहुः कृतेमृत्युस्तदाभवेत् उपनयनंपरि
नायनंवेश्मारंभादिपुण्यकर्माणि यात्रादिस्यपक्षेकुर्यान्नजिजीविषुः पुरुषाः अथतद्वत्तनप्रकारेणदतरत्त्रादिभूषां दंताइस्तिदंतास्तत्संबन्धिनीभूषां
रत्नसंबन्धिभूषांच आदिशब्दात्सुवर्णमणिसंबन्धिनीचभूषांवर्ज्याप्रोचुः पूर्वस्मिन्निषेधकालेइत्यर्थः राजमार्त्तण्डः यात्रांचूडांविवाहंश्रुतिविचरविधिंशं
स्वसदाप्रवेशप्रासादोद्यानहर्म्यंरुंरुंभवनारंभविद्याविधाने मौंजीबंधं प्रतिष्ठा मणिकनकरत्नधारणं कुर्वतेये मृत्युः सिंहस्थितेज्येगुरु दिनकरयोरेकरा
शिस्थयोश्चेति सिंहस्थगुरोरुपलक्षणत्वात् गुर्वस्त्रावपिप्रथमकर्त्तव्यस्त्वर्णादिधारणनिषेधइत्यर्थः । ४८ । ४८ । ४८ । ४८ ।

रामः
१३

अथसिंहस्यगुरोः प्रवृत्तत्रयेणपरिहारमुपेन्द्रवज्रमाह सिंहगुराविति अत्रप्रथममंशभेदेनपरिहारः सिंहस्यगुरोसत्यपिसिंहस्यसत्र्यंशत्रयोदश
 शे १३। २० भ्योनतरसत्र्यंशमंशत्रयं ३। २० पंचमोनवांशः सिंहाशस्तत्रगुरोसतिविवाहानेषः सिंहराशेतुसिंहाशेषराभवतिवाक्यपतिः सर्वदेशेषा
 यंसाज्योदपत्योर्निधनप्रददतिराजमार्त्तण्डोकेः अतोवशिष्टेषुविवाहादौशुभंभवतीत्यर्थः सिंहपिभगदैवत्येगुरोपुत्रवतीभवेत् अथतस्म
 भगवत्सखीधनधान्यसमृद्धिदेत्यादित्वेवोक्तेः अथदेशभेदेनद्वितीयपरिहारउच्यते अथगोदोत्तरतः गोदाकरीनवीतस्यउत्तरतीरमारम्यभा
 गीरथीयाम्यतटदक्षिणकूलमर्यादीकृत्यगोदावरीगंगांतसलवतीयोदेशः तत्रसिंहस्यगुरुर्वर्ज्यः नात्यदेशेखलुः गोदावर्युत्तरतीरयावद्भागीर
 थीतटं याम्यतत्रविवाहानेषः सिंहस्यैवपतिः पूज्य अर्थाद्गोदावरीदक्षिणतटं भागीरथ्युत्तरदेशेचसिंहस्यगुरुदोषेनास्ति वसिष्ठः भागीरथ्युत्त

सिंहगुरौसिंहलवेविवाहानेषोयगोदोत्तरतश्चयावत् भागीरथीयाम्यतटंचदोषेनान्यत्रदेशेतपनेपिमेषे ४९ मघादिपंचा
 यादेषुगुरुः सर्वत्रनिहितः गंगागोदांतरंहित्वाशेषांप्रिषुनदोषकृत ५० मेषैर्केसन्त्रतोद्वाहेगंगागोदान्तरेपिच सर्वःसिंहग
 रुर्वर्ज्यः कस्मिन्नेगोडगुर्जरे ५१ रेवापूर्वेगंडकीपश्चिमेशोणस्यादिदक्षिणेनीचईज्यः ॥ ६ ॥ ६ ॥ रामः

रेकृत्तेगोनम्यादक्षिणेतथा विवाहोव्रतबन्धोवासिंहस्यज्योनदुष्यतीति अत्रविवाहव्रतबन्धावेवनिषिद्धौ आभ्यामन्यानिशुभकर्माणि
 निषिद्धान्येव अपवादस्यसंकोचाश्रयत्वादुपलक्षणायोगात् अथतृतीयः परिहारः तपनेसूर्यमेषराशौविद्यमानेसतिवासिंहस्यगुरोर्दोषे
 नास्ति ज्योतिर्निबन्धे मंगलानीहकुर्वतीसिंहस्योवाक्यतिर्यदा भानेमेषगतेसम्यमित्याहुः शौनकादयइति ४९ सिंहशिशुगतगुरुनि
 षेधवाक्यानांप्रतिप्रसववाक्यानांचनिर्गलितार्थमनुष्टुप्द्वयेनाह मघादिपंचयादेषुइत्यादि ५० मेषैर्केइत्यादिच ५१ अथमकरस्थसु
 रोः प्रकारद्वयेनपरिहारस्यासिन्याह रेवापूर्वेइति रेवायाः नर्मदायाः पूर्वदेशेगण्डकीनद्याः पश्चिमविभागेशोणनद्यस्यउत्तरदक्षिणभागे

सु. टी.
शु. प्र.
१४

नीचर्ज्यः मकरस्थगुरुर्नवर्ज्यः लल्लः नर्मदापूर्वभागेतुरोणस्योत्तरदक्षिणे गंडक्याः पश्चिमेभागेमकरस्थानदोषभाक् अन्यदेशेषुनिषिद्धस्तत्रनिषि.
दूदेशानाह अथमिति अपमकरस्थगुरुः कोकणदेशेगोडेसित्युदेशेचशुभकृत्येषुवर्ज्यानिषिद्धः उक्तच मागधेगोडेदेशेचसिंधुदेशेचकोकणे व्रतंच
डाविवाहचवर्जयेन्मकरेगुरौ एभ्योन्यदेशेषुमंगलमर्थान्मध्यमे ५२ अथलुप्तसंवत्सरदोषसापवादवंशस्थविरणाह गोजांत्यतिगोवृषः अजोमेषः अंत्योभी
मः कुंभः प्रसिद्धः एभ्युत्तरभेअन्यराशौ मिथुनारोअतिचारगोगुरुः महातिचारेणसमागतः सनपश्चात्क्रियद्विर्दिनैः वक्रितः यदापूर्वराशिनाएतिभुक्त
राशिं नोएतिनागच्छति तदाविलुप्तः लुप्तसंवत्सरउच्यते सलुप्तसंवत्सरः शुभकृत्येअतिनिर्दिष्टः निषिद्धः उक्तच अतिचारगतोजीवस्तराशिनेति
चेत्युनः लुप्तः संवत्सरोन्नेयोगार्हेतः सर्वकर्मसु यदातु गोजांत्यकुंभेषुपूर्वराशेः सकाशात्महातिचारेणयातिपूर्वराशिंचनैतितदानलुप्तसंवत्सरदोषः गुरुः

वर्ज्यानायंकोकणेमागधेचगोडेसिंधोवर्जनीयः शुभेषु ५२ गोजांत्यकुंभेत्तरभेतिचारगेनोपूर्वराशिं गुरुरेतिवक्रितः तदाविलुप्त
त्वाद्इहातिनिर्दिष्टः शुभेषु रेवत्सरनिम्नगान्तर ५३ पादोनरेस्वापरपूर्वयोजनेः पलैर्युतौनास्तिथयोदिनार्धतः ॥ ६ ॥

मेषेषुषेकंभेयद्यतीचारणेगुरुः नतत्रकाललोपः स्यादित्याहं भगवान्यमः दशमासभोगानंतरंअतीचारेपिलुप्तत्वादोषोनास्ति ज्यवनः मासान्दशैकादश
वाप्रयुज्यराशेर्यदाराशिमुपैतिजीवः भुक्तेनपूर्वंचपुनस्तथापिनलुप्तसंवत्सरमादुरार्याः पूर्वराशिभेदेनपरिहारमुक्तेदावदिशभेदेनपरिहारमाह सलुप्तसंवत्सरो
रेवानर्मदासरनिम्नगाभागीरर्थीत्योर्नद्योरंतरेऽतिनिषिद्धः उक्तच लुप्तत्वादोषोत्रिमतेनमध्येसोमोद्वायाः सरनिम्नगायाः इतिमारदेनसमसप्तकदोषोविवाहे
वर्जितः समदधिगुरोः रुद्रस्तस्यासेतुप्रयत्नतः विवाहादिनकुर्वीतनर्मदातीरउत्तरे ५३ अथकारप्रवृत्तिमुपजात्याह पादोनेति रेखाभूमध्येस्वापरीराक्षसीदेव
कन्याथकांचीयुक्तं लंकातआरभ्यरुमिरुमस्तकदत्तसाधोवर्तिदेशास्तेमध्येरेखाशब्देनोच्यते यस्मिन्देशेवारप्रवृत्तिश्चिकीर्षितासदेशेरेखावः प्राक्पश्चिम
यावतियोजनान्निभवंतिवनिस्त्रचतुर्थांशोनानिकृत्वातावद्भिः पलेः ॥

रामः
१४

तिथ्यः पंचदशघटिकाशुक्रोनाः यदा मध्यरेखातः प्रत्यम्योजनानितदायुक्ताः यदा तु प्राग्योजनानितदोनाः कार्याः अथ यदिनेवारप्रवृत्तिरिष्टा तद्विबसे यदिना वै
 वरपलयुतहीनानाडिका पंचचंद्राद्यादिप्रकारसिद्धम् तस्मादिनार्थात्संस्कारविशिष्टाः पंचदशऊनाधिकाश्चेद्वन्तितदा तद्विबसे द्रुवेः पलैर्दिनार्धस्य संस्कारवि
 शिष्टपंचदशानां च पद्विरं अंतरंतत्संबंधेनोत्थैरुत्पन्नैः पलैरूर्ध्वतथाधोदिनयस्य वारस्य प्रवेशः यदा संस्कारविशिष्टाः पंचदशदिनार्धतश्चेद्नास्युस्तदा सूर्योद-
 यादूर्ध्ववारप्रवृत्तिः यदा संस्कारविशिष्टाः पंचदशदिनार्धतोभ्यधिकास्तदा सूर्योदयाप्राक्वारप्रवृत्तिरित्यर्थः यथा वा राणसीरेखाभिधानात् कुरुक्षेत्राद्या कृत्रिषष्टि
 योजनानि ६३ पादोनचतुर्दशिनो नानि ४७।१५ प्राग्योजतत्वादेतैः पलैरूनाः पंचदशघटिकाजानाः १४।१३ दिनाद्धं १६।३० अस्मान्मूनादतिविवर २।१७ ते
 नाभिर्घटीभिः सूर्योदयादूर्ध्वं वारप्रवृत्तिः यदा दिनाद्धं १३।५० अस्मादधिकादतिविवरं ०।२३ एताभिर्घटीभिः सूर्योदयाप्राक्वारप्रवृत्तिरित्यर्थः ५४ अथ वारप्र-

**ऊनाधिकास्तद्विबसे द्रुवैः पलैरूर्ध्वन्तथाधोदिनपप्रवेशनम् ५४ वारादेर्घटिकाद्विघ्नाः स्वाक्ष्णच्छेषवर्जिताः सैकास्त्वथ
 नगैः कालहोरेणादिना क्रमात् ५५ ॥**

॥ वृत्तिप्रयोजनपुरः सरकालहोरामनुष्टुभाह वारादेरिति वारप्रवृत्तिप्रकारेण यस्मिन् क्षणे वा
 रप्रवृत्तिर्जाता ततद्घटयोद्दिगुणाः कार्याः तद्विस्थाने स्थाप्याः तत्र पंचभिर्भक्तेषु युज्यते साज्ययच्छेपंतद्दिगुणघटीमध्ये वर्जितकार्ये एवंविधा पद्यः सैक
 एकयुक्ताः कार्यासप्तभिस्तथा अवशिष्टाः कालहोरेणाः स्युः ते दिनयात्वात् क्रमात् गणनीयाः यथा रविवारे दृष्टघटिकाः ६। द्विगुणाः १२ पृथगक्षा ५ त्रशे
 ष २ वर्जिताः १० सैका ११ नगैः ७ स्तथाशेषं ४ रविवारे क्रमाद्गणनया चतुर्थो बुधस्तस्य होरा इत्यादि विवाहवृन्दावने उदयमारभ्य होरा उक्ताः यथा तत्काला
 के न्यूनलग्नांशपिडो भक्तः पंचसोणिभिर्भुक्तहोराः भास्वच्छुक्रज्ञेन्दुसौरेज्यभौमाः संख्यायेरन्वारतस्तेतदीशादिति अनुयोर्विषयविभागे वसिष्ठसंहिता
 यां वारप्रवृत्तिविज्ञानं क्षणवारार्थमेव हि अखिलेषु न्यकार्येषु दिनादिरुदयाद्भवेत् क्षणवारः कालहोरारूपस्तदर्थं वारप्रवृत्तिः अन्यकार्येषु दिक्त्वं
 स्तद्विधुतिथिवारप्रवृत्तेषु वा योगेषु च सूर्योदयादेव वारोग्राह्याः ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥

सु. टी. १५

अथकालहोराप्रयोजनंशालिन्याह वारेप्रोक्तमिति यत्कर्मयस्मिन्वारेप्रोक्तं तद्दिनस्यसदोषत्वात्सावश्यककृत्येतस्यकालहोरायां कर्तव्यम् नारदः
 यस्परवेदस्यंयत्कर्मवारेप्रोक्तंविधीयते ग्रहस्यसणवारेपितस्यतत्कर्मसर्वदाअचकेचित्त यस्परवारेकर्मप्रोक्तं तस्यबलिनेनवांशेसूर्यश्चंद्रोवाचेतिष्ठतित
 हातत्कर्मकार्यमित्याहुः उक्तंच यस्यग्रहेदिनेकर्मयत्किंचिदभिधीयते यस्यांशसंस्थितं चंद्रसूर्येवातद्दिधीयतेइति अथधिष्ण्येनक्षत्रयत्कर्मवस्त्रप
 रिधानादिकमुक्तं तदस्यावश्यकत्वेअस्यधिष्ण्यस्यस्वामितिथ्यंशकेस्वामिनोमुहूर्त्तैकुर्यात् नारदः यस्मिन्क्षतुयत्कर्मनिखिलं कथितंचयत् तद्दे
 वत्वेतन्मुहूर्त्तकार्ययात्रादिकन्तथेति मुहूर्त्तस्वामिनोविवाहप्रकरणेष्वस्यन्ते सणेषुमुहूर्त्तैषुदिकंशुलाद्यदिकंशुलंवारशुलक्षत्रशुलचिंत्येविचारणीयं
 एवंपारिषोदंडः सणेषुमुहूर्त्तैषुनेवल्लुघ्यः दिकंशुलादिकमखिलंपरिषदण्डादिभिज्ञेयमिति वशिष्ठोक्तेः ५६ अथमन्वादीन्युगादींश्चशार्दूलविक्रीडिते।

वारेप्रोक्तंकालहोरासूतस्यधिष्ण्येप्रोक्तंस्वामितिथ्यंशकेऽस्य कुर्यादिकंशुलादिचिंत्यंसणेषुनेवल्लुघ्यःपारिषापिदंडः ५६।
 मन्वाद्यास्त्रितिथीमधौतिथिरवीरुर्जेशुचौदिकतिथीज्येष्ठेचतिथिस्त्विषेनवतपस्यश्वाःसहस्यशिवाः भाद्रेमिश्चसितेत्वमाष्ट
 नभसःकृष्णयुगाद्याःसितेगोग्नीबाहुलराधयोर्मदनदर्शोभाद्रमाघासिते ५७॥

५७ नाह मन्वाद्यादिति सितेशुक्लपक्षेएतामन्वादायः मधौचैत्रे
 त्रितिथीतृतीयापौर्णिमेऊर्जेकार्तिकेतिथिरवीपूर्णमाहादश्यौ शुचौआषाढेदिकतिथीदशमीपूर्णमे ज्येष्ठेअंत्येफाल्गुनेचतिथिः उभयत्रपूर्णमेव द्वेषेआश्वि
 नेनवमी तपसिमाघेअश्वाःसप्तमीसहस्येपौषेशियाएकादशी भाद्रपदेअग्निस्तृतीयातुइतिपुनः नभसःश्रावणस्यकृष्णपक्षेअमाघास्याअष्टमी अथयुमाद्या।
 श्रवणः बाहुलराधयोः बाहुलः कार्तिकः राधोवैशारवः तयोःशुक्लपक्षेगोग्नीनवमीतृतीययुगादि कार्तिकशुक्लनवमीकृतयुगादिः वैशारवशुक्लतृतीयात्रेतादिः।
 भाद्रमाघासितेमदनदर्शोयुगादि मदनस्त्रयोदशी दर्शोअमावास्या भाद्रकृष्णत्रयोदशीकलियुगादिः माघकृष्णअमावास्याद्वापारादिः अत्रशुक्लादयोमासाग्राह्याःका
 र्तिकेशुक्लनवमीचादिः कृतयुगस्यसात्रेतादिर्मोधवेशुक्लातृतीयापुण्यसंमिता कृष्णापंचदशीमाघद्वापारादिरुदीरता कस्यादिः स्यात्कृष्णपक्षेनभस्येवत्रयोदशीतिना

सु. टी. १५
 अथकालहोराप्रयोजनंशालिन्याह वारेप्रोक्तमिति यत्कर्मयस्मिन्वारेप्रोक्तं तद्दिनस्यसदोषत्वात्सावश्यककृत्येतस्यकालहोरायां कर्तव्यम् नारदः
 यस्परवेदस्यंयत्कर्मवारेप्रोक्तंविधीयते ग्रहस्यसणवारेपितस्यतत्कर्मसर्वदाअचकेचित्त यस्परवारेकर्मप्रोक्तं तस्यबलिनेनवांशेसूर्यश्चंद्रोवाचेतिष्ठतित
 हातत्कर्मकार्यमित्याहुः उक्तंच यस्यग्रहेदिनेकर्मयत्किंचिदभिधीयते यस्यांशसंस्थितं चंद्रसूर्येवातद्दिधीयतेइति अथधिष्ण्येनक्षत्रयत्कर्मवस्त्रप
 रिधानादिकमुक्तं तदस्यावश्यकत्वेअस्यधिष्ण्यस्यस्वामितिथ्यंशकेस्वामिनोमुहूर्त्तैकुर्यात् नारदः यस्मिन्क्षतुयत्कर्मनिखिलं कथितंचयत् तद्दे
 वत्वेतन्मुहूर्त्तकार्ययात्रादिकन्तथेति मुहूर्त्तस्वामिनोविवाहप्रकरणेष्वस्यन्ते सणेषुमुहूर्त्तैषुदिकंशुलाद्यदिकंशुलंवारशुलक्षत्रशुलचिंत्येविचारणीयं
 एवंपारिषोदंडः सणेषुमुहूर्त्तैषुनेवल्लुघ्यः दिकंशुलादिकमखिलंपरिषदण्डादिभिज्ञेयमिति वशिष्ठोक्तेः ५६ अथमन्वादीन्युगादींश्चशार्दूलविक्रीडिते।

अथनक्षत्रप्रकरणव्याख्यायते तत्रादौनक्षत्रस्वामिनःशार्दूलविक्रीडितेनाह नासत्येति एतेनासत्यांतकादयः ऋक्षेशानक्षत्रेशः क्रमात्पुः १ अथध्रुवनक्षत्राणितत्कृत्यंचानुष्टुभाह उत्तरात्रयेति उत्तरात्रयरोहिणीचएतानिनक्षत्राणिरविवारश्चध्रुवसंज्ञानिस्थिरसंज्ञानिचेतिसंज्ञाद्वयं एवमुत्तरत्रापि व्याख्येयम् ॥ ध्रुवनक्षत्रेषुस्थिरादिकर्मकार्ये आदिग्रहणान्मृदुनक्षत्रोक्तंयात्यं वसिष्ठः मृदुचन्द्रेकथितान्यपिस्थिरचन्द्रेतानिकार्याणिइति २ अथचरभानितत्कृत्यंचानुष्टुभाह स्वात्यादित्येति आदिशब्दात्पुनक्षत्रोक्तमपि ३ अथोग्रनक्षत्राणिचानुष्टुभाह पूर्वात्रयमिति आदिशब्दाद्दारुणनक्षत्रोक्तमपि ४ अथमि

नासत्यांतकवन्निधात्शशभृदुद्राद्वितीज्योरगाऋक्षेशःपितरोर्मगोर्यमरबीत्वष्टास मीरःक्रमात् शक्राग्नीखलुमित्रइंद्रनिर्ऋतिक्षीराणिविश्वेविधिर्गोविन्देवमुतायपाजचरणाहिर्बुध्पूषाभिधाः १ उत्तरात्रयरोहिण्योभास्करश्चध्रुवंस्थिरम् तत्रस्थिरं बीजगेहशांसारामादिसिद्धये २ स्वात्यादित्येश्रुतेस्त्रीणिचंद्रश्चापिचरंचलं तस्मिन्जादिकारोहोवाटिकागमनादिकम् पूर्वात्रयंयाम्यमघेउग्रंक्रूरंकुजस्तथा तस्मिन्धाताग्निशाढ्यानिविषशस्त्रादिसिध्यति ४ विशाखाग्नेयभेसोम्योमिश्रं साधारणंस्मृतं तत्राग्निकार्यमिश्रंचवृषोत्सर्गादिसिद्धये ५ हस्ताश्विपुष्याभिजितःक्षिप्रंलघुगुरुस्तथा तस्मिन्पुण्या रतिज्ञानभूषाशिल्पकलादिकम् ६ मृगांशुचित्रामित्रर्क्षमृदुमैत्रंभृगुस्तथा तत्रगीतांबरक्रीडामित्रकार्यविभूषणम् ७ मूलेन्द्रार्द्राहिभेसोरीतीक्ष्णंदारुणसंज्ञकं तत्राभिचारघातोयभेदाःपशुदमादिकम् ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥ रामः

श्राण्यनुष्टुभाहं विशाखेति आदिग्रहणादुग्रभोक्तमपि ५ अथलघुनक्षत्राण्यनुष्टुभाह हस्तेति शिल्पवर्द्धकविकृत्यादि कलावृत्त्यादिकाश्च तुःषष्टिः आदिशब्दाच्चरभोक्तमपि ६ अथमृदुनक्षत्राण्यनुष्टुभाह मृगांशुति ७ अथतीक्ष्णभान्यनुष्टुभाह मूलेति अभिचारःकर्माणम् भयकरकृत्यमारणादि पशुदमःपशुशिक्षा आदिशब्दात् बंधनादिकंस्थिरंच ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥ श्रीरुस

मु. टी.
शु. प्र.
१६

अधोमुखोर्ध्वमुखवतिर्यद्गुस्वनसत्रपिडंश्चक्रयाह मूलाहीति मूलं अहिभाशेषा मिश्रंकृत्तिकाविशाखे उग्रं पूर्वात्रयमघाभरण्यः एतानिनव।
भाति अधोमुखानिज्ञेयानि आर्द्रापुष्यः श्रवणत्रयं रोहिण्युत्तरात्रयं वचनवभान्यूर्ध्वमुखानि मैत्राणि चित्रा रेवत्यनुराधाः हस्तस्वातीपुनर्वसुज्येष्ठा अश्वि
नी एतानिनवभानितिर्यद्गुस्वानि एषु अधोमुखोर्ध्वमुखवतिर्यद्गुस्वेषु भेषु ईदंशंकृत्यं अधोमुखोर्ध्वमुखवतिर्यद्गुस्वरुत्तयं सद्भवति गरुडपुराणे भरणीकृत्ति
काश्लेषामघामूलविशाखिकाः तिस्रः पूर्वास्तथा चैव अधोवक्राः प्रकीर्त्ताः एषु वापीतडागादि कूपभूमितृणानि च देवागारस्य रवननं निधानं रवननंत।
था गणितं ज्योतिषारं भस्वनी बिलप्रवेशनं कुर्यादधोगतान्येव कार्याणि वृषभध्वज रोहिण्यार्द्रा तथा पुष्यो धनिष्ठा चोत्तरात्रयम् वारुणाश्रवणं चैव नवचो
र्ध्वमुखास्तथा एषुराज्याभिषेकं च पट्टबन्धं च कारयेत् ऊर्ध्वमुखान्युच्छ्रितानि सर्वाण्येषु च कारयेत् रेवती च अश्विनी चित्रा स्वाती हस्तः पुनर्वसुः अनुराधा

मूलाहिमिश्राग्रमधोमुखं भवेद्ूर्ध्वास्यमार्द्रं ज्येह रित्रयध्रुवम् तिर्यद्गुस्वं मैत्रकरानिलादिति ज्येष्ठा श्विभानी।
दशकृत्यभेषु संत ९ यौष्मध्रुवाश्विकरपंचकवासवेज्यादित्ये प्रवालरदशं स्वसुवर्णवस्त्रम् ॥ ६ ॥ ५ ॥

मृगोज्येष्ठा एतास्तिर्यद्गुस्वाः स्मृताः गजोष्ठाश्ववलीवर्द्धमनं माहिषस्य च बीजानां वपनं कुर्याद्गमनागमनादिकम् चक्रयन्त्रयादीनां नावादीनां प्रवाहा
णं पार्श्वेषु यानिकार्याणिकुर्यादपुचतान्यपि इदं च न सत्रविशेषविहितानां कर्मणां आवश्यकत्तं व्यत्से मुहूर्त्तोलौक्यो मत्यां कर्मणः अधोमु
खाद्याकारं ज्ञात्वा तत्तन् सत्रेषु तानिकर्माणि कार्याणियानि च सर्वथानोक्तानि बिलप्रवेशादीनि तान्येष्वनेषु सत्रेषु कार्याणीत्येतदर्थमुक्तम्
अथ प्रवालादिधारणमुहूर्त्तैव संततिलकेनाह यौष्माध्रुवेति रेवत्यादिनसत्रेषु तथारिक्ता तिथिशनिचन्द्रभौमवर्जिते ऽन्दिदिवसे प्रवालं
विद्रुमं शंखः शंखबलयादिवस्त्रं श्वेतं एतानि धार्याणि रक्तं मंजिष्ठादिरंगे नरंजितं वस्त्रं भौमवारेऽपि धार्यम् अथ सुभयासभर्त्तका ध्रुवादिति
युगे रोहिण्युत्तरात्रयेषु अदिति युगे पुनर्वसौ पुष्ये च प्रवालादिकं न दद्यात् क्वचिच्छ्रुतं तारायास्नानमपि निषिद्धम् ॥ ६ ॥ ५ ॥

राय
१६

उक्तं च रोहिणी गुरुपुनर्वसूत्तरेया विभर्त्ति नववस्त्रविभूषणम् सानयोषिद्वलंबते पतिस्नानमाचरति वारुणेषु यादृति १० अथ नवधा विभक्त
 स्य वस्त्रस्य दग्धादिशेषे शुभशुभफलं शगदूलविक्रीडितेनाह वस्त्राणामिति वस्त्राणानवभासाः कार्याः कोणचतुष्टये अमरा देवाः स्था
 प्याः राक्षसामध्यगता शगताज्ञेयाः नराः दशासादितेया शेषपुनर्मध्ययोरंशयोज्ञेयाः तत्र चंद्रक्षेत्रे नवतरे नूतने वस्त्रे देवा दग्धे अग्निस्पष्टे सु
 दितेयाषाणाद्याघातादिभिर्निहते पंकेन कर्दमेन आदिशब्दात् गोमयादिभिरुपहते सति तद्वस्त्रे न सत् शुभफलजनकं न भवतीत्यर्थः नृसुरा
 शयो एवं वस्त्रदाहादिके सति शुभं कल्याणं स्यात् अथ सर्वांशके राक्षसमनुष्यदेवांशकेषु प्रांततः प्रांतभागे असदनिष्टफलगमकं इदं स
 चंशय्यापादुका स्वपिज्ञेयम् श्रीपतिः कज्जलकर्दमगोमयलिप्तेवासिदग्धवते स्फुटिते च चिंत्यति देनवधा विहिते स्मिन्निष्टमनिष्टफ

धार्यविरिक्तशनिचंद्रकुजे न्हिरंक्तभौमे ध्रुवादिति युगे सुभग्नदध्यात् १० वस्त्राणानवभागकेषु च चतुःकोणे मरा राक्ष
 सामध्यत्र्यशगतानरास्तु सदशेषाशेषे च मध्यांशयोः दग्धे वा स्फुटिते वरे नवतरे पंकादिलिप्ते न सद्रक्षोशे नृसुरांशयोः
 शुभमसत्सर्वांशके प्रांततः ११ विप्राज्ञयातथोद्गोहेराज्ञा प्रीत्यापितं च यत् ॥ ६ ॥ ७ ॥ रामचंद्र

लंचसुधीभिः अत्र राक्षसांशे ध्वजच्छत्रादिसदृशी छेदाकृतिः शुभफलाज्ञेया देवमनुष्यांशेषिकाकोलुकसदृशी छेदाकृतिरशुभफला कश्य
 पः शरवचक्रांबुजच्छत्रध्वजतोरणसन्निभा श्रीवत्ससर्वतोभद्रनद्यावर्तगृहोपमा वर्धमानस्वस्तिके भमृगकूर्मद्वेषाकृतिः छेदाकृतिर्दे
 सभागेप्यायुर्यप्रदानृणाम् स्वरोष्णालककाकादिजंबूकश्वरकोपमात्रिकोणः सूर्याकृतयोदिवभागिप्यशोभनाः निंदितं वसमदद्यादि
 अभ्यः स्वर्णसंयुते आशिषो वचने कृत्वा त्वन्यद्वस्त्रं च धारयेदिति ११ अत्र क्वचिदुष्टदिने पिवस्त्रपरधानमनुष्ठुमाह विप्राज्ञयेति धि
 ह्येन सत्रे वारादौ वारतिथयो गादौ व्यतीपातभद्रादिदुष्टयोगैर्निन्देयि ॥ ७ ॥

मु. टी. १७

यद्वस्त्रं ब्राह्मणानुज्ञयातथोहाहेराज्ञासंतोषेणार्पितं तद्वस्त्रं धार्यमिति बुधजगुः १२ अथ च तपादपारोपणराजदर्शनमद्यगो विक्रयमु-
हूर्त्तानशादूलविक्रीडितेनाह राधामूल्येति राधाविशाखाएतदादिचतुर्दशनसत्रैर्लतानां वल्लीनां पादपानां वृक्षाणां चारोपो वापनः कार्यः १
अथ राजदर्शनं ध्रुवमृदुक्षिप्रश्रवोवासवैः त्रयोदशभैः कार्ये अथ मद्यमद्यारंभः तीक्ष्णोग्रांबुध्रभेषु नवनक्षत्रेषु उदितः कथितः अथ गवां-
यो मूल्यनपरस्माद्ग्रहणम् विक्रयो मूल्यग्रहणपूर्वकं दानं सिंघ्रांत्यवन्हीदुभादित्येद्रांबुपवासवेषु हिनवनक्षत्रेषु शस्तः प्रशस्तः अत्र भीमप-
राक्रमेण पंचदशभान्यभिहितानि हस्ततुराधात्रितये सपौष्णे मृमेचपूर्वांश्च विशारवभेषु पुष्ये धनिष्ठाद्वितये द्वितीशं गवां क्रयं विक्रयमामनं ।

निंदेपिधिष्ण्ये वारादौ वस्त्रं धार्यं जगुर्वधः १२ राधामूल्यमृदुध्रुवसर्वरुणक्षिप्रैर्लतापादपारोपो
योनृपदर्शनं ध्रुवमृदुक्षिप्रश्रवोवासवैः तीक्ष्णोग्रांबुध्रभेषु मद्यमुदितं सिंघ्रांत्यवन्हीदुभादित्येद्रां-
बुपवासवेषु हि गवां शस्तः क्रयो विक्रयः १३ लग्ने शुभे चाष्टमशुद्धिसंयुते रक्षापशूनां निजयोनि-
भेदरे रिक्ताष्टमीदर्शकुजश्रवो ध्रुवत्वष्टेषु यानस्थितिवेशनं नसत् १४ ॥ १४ ॥ ५ ॥

ति १३ अथ पशूनां रक्षामुहूर्त्तस्थितिनिवेशनिषेधमुहूर्त्तचंद्रवज्रयाह लग्ने शुभे च अति शुभे शुभस्वामिके लग्ने अष्टमशुद्धिसंयुते शु-
भयापाक्राताष्टमभावरहिते सति पशूनां रक्षारक्षणं प्रवेशादिकं च सत् तथा स्वीययोनिनक्षत्रे च रभे च सत् यथाऽश्वानां योनिभे अश्वि-
नीशततारके तत्र चतुष्पशूनां रक्षाशस्ता तीक्ष्णे पशूनां दमनं वरे स्यात्सुषोषणमिति वचनात् अथ रिक्ता ४। ९। १४ ष्टमी दर्शो मावास्याः
कुजो भीमः श्रवः श्रवणम् ध्रुवाण्युत्तरात्रयरोहिण्यः त्राष्ट्रं चित्राण्युपशूनां यानं गृहाहृद्भिर्निःसारणे स्थितिर्गोष्ठादिवेशनं नसत् शुभेन व्यव-
हारे च ये पूर्वात्रये धनिष्ठे द्रौघोसौम्यविशारवयोः आश्लेषायामयाश्चिन्यां यात्रासिद्धिश्चतुष्पदा मिति १४ ॥ १४ ॥

रामैः १७

अथौषधसूच्योर्मुहूर्त्तमंदांक्रांतमाह भैषज्यंसहिति भैषज्यं औषधं पारब्धं भक्षितं च सत् लघुमृदुचरनक्षत्रमूले च द्व्यंगलग्ने हि स्व
 भावराशिषु मिथुनकन्याधनुर्मानिषु लग्नगतेषु सत्कशक्रे द्वीज्यबुधेषु द्विस्वभावलग्नस्थेषु सत्कचपुनस्तेषां शुक्रे द्वीज्यबुधान्तरवेश्च दिवं स
 वारि सतिथौ रिक्तामारहिततिथौ भैषज्यंसत् श्रुभस्यात् दीपिकायां द्यगोदये गुरुबुधे दुसिते प्रसस्ते तेषां रवेश्च विधौ सतिथौ स्रुयोगे भेषु गृप
 न्नगविशाखशिवे तरेषु जन्मर्क्षविष्टिरहितेषु कृतः श्रुभाय इति अथ रिः फद्युनमृतिमृहे लग्नात् द्वादशसप्ताष्टमगृहेषु शुद्धेषु भूपापग्रहरहितेषु
 सत्क औषधं तु वर्षफलप्रश्नादिना आयुर्निश्चये च सत् द्युनशत्रुनिधनव्ययश्रुद्वौ सद्गृहेषु नितरां बलवत्क आयुषश्च हितकारिणयोगिकीर्तितानियम
 भौषधसेवेति श्रीपतिभट्टोक्तेः अथ जनेर्मज्जन्मनस्येनो भैषज्यंसत् जन्मनस्यत्रगश्चन्द्रः प्रशस्तः सर्वकर्मसु क्षारभेषजवाद्य केतवेषु विवर्जयेदिति

भैषज्यंसत् लघुमृदुचरे मूलभेद्वंगलग्ने शुक्रे द्वीज्ये विद्विचदिवसे चापितेषां रवेश्च श्रुद्वैरिः फद्युनमृतिगृहे सतिथौ नो जने ।
 भैसूचीकर्मोप्यदिति वसुभेत्वाष्टमित्राश्विपुष्ये १५ क्रयर्क्षे विक्रयेनेष्टे विक्रयर्क्षे क्रयोपिन पौष्णावुपाश्विनीवातः श्रवश्चि

वचनात् अथ सूचीकर्मसूच्याः संबधिकर्मघटनसीवनादिति वसुभेत्वाष्टमित्राश्विपुष्यनक्षत्रे सत्यात् व्यवहारे च ये अदिति ॥ त्राक्रयशुभाः १६
 वासुत्वष्टामेत्रभेदे ववाजिनः सूचीकर्मतनुत्राणमभिर्क्षेः प्रशस्यत इति १५ अथान्यदनुष्टुभाह क्रयर्क्षे इति क्रयर्क्षे वस्यमाणक्रयनसत्रे विक्रये
 नकार्यः तथा विक्रयनसत्रे क्रयोपिनकार्यः दीपिकायां यमाहिशक्राग्निविशाखपूर्वनेष्टाः क्रये विक्रयणेति शस्ताः पौष्णाश्विचित्राशतविष्णुवा
 ताः शस्ताः क्रये विक्रयणे निषिद्धा इति ननु यदायेन क्रयः कर्तव्यस्तदा अन्येन विक्रयः कर्तव्यस्तत्र क्रयविक्रयनसत्राणां महाभेदादुभयविधमुद्
 र्त्तानुपपत्तिः उच्यते विक्रेता यदा मुहूर्त्तं विक्रयार्थं गृह्यति तदा वस्तु एथक् क्रियते तत्कर्म विक्रयशब्दवाच्यम् यदा क्रयिणा क्रयार्थं मुहूर्त्तः प्रार्थ्यते तदा
 विक्रयेने मूल्यद्रव्यं दत्त्वा एथक् कृतविक्रेतवस्तु ग्राह्यत क्रयशब्दवाच्यं मिति मत्वा यथा कथंचित्समाधेयं तत्र क्रयमुहूर्त्तः रेवतीशततारा अश्विनीस्वाती

विष्णुवा
 ताः शस्ताः
 क्रये विक्रयणे
 निषिद्धा इति
 ननु यदायेन
 क्रयः कर्तव्यस्तदा
 अन्येन विक्रयः
 कर्तव्यस्तत्र
 क्रयविक्रयनसत्राणां
 महाभेदादुभयविधमुद्
 र्त्तानुपपत्तिः
 उच्यते विक्रेता
 यदा मुहूर्त्तं
 विक्रयार्थं गृह्यति
 तदा वस्तु एथक्
 क्रियते तत्कर्म
 विक्रयशब्दवाच्यम्
 यदा क्रयिणा
 क्रयार्थं मुहूर्त्तः
 प्रार्थ्यते तदा
 विक्रयेने मूल्यद्रव्यं
 दत्त्वा एथक् कृतविक्रेतवस्तु
 ग्राह्यत क्रयशब्दवाच्यं
 मिति मत्वा यथा कथंचित्समाधेयं
 तत्र क्रयमुहूर्त्तः
 रेवतीशततारा
 अश्विनीस्वाती

सु. टी. ०.
न. प्र.
१८

अथ विक्रयविषयोर्मुहूर्त्तेशार्दूलविक्रीडितेनाह पूर्वाहीशेति हीशं विशास्वा पूर्वादिनक्षत्रेषु केंद्रेषु प्रथमचतुर्थसप्तमदशमेषु द्वितीयकोणेन वपंचमेशु भैः ।
सद्भिः षट्त्रयार्थेषु पापग्रहैः सद्भिः घटतनुं कुंभलग्ना विनात्पक्का सतिथौ रिक्तामारहिततिथौ विक्रयः सन्नशुभे ज्ञेयः अथ विपणिः पण्यवीथिकाग्रहे स्थि-
त्वा क्रयविक्रयार्थं कर्म रिक्तातिथिभौमवारकुंभलग्ना निवर्जयित्वा स्येषु तिथिवारलग्नेषु भिन्नाणि मृगरेवती चित्रानुराधाः ध्रुवणिरोहिण्युत्तरात्रयं क्षिप्र-
णिहस्ताश्विपुष्याः एतैर्भैः लग्ने चंद्रस्थिते मूर्त्तौ चंद्रे सिते च सति व्ययाष्टरहितैः पापग्रहैः सद्भिः शुभेर्द्वायरे वेद्वितीयैकादशमेषु सद्भिर्विपणिः शुभा स्यात्
१७ अथाश्वगजमुहूर्त्तमिंद्रवज्रपाह क्षिप्रान्त्येति क्षिप्रादिनक्षत्रेषु रिक्ताभौमव्यतिरिक्तदिने वाजिकृत्यमश्वानां क्रयविक्रयशिक्षास्थानाभरण

पूर्वाहीशकृशानुसार्पयमभेकेंद्रद्विकेणेशभैः षट्त्रयायेषु शुभैर्विना घटतनुं सन् विक्रयः सतिथौ रिक्ताभौमघटान्विना च
विपणिर्मित्रध्रुवक्षिप्रभैर्लग्ने चंद्रमिते व्ययाष्टरहितैः पापैः शुभेर्द्वायरे १७ क्षिप्रान्त्यवस्विंदुमरुज्जलेशादित्येषु रि-
क्तादिने प्रशस्त स्याद्वाजिकृत्यं त्वथहस्तिकृत्यं कुर्यात्तदुक्षिप्रचरेषु विद्वान् १८ स्याद्गुपाघटनं त्रिपुष्करचरक्षिप्र-
ध्रुवेरत्नयुक् तत्तीक्ष्णोऽग्रविहीनभैरविकुजे मेषालिसिंहेतनौ ॥

॥ दिकार्यप्रशस्तं स्यात् श्रीपतिः पुष्यश्रविष्ठाश्विनसौम्यभेषु पौष्णान
हेदित्यकराक्षयेषु सवारुणर्षेषु बुधैः स्मृतानि सर्वाणिकार्याणितुरंगमाणं अश्वशिङ्गणचक्रं अश्राकारं लखे चक्रं साभिजिद्रानिविन्यसेत् स्कंधे तु
सूर्यभासं च एष्टचदशभानि च पुच्छे द्वे स्थापयेत्प्राज्ञश्चतुष्पादश्चतुष्टयम् उदरे विन्यसेत् च मुरवे द्वे तुरगस्य च अर्थलाभोऽस्वसम्यक्वाजिनश्रुति
शौदरे चरणस्थे रणे भंगः पुच्छे पत्नी विनश्यति अर्थसिद्धिर्भवेत्स्थे स्कंधे स्कंधपतिर्भवेत् इति अथ विद्वान् ज्ञातामृदुक्षिप्रचरनक्षत्रेषु रिक्ताभौम
वर्जितदिने च हस्तिकार्यं गजानां कार्यं क्रयविक्रयभूषादिकुर्यात् वसिष्ठः हस्तत्रये सौम्यहरित्रये च पौष्णद्वये पुष्यपुनर्वसौ च मंत्रे सर्वाण्यपि कुंजरा
णां कर्माणि शस्तान्यस्त्रिलानियानीति १८ अथ भूषणघटनमुहूर्त्तेशार्दूलविक्रीडितेनाह स्यात्पुष्येति त्रिपुष्करदिने च सप्तमदशमेषु सद्भिर्विपणिः शुभा स्यात्

वस्यति एवंविधे त्रिपुष्करदिनं चरसिधुधुवनसत्रेषु भूषणघटनमाभरणघटनं शुभं स्यात् वसिष्ठः सिधुधुवनचरसत्रे रिकतामावर्जितेषु दि-
 वसेषु निखिलेषु पिबारेषु त्रिपुष्करे भूषणकार्ये अथ तद्भूषणरत्नयुतमाणिक्यादियुतं चेत्तदांतीष्णो ग्रविहीनभेतीष्णानि मूलज्येष्ठा आर्द्रा
 श्रुवारध्यानि उग्राणि पूर्वात्रयमघाभरण्यः एतद्यतिरिक्तेषु शदेशनसत्रेषु तथारविभौमवारेपिकार्यं तथा मेषवृश्चिकसिंहलग्नेषु च वसिष्ठः स्थि-
 रसाभरणचरमेलघुर्मेत्रेष्कर्कुकुजवारे तेषामेव विलग्नमाणिक्यमयभूषणकार्यमिति कर्कचतुलालग्नेषु कार्यमित्यपि ज्ञेयम् वसि-
 ष्ठः सिधुधुवनचरभेशशिशितयार्वांसरेषु तद्वृत्ते मुक्ताफलरजतमयभूषणमखिलं सवज्रकं कार्यम् अथ तीष्णानि मूलज्येष्ठा आर्द्रा
 षाः उग्राणि पूर्वात्रयभरणीमघा अश्विनीमृगो द्विदेवविशखा दहनः कृत्तिका एषुनसत्रेषु घटितं शरुं शुभं स्यात् अरितिर्वासवत्वष्टामैत्रमैत्र-

तस्मुक्तासहितं चरधुवनमृदुसिधुधुवनसत्तनौ तीष्णो ग्राश्वि मृगे द्विदेवदहने शस्त्रं शुभं घटितं १७ मुद्राणां पातनं सद्गु-
 वमृदुचरभसिधुधुवनसौरे घस्त्रे पूर्णाजयारब्धे च शुरु भृगुजास्ते विलग्नशुभैः स्यात् ॥ ७ ॥ श्रीः ॥

ववाजिनः सूचीकर्मननुत्राणमेभिर्कक्षैः प्रशस्यत इति क्रसोच्चयोक्तेः अथ सुवर्णरूप्यादिपात्रे भोजनमुहूर्त्तमाह वसिष्ठः लघुमैत्रधुवनचरभेसि-
 तेषु बुधजीववारेषु हे मरजटादिभाजनभोजनमारोग्यामृतयोमिषु इति १९ अथ मुद्रापातनमुहूर्त्तं वस्त्रसालनमुहूर्त्तं च स्वगंधराह मुद्राणां मिति
 धुवनमृदुचरसिधुधुवनचरैर्नसत्रैः कस्वाराजमुद्रा किंतु सुवर्णरूप्यादिनिष्पादनं मुद्रापातनमित्युच्यते इत्कसालेति भाषया वीन्दुसौरे घस्त्रे चंद्रशमिष-
 रवर्जितवारे तथा पूर्णाजयाष्टमे पूर्णाः पंचमी दशमी पूर्णिमाः जयास्तृतीयाष्टमी च यो दश्यः एतासु तिथिष्वित्यर्थः शुभं स्यात् तथा गुरुशुक्रकास्तेन श-
 भ विलग्नशुभैः लग्ने शुभग्रहेः सद्गिरित्यर्थः उक्तं च मृदुधुवनसिधुधुवनचरेषु भेषु योगप्रशस्तेशमिषं द्रव्ये वारे सियो पूर्णाजया द्दये च मुद्रा प्रतिष्ठा श-
 भदानाणां सुर्वेस्तेवासितास्ते वामुद्राणाघटनं क्वचित्कूरग्रहसौशलग्ननकार्यं भूतिमिच्छता अथ धुवेव सुधुनिष्ठा ॥ ७ ॥ १॥

सु०टी०
स०प्र०
१९

हयोश्चिनी दिनकृतहस्तः तस्मात्संचकेहस्तचित्रास्वातीविशारवांनुराधासु आदित्यं पुनर्वसुः पुष्येवस्त्राणां सालनंर जकाधानार्थेदा
नसत् शुभं स्यात् रिक्तोपवाणिपूर्वोक्तानितिथिप्रकरणे मूषीपितृदिने श्राद्धदिने एतेषु रविजज्ञेषु शनिबुधवारेषु कदापि वस्त्रां सालनं
नोकार्यं २० अथ स्वद्रादिधारणं शय्याद्युपभोगसुहृत्संघर्षाह संघर्षादिति विरिक्ते रिक्तावर्जितशुक्रहस्यतिरविवारे तथा मैत्रध्रुव
लघुसंघकनक्षत्रसहितपुनर्वसुज्येष्ठाविशारवनेसत्रेषुकुंतादयः संघर्षः कुंताभस्रुः वर्मकवच इषवोवाणा आस्यते अनेनेतीष्वसनंध
नुः श्रेयाणः कृपाणः सद्गुः असिपुत्री च्छुरिकासंज्ञादोपीतिकेचित तथा स्थिरारव्येषु सिंहचंद्रिक कुंभाख्ये लग्ने चंद्रे अपिशब्दात् लग्नेपि

वस्त्राणां सालनं सहस्रहयदिनकृतसंचकादित्यपुष्येनोरिक्तापर्वषष्ठीपितृदिनरविजज्ञेषु कार्यं क
दापि २० संघर्षाः कुंतावर्मेषुसनशरकृपाणासिपुत्र्योविरिक्ते शुक्रे ज्यार्के तिहैत्रध्रुवलघुस
हितादित्यशाक्रहिदेवे सुलग्नेहि स्थिरारव्येशशिनिचशुभदरे शुभैः केद्रगैः स्याद्गैः शय्यासना
देध्रुवमदुलघुहयंतकादित्यदृष्टः २१ ॥ २१ ॥

अथुभयहृदये शुभैः केद्रगैः सद्गुः कुंतादिधारणं हितं क्रसोच्चये पु
ष्येचादितिचित्रपद्मनये शक्रोत्तरारेवती वाजीहस्तविशारवमित्रसहितभानो गुरोभागवि कुंभेकीटगृहे वषमगपतौ चंद्रे शुभैर्वीक्षिते संनाहं
शस्वद्रकुतच्छुरिकाधार्यान्वाणाहितेति यत्तुदीपिकां मूलेदुपूर्वात्रययाम्यपित्र्यशक्राश्विसर्पानलशूलिनश्च शस्त्रादिसंधारणमेषुकुर्यात्ति
थौनिचग्नेचशुभेशुभाहेद्वितितरासन्नियुद्धादिविषयं अथध्रुवमदुलघुनसत्रेषु इशेषु वषणे अतके भरण्या आदित्ये पुनर्वसौ एषु शय्यासनादेः शय्या
रवद्रादिरूपा आसनपीठ मृत्त्वगादि आदिशब्दात् पादुकातेषामुपभोगः दृष्टः हितः हीपिकायां मैत्रेदुपुष्ययमभादिति वज्जिचित्राहस्तोत्तराप्रयहरीज्य
विधातभानि एतेष्वतीवशयनासनपादुकानां संभोगकार्यमुदितं सुनिभिः शुभाहेद्विति ॥ २१ ॥ २१ ॥ २१ ॥ २१ ॥ श्रीजगदंबा १९

अंधांधानिदिननसत्राणिशार्दूलविक्रीडितेनाह अंधासमिति धातारोहिणी विधिरभिजित् दहनभंकत्तिका भगःपूर्वाफाल्गुनी अन्यत्रस्यष्टं २१ अं
धादिननसत्राणांफलमनुष्ठुभाह विनष्टार्थइति अंधनसत्रेषुविनष्टस्यापहृतस्यार्थस्यलाभः शीघ्रंभवति मंदनसत्रेषुविनष्टार्थस्यप्रयत्नतोलाशो
भवति मध्यमध्यमनसत्रेषुविनष्टार्थस्यदूरस्वनमरादतीवदूरदेशेश्रवणत्वरीयद्रव्यममुकेनहृतं अमुकस्यलेतिष्ठतीतिलोकवार्त्ताभवतिल
धिस्तुनास्ति क्लोचननसत्रेषुश्रुत्याग्नीनश्रवणमपिलब्धिरपिनभवतीत्यर्थः २३ अथधनप्रयोगेतिनिषिद्धनसत्राण्यनुष्ठुभाह तीक्ष्णोति एते
स्तीक्ष्णादिननसत्रैर्यद्रव्यंरुवणंदिदत्तकालंतरंविनादत्तनस्वसत्प्रपरित्यागेन निवेशितस्वैरसमीपेप्रत्ययार्थस्थापितं प्रयुक्तकालंतररीति

अंधासंवरुपुष्यधातुजलभद्रीशार्यमात्याभिधंमंदासंरविविश्वमेत्रजलपाश्लेषाश्विचांद्रंभवेत् मध्याक्षंशिवपि
त्रजैकचरणत्वाष्टंद्रविध्यांतकंस्वसंस्वात्यतिश्रवोदहनभाहिर्बुध्न्यरक्षोभगसु २२ विनष्टार्थस्यलाभोपेशीधमंदेश्र
यत्नतः स्यादूरेश्रवणंमध्येश्रुत्याग्नीनक्लोचने २३ तीक्ष्ण मिश्रध्रुवोग्रैर्यद्रव्यंरुवणंनिवेशितं प्रयुक्तंचविनष्टंच
विष्ट्यापातेचनाप्यते २४ मित्रार्कध्रुववासवांबुपमघातोयांत्यपुष्येदुभिः पापेर्हीनबलेस्तनोस्करगुरोस्त्रेवाभृगोरेववि

श्रुःसरंकस्यैचिदत्तं विनष्टंचौरादिनाहृतंस्वयमेववाक्कचित्युक्तंद्रव्यंविश्वयेनकस्यपिनाप्यतेतथाविष्ट्यांभद्रायापातेव्यतीपातेमहापातेवाहृतं
द्रव्यंनाप्यते चक्रराद्रुहणेपि वसिष्ठः ध्रुवोग्रसाधारणदारुणसंनिक्षिप्तमर्थत्ववापनष्टं चौरैर्हृतंरुतमुपपुष्यांवाविष्ट्यचपातेननलभ्यतेनदिनि
अत्रेदमनुसंधेयं तीक्ष्णमिश्रादिपंचदशभेषुमध्येरोहिण्यार्मक्षिषुजलभद्रीशेषुदत्तंनिवेशितप्रयुक्तद्रव्यस्यैवाऽप्राप्तिः चौरापहृतस्यस्वतोयतस्यवा
धनस्यलाभस्वं तेषांरोहिण्यादीनामध्यमत्वेनेषुपाठसामर्थ्यादितिभावः २४ अथजलशयस्वनननृत्यारंभयोर्मुहूर्त्तेशार्दूलविक्रीडितेनाह मित्रा
र्कति अनुराधादिप्रयोदशनसत्रैः सद्भिः पापग्रहेर्हीनबलेर्बलरहितैः सद्भिः तनोल्गनेस्करगुरोसतिबुधेवासति विदशमेभुकेसति ॥ ६ ॥ ३५ ॥

सु०टी०
म०प्र०
२९

आप्येजलराशौविधौसति सर्वतोयाशनीवापीकूपतडागादीनांतोयाधाराणांस्वननंहितंस्यात् आप्यांबुयांत्यपितमित्रवसूत्तरार्क
केहीज्यभेषुरवननंसलिलाशयानामितिव्यवहारतत्त्वोक्तेः श्रीपतिः लग्नेजी वेज्ञेयवाहुर्बलेश्चत्रैः शुकैवारिमेषुरणस्य आप्येचंद्रे
सर्वतोयाशयानामारंभाःस्युःसिद्धयेनिर्विकल्पमिति अथमृत्यारंभः तैः प्रागुक्तैर्नक्षत्रैर्व्यंभोमघैः पूर्वाषाढामघारहितैः सेंद्रभैर्ज्येष्ठासहितैः
मित्रार्कध्रुववासवांबुयांत्यपुष्येदुज्येष्ठानक्षत्रैः नृत्यारंभःशुभः स्यात् शुभोहिबुकेचतुर्थस्थाने लग्नेज्ञेसति अजे चंद्रेज्ञराशौमिथुनकन्यास्ये
सतीत्यर्थः २५ अथसेवकस्यस्वामिसेवायांमुहूर्त्तशालिन्वाह सिधेति सिध्नाणिहस्ताभिजिदश्विपुष्याः मैत्राणिमृगरेवतीचित्रानुराधाः एतेषु
नक्षत्रेषु बुधशुक्रसूर्यवारे सौम्येशुभग्रहे लग्ने गेसति अर्कैर्भौमेवास्वलाभेदशभे एकदशे च स्थिते सति सेवकेन स्वामिनः सेवाकार्योत्तम

आप्येसर्वजलाशयस्यस्वननं व्यंभोमघैः सेंद्रभैस्तैर्नृत्यं हिबुके शुभे स्तनुग्रहे ज्ञे ज्ञे ज्ञे राशौ शुभं २५ सिधेमेत्रे वित्ति
तार्केज्यवारे सौम्ये लग्ने अर्के कुजे वास्वलाभे योनेर्भौम्यां राशियोश्चापि भौम्यां सेवाकार्यं स्वामिनः सेवकेन २६ स्वात्या
दित्यमृदुद्विद्वैवगुरुभे कर्णत्रयाश्चरे लग्ने धर्मसुताष्टशुद्धिसहिते द्रव्यः प्रयोगः शुभः ॥ स्वामिसेवकनक्षत्रयोर्न्या भौम्यां

चपुनः राशियोः सेव्यसेवकयोराशिस्वामिनेर्भौम्यां प्रीतौ सत्यां सेवकार्या अन्यथानकार्या २६ अथद्रव्यप्रयोगकरणग्रहणमुहूर्त्तशालि
षिक्रीडितेनाह स्वात्यादित्येति स्वात्याद्येकादशनक्षत्रेषु चरे मेषकर्कतुलामर्कराणामन्यतमे लग्ने धर्मनवमे रूतः पंचमं अष्टमं एतेषु
द्विः नवपंचमयोः पापग्रहरादित्यं अष्टमे तु शुभपापरादित्यमेव रूपाशुद्धिस्तया सहिते लग्ने द्रव्यप्रयोगः करणदाने शुभं स्यात् भीमपराक्रमे मृ
दुपुष्याश्विनीचिव विशारवाश्रवणत्रयं पुनर्वसोचसंसति धनादिनिधि वर्त्तनं वर्त्तनमृणादिरूपणदानं मिश्रनक्षत्रत्वादिशारवायां निषेधे प्राप्ते
करणदाने एव विधिः हृतेन षादौ निषिद्धैव शुद्धेषु धर्मात्मजनैर्धनेषु चरे विलग्ने द्रविणप्रयोगः इति अथारे भौमवारं करणं नयात् करणं भौमेने

४ गृहीयान्द्रव्यं बुधवारं ॥

ऋणच्छेदं कुजे कुर्यात्संचयं सोमनंदने अथ तु विशेषे संक्रमं संक्रांतिरिवसे रूद्रौ रूद्रियोगे करे हस्तनक्षत्रे अर्के निरविवारे इति यत् तत्रा
 पिन ग्राह्यमित्येकं संबधः यत्र यस्माद्देतोस्तदृणं तदंशं ऋणं गृहीतुः कुलेषु भवेत् तस्युत्रपौत्रादिभिरपि परिहर्तुं मशक्यमित्यर्थः हस्ते कंधारे
 संक्रांतौ यदृणं स्यात्कुलेषु तत् रूद्रियोगे तथा ज्ञेयमृणच्छेदं तु कारयेदिति ज्योतिः प्रकाशोक्तेः बुधवारे ऋणं कदापि न देयम् २७ अथ हस्तप्र
 वाहमुहूर्त्तं शार्दूलविक्रीडितेनाह मूलद्वीशेति एतैः मूलादिभिरेकेन विंशतिनक्षत्रैः विना केशनिंरविशनिवारौ वर्जयित्वा अन्यवारेषु तत्रप
 पेहीनबलैर्निबलैः चंद्रे जलराशिनवांशके सति शुक्रे चंद्रे च मांसले पुष्टे सति उदिते स्युः गुरौ लग्ने च सति तदा प्रथमं हलप्रवहणं शस्तस्य
 तच्छयपः गुरौ लग्नगते शुक्रे बलिन्याप्यादये विधौ शस्ता कषिक्रिया तत्र दुर्बलैः क्रूरस्वचरैः अथ सिंहघटे कुंभे कर्के अजमेषे एणो मकारे।

नारे ग्राह्यमृणंतु संक्रमदिने रूद्रौ करे केंद्रिय नदंशेषु भवेदृणं न च बुधे दयं कदाचिद्भनं २७ मूलद्वीशमघाचरध्रुवम्
 दुक्षिं प्रैर्विना केशनिं पापेहीनबलैर्विधौ जललघेशु क्रै विधौ मांसले लग्ने देवगुरौ हलप्रवहणं शस्तं न सिंहघटे कर्के जे
 णधेटतनो क्षयकरं रिक्ता रूपपृष्ठा तथा २८ एतेषु श्रुतिवारुणादिति विशारवोऽनिभौ मविना वीजाभिर्गदितो शुभात्त्वगुभ

धैतुलायां तथारिक्ता रूपपृष्ठां तथा शब्देन उक्तसमुच्चयार्थे स्तेनाष्टम्यामपिन शस्तः यस्यात्स क्षयकरं २८ अथ बीजोप्तिम् ॥ तोष्टा ग्रीडं रामे देवः ॥
 हर्त्तं फणिवक्रं च शार्दूलविक्रीडितेनाह एतेष्विति पूर्वोक्तनक्षत्रेषु श्रुतिवारुणादिति विशारवोऽनिविनाश्रवणादिवर्जितेषु मूलमघाध्रुवमदुक्षि
 प्रेधनिष्ठास्वातीषु भौमविनाभौमवारव्यतिरिक्तवारेषु बीजोप्तिः बीजवापने शुभं ज्ञेयं नारदः मृदुध्रुवक्षिप्रभेषु पितृवायुवसूदेषु समूलभेषु बीजोप्ति
 रत्युक्तफलप्रदा रवौ रौद्राद्यपादस्थे भूषो सजायते रजः तस्माद्दित्तत्रयं तत्र बीजवायं परिस्सजेदिति राजमार्त्तण्डे आर्द्रा प्रथमं दिनत्रयनिषेधः अथवा
 जोप्तो फणिवक्रं अगुभतो न विचंते गावो यस्येति अशुः गृहः तस्य भतदा क्रांतन सत्रं तस्मादादौ अष्टौ भानि असंति असमीचीनानि ततस्त्रीणि शक्रभ

ततस्त्रीणि शुभानि

अथशिरामोचनविरेचनादिमुहूर्त्तंशार्दूलविक्रीडितेनाह त्वाष्टादिति त्वाष्टाद्वयेचित्रास्वात्यौ मित्रभाद्वयेअनुराधाज्येष्ठे कभाद्वयेरोहिणीम्
 मौ श्रोत्रश्रवणः चित्रादिषु एकादशसूक्तसन्नेषु भौमार्केषु रुरुवारे शिरामोक्षणरुधिरविहिनीनाडिका शिरातस्याः सः स्यशस्त्रघातेन नरशित्तो
 रक्तमोक्षणकुर्यात् अथबुधार्काविनावुधशनिवारोत्पत्कान्यवारेषु पूर्वोक्तनसन्नेषु च विरेकवमनाद्यं औषधेन सस्त्रघाते विरेकः वमने च
 एतदाद्यं कुर्यात् मित्रसिप्रचरध्रुवेषु मघोदशनसन्नेषु रविवारे शुभग्रहवारे च विदो बुधस्य लग्नवर्गे जीवस्या पिलग्नवर्गे यस्मिन्कस्मिंश्चिद्वृत्तेषु
 रुबुधयोः षड्गणसन्तमौलग्नगुरोचसतिकर्त्तृगुरुबले च सति धर्मक्रियाकोटिहेमरुद्राधिष्ठानादिरूपानुगदिता कथिता ३० अथधान्यच्छेद

त्वाष्टान्मित्रकभाद्वयेषु पलघुश्रोत्रेशिरामोक्षणं भौमार्केज्यदिने विरेकवमनाद्यं स्याद्बुधार्काविना मित्रसिप्रचरध्रुवे
 रविशुभाहे लग्नवर्गे विदो जीवस्यापितनो गुरो निगदिता धर्मक्रियावद्वले ३० तीष्णाजपा वक्रस्वन्दिद्यस्त्रुवीदुस्वाती
 मघोत्तरजलांतकतक्षपुष्ये मंदाररिक्त रहिते दिवसे ति शस्ता धान्यच्छिदानिगदिता स्थिरमेविलगने ३१ भाष्यार्थमश्रुतिम
 घेंद्रविधात् मूलं मेघास्य मेषुकथितकणमर्दनं स्यात् हीशाजपान्निर्कृतिधात् शतार्थमर्से सस्यरोपणमिहार्किकुजोविना
 सत् ३२ मिथोगुरोद्रमुजगेद्रविभिन्नमेषुकर्काजतो स्त्रिरहिते चतनो शुभाहे ॥ ॥ नवसंततिलकेनाह तीष्णाजपादेति एतेषु केन विंश

तिनसन्नेषु तथा भौमशानिरिक्तावर्जितदिने स्थिरलग्ने सति धान्यादीनां यवादीनां छिदाच्छेदने निगदितः ३१ अथकणमर्दनं सस्यरोपणं च
 वसंततिलकेनाह भाष्येति विधिरेहिणी अंत्यरेवती एषु नवमेषुकणानां चणकादीनां मर्दनं परिघातादिना ३२ तीष्णाजपात्समीचीनं स्यात् अथविशा
 स्वादिषदनसन्नेः आर्किकुजोविनाशानि भौम्यवारेषु सस्यस्य धान्यस्य रोपणं सत् शुभम् ३२ अथधान्यस्थितिधान्यच्छिद्वचसंततिलकेनाह मिथोये
 त्रिति मिथोयादि विभिन्नेषु मिथोयादिदशनसन्नेषु न्येषु सस्यदशनसन्नेषु तथा कर्मिषु तुल्यारहिते लग्ने मकरस्थिरद्विस्वभावलग्नेषु शुभाहे चंद्रबुधगुरुशु

मु. टी. ०
न. प्र. २२

क्रवारेधान्यानां स्थितिः एकत्र स्थले स्थापनं साशुभकरीनिगदिता अथ भुवेज्यादिचयोदशनसत्रेषु धान्यवृद्धिः ॥ मत्स्यमेतावदान्यं देहितवीथ
सह्यानंतरसपादं सार्धं वा दास्यामीत्येवं रूपावृद्धिर्निगदिता ३३ अथ शांतिकपौष्टिकादिकवसंततिलकेनाह सिधेति सिध्नादिनसत्रेषु पौष्टि
कमंगलाभ्यां सह पौष्टिककर्मणा ग्रहशांत्यामंगलकर्मणा विना विनायकशांत्यासह शांतिके दुष्टफलदं मूलादिनसत्रोत्पन्नशांत्यादि शुभं स्यात्
गनात् रवेदशमेके सति विधौ चंद्रे सु स्वगते चतुर्थे गुरौ लग्नस्थे सति तत् शांतिकमोदयादि दुष्टसमये गुरुशुक्रास्तादि दुष्टकालेनोक्तं तदनिमित्त
केलाद्युत्पाददर्शने सति गुरुशुक्रास्तादावपिशुभं स्यात् उक्तं च शांतिकर्मणि कुर्वन्ति रोगेनेमिन्तिकेतथा गुरुमार्गवमोदये पिशाचस्तत्र न विद्यते ३४
अथ होमाहुतिशुद्धिमनुषु भाह सूर्यभादिति सूर्याक्रान्तने सत्रात् त्रिभिर्भेन सत्रत्रयमध्ये चंद्रे चंद्ररश्मेदिनसत्रे सति कनात् सूर्यादिसूर्येव होमा
धान्यस्थितिः शुभकरीगदिता भुवेज्यादीशं रूद्रस्वचरभेषु च धान्यवृद्धिः ३३ सिध्नुधां त्यचरभेषु मया सुशस्तं स्याच्छांतिकं
सह च मंगलपौष्टिकाम्या रवेके विधौ सुस्वगते तनुते गुरोने मोदयादि दुष्टसमये शुभमदं निमित्ते ३४ सूर्यभादित्रिभे चंद्रे
सूर्यविच्छुक्रपुंगवः चंद्रारेज्यागुशिखिनेनेष्टाहोमाहुतिः स्वले ३५ सैकातिथिर्वायुताकृता प्राशेषे गुणभे सुविवन्दिच
हुतिः पतति यथा सूर्याक्रान्तने सत्रात् तन् सत्रत्रयमध्ये होमारंभे सूर्यमुखे होमाहुतियातः ततो न सत्रत्रयेषु बुधस्य ततः शुक्रस्य ततः पंगोः शनेः ततः ॥ संः ॥
चंद्रस्य तत आरस्य भौमस्य तत ईज्यस्य गुरोः ततः राहोः ततः शिखिनः केतोः एवं सति यदिने रत्ने पापग्रहस्येव होमाहुतिः पतति सने धान्यशुभदा अर्थाच्च
भग्रहमुखेशभा सूर्येन सत्राच्चंद्रं सत्रपर्यंतगणना ३५ अथ यदिने होमशिकीपितस्तदिने बन्दिनिवासवेशनशुभाशुभफलमिंद्रवज्रयाह सैकेति शुक्रप्रति
गणनायावर्त्तमान तिथिर्गणया एकयुतावर्त्तमानवारयुताचतुर्भक्ताय च्छेषंतचेव गुणमितं धिमितं स्यमितं चतराभुविभूतौ वह्निचसिोवसतिः फलराह सैकेत्या
यहोमेहोमदिने भू मावग्नेर्वासे सति सौख्यं भवति अथ शशियुग्मशेषे एकमितेशेषेऽग्निवसोदि विस्वर्गे फलं कर्तुः प्राणनाशः हिमितेशेषेऽग्निवासे भूतले ॥ ६

तस्फलंकतुरर्थनाशः उक्तंच तिथिवारयुतिः सैकावेदभक्तावशेषकात् निवासो मेर्व्योम्निरूपेवित्तघ्राणविनाशः पातालेद्विकशेषेणधनसंच
 यनाशनः गुणवेदावशेषेणभूसौविपुलसौख्यदः संस्कारेषुविचारस्यनकार्योनापिवैष्णवे नित्येनैमित्तिकेकार्येनचाब्दे सुनिभिःस्तः कैश्चित्
 दस्रुप्तमपिहोमेवर्ज्यमित्युक्तम् तद्यथा अर्कचंद्रादृष्टमेषुतुर्थमंदः शुकादृष्टमंगारकश्च राहुधर्मजीवतः स्वदस्रुप्तेहोमेनाशः पुचदसाधनानामिति ३६
 अथप्रतिषर्षात्पन्ननवान्नभक्षणमनुषुभाह नवान्नमिति वरादिद्वादशभेषुसत्तनौसमीचीनलग्नेशुभग्रहैर्युतेदृष्टेचेत्यर्थः नदातिथयः १।६।११ विष
 घटीविवाहप्रकरणोक्ताः मधुश्चैत्रः पौषः अर्कशनिः भूमिजोभौमः एतान्विनावर्जयित्वा न्नवान्नभक्षणंशुभं ३७ अथनौकाघटनमनुषुभाह याम्यत्रये
 सौख्यायहोमेशशियुग्मशेषेप्राणार्थनाशोदिविधृतलेच ३६ नवान्नस्याचरक्षिपमृदुभे सत्तनौशुभं विनानंदाविषघटीमधुपौषार्कि
 भूमिजान् ३७ याम्यत्रयविशासंद्रसार्पपित्रेशभिन्नभे भृग्वीज्यार्कदिनेनौकाघटनंसत्तनौशुभं ३८ मूलाद्राभरणीपित्र्य
 मृगेसौम्येघटेतनौ रुखेशक्रेष्टमेशुद्वेसिद्धिवीरिभिचारयोः ३९ व्यन्यादितिध्रुवमघानिलसापेधिष्येरिक्तैतियौचरतनौवि
 कवीन्दुवारे ॥ ॐ ॥ ५५ ति याम्यत्रयंभरणीरुफिनकारोहिण्यः ईशआर्द्रा अन्यानिप्रसिद्धानि एभ्योभिन्ननक्षत्रेषुशुक्रगुरुवा रे सत्तनौशुभपु
 तदृष्टे लग्नेनौकाघटनंनौकानिर्माणंशुभं नौकाचालननौकागमनमुहूर्त्तौदीपिकायांशुभाहोविष्णुर्युग्मेदुभयमेवाश्विपाणिषु चालनघटनस्थानान्नावः
 श्रुभतिथीदुषु अश्विकरेज्यसधानिधिपूर्वामित्रधनाच्युतमेशु भलग्ने तारकयोगतिथीदुविशुद्धौ नौगमनंशुभंशुभवारे ३८ अथवीरसाधनाभिचारयो
 मुहूर्त्तमनुषुभाह मूलेति मूलादिनसत्रपंचकेतयाघटेतनौकुंभलग्नेसौम्येबुधेसति तथाशुकैरुखेचतुर्थे अष्टमेशुद्वेग्रहरहितेनादृष्टे लग्नेवीरस्वध
 नस्यअभिचारस्यकर्मणः सिद्धिः निष्यतिः ३९ अथरोगनिर्मुक्तं स्नानकंसंततिलकेनाह व्यंतेति विगवान्यत्यादीनिरेवत्यादीनिनवधिष्णानियेभ्य
 स्तेषुषादशशिएनसत्रेषुनपारिक्तासंज्ञासु तिथिषुचरलग्नेतथाशुक्रचंद्रवर्जितवारे ॥ ॐ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीरुमाय ॥

मु.टी.
नम्ब.
२३

तथाविधौ चंद्रे हीने निषिद्धस्थानस्थानिषिद्धस्थानानि गोचरप्रकरणे तत्राद्यं हे भवे एकादशे केंद्रे १।४।१।१० कोणेन च पंचमे स्थाने स्थितैः स
एवं विधे लमे रुजा विरहितस्य रोगनिर्मुक्तस्य जनस्य स्वान्तं आरोग्यं प्राप्तं नरुभं नारदः स्थिरे ज्यादिति सर्पाद्यपितृवारुणमेषु च न कुर्वीत गमुक्त
स्य स्वानं वारे रुजशुक्रयोरिति ४० अथ शिल्पविद्यामनुषु भाह मृदुधुवेति मृदुधुवादिनसत्रे जेबुधे दशमेलग्ने वासति अथवा पुरोदशमेलग्ने वासति
तथा विधौ चंद्रे बुधगुरुषड्वर्गस्थे च सति शिल्पविद्यानावावर्णादि निर्मितं मूर्त्तौ दिक् तद्दिशायाः प्रारंभः शस्यते ४१ अथ संधानमनुषु भाह सुरे
ज्येति पुष्यादिनसत्रेषु तथा एम्यांति थोहरो द्वादशसत्रे तथैतिलकरणे च तथा शुक्रदृष्टेयुते च लग्ने तथा शुक्रमग्रहाणां वारे संधानं संधिमेत्री तिया
वत् इष्यते तथा च कश्यपः भाग्येषु समेत्रे च लग्ने शुक्रे सिते सुते करणे तैतिले एम्यां द्वादशां संधिरिष्यते ४२ अथ परीक्षा मुहूर्त्तवसंततिलकया

स्वानं रुजा विरहितस्य जनस्य शस्तं हीने विधौ स्वच्छं नृभिर्भव केंद्रकोणे ४० मृदुधुवं सिधुचं रे जेगुरौ वारुवलग्ने विधौ जनी
ववर्गस्थे शिल्पविद्या शस्यते ४१ सुरेज्यमिभ्रुर्गेषु वा एम्यां तैतिले हरो शुक्रदृष्टे तर्नोसोम्यवारे संधानमिष्यते ४२ ॥
त्यक्त्वा ८ भूत १४ शनि विष्टि कुजाज्जनुर्भमासौ मृत्यो रवि विधू अपि भा निनाड्याः ॥

नमर्षजन्ममासश्च जन्मराशेमष्टमं सूर्यं चंद्रं च नाड्याः भानि जन्मभक्तमं भानि दिनसत्राणि नाडीनसत्राणि एतानि सत्का द्यगद्यं स्वभावे च लग्ने च रल्
ग्ने वातनचवंशे च चंद्रशुद्धौ ताराशुद्धौ गुरुशुद्धौ च सत्यां करोहस्तः अदितिः पुनर्वसुः हरिः श्रवणः इंद्रो ज्येष्ठा कंजलं तत्त्वामीवरुणः तस्य नक्षत्रं शततारक
एषु भेषु परीक्षा कार्या अन्यत्सपष्टं परीक्षानामस्तु वर्णस्तियादिपातकाभिः शस्तस्य शुद्धाशुद्धि विचारपूर्वकं सप्तमाषादिरूपा दिव्यमिति यावत् उक्तं च दीपिकया म
नोशुक्रास्तेः एमार्के गुरुसहितरवौ जन्ममासेः एमं हौ विष्टौ मासे मलास्थे कुजशनिदिवसे जन्मतासक्त्या य नाडीनसत्रे हीने स्फुरगुरुरजनीनापतासु विशुद्धौ प्रा
तः कार्या परीक्षा हितनुचरणहोशोदये शस्तलग्ने इति व्यवहारे च ये अष्टम्यां च कुतरे शोभायश्चिन्नपरीक्षणे ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ॥ २३

नपरीसाधिवासश्चशनिभौमदिनेभवेत् ज्येष्ठाश्रवणहस्तश्चशनिभौमदिनेभवेत् ज्येष्ठाश्रवणहस्तश्चतथाज्ञेयः पुनर्वसुः तद्वच्चनमिषाप्रोक्तास्यभियुक्तविवा
रणेइतिनाडीनक्षत्राणिरीषिकारवचनात् जन्मर्षमाद्यंशमंचकर्मसंपातिकंपौडशभंचमानसं त्यात्पंचविंशंसमुदायमष्टादशमयोविंशतिभंविनाशकं एवं च
भोजनः सर्वोजातिदेशाभिषेकभैः नवभिर्नैपतिर्ज्ञेयोनाडीतारासंज्ञाः इति नृजातिनक्षत्राणिवराहसंहितायां पूर्वात्रयसानलमप्रजाजांशुं पपुष्येणसहो
त्तराच सषोष्णमैत्रंपितृदेवतंचप्रजापतेर्भंचकषीकृत्वा नि आदित्यहस्ताभिर्जिह्वानिवर्णिकजनस्वाम्यमुपागतानि मूलकिंज्रानिलवारुणानिभान्यप्रजा
तेःप्रभविष्णुतायाः सौम्येन्द्रचित्रावसुदेवतानिसेवाजनस्वाम्यमुपागतानि संप्रविशस्वाश्रवणेभरण्यश्चांउरुजतेरभिनिर्दिशतीति देशेभ्रमणस्यादिकस्तनि
सत्रंशतपदचक्रम् यथा वाराणस्याः नक्षत्रोद्दिणीति अभिषेकभेयास्त्वित्युष्यादिकेनक्षत्रेणव्याभिषेकोजातस्तदभिषेकसमितिगहनवभ

द्वंगेचरेतनुलवेशशिजीवताराशुद्धौकरादितिहरींद्रकपेपरीसा ४३ व्ययाष्टशुद्धौपचयेस्त्रुगेशुभदृग्युते चंद्रेत्रिषट्दशा
यस्थेसर्वारंभःप्रसिध्यति ४४ स्वातीन्द्रपूर्वाशिवसार्पभेद्यतिज्वरेन्यमैमेस्थिरताभवेद्भुजः याम्यश्चोवारुणतस्रभेशिवा११
घस्त्राहिपसो१५द्विधिवाकवासवे॥४५॥

ॐ भिद्वारेपांषडेवमानि ४१ अथसामान्यतः शुभकार्येषुलम्नशुद्धिमनुष्टमाह व्येति व्ययो
इदंशं अष्टमंएतत्स्थानद्वयंशुद्धंदाहरहितंयस्मिन् एतद्व्येस्वजन्मरंशैर्जन्मलम्नाहाउपचयभवनेत्रिषडेकदशदशमराशोलम्नभूतेरुभेदेयुते
चतथाचंद्रेत्रिषट्दशयस्थेसतिसर्वेषांशुभ कार्याणामारंभः सिद्धातितथाचवसिष्ठः उपचयभेलम्नतिध्ययनेधनशुद्धिसंयुतेलम्नेउपचयगेशीत
करेमंगलकर्माणिकार्याणिइति ४४ अथनक्षत्रेषुज्वरोसत्तौसत्यंभिचसौहिनसंख्याद्वितीयोयजातिकयोपेंद्र वज्रयाचाह स्वातींद्रेति मूलाघीति
स्वातीज्येष्ठापूर्वात्रयाद्राश्लेषासुज्वरेज्वरोसत्तौसत्यामृतिभरणंस्वतः अथयमैत्रेदेवत्यनुराधयोर्ज्वरेसत्तौरुजैरागस्य स्थिरतावडुकालेमरोमनिदृति
स्वातीज्येष्ठापूर्वात्रयाद्राश्लेषासुज्वरेज्वरोसत्तौसत्यामृतिभरणंस्वतः अथयमैत्रेदेवत्यनुराधयोर्ज्वरेसत्तौरुजैरागस्य स्थिरतावडुकालेमरोमनिदृति

१२शदिवसाः रोगः ४५॥

मु० टी०
न० प्र०
२४

मूलं अग्निः कृत्तिका रास्त्रमश्विनी एषुनवदिवसारेणः पितृभ्यभेमघाम्यानखाः विंशतिर्दिवसाः बुध्मभंउत्तराभाद्रपदा अर्धमाउत्तराफाल्गुनी पुष्य
उसर्वसुरो हिणीनगाः सप्तदिवसारेणः अर्धमैश्वर्यात्तराषाढ्याः मासस्त्रिंशद्दिनानि रोगस्थैर्यततोरोगनिवृत्तिः अत्रशान्तिर्वसिष्ठोक्ता ऋषेशरूपं क
नकेनकृत्वातल्लिंगमंत्रैश्चरुगंधपुष्पैः वस्त्रासनेर्गुग्गुलधूपदीपनैवेद्यतांबूलफलैश्चसम्यक् पूजां च कृत्वाऽभयनाशनायद्विजायदद्यात्तुलंशिव्या
आमयोरोमः अनुलमपरिमितद्रव्य अथानंतरं यमाहिमूलभैभरण्य श्लेषामूलेषु कृत्वा विशास्वार्द्रामपासु च सप्तनक्षत्रेषु वस्यकस्यचित्फणिरंशने
दर्शनेन नृतिं भवेत् अत्रसपदशयस्य एतेषु च रवशेन चंद्रबलेन भवति तस्यैव सर्पदर्शने चंद्रबलेन भवति तस्यैव सर्पदर्शने चंद्रबलेन भवति तस्यैव सर्प
दर्शने यद्यत्र चंद्रस्तस्यैव गोचरे वा शुभप्रदः तदा ननु भवेन्मृत्युः रूपसक्तरेहिन इति ४६ अथशीघ्रोमीमरणे विशिष्टयोगादिनीयोपजातिकयाह रौद्राहति
मूलाग्निदा स्त्रेनवपितृभ्यभे नखा २० बुध्मार्थमेज्यादिति धात्वेनगाः ७॥ मासोद्धवैश्वेथयमाहिमूलभेमिश्रेणपित्र्येफणिरंशनेमृ
तिः ४६ रौद्राहिशाक्रांबुपयाम्यपूर्वाह्निदेववस्त्रिषुपापवारे रिक्तंहरिस्कंददिने चरोगेशीघ्रं भवेद्रोगिजनस्यमृत्युः ४७ सिद्धा
हिमूलेन्दुहरीशवायुभेप्रेतक्रियास्यात्स्रपकुंभगेविधौ ॥ ७७ रौद्रादिनक्षत्रेषुपापवारे सतिरिक्ताः प्रसिद्धाः हरिर्द्विदशी स्कंददिनेषु एतासु
तिश्रिषु एवंविधे विशिष्टयोगेयस्यरोगोत्पत्तिर्भवति तस्यरोगिजनस्यशीघ्रमृत्युर्भवेत् ४७ अथप्रेतदाहमुद्धतेप्रेतदाहोदिनिषेधं चोपेद्रवज्ज्याह सि
प्रेति सिद्धादिनक्षत्रेषुप्रेतक्रियाप्रेतानामृतानाम्प्रियउत्तमलोकप्राप्त्यर्थं श्राद्धादिक्रियास्यात् यदिदाहिसम्येकारणवशान्नाख्या अथस्रपकुंभगेवि
धौमीनकुंभस्थितौचंद्रे धनिष्ठोत्तरार्धादिपंचनक्षत्रेषुप्रेतदाहो ज्वालनं सजेत् चपुनः यमदिग्गमं दक्षिणदिशि गमनं यात्रां तथाशय्यायाः खड्ग
याः वितानं वयनं तथागृहगोपनं गृहाच्छादनं आदिशब्देन तृणकाष्ठसंग्रहं त्यजेत् त्रसपुराणेषु चकेमरणमपि निषिद्धं कुंभमीनस्थितेचंद्रे मर
णस्यजायते नतस्योर्ध्वगतिर्दृष्टा संततेनेशुभं भवेदिति तेनपंचके मृतस्यपंचकेदाह ॥ ४६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीभगवत्यै नमः ॥

राम
२४

प्राप्तौ सत्यांतस्युत्तलविधिं कृत्वा दाहः कार्यः पश्चादाशौचनिवृत्त्यनंतरं शांतिकं कार्यम् परिपंचकप्रवृत्तेः प्रागेवमृतः प्रतिबंधवशासंज्ञके दाहः प्राप्ते
 पुत्तलविधिमकृत्वा दाहः कार्यः अशौचनिवृत्त्यनंतरं शांतिर्नकार्यो एवंरेवसंतमृतस्थरेवतीमपहाय दाहः कार्यः नपुत्तलविधिः अशौचनिवृत्त्य
 नंतरं शांतिरेवकार्यः मरणनिषेधसहनिषेधप्रतिपादकवचनद्वयसद्भावादि ४८ अथकोष्ठानामोमयपिंडानांचसंग्रहमुहूर्त्तशार्दूलविक्रीडितेना
 ह सूर्यसादेसभैरितिस्यार्थ ४९ अथत्रिपुष्करयोगं सफलं वसंततिलकवाह भद्रातिथिरिति भद्रासंज्ञकतिथिर्द्वितीयासप्तमीद्वादशीशनिभौमसूर्य
 वारेभवति तथाद्दीशं विशारत्वा अर्यमोत्तरफाल्गुनी अजचरणः पूर्वाभाद्रपदा अदितिः पुनर्वसुः वन्हिः कृत्तिका वैश्वमुत्तराषाढा एतन्मध्येषु उक्तति
 थिवारनक्षत्ररूपे विशिष्टयोगे सति त्रिपुष्करः त्रिपुष्कर एव त्रैपुष्करः स्वार्थेण त्रिपुष्करसंज्ञकयोगे भवति कीदृशः मृत्युविनाशवद्दौ वैगुण्यदः।

प्रेतस्य दाहं यमदिग्गसंत्यजेच्छायावितानं गृहगोपनादि च ४८ सूर्यशार्दूलसभैरधस्थलगतैः पाकोरसैः संयुतः शीर्षेयु
 म्भितैः शवस्य दाहनं मध्यं पुगैः सार्यभीः प्राणाशदिषु वेदभैः स्वसुहृदां स्यात्संगमो रोगभीः काथादेः करणं सुखं च ग
 दितं काष्ठादिसंस्थापने ४९ भद्रातिथी रविजभूतनयार्कवारे द्वीशार्यमाजचरणादिति वद्वि विश्वे ॥ ५ ॥ ३ ॥

तद्दिने यदि कश्चिन्मृयेत्तदा पादास्त्रयोत्रियेरन यदि किंचिद्दस्तु विनष्टं तदा तस्य तद्दस्तु त्रयनाशः तथा किंचिद्दस्तु लब्धं तदा त्रिगुणस्तद्दस्तु लाभः वसिष्ठः।
 रविरविजभौमवारे भद्राया विषमपादमृसंचेत त्रैपुष्कराख्ययोगस्त्रिगुणफलोयुगुलभेद्विगुणम् पदास्त्रियन्नक्षत्रस्यैव चरणः पूर्वराशौ चरणत्रयसंपररा
 यो भवति तानि विषमचरणानि द्वीशार्यनेत्यादीनि अथवंसु र्ध्वच्छिन्ना तस्मिन् चित्रा चाद्रमृगः एतानि भानि भद्रातिथयः रविशनिभौमवारे च अत्रापि वि
 शिष्टयोगे द्विपुष्करनामयोगे भवति तस्फलम् मृत्युविनाशवद्दौ वैगुण्यद इवति तत्र शांतिमाह नारदः इष्टान्तदोषनाशाय योगे नयं मृत्युमेव वा द्विपुष्करेद्
 यं दद्यान्तदोषत्वसमन्नतरति अथ त्रिपुष्करे कश्यपे नरे वेस्थाने वृहस्पतिवारिपुक्तः ॥ ६ ॥ शिवः ॥ रामः ॥

सु.टी.
न.प्र.
२५

भद्रातिथिः शनीज्यास्वरे चेद्दिषमां प्रिभं त्रिपुष्करनिगुणदं हिगुणं ह्यं विभं मृता इति इदमेव दृष्ट्वा श्रीपतिनाप्युक्तं विषमचरणं धिष्यत्तिरादि अत्र
 कश्यपवाक्ये मृतावेव त्रिसुणफल्नतोक्तप्रथकतानुश्रीपतिवाक्यानुरोधान्मृत्युविनाशवद्वा वितुक्तं ५० अथशवप्रतिकृतिराहे निषिद्धका
 लेशद्वैलविक्रीडितेनाह शक्ररिति एवंविधेदिने शवस्त्वप्रतिकृतिः पूर्णश्राद्धिनासावयवत्वकल्पनंतस्य दाहो नकार्यः कुतः द्विविधो हि प्रेन
 संस्कारः प्रत्यक्षशरीरस्यैकः तत्र प्रतिकृतेरन्यः तत्र प्रत्यक्षशरीरसंस्कारे दिनविचाराभावः गार्ग्यः प्रत्यक्षशरीरसंस्कारे दिनैव विशेष
 येत् इति प्रतिकृतिसंस्कारे कालत्रयं अशौचमध्ये वर्षे मध्ये वर्षे नंतरं चेति अशौचमध्ये क्रियते पुनः संस्कारकर्मचेत् शोधनीयं दिनं तत्र
 यथासंभवेमेवतु अशौचविनिवृत्तौ चेतुनः संस्क्रियते मृतः संशोध्ये वदिनं ग्रहसंघं सर्वसंपत्सराद्यदीति गार्ग्यवचनादिनशुद्धिरुच्यते शक्रा
 त्रैपुष्करो भवति मृत्युविनाशवद्दोत्रैगुण्यरो हिगुणकृद्भ्रुकृतसचांद्रे ५० शक्राकार्किषुदर्शभूतमहने नंदा सतीष्णो ग्रभे यौष्णे
 वारुणभे त्रिपुष्करदिने न्यूनाधिमासेयने याम्येन्द्रासरतश्च पातपरिघे देवेज्यशक्रास्तके भद्रावैधृतयोः शवप्रतिकृतेर्दोहो
 किंदिने शक्रभौमशनिवारेशवप्रतिकृतेर्दाहो नकार्ये इति त्रयेकं संबन्धः दर्शो मावास्या भूतश्चतुर्दशी महनस्त्रयोदशी ॥ नपक्षे सिति ५९
 नंदाः प्रतिपत्षष्ठ्येकादश्यः आसूतिथिषु तथा तीष्णो ग्रभे मूलार्द्राज्येष्टाश्लेषास्तीष्णानि पूर्वात्रयमघाभरणीउग्राणि पौष्णं रेवती वरुणः
 शनतारा पूर्वोक्ते त्रिपुष्करदिने न्यूनाधिमासेसयमासि अधिकमासे अयने याभ्यं अत्रात्परतः अत्र मध्ये याम्यायनेपिकार्यः नंदा महनभूता मा
 पातवैधृतिविधिषु शक्राकार्किभौमपरिघध्रुवमिश्राग्रमेवभैः कर्तुं श्रद्धेवैरात्ये जन्मप्रत्यरितारिके त्रिपादभेसितेपक्षेयनेयाम्येन्द्रतः परमं श
 वप्रतिकृतेर्दाहः शक्रेज्यास्ताधिमासके नष्टामध्ये द्विपान्मेव द्वीशादिति भगध्रुवे इति निबन्धेः दिनस्योपि वज्यः वर्जयेत्तु दिनस्य यपिति गार्ग्येति
 पातपरिघपातो व्यतीपातो महापातश्च परिघश्च एतपुराहो नकार्यः देवेज्यशक्रास्तके दाहो नकार्यः भद्रायां वैधृतौ च तथासिते शक्रपक्षे इति ५९ ॥

रामः
२५

अथनेनैव चंद्रसावर्ज्येत्तराण्याह जन्मप्रत्यरितारपोरिति कर्तुः जन्मप्रत्यरितारयोः जन्मतारा उत्पत्तिनक्षत्रं दशमैकोनविंशं चेति प्रत्यरि-
 तारा जन्मभासं च मचतुर्दशत्रयोविंशं नक्षत्रे तथा कर्तुर्धृतिस्वरवां त्येजे अष्टमचतुर्थदशस्ये चंद्रे सति राहो न सत् न प्रशस्तः अथ मध्यमनक्ष-
 त्राणि मैत्रमनुराधा भगः पूर्वाफाल्गुनी अदितिः पुनर्वसुः ध्रुवगिरेहिष्युत्तरात्रयं विशाखा द्यधिभेभृगुचित्रा धनिष्ठाः श्रुभुधेपि श्रुवराहो मध्यमः
 अथोत्तमानि अर्के ज्याभ्यासहितो विधुः अर्के मुरुचंद्रवारे तथा श्रवणहस्तस्वाती अश्विनी पुष्येषु पंचनक्षत्रेषु शबप्रतिकते राहः श्रेष्ठः इदमस्ति
 लमाशेषात्परतः अनंतरं मध्ये तु यथासंभवं किंचिदुणां मीकारेण विचार्य ५२ अथ मूलनक्षत्रजातस्य विशेषमुपजातिकयाह अभुक्तमिति ना-
 रदः अभुक्तमूलनक्षत्रं ज्येष्ठां त्यमूलादिभवं घटी चतुष्टयं ज्येष्ठां ज्येष्ठां त्यपटी चतुष्टयं मूलादि चतुष्टयं चेत्यर्थः नारदः ये ज्येष्ठां त्यमूलान्तरालप्र-
 जन्मप्रत्यरितारयोर्धृतिस्वरवां त्येजे च कर्तुर्न सन् मध्ये मैत्रभगादिति ध्रुवविशारवाद्यधिभेभृगुचित्रा धनिष्ठाः श्रेष्ठोर्के ज्यविधेर्हि-
 ने श्रुतिकरस्वात्पुष्ये तथा त्याशेषात्परतो विचार्य मखिलं मध्ये यथासंभवं ५३ अभुक्तमूलं हि घटी चतुष्टयं ज्येष्ठां त्य-
 मूलादिभवं हि नारदः वसिष्ठ एकद्विघटी मितं जगौ बृहस्पतिस्त्वि क घटी प्रमाणकम् ५३॥ ५४ हरजः शिशुः अभुक्तमूलजः सा-
 र्पमघानक्षत्रयोरपि अथमेव मुख्यः पक्षः कश्चपादि बृहमुनि संवदा तु कश्चपः ज्येष्ठं त्यमूलयोरंतराल पांनोद्भवः शिशुः अभुक्तमूलजः सोय-
 त्याश्लेषा पितृयोरपि वसिष्ठोपि भुजंगौ रं दरपोष्णभानां नदग्रभानां चतराल अभुक्तमूलप्रहरप्रमाणं त्यजेत्कृतं तत्र भद्राकृतां चेति वसि-
 ष्ट एकद्विघटी मितं जगौ ज्येष्ठां ते एकघटिका मूलाद्यघटिका द्वयमित्यर्थः इदं वसिष्ठेन केचिन्मते मुक्तम् ये कस्तदाकेचिन्मते अपरे इति पदोक्तेः त-
 दात्रयं च ज्येष्ठां त्यपादघटिका मित्तमेव केचिन्मूलं त्यभुक्तमपरे पुनरा मनति मूलाद्यपाद्यघटिकादित्येन साहमंशो समाः परिहरेदिह जन्मभाजदिति।
 बृहस्पतिस्तु एकघटी प्रमाणकं जगौ ज्येष्ठां त्यार्धघटिका मूलाद्यार्धघटिकेत्यर्थः गुरुः ज्येष्ठां त्यघटिकां च मूलादीघटिकाईकं तयारतं मत्तनाडी त्यभु-

५३
 ५४
 ५५
 ५६
 ५७
 ५८
 ५९
 ६०

मु०टी०
न०प्र०
२६

अथान्ये आचार्या उपजातिकयाहुः अथोचुरन्यइति आचार्याः प्रोचुः मूलस्य प्रथमा अष्टघटिका शाकस्य ज्येष्ठायाः अंतिमाः पंचनाडिका एवमु
भयोरंतराले त्रयोदशघटिका अभुक्तसंज्ञकाः प्रोचुः उक्तं च ज्येष्ठां त्याघटिकाः पंचमूलाद्यावस्तुनाडिकाः अभुक्तमिति तत्र ज्ञेयं तत्र जातं शिशुं सजेति
तितत्फलमाह तत्राभुक्तमूले जातं शिशुं बालं बालो वापि वापरित्यजेत् त्यागाशब्दे वापिता अस्य बालस्याष्टसमाः अष्टौ वर्षाणि मुखं न पश्येत् नारदः अ
भुक्तमूलजपुत्रं पुत्रीमपि परित्यजेत् अथवा द्वाष्टकं तातस्तन्मुखं न विलोकयेदिति अत्रघटीनां न्यूनाधिक कथनं दोषस्याधिक्यास्यत्वं कथनार्थं ज्ञेयं ५४
अथमूलाश्लेषा जातस्य चरणवशेन फलमुपजातिकयाह आद्येपितेति मूलप्रथमचरणे जातस्य बालस्य पितानाशप्राप्तेति द्वितीयचरणे जननीमा
तानाशं प्राप्नोति सापत्नमातरि मातृशब्दे गौणः तेन गौणमुख्ययोर्मुख्येकार्यं संप्रत्ययइति जननी पदप्रयोगः तृतीयचरणे धनं नश्यति चतुर्थचरणे बाल

अथोचुरन्ये प्रथमाष्टघट्यो मूलस्य शाकांतिमपंचनाड्यः जातं शिशुं तत्र परित्यजेद्वा सत्त्वं पितानाशप्राप्तसमा
नपश्येत् ५४ आद्येपितानाशमुपैति मूलापादे द्वितीये जननी तृतीये ॥ ४ ॥

जातस्तु पितरं रात्रौ तु जननी तथा आत्मानं संध्योर्हति नास्ति गंडे निरामयः बसिष्ठस्तु मूलापादे यदि रात्रिभाषेत दात्यनो नास्ति पितुर्विनाशमुद्वितीया
पादे दिनगोपदिस्यान्मातुरस्योपितदास्ति दोषः अथानंतरं शास्त्रं लाश्लेषाशांत्यास्वनुष्ठितासंबन्धचरणचतुष्टयेपि शुभम् अनिष्टफलनाशकं क
स्याणं स्यात् शास्त्रोक्तरीत्याखलुस्तकान्ते मासे तृतीयेप्यथ वत्सरान्ते इति कालत्रयं बसिष्ठेनोक्तं गंडे तु विशेषः मातृगंडे सतं जातं सतं कांते विचक्षणः कुर्याच्छो
तितदसंबातदोषस्याप्यनुत्तये शिष्टास्तु सर्वत्रापियत्र सत्रे जन्मनसत्रवशांतिरिति व्यवहरति अथाहि भेदिलोममिति आश्लेषायां मूलापादे क्तं फलं विलो
मं विपरीतं ज्ञेयम् मूलस्य प्रथमपादे पितृनाश इत्युक्तं मोश्लेषा चतुर्थपादे सत्रस्य द्वितीयपादे मातृनाशः शाश्लेषा तृतीयचरणे मूले तृतीयचरणे धननाश उक्तः
शेखरेणादि तृतीयचरणे चतुर्थचरणे क्तं शुभम् ॥ ५ ॥

शम
२६

तदाश्लेषाप्रथमचरणे ज्ञेयम् अत्र बहुविचारेऽस्ति ग्रन्थभूपस्त्वभयान्त्रिम्यते अथकैश्चिन्मूलरसादिविचारोक्तः जयार्णवेत्सुलंस्तंभंत्व
 चाशास्वापत्रपुष्पफलं शिरसांमुनयोद्यौदिशोरुद्राः सूर्याः पंचाब्धयोगनयः मूलेतुमूलनाशः स्यात्तंभेवशविनाशनं न्वचिमातु भवेत् क्लेशः
 शम्बायांमातुलस्यच पत्रसंज्ञं विजानीयात् पुष्पे मंत्रिपदं सतं फले च विपुला लक्ष्मीः शिरसायामस्य जीवितं अथमूलपुरुष योगे चर्दो न्यासस्तेनैव ।
 मूलस्य घटिका न्यासो मूर्ध्नि पंचनूपो भवेत् मुखे सप्तमृतिः पुत्राः स्कन्धे वेदा महाबलः बाह्वोरथौ बली पाण्योस्ति स्त्रोहस्यान्वितो भवेत् तृदिरेवेता भूपसे
 त्रीनाभौ द्वौ ब्रह्मविद्भवेत् गुत्ये दशातिका मीस्याऽज्जानुनोः षण्णमहामतिः पादयोः षट्मृतिस्तस्येत्युक्तं बाह्विक मलासन इति अथमूलौ दूतं कन्या
 याः फलार्थं मूलांगविभागस्तत्रैव चतस्रो नाडिकाः शीर्षं कुर्वति पशुनाशनं मुखे षट्ध निहानिः स्यात्कंठे पंचधनागमः कौटिल्यं तृदये पंच
 बाह्वोर्विन्तागमंततः वेदाः पाण्योर्दयां धर्मवेदा गुत्येतिका मीनी ज्येष्ठमातुलनाशश्च जघयोऽयुगनाडिका ज्येष्ठभ्रातृविनाशश्च चतस्रो जानुयु
 धनं चतुर्थीस्य शक्रभोथशांत्या सर्वत्र सत्स्यादहिभे विलोमं ५५ स्वर्गेशु चिप्रोष्ठपदेषु माघे भूमौ नभः कार्तिके चैत्रपौषे ॥ ५६ ॥
 अथके पादयोर्दशनाड्यश्च तत्रैवै धव्यमादिशेत् इति मूलप्रसूतायासु निभिः फलमीरितं अथाश्लेषाजातयोः पुत्रकन्ययोरंगविमगेन फलंतत्रैव ॥
 मूर्ध्नि पंचसुराज्याग्निमुखे सप्तपितृस्थः नैत्रे द्वे जननीनाशः ग्रीवायां त्रिषु लपटः स्कन्धे वेदागुरो मक्तिः हस्ते शौचबली भवेत् तृदये कादशमिश्वा
 ल्मघाती सजायते नरः स्त्रीवानाभौ भ्रमः षड्गुरे नवतयो धमः पादेषु च धनं हेतिसार्पादितव फलं क्रमात् अथाश्लेषाचक्षोपितत्रैवोक्तः फलं पुष्पं द
 लशास्वात्त्वग्लताकं दएव च सार्पवल्यां दशाक्षं कस्वरविश्वार्कसागरः नाडिकास्तद्भवेवाले फलं ज्ञेयं यथाक्रमं श्रीः श्रीराजभयं हानिः मातृपित्रा
 ल्मसंक्षय इति अयं विभागेन क्षत्रस्य षष्टिघटिकात्मको ज्ञेयः न्यूनातिरिक्ते अनुपातः ५५ अथमूलनिवाससफलमिंद्रवज्रयाह स्वर्ग इति श्रुचि
 षाटः प्रोष्ठपदे भाद्रपदः दूष आश्विनः माघः प्रसिद्धः एषु मासेषु मूलनक्षत्रं स्वर्भेस्ति श्रावणकार्तिके चैत्रपौषेषु भूमौ तिष्ठति ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ रामः

ॐ गी
न-३
२७

तपस्यः काल्युनः क्रकोज्येष्ठः फाल्गुनमार्गशीर्षवैशाखज्येष्ठेषु अधः प्रातले मूलं तिष्ठति तत्फलं च यदा मूलनक्षत्रं यस्मिन्मासे पत्रं भवति तत्रै
व स्वर्गमृत्युपातालेषु एव घ्नोक्तं क्रभाशुभफलं ददाति तेन इत्याद्यभावं स्वर्गपातालस्य मूले दोषाभावाच्छांतेरनावश्यकत्वं ज्ञेयं यदा तु भूमावेव मू
लं तदा शांतिरवश्यं विधेयेति शक्तेन उक्तं च ज्योतिषार्णवे भूमिदोषवद्गुलं स्वल्पमन्यत्र संस्थितमिति ज्योतिर्निबन्धे मूलाश्चिपिच्य चरणप्रथम
चतुर्दशैस्त्रयोश्च फणिनश्चतुर्दशैः मातुः पितुः स्ववपुषोपिकरोतिनाशजातो यदा निशिदिनेषु संध्यायैर्वेति तत्रापि शांत्याशुभं भवतीति ज्ञेयं
५६ अथ मूलप्रसंगादुद्देशु गंडांतादिनिमित्तेषु जातस्यारिष्टपरिहारं च शार्दूलविक्रीडितेनाह गंडांतं द्रमेति एतेषु शिशोरुससिर्नशस्तादुष्टफल
दा गंडांतं तिथिनक्षत्रलग्नानां संधिः तल्लक्षणं ज्येष्ठापौष्णभेत्यादिनावस्यति इन्द्रभंज्येष्ठानक्षत्रं मूलयोगः यतो महापातः परिघव्याघातगंडयो
मूलं सघस्तात्तु तपस्यमार्गवैशाखशुक्रेष्वशुभं च तत्र ५६ गंडांतं द्रमशूलपातपरिघव्याघातगंडावमेसंक्रांतिव्यतिपातवैधेति।
तिसिनीवालीकुहूदर्शके वज्रकृष्णचतुर्दशीषु यमघटे दग्धयोगे मृतौ विष्टौ सोदरभेजनिर्पितृभेशस्ताश्रुभाशांतितः ५७ ॥

गाः अंभंस्तिथिसमः संक्रांतिः सूर्यसंक्रमणपुण्यकालः व्यतीपातवैधृतीयोगौ सिनीवालीदृष्टेदुरमावास्या कुहूर्नेदुरमावास्या साहृष्टेदुः सिनी
वालीसानेदु कलाकुहूरित्यभिधानात् दर्शश्चंद्रदर्शनरहितामावास्या एतद्दोषे प्रतिसादयिष्यते वज्रकृष्णयोगे कृष्णपक्षचतुर्दश्यां यमघटे
मघादिशास्त्रेषु कद्गधयोगे सूर्ये शांपचाग्निरसाष्टनेराइत्युक्तेः मृतौ द्वीशक्त्यादित्युक्तेर्मृत्युयोगे विष्टौ भद्रायां सोदरस्य भ्रातुर्भयिन्याचनसर्व
पितृभेमाताचपिताचपितरो तयोर्भे मातृभेपितृभेच एषु निमित्तेषु कृतस्य कृताया वा जन्मवेत्त्यात्तदानिष्टकृत्यादित्यर्थः दुष्टनिमित्तस्योपलक्षण
त्वात् नीतरजन्माप्यनिष्टम् सजातीयापत्यप्रसवानंतरं विजातीयापत्यप्रसवस्त्रीतरः यथापुत्रत्रयप्रसवानंतरं कन्याजन्मकन्यात्रयप्रसवानंतरं पुंजन्म
साजनिः शांतितः वसिष्ठादिप्रोक्तशांत्यास्वनुष्ठितपाशुभा परिणामकरवदायिनीत्यर्थः ५७ ॥ ५७ ॥ ५७ ॥ श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहास-

रामः
२७

अथशान्तयोर्लिरव्यंते तत्रप्रथमंमूलशान्तिरुच्यंते शौनकउवाच अथातःसंप्रवक्ष्यामिमूलजातहितायच मातापित्रोर्धनस्यापिकुलेशान्तिहितायच जात
 स्पदादशहेतुजन्मसंवाशभेदिने समाष्टकेचामनिमान्कुर्याद्दशान्तिमादरात् वसिष्ठः ससमेपुण्यदेशेतुमंडपकारयेदुधःकुंडं चतद्वह्निःकुर्याद्द्विहयज्ञेत्तमा
 र्गतः पंचामृतपंचगव्यपंचत्वक्पल्लवानिच उदंबरवटाश्वत्थंप्लक्षाम्रत्वक्सपल्लवाः शतौषधीमूलशरवनवरत्नानिमृत्तिकाः कुष्ठमांसीहरिद्रंहेमराशौके
 चंदनं वचाचंपकमुस्ताचसर्वौषधोदशैवहि गजाश्वरथ्याबल्मीकसंगमस्थानसंभवाहृद्गोराजनगरद्वारतश्चाष्टमृत्तिकाः शतौषधीमूलानिच॥
 अश्मरी १ सहदे २ अपराजिता ३ मुण्डा ४ उशीर ५ बाला ६ अधःपुष्पी ७ शंखपुष्पी ८ ज्येष्ठीमधु ९ कौरकः १० चक्रांकिता ११ विष्णुक्रांता १२ शिख
 क्रान्ता १३ मयूरशिखा १४ काकजंघा १५ भृंगराज १६ कुमारी १७ हय १८ कर्णिकार १९ अपामार्ग २० बिल्वं २१ वण्मूला २२ अखुज २३ उनरा २४
 पुत्रजीव २५ दूर्वा २६ काण २७ कुश २८ साल २९ नाल ३० चक्रमर्द ३१ सिंही ३२ व्याघ्री ३३ अर्क ३४ पूस ३५ पलाश ३६ पिप्पल ३७ बट ३८ उडुं
 बर ३९ तुलसी ४० उसल ४१ शतपत्र ४२ अतसी ४३ सारिवा ४४ कदंब ४५ बकुल ४६ शमी ४७ राहिक ४८ निर्गुंडी ४९ मुंडी ५० दण्डी ५१ काली ५२
 अशोक ५३ सूर्यभक्ता ५४ रुद्रजटा ५५ कइली ५६ बीजपूरकं ५७ मदनक ५८ मुसली ५९ पुनर्नवा ६० आम्र ६१ पाटल ६२ श्रीपर्णी ६३ क्रूरवीर
 ६४ चंपकं ६५ गुडूची ६६ देवदारु ६७ अगस्तू ६८ चंदन ६९ कुटज ७० शिग्रु ७१ हरिद्रा ७२ जटामांसी ७३ वचा ७४ कुष्ठ ७५ तज ७६ हारुहरिद्रा
 ७७ बन्धुजीव ७८ सिंधुवार ७९ सटी ८० अश्वगन्धा ८१ मुस्ता ८२ कुरंदक ८३ पनस ८४ जीवक ८५ जाती ८६ मालती ८७ मधूके ८८ खदिर ८९
 सप्तच्छद ९० सिरीष ९१ काकमाची ९२ शतावरी ९३ केतकी ९४ जंबू ९५ शक ९६ वैतस ९७ आमलक ९८ सरल ९९ गिरिकर्णी १०० इति तिलमाष
 यववीहिषोधुमानिप्रियंगवः चणकैः सहितासप्तसहीजानिचसर्वदा वज्रमौक्तिकवैडूर्यपुष्परगेन्द्रनीलकं पंचरत्नमिंद्रं प्रोक्तं मंत्रैः कुंभेषु निक्षिपेत्
 स्रुवर्णेन प्रमाणेन तदर्धाधि नवापुनः । नैर्ऋतिप्रतिमां कुर्याद्दिनशाह्ये चिचर्जितः । अत्र विशेषः शौनकं न पलमानेन वार्धेन पादेनाथ स्वशक्तिः नक्षत्रदे
 वतारूपं कारयित्वा चिचक्षणः यद्दामूल्यं स्रुवर्णस्य स्थापयित्वा प्रपूजयेत् स्रुवर्णं सर्वदेवतयं सर्वदेवात्मको नलः सर्वदेवात्मको विप्रः सर्वदेवमयो हरिरिति

सु.टी०
न०३०
३६

वस्त्राणिषोडशाशौचशुक्लसूक्ष्माण्यतद्रितः ब्राह्मणान्वरयेत्पश्चात्तस्तिवाचनपूर्वकं श्रोत्रियाश्चतुर्दशैवाशौहादशत्यषोडश प्रधानाचार्यमेतेषांश्रे
ष्टं तस्मिन्मर्चने दृशानादिचतुःकोणेष्वब्रणान्जलपूरितान् पूर्वोक्तद्वयसंयुक्तान्स्थापयेत्तत्रवर्णकान् विप्रान् एथकृष्टयकृचापिमधुपर्कादि
नार्चयेत् द्वारेषुजापकानशौहोदौचवरयेत्पुनः अङ्घ्रिगैर्वारुणैर्मन्त्रैः शुक्लपुष्पासतादिभिः तत्तत्कुंभेजलंस्पृष्ट्वाकुशकूर्चैर्जयेदिति रुद्रसूक्तं प्रमद्रां
रणोभद्राङ्कितक्रमात् पुरुषसूक्तं च तन्मन्त्रैर्देवाभ्यात्वाप्रयत्नतः गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्षपः कुशादकम् पंचगव्यमिदं कुंभे क्षिपेद्भजमहा न्वितम् र
जतकाचनवाग्निं विद्रुमं तीर्थवारिच निक्षिपेद्देममूलं च दशाष्टयवनिर्मितं देवदारुचशैलेयंपचनीलोसलंतथा धिचोसोभ्रांप्रयगुं च कृतं चि
द्रेष देक्षिपेत् त्वरापात्रापरिन्यस्तशतच्छिद्रेषु देस्थितं ततश्च निर्ऋतिदेवमर्चयेत्पश्चिमासुखं मोषुणस्त्विति मन्त्रेण शुक्लवस्त्रासतादिभिः सूक्ष्मरूपं वि
धानव्यशामं कुंभं पवाहनं स्वर्णघटधरं चोपह्विभुजचवृकाननम् स्थापयेत्तत्र हाश्वेववस्त्रगधादिभिर्यजेत् चरुचप्रपयेत्तत्रनेत्रं तं द्रुवापह
तत्र चत्वारः कुंभाश्चतुर्दिक्षु स्थाप्याः एकः कुंभोरुद्रस्थापनार्थमन्यः स्थाप्यः एकः शतच्छिद्रः कुंभः तस्मिन्कुंभे देवदारुदौलेयमिस्याद्यौषधानितया
सुवर्णमूलं अष्टादशयवपरिमितं निक्षिप्य तदुपरिवंशादिपात्रं निधाय तत्र निर्ऋतिप्रतिमां द्वादशप्रतिमां जलप्रतिमां सहितां स्थापयेत् ततः षोडश
पचारैः पंचोपचारैर्वा पूजयेत् उक्तं च शौनकेन पुण्यग्निर्मन्त्रितैः तोयैः प्रोक्षितायां क्षितौ ततः तत्रोदकुंभं सृष्ट्वा स्थापयत्तत्र ब्रणविवर्जितं अरुणामूलं
निर्णिकं पूजयेत्निर्मलाभसा आकलशेषित्यनया कलशा स्थापनं शुभं इमं सद्रति मन्त्रेण पूजयेत्तीर्थवारिणा कुंभचक्रगधाद्यैः सत्तन्मन्त्रैः प्रपूजयेत्
याः फलिनीरित्यनया क्षिपेद्द्रव्यौषधादिकं वस्त्रावगुण्डितं कुर्यात्सूर्ये तीर्थवारिणा कूर्चहेमं समायुक्तं च तपसुवसंयुतं स्वस्तिकोपरिविन्यस्य क्षीरं म
सपल्लवैः द्राणत्रीहीश्च निक्षिप्य दृशाने च निधापयेत् पंचरत्नानि निक्षिप्य सर्वौषधिसमन्वितम् अर्चितं गंधपुष्पाद्यैः श्रीरुद्रं तत्र संजयेत् सत्रं
निरयसूक्तं शतरुद्रानुवाककम् रसामंत्रं तथा पुण्यरसोमं च स्पृशं जपेत् तत्रैव कंजयेत्सम्यग्गणेशं नरसंहस्रकम् एकवारं तथा जापी पावमनीं स्पृशं जपेत्
तजपस्य पंचकुंभाश्च द्वयं वा तदलाभतः श्रीरुद्रस्यैककुंभं च सर्वसूक्तानितं तत्र तथा न्यंपंचमं कुंभं पूर्वोक्तैर्लक्षणैर्युतम् चतुःप्रस्त्रवणं कुर्यात्स च वक्रं चत

इवेत् वस्त्रावगुंठितं कुर्यात्सूर्ये तीर्थवारिणा पंचरत्नसमायुक्तताम्रपल्लवसंयुतं एतस्मिन्नपि पंचरत्नसप्तमृतिकाशतमूलदेवदारुप्रभृतौ प्रा
धेहममूलानि क्षिपेत् तत्रशतमूलालाभे विष्णुक्रातासहदेवी तुलसी वृशभावरी मूलानीमानि गृण्हीयात्तस्मात्तद्विशेषतः तस्यापरिच्युतसत्याव
र्णवारोप्यमन्मयं शकृद्वस्त्रेणसंस्त्रायशतमूलानिनिक्षिपेत् कुम्भोपस्थितेसिद्धिदान्मूलनसत्रदेवतम् अधिप्रत्यधिदेवोचदक्षिणोत्तरदेशयोः
देवैर्जपेत्सौज्येष्ठानसत्रदेवतम् एवप्रत्यधिदेवंचपूर्वाषाढस्रदेवतम् स्वलिङ्गात्कैश्चमंत्रैश्चप्रधानादीन्प्रपूजयेत् पंचामृतनसंस्त्रा प्यआवेत्सा
यसमर्चयेत् उपचारैः षोडशभिर्यद्वापंचोपचारकैः रक्तचंदनगंधाद्यैः पुष्पैः कृष्णासितादिभिः मेषशृंगादिधूपैश्चघृतदीपैस्तथैवच सुरापोषिक
मांसार्थैः नैवेद्यैर्भोजनादिभिः मत्स्यमांससुरादीनिब्राह्मणानां विवर्जयेत् सुरास्थानेप्रदातव्यं हरिसंधवमिश्रितम् पायसंलवणोपतं मांसस्थाने
प्रकल्पयेत् उक्तगंधाद्यलाभेतु यथात्मभंसमर्चयेत् पुष्पांतुसमभ्यर्च्यहोमं कुर्याच्चषोडशतम् निर्वापप्रोक्षणादीनिचरोः कुर्याच्चथाविधि हवि
र्गृहीत्साविधिवन्नेर्त्तयेवकृत्वाहुनेत् अत्रवसिष्ठेनविशेषेभिहितः मूलप्रजामितिमंत्रद्वयस्यकण्वत्रुषिर्निर्त्रुर्निर्देवत्तुपुत्रं मूलप्रजाम
हा प्रजापतयेस्वाहेत्युपहोममंत्रो पलाशसमिदाज्येनचरुणाएसहस्रकम् अथवाथेत्तरशतप्रत्येकजुहुयात्ततः मूलप्रजामित्यथाभिवर्चयेत् ॥
त्रहयेनच सावित्रेसौम्येनेर्त्तयमंत्रैश्चस्यसंभवेः समिद्धिश्चातिलव्रीहीनुहुत्वाव्याहृतिभिस्ततः मूलप्रजामित्यथैवाक्यान्यर्चकाजपेत् ॥
अष्टोत्तरसहस्रवाशनवानियतात्मवान् अयंहोमप्रकारस्तुशाखातरविषयोध्येयः मोषुणः परापरितियत्तैस्त्वितिप्रापुचः पायसंघृतसमि
ध्रहनेदशेत्तरशतम् समिदाज्यचरुस्यश्चाद्धृत्कितः संख्ययाहुनेत् अधिदेवतयोश्चैवजुहुयात्तत्संभवेः नस्रदेवताश्चप्रायसेनतु
होमत्रेत् कृणुष्वितिपंचदशभिर्जुहुयात्कसरततः गायत्र्याजातवेदसेत्र्यंबकमिति क्रमात् सीरायुंजंतितासग्निवास्तोप्यत्कर्मिभेवच ॥
सत्रस्यपतिनामृणानाग्निहृतं तथैवच श्रीसूक्तेनतथाविद्वान्समिदाज्यचरुत्क्रमात् अष्टोत्तरशतैवाथअष्टाविंशतिभिः क्रमात् अ
ष्टाष्टसंख्ययावापिजुहुयाच्छेक्तितावुधः त्वन्नः सोमेनपायसंजुहुयात्तत्रयोदश चतुर्गृहीतमाज्यं चवातेरुद्रेतिमंत्रतः स्ववेणजुहुयात्सौज्यं

मु.टी.
म.प्र.
२९

महाव्या हृतिभिः क्रमात् इत्यास्विष्टकृतं पश्चात्सायश्चित्ताहुर्विज्ञेत् आचार्यो यजमानो वा अग्नौ पूर्णाहुतिं हुनेत् होमशेषं समाप्यायुवन्दि
मंशियेत्ततः कुंभाभिर्मंत्रणं कुर्यात्क्षिणनाभिमंत्रयेत् मृत्युप्रशमनाय यजयेत्त्र्यंबकं शतम् रुद्रकुंभोक्तमग्निं रुद्रमंत्रं स्पृशन्नुपेत धूपदी
यं च नैवेद्यं कुंभयुग्मे निवेदयेत् प्रसादयेत्ततो देवमभिषेकार्थमाहारात् भद्रासुवोपविष्टस्य यजमानस्य त्रुत्विजः दारपुत्रसमेवस्य कुर्येत्सर्वेभिषेच
नम् अक्षीभ्यामिति सूक्तेन पावमानीभिरेव च आपोहिष्ठेति नवभिरापद्दहाद्वयेन च सह स्वासत्वेनापि देवस्य त्वेति मंत्रकैः शिवसंकल्पमं
त्रेण वक्ष्यमाणेश्वमंत्रकैः योसौ वज्रधरो देवो महेंद्रो गजवाहनः मूलजातशिरो दीर्घमातापिशोर्व्यपोहतु योसौ शक्तिधरो देवो हुनभुजेषुषवा
हनः सप्तजिह्वश्च देवो ग्निर्मूलरोषव्यपोहतु योसौ दंडधरो देवो धर्मोसुहिषवाहनः मूलजातशिरो दीर्घव्यपोहत्प्रमोमम योसौ रवद्वधरो देवो
निर्ऋतीराक्षसधिपः प्रशामयतु मूलोत्थं रोषं गंडांतसंभवम् योसौ पाशधरो देवो वरुणश्च जलेश्वरः नक्रबाहः प्रचेताको मूला स्याद्युगोहतु
योसौ देवो जगत्त्राणो मारुतो मृगवाहनः प्रशामयतु मूलोत्थं रोषं बालस्य शान्तिरः योसौ निधिपतिर्देवः रवद्वभृन्नरवाहनः प्राक्तपित्योः शिशोश्च नृप
रोषव्यपोहतु योसौ पशुपतिर्देवः पिताकीटेषवाहनः आर्क्षीषामूलगंडांतरोषमाशुव्यपोहतु विमेशः सत्रपोदुर्गालोकपालानवग्रहाः सर्वदोषप्र
शमनं सर्वकुर्वंतु शान्तिदाः तच्छंभोरभिषेकं तु सर्वदोषोपशान्तिदम् सर्वकामप्रदं दिव्यमंगलानां च मंगलम् वस्त्रांतरितकुंभाभ्यां पश्चात् स्नापयेत्
धः ततः शुकलावरधरः शुकलमाल्यानुलेपनः यजमानो रक्षिणाभिस्तोषयेत् त्रिगादिकान् धेनुपयस्विनीं दद्यात्तत्राचार्यो यसवत्सकामं निर्वृ
तिप्रतिमां कुंभवस्त्रहेमं च दापयेत् ग्रहार्थं वस्त्रप्रतिमास्तस्मै दद्यात्प्रयत्नतः श्रीरुद्राजापिनेदेयः कस्मो न द्वा न प्रयत्नतः तत्कुंभवस्त्रप्रतिमास्त
स्मै दद्यात्प्रयत्नतः उक्तालाभेततो दद्यात्तत्राचार्यं ब्रह्म त्रुत्विजाम् तत्तत्सूक्तं प्रदातव्यं शतपावाथ प्रदापयेत् दद्यात्स्नपायसादिब्राह्मणान् भोज्य
च्छत अलाभे सति पंचाशदशकं तदलाभतः सर्वशान्तेश्च पठनमे शिशुं ग्रहणं तथा गृहीक्षमापयेद्दिवा मित्रं इतिः प्रीयतामिति इति शौनकीयैः
लशांतिः अथाश्लेषाशान्तिरप्येवमेव कार्या तत्र विभवे पूर्वोक्तवत्सचकुंभास्थाप्याः असंभवे कुंभद्वयम् एकत्र रुद्रस्थापनम् ॥ ६ ॥

रामः

नमः
३०

द्राह्यणभोजनम् पितुरायुष्यवृद्ध्यर्थं शांतिरत्र विधीयते इति मंडां शांतिः अथ ज्येष्ठा शांतिः भरद्वाजः ज्येष्ठा दौमान् जननी माता महं द्वितीयके त
तीये मातुलं हंति चतुर्थे जननी न्तथा आत्यानं पंचमे हंति षष्ठे गोमती भवेत् सप्तमे कुलनाशः स्वादृष्टे मे ज्येष्ठसोदरः नवमे श्वशुरं हंति सर्वसंदिशो
मेतथेति प्रत्येकं घटिका षट्स्य फलमुक्तम् अत्रापि मूलं शांतिः कार्यम् तत्र विशेषः घटिकैका च मंत्रांते ज्येष्ठा दौ घटिका द्वयज्ज्योः सधिरि
तिशेयं शिशुमंडांतमीरितम् ज्येष्ठां त्यपादस्तु पितुः स्वस्य चापि विनाशकः ज्येष्ठैकन्युका जाता हंति शीघ्रं धवाग्रजम् शांति तस्य प्रवस्यामि गंडो
षप्रशांतये तु प्रचतुर्दिकुं भे चतुष्टयं सस्थाप्य तन्मध्ये शतं चंद्रपंचमं कुंभं सस्थाप्य पूर्ववत्सूजादिविधाय तत्र वज्राकुंभं धरिदृष्टं तवितगजां न्वितम्
कुर्याच्छीघ्रं विष्णवे वेदं सरनायकम् शालितंडुलसंपूर्णकुंभस्योपस्थितं ज्येष्ठं इन्द्रायै दोमरुत्वत इति मंत्रेण चाग्नीतः पूजयेद्दिधिना सम्यग्लेक
पालगणान्वितम् रक्तवस्त्रद्वये पितं देवराजं शचीपतिम् पूजयेद्दरुणैर्मंत्रैः कुंभान्धीमान् प्रयत्नतः त्वन्नो अग्नेर्जयेदादौ सत्वन्नो पिदि सीय
के समुद्रज्येष्ठा इति चे मं मे गंगे चतुर्थकम् पूजयेद्दरुणं घाघि श्वतुरः कलशानपि आने भद्रा ज्यपंचादौ भद्रा अग्नेर्दिकीयकम् इन्द्रस्यै
द्रजाप्यं जपेन्मृत्युं जयंततः समिद्धिर्न ह्यवृक्षस्य शतमशेन शतम् स र्षिषा चरुणा चैव मूलमंत्रेण वाग्यतः हुने ज्जाप्यं च तेनैव यत इद्रभयेति च
त्किं न्व्याहृतिभिर्हुत्वा शतमशे चरुं पथकं ततो भिषेकः ततो रूपां कृपमिति मंत्रेण तच्च स्फुरिति मंत्रेण आम्पावलेकनं पुनर्देवता पूजनं कृत्वा न
मोस्तु सरनाथापनमस्तुभ्यं शचीपते गृहोणार्घ्यमथा दत्तं गंडो षप्रशांतये अष्टोत्तरशतसंख्या कुर्याद्द्राह्यणभोजनम् अन्यसंबंतु पूर्ववत् इति
ज्येष्ठा शांतिः दिनस्येव्यतीपाते व्याघाते विष्टिवैधतौ शूलगंडे च परिधे वज्रचयमघटके कालगंडे मृत्युयोगे दग्धयोगे सम्न्विते तस्मिन्नांडदिने
प्रेप्रसृतिर्यदिर्जायते अतिदोषकरी प्रोक्ता तत्र पापयुते सति क्षिचार्ये तत्रैद्रसः शांतिं कुर्याद्यथाविधि यजनं देवतानां च घ्राणां चैव पूजनम्
शिवालये भक्त्या गोघृतेन प्रदापयेत् अभिषेकं रां कराय अश्वत्थस्यैद्रमं गौम् अभीष्टफलसिद्धार्थं कुर्याद्द्राह्यणभोजनम् गणापत्युं पुरुषसुत
रं मृत्युं जयं शक्रभम् शांतिजाप्यं पुनश्चैव कृत्वा मृत्युं जयी भवेत् इत्युत्तरगार्ग्ये दुष्टयोश्चांतिः कुमारजन्मकाले तु व्यतीपातश्चैधृतिः सक्रांतिश्च

वेस्तत्रजातोहारिद्रकारकः नवग्रहमखं कुर्यात्तस्यदोषस्यशान्तये प्रथमं गोसुरवाज्जन्मततः शान्तिं समाचरेत् ग्रहस्य पूर्वदिग्भागे गोमूत्रेनानुलिप्य
च अलंकृतस्वदेशे तुत्रीहिराशिप्रकल्पयेत् पंचशोणमित्थान्यत्पुष्पैर्तुतीकैश्च तदर्थं तु तिलैः कुर्यादन्येभ्योपरिद्वस्ययेत् द्रव्यत्रितया शोतुस्युष्णं
लिखेद्बुधः पुण्यहवचयित्वा तु आचार्यवरयेत्परा राशौ प्रतिष्ठितं कुम्भं मन्त्रेणैव गोहस्म त्रीधोदकेन संभूयत्पृथोषधिपल्लवम् पचगव्यं पचस्त्रं वं
युग्मेन वधयेत् तस्योपरि न्यसेत्सोमं सप्तमवस्त्रेण संयुतं प्रतिमां स्थापयेत् पश्चात्साधिप्रत्यधिदेवताम् चंद्रदिशि कृतीपार्श्वे मध्ये विधत्तिमर्चयेत् एवमेव
व्यतीयातशंतोसंक्रमणस्थ च अधिदेव भवेत्सूर्यः चन्द्रः प्रत्यधिदेवकम् मत्तद्यात्तुतिपूर्वेण तत्तन्मन्त्रेणैव प्रथयेत् त्र्यंबकेन मंत्रेण सोमपूजा समाचरेत्
उत्तरेण मंत्रेण सूर्यपूजा समाचरेत् आप्यायस्वेति मंत्रेण सोमपूजा समाचरेत् तत्राष्टोत्तरशतं अष्टोत्तरशतं अष्टाविंशतिसंख्याजपं सर्वसो
रजपंच आनीमद्राग्ने इति सूक्तं पुरुषसूक्तं त्रियंबकं एतान्मन्त्रान् कुम्भं मन्त्रेणैव प्रथयेत् त्रियंबकं न मंत्रेण समिदाज्यचरुनूह
नेत् अष्टोत्तरसहस्रम् अष्टोत्तरशतम् अष्टाविंशतिर्वा मृत्युंजय मंत्रेण तिस्रो मन्त्रेणैव चरेत् ततः समुद्रज्येष्ठ्यश्चापौहिष्ठ्ये च न च अष्टो
भ्यामितिसूक्तेन पावमानीभिः त्रियंबकेन उत्तरेणैव आप्यायस्वेति तैदिके मन्त्रेः सौस्तामभिषिंचलित्यादिकैः शौराणमंत्रैश्चाभिषेकं कुर्यात्
तत आजादिमंत्रेणैव अन्यद्दक्षिणादानादिकं पूर्ववत् इत्युत्तरगार्ग्येणैव पातं धृति संक्रान्ति शान्तिः अथ कुड्दसिंहीवाली दर्श शान्तिः अत्रय
स्याः कस्याश्चिदमावास्यायाः अष्टोभागान्कृत्वा प्रथमं विभागं चंद्रदर्शनं तदनं वेति विचार्यम् यदा चंद्रदर्शनं तदा तिनी अस्ति यदा चंद्रदर्श
नं तदा दर्शः सकलं चंद्रक्षयस्तदा कुड्दरित्यर्थः तदुक्तं चंद्रोपनिषत् इदुक्षयकालः श्राद्धकाल इति प्रस्तुत्येन्दुक्षयकालपरिणाममुक्तं
अष्टमेशं चतुर्दश्याः क्षीणा भवति चंद्रमाः अमावास्या अष्टमं मासं पु
दंतवक्षयमेति कृत्वा एव हि ज्योतिश्चक्रविदो वदन्तीति एतत्क
तत्रामयाः सप्तमाष्टमप्रहरोक्तं तत्र क्षयकालः चतुर्दशी शिष्यामा

मु. टी.
न. म.
३१

स्वयां प्रथमप्रहरे शास्त्रात् चंद्रदर्शनस्यासिनीवाली... तत्रोत्पन्नस्य सिनीवाली शान्तिविधेया अथ तस्यामेवामावास्यायां यदा
चंद्रकलात्वं स च कृत्स्नस्य कालो मावास्यायां अतिभक्षण एव तस्य... तत्रोत्पन्नस्य सिनीवाली शान्तिविधेया अथ तस्यामेवामावास्यायां यदा
कृत्स्नस्य कालस्य भाष्यकारेण परिभाषितत्वात् सप्तमाष्टमप्रहरयोः... कः कालः कुहशब्दश्च अत्रोत्पन्नस्य कुहशब्दोत्पत्तिः पुनश्च स्वयमे
वामावास्यायां प्रथमप्रहरानंतरं सप्तमप्रहरदर्भात् प्रहरपंचकालोत्पत्तिः कालोद्देशशब्दवाच्य इति तत्रोत्पन्नस्य दर्शनशान्तिविधेयत्वे विविमेक
स्यामेवामावास्यायां कालभेदेन त्रयसंभवविषयत्वमावास्यायां चंद्रदर्शनभावः तदा द्वयमेव दर्शित्वं कुहत्वरूपसंभवेति अत्रकेचित्तु
देशीशेषे चंद्रदर्शनोत्पत्तिपरदिनेयाऽमावास्यायां सिनीवाली इत्युक्तत्वात् चंद्रोत्पत्तिमिति अन्यपदार्थस्य अमावास्यारूपस्यैव समानाधिक
रण्येन ग्रहणात् किंच सिनीशब्देन श्वेताचंद्रकलावर्णवाचिनः श्वेतशब्दादेर्णोदेऽगन्तात्तोपधातो न इति ङीप्त्वात् सिनीत्वात् तत्रेव श्वेतात्वेति
सिनीवाली तिव्युत्पत्तिश्च चतुर्दशदिनचंद्राश्रयात् अमावास्यायां न सृज्यते इति च चंद्रोत्पत्तिः सिनीवालीत्यमावास्यायां विधीयते इत्युक्तत्वात् अथ
लगणितविरोऽन्यथा समाहृतः तत्र स्पष्टं चंद्रोत्पत्तिः सिनीवालीत्यादौ उदवास्तुधिकारेण च चंद्रोत्पत्तिः कुहशब्दसंस्कृतस्य दर्शनयोग्यत्वे सति प्राक्क्षितिजकाति
वृत्तविधेवत्वं ग्रहादेर्दर्शनशब्दवाच्यमेवाद्यावर्णेतुं शास्त्रोत्पत्तिदर्शने दर्शित्वेने अमावास्यायां चंद्रोत्पत्तिः चंद्रोत्पत्तिश्च तथैव दर्शनायोग्यत्वे सति प्राक्क्षितिजसं
बंधकत्वमदर्शनशब्दवाच्यमित्यदर्शनलक्षणम् अतश्च चंद्रदर्शनलक्षणवत्त्वमावास्यायां सिनीवालीनाम चंद्रादर्शनलक्षणवत्त्वमावास्यायां कुहना
म लक्षणद्वयोनाक्रान्ताऽमावास्यादर्शनशब्दवाच्य इति अथमाशयः अमावास्यायां सति प्राक्क्षितिजकातिवत्त्वं चंद्रोत्पत्तिश्च चंद्रोत्पत्तिश्च चंद्रोत्पत्तिश्च चंद्रोत्पत्तिश्च
स्य दर्शयत्वमागतं चेत्तदा सासंपूर्णाऽमावास्यासिनीवालीनाम तदा दर्शयत्वमागतं चेत्तदा सासंपूर्णाऽमावास्यासिनीवालीनाम तदा दर्शयत्वमागतं चेत्तदा सासंपूर्णाऽमावास्यासिनीवालीनाम
स्तस्मिन् चोद्देश्यम् अथतिथिवद्द्वौ वा तस्या अमावास्यायां द्वितीयसूक्तोत्पत्तिः अथतिथिवद्द्वौ वा तस्या अमावास्यायां द्वितीयसूक्तोत्पत्तिः अथतिथिवद्द्वौ वा तस्या अमावास्यायां द्वितीयसूक्तोत्पत्तिः
सत्वात् यदिमेवामावास्यासिनीवालीनाम तदा दर्शयत्वमागतं चेत्तदा सासंपूर्णाऽमावास्यासिनीवालीनाम तदा दर्शयत्वमागतं चेत्तदा सासंपूर्णाऽमावास्यासिनीवालीनाम

कर्मसंस्कारवशेनचंद्रस्यादृश्यत्वमागतस्यामावास्यासंपूर्णाकुहूर्नामै चंद्रादर्शनलक्षणसत्त्वात् तत्रापिकुहूशांतिरादेश्या यस्तुसर्वेदियादनं
तरंकियत्तीषु द्वित्रासुघटीषु अतिक्रान्तासु अमावास्याप्रच्यतिः पूर्वं चतुर्दश्यादृश्यतातस्यामुषसिहकर्मवशतश्चंद्रो दृष्टोमावादर्शितथाप्यमावास्याया
ददर्शनलक्षणानां क्रान्तत्वात्संपूर्णमावास्यादर्शनात् तत्रदर्शनजननशांतिविधेयति एवममावास्याभेदेनसिनीवालीकुहूर्दर्शरूपपक्षत्रयसावकाः
प्रतिगोलज्ञानामतम् अथप्रकारं तरेणसिनीवालीसर्वसादिसिद्धासैव कुहूसुपरिभाषिकी यदाहवसिष्ठः नक्षत्रेयस्यदर्शान्तोविषनाड्याभवेचदि कु
योद्धतिरव्यातोव्याधिमृत्युभयादिकत् अयमर्थः यस्मिन्क्षत्रेयाविषेनाड्याउक्तास्तस्मिन्कालेयदिदर्शस्यचरमघटिकाभवेत्तन्क्षत्रचयस्यप्र
स्यजन्नेनक्षत्रजन्मकालेकालांतरेवास्यात्तस्यपुंसोव्याधिमृत्युकत् कुहूयोगोज्ञेयः तत्रकुहूजननफलशांतिश्चस्यात् कालांतरेपिकुहूयोगसंभवे
शांतिर्विधेया अतएवजगन्माहने यस्पजन्मर्सगश्चंद्रोविषनाड्याकुहूर्भवेत् अभिचारेणकितस्यस्वयमेवमरिष्यतीति अतोविषघटि
कातः पूर्वकालोदर्शशब्दाच्चइति एवंप्रकारत्रयेणसिनीवालीकुहूर्दर्शनीमेदउपाहितस्तत्रयथासंघृष्टाव्यवस्थेस्त्वलमेतिप्रसंगेन
अथशांतिप्रवृत्तः सिनीवाल्याप्रसूतास्याद्यस्यभार्यापशुस्तथा गवाश्चमहिषीचैवशक्रस्यापिश्रियंहरत् येवसंतिद्विजाश्चान्येस्वप्र
सादेभ्यजीवितः वजयतानशेषास्तुपशुपक्षिमृगादिकान् द्विजाः पक्षिणः कुहूप्रसूतिरस्यैसर्वदोषकरिमघा यस्यप्रसूतिरेतेषांतस्यायु
र्धननाशिनी तारीविनाचशेषाणापरित्यागोविधीयते परित्यागात्तत्रइति कुर्वाइत्याविचक्षणः प्रतिमाकारयेच्छुभोश्चतुर्भुजसमन्वितम्।
त्रिशूलखड्गवरदाभयहस्तायथाक्रमात् श्वेतवर्णाश्वेतपुर्णोश्वेतं चतुर्भुजस्थिता त्रयंबकेनमंत्रेणपूजांकुर्याद्यथाविधि इन्द्रश्चतुर्भुजोवज्रंकुश
त्रापससायकः रक्तवर्णो गजारूढोयतदद्रेतिमंत्रतः पितरः कृष्णवर्णो चतुर्भुजस्ताविमानगाः षष्ठससूत्रकमंडलभयानांचधारिणः येस्यसारति
मंत्रेणपूजांकुर्यादनंतरम् कलशस्थापनपूजादिपूर्ववत् समिदाज्यशुभोवतिस्त्वमापेश्वसर्वपैः अश्वत्थपुष्पपालाश्वसमिद्धिः स्वादिरैः शुभैः अष्टौ
नरशतंमुखंप्रत्येकंजुहवाधुधः त्रियंबकेनमंत्रेणतिलान्व्याहृतिभिर्दनेतुं शंकरस्याभिषेकं चकुर्यादाज्यावलोकनन अन्यत्सर्वमभिषेकादिपूर्ववत्

मुं टी०

संस्कृत

३३

इति सिनीवाली कुहू शंतिः अथ दर्शशंतिः अथ तोदर्शजातानां माता पित्रोर्दर्शिता तद्दोषपरिहाराय शंतिं वक्ष्यामि नारद तत्र संकल्पं विधाय तन्मध्ये कल्प
शं संस्थाप्य तन्मध्ये निक्षिपेद्रव्यं दक्षिणैरप्युत्तरैकं न्यग्रोधोद्वेगोश्च त्वेः सक्तं निबकास्तथा एतेषां चक्षुःमूलानां त्वगादीन्प्लुवीस्तथा पंचस्तानि निक्षिप्य च
स्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् तत्र सर्वे समुद्रा इति आपो हिष्ठात्चेनेतिक्रयानश्चित्रं च यत्किंचिदस्य चावैव समुद्रज्येष्ठ इत्येवा अभिमंत्र्योदकुंभं तमग्नेः पूर्वं
निधापयेत् दर्शश्चेदेवतायाश्च सोमसूर्यस्वरूपकाः प्रतिमां स्वर्णां जानित्यं ज्वतीताम्रजां तथा आप्यायस्वेति मंत्रेण सविता प्रश्नात्तमेव च उपचारैः
समसाध्यततो होम समाचरेत् समिधश्च चरुद्रव्यक्रमेण जुहुयाद्दही हुनेषु वित्तमंत्रेण सोमाधेनुं च मंत्रतः अष्टोत्तरशतवापि अष्टाविंशतिसं
ख्या अभिषेकादि पूर्ववत् हिरण्यं रजतं चैव क्रमाधेनुश्च दक्षिणा ब्राह्मणैः श्रेष्ठैः पितृभ्यश्च कारयेत् त्वेति वाचनम् इति दर्शशंतिः कृष्णपक्षे चतुर्द
श्याः प्रसूतेः षड्विधैः फलम् चतुर्दशी च षड्भागा कुर्याद्दोषो भस्म तम् द्वितीयं पितरं हति तृतीयं मातरं तथा चतुर्थं मातुर्हति पंचमेवं शनाशनम् षष्ठं तु
धनहानिः स्यात्सोमो वंशनाशनम् तस्मात्सर्वप्रफलेन शंतिं कुर्याद्दिधानतः प्रतिमां कारयेच्छं भो कर्षमात्रं सुवर्णतः तद्दर्शं देवो कुर्यात्सर्वलक्षण
संयुतां वृषभं च समासीनं वरदाभयपाणिकम् शुद्धस्पटिकसंकाशं श्वेतमाल्यावशान्वितम् श्यंबकेन मंत्रेण पूजां कुर्याद्दिधानतः तत्र मूलशंतिवत्
कल्पं स्थिपनादिकृत्वा तत्र शंभुपूजां विधाय तत्र आवाह्यवारुणे मंत्रेण नेन च विधानतः इमं मेवरुणेत्यनयात्तत्वायामीत्युच्यते तथा लक्षा अग्नइत्य
नयासु त्वन्न इति मंत्रतः आग्नेयं कुंभमारभ्य पूजां कुर्याद्यथा क्रमात् आग्नेभद्राश्च सूक्तेन भद्रा अग्नेश्च सूक्तं वाकं जप्त्वा पुरुषसूक्तं च हुद्रं च क्रमाज्ज
पेत्तेः श्वरस्याभिषेकं च ग्रहपूजां च कारयेत् समिदाज्यचरुं चैव तिलमंशांश्च सर्षपात् अश्वत्थपुष्पांश्च समिद्धिः स्वादिरेः शनोः अष्टोत्तरसहस्रं
अष्टोत्तरशतं तु वा अष्टाविंशतिभिर्वीपिहोमं कुर्यात्थकृत्थकं त्रैसंबकेन मंत्रेण तिलान्व्याहृतिभिः क्रमात् ग्रहाण च होतव्याश्चास्मदुक्तविधानतः इ
त्यसर्वमाज्यावलोकनादि पूर्ववत् इति कृष्णचतुर्दशी जननशंतिः यत्किंचिदस्य चावैव समुद्रज्येष्ठ इत्येवा अभिमंत्र्योदकुंभं तमग्नेः पूर्वं
त तत्र शंतिं प्रवक्ष्यामि सर्वाचार्यमतेन तु अग्नेरीशानभागे तु नक्षत्रप्रतिमां ततः तन्क्षत्रोक्तमंत्रेण चार्चयेत्कलशोपरि रक्तवस्त्रेण संच्छाद्य वस्त्रयुगे

नवेष्टयेत् स्वस्वशास्त्रोक्तमार्गिणकुर्याद्ग्निसुखंततः अनेनैवतुमंत्रेणहनेदष्टोत्तरंशतम् प्रत्येकंसिद्धिद्वान्यैः प्रायश्चित्तमेवहि अभिषेकंततः
कुर्यादाचार्यः पितृपुत्रयोः वस्त्रालंकारगोदानेसंचार्यपूजयेत्ततः कृत्विभ्योदक्षिणाद्यान्माषत्रयस्त्वर्णकम् देवताप्रतिमादानंधान्यवस्त्रादिभिः सुह
यानशय्यासनादींश्चदद्यात्तदोषशांतये भोजयेद्ब्राह्मणान्सर्वांन्विशद्व्यक्वर्जिताः इत्येकनक्षत्रंशान्तिः अत्रैकस्मिन्नेवनक्षत्रेभ्रात्रोर्वापितृपुत्रयोश्च
सत्रमाताचभ्राताचभ्रातरावितिभ्रातृपुत्रौस्वसृद्दुहितृभ्यामिति एकशेषेसोदरयोर्भ्रातृभगिन्योरेवनिषेधः स्यान्नतुपुत्राः एवंपितृपुत्रयोरित्यत्रमि
पितृचपुत्रश्चेतिद्वंद्वेपितापुत्रयोरेकनक्षत्रजनननिषेधः स्यान्नतुभ्रातृपुत्रयोः नचमाताचपिताचपितरोमातापित्रेत्येकशेषेतथापुत्रश्चदुहिताचपित्रोपित
रोचपुत्रोश्चेतिद्वंद्वेपितृपुत्राणामितिबहुवचनस्यात् तथापिबचनात्सुरोपात् इष्टविषयोपिसंगृहीतोभविष्यति यदाहवसिष्ठः पित्रोस्तुजन्मनक्षत्रेजातस्तुपि
तमात्हा जन्मक्षेत्रेचतद्वनेजातः सपोमृतिघदः देवकीर्तिः यद्येकस्मिन्धित्येजायन्तेदुहितरोथवापुत्राः पित्रोरंतकराः सूर्यचपरंप्रीतिरतुलास्यात् अपरे
अन्यनक्षत्रेगर्गः यस्मैवजन्मनक्षत्रेजायेद्भ्रातासुतोपिवा सजातीयः सजात्यावासोस्य प्राणान्प्रसाधयेदिति अथसूत्रे ३ पलक्षणत्वेनसर्वशोतिशे
षभूतेगोमुखप्रसवोभिधीयते गर्गः प्रणिपत्यरविं वक्ष्येघ्रायश्चित्तमनुस्मरन् सर्वारिष्टविनाशाय यदुक्तं ज्योतिषार्णवे पितृरिष्टसूत्रारिष्टमा
त्रारिष्टतद्वैद्यच योश्चद्विभ्योर्युरौसार्पमाघचित्रेद्रमूलभे एषुक्रसंपुजात्प्रयकुर्याद्द्विजननन्तथा जन्मक्षेत्रेवात्रिजन्मक्षेत्रे शकमवारिशकभेदिने कत्याभ्य
गादिकं सर्वग्रहालंकारपूर्वकम् गोमयेनोपलिप्याथयथावित्तानुसारतः नक्षत्रं तन्मध्ये रक्तवस्त्रं प्रसारयेत् स्थापयित्वा शिशुं तत्र पुनः सूत्रेण वेष
येत् प्राङ्मुखस्वस्तमवाकृपादः तिलगर्भगतशिशुम् गोमुखं दर्शयित्वा तु पुनर्जातं तु गोमुखवात् विष्णुर्योनीति सूक्तेन गव्येन स्नापयेच्छिशुम् गवामंगे
षु मंत्रेण गवामंगेषु संस्पृशेत् विष्णोः श्रेष्ठेन मंत्रेण गोप्रसूतं तु बालकम् आचार्यस्तु समादाय पश्चान्मात्रेददात्तदा माताजघन्यभामस्थो शिशुमानीयत
मुखवात् ततः पित्रे तदाद्यात्ततो मात्रे प्रदापयेत् वस्त्रे संस्थाप्य तु पितापुत्रस्य मुखमीक्षयेत् गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधिसर्पिः कुशादकम् आपो हिंसादि
भिर्मंत्रैरपि विंचेत्ततः शिशुम् मूर्ध्नि चाप्रायतं पुत्रतन्मंत्रेण तदापिता अंगादंगात्संभवसिद्धया दधिजायसे आत्मा वै पुत्रनामासि सजीवशरदः शतम् ॥

मु०टी०
म०प्र०
३३

इह नित्रिव्रवप्रायतं शिशुं स्थापयेत्ततः पुण्याहं वाचयेत्सश्चाद्वाहणेर्वेदपारगैः हरिद्रायाथविप्रायतांगां चाभ्यर्च्यदापयेत् गोवस्त्रस्वर्णधान्यादि दत्त्वादर्क
दितः क्रमात् यथाशक्ति धनं दद्यात् ब्राह्मणेभ्यस्तथापिता ततोहोमं प्रकुर्वीतस्वस्वशस्वोक्तमार्गतः उद्धेखनादिकं कृत्वा चाज्यभागां तमाचरेत् होमस्येशान
दिग्भागे धान्योपरिशुभं घटम् संपंचगव्यं संस्थाप्य तिलान्तत्रविनिक्षिपेत् स्त्रीरिद्रुमकषायाश्च पंचरत्नानि निक्षिपेत् वस्त्रयुग्मेण संच्छाद्यक्षीरादिभिरथार्च
येत् विष्णुवरुणमभ्यर्च्य प्रतिमां च विधानतः आपोहिष्ठेति तिसृभिरंक्रमे सोमं इत्यथ तद्विष्णोः परमंपदमक्षीभ्यामिति सूक्ततः ऋग्भिरामिः प्रत्येचंच अ
ष्टाविंशतिसंख्यया अशक्तो चाष्टसंख्यवाद धिमध्वाज्यसंयुतम् आदित्यादिब्रह्मणां च होमं कुर्यात्समंत्रकम् इति गोमुखप्रसवविधिः अथ प्रसंगात्त्री
तरशांतिः सूतत्रये सूताचेत्यात्तत्रये वासुतोयदिमातापित्रोः कुलस्यापितदारिष्टं महद्भवेत् जातस्यैकादशे वापि द्वादशे शक्येदिने आचार्यं ऋत्वि
जान् वत्वाग्रहयज्ञपुरः सरम् ब्रह्मविष्णुमहैंद्रप्रतिमास्वर्णतंतः कृताः पूजयेद्ब्रह्मराशिस्थकलशोपरिशक्तितः पंचमेकलशेरुद्रपूजयेद्ब्रह्मसंख्यया
रुद्रसूक्तानि चत्वारिंशति सूक्तानि सर्वशः द्विज एको जंपद्मो मकालेश्चिस्माहितः आचार्ये जुहुयादत्र समिदाज्यतिलांश्चरुन् अष्टोत्तरसहस्रं वा
शतं वा विशतितु वा देवताभ्यश्चतुर्विधादिभ्यो ग्रहपुरः सरम् कास्याज्यवीक्षणं कृत्वा शेषपूर्ववदाचरेत् इति त्रीतरशांतिः अथ सूर्यचंद्रग्रहणसमयजन
नशांतिः ग्रहणे चंद्रसूर्यस्य प्रसूतियदि जायते व्याधिपीडा तदा स्त्रीणामादौ तु ऋतुदर्शनात् शांतिस्तेषां प्रवक्ष्यामि नराणां हितकाम्यया यस्मिन् ऋसे विशेषेण
ग्रहणसंप्रजायते तद्वशाधिपते रूपं सुवर्णेन प्रकल्पयेत् यथाशक्त्यनुसारेण वित्तशाठ्येन कारयेत् सूर्यग्रहे सूर्यरूपं सुवर्णेन स्वशक्तितः चांद्रचंद्रग्रहे पी
मान् रजतेन विशेषतः राहुरूपं प्रकुर्वीत नागेनैव विचक्षणः नागेन सीसकेन शुकैदेशे प्रयत्नेन गोमयेन प्रलेपयेत् तस्योपस्थिन्यसेद्दीमान् अक्षवस्त्रसू
शोभनम् त्रयाणां चैव रूपाणां स्थापनं तत्र कारयेत् रक्तासंतरक्तगंधं रक्तपुष्पांबराणि च सूर्यग्रहे प्रदातव्यं सूर्यप्रीतिकरं च यत् श्वेतवस्त्रं श्वेतमास्यं श्वेतगा
धासतादिभिः चंद्रसूर्यप्रदातव्यं चंद्रप्रीतिकरं च यत् राहवे चैव दातव्यं कृष्णपुष्पांबराणि च दद्यान्नक्षत्रनाथाय श्वेतगधानुलिपेनम् सूर्यसंपूजयेद्दीमान्
नारुणेनेति मंत्रतः चंद्रग्रहे च पालाशैः समिद्धि जुहुयात्तरः दूर्वाभिर्जुहुयाद्दीमान् राहोः संप्रीणनाय च सूर्यवाः समिद्धि ब्रह्मरुशोसैः भेराय जुहुयाद्बुधः

भेषायनसत्राधिपतये आज्येन चरुणा चैव तिलैश्च जुहुयात्ततः पंचगव्यैः पंचरत्नैः पंचत्वक् पंचपल्लवैः जलैरोषधिकल्कैश्च सहितैः कलशोद्-
 कैः औषधिकल्कैः सर्वोषधिकल्कैः अभिषेकं प्रकुर्वीत यजमाने प्रयत्नतः मंत्रैर्वारुणदेवसैरापोहिष्ठादिभिः सह इमं मे गमे पितरस्तत्तापामीति मं-
 त्रकैः अभिषेके निवृत्ततु यजमानः समाहितः अनेन विधिना शंतिं कृत्वा सम्यग्विशेषतः आकाशमृत्युशोकचव्याधिपीडां नवाप्नुयात् सौख्यं सौम-
 नसं नित्यं सौभाग्यं लभते नरः इत्यं ग्रहणजावानां सर्वादि विनाशनम् कथितं भार्गवे नेदं शौनकाय महात्मने इति शौनकोक्ता ग्रहणजननशंतिः
 अथ ज्वराद्युत्तिक्रमलीननक्षत्रशंतिः तत्र साधारणे विधिः यस्मिन् नक्षत्रे ज्वरादिपीडा भवति तन्न सत्राधिदेवता प्रतिमां सुवर्णेन कारयित्वा अ-
 मुकन सत्रसंभूतव्याधिशम्यर्थं नक्षत्रशंतिकरिष्ये इति संकल्प्य शूचिप्रदेशे गोमयेनोपलिप्ते तंडुलैश्च तुरस्त्रं मंडलं निर्माय तन्मध्ये तत्तदेवतावर्ण-
 वस्त्रद्वयवेष्टितं ग्रंथिं चंदनादिचर्चितं कलशे धान्यस्योपरिविन्यस्य तत्र सर्वोषधीः पंचरत्नानि पंचगव्यानि सप्तमृत्तिकाः पंचपल्लवान् च स्वमंत्रेण
 कलशे निक्षिप्य सर्वसमुद्रा इति तत्र तीर्थान्यावाह्यतत्तापामीति वरुणमावाह्यसंपूज्य स्वस्वगृह्योक्तविधिना मंत्रप्रतिष्ठाप्य आज्यभागान्ते तन्न सत्रा-
 धिदेवतामंत्रेण तन्न सत्रपूर्वोक्तं नक्षत्रदेवतामंत्रेण तत्तद्ध्येन च होमं कृत्वा तेन वरुणविकलशेन यजमानाभिषेके विहितेताः प्रतिमां गीर्वाह्य-
 णाय दद्यात् असौ साधारणे विधिः उक्तं च यस्मिन् नक्षत्रे भवेत्सीडा तन्न सत्रस्य देवता सुवर्णनिर्मितं कृत्वा पूजयेत्प्रयतः शूचिः गोमयेनानुलिप्तस्य मं-
 डलं शूभलक्षणम् चतुरस्त्रं च संकीर्तितंडुलैश्च कृत्वा कृतेः कृत्वा तु स्यंडिलं तत्र यत्नतः कृत्वा मृदा तस्याश्चैव सुधीः कुर्यात्तंडुलानां महावयम्
 तत्र प्रमाणं रवारी वा द्रोणा वा दशशतयपेक्षया अभावे पंचवा द्रोणा द्रोणं वा तदभावतः ईशानकाणदेशे तु कलशं स्थापयेत्सुधीः निधाय द्विविणं तत्र
 कलशे शतयपेक्षया पीठं तु पूर्वतः स्थाप्य नव्यवस्त्रेण संयुतम् स्वस्तिकं तंडुलानां च शूभानां तत्र संलिखितं तन्मध्ये देवतास्तिस्त्रो नक्षत्रत्रितयस्यैव
 यस्मिन् नक्षत्रे भवेद्देशस्तस्य पूर्वापरे सुधीः उडुमी पूजयेत्तत्राधिप्रस्यधिदेवते देवतायस्य त्रस्य मंत्रस्तस्मिन्निगृह्य च इत्यं च तस्य यस्योक्तं प्रभावं प्रकृतं
 तथा तत्सर्वं विदुषानीय होमतत्र प्रकल्पयेत् पंचोपचारसंयुक्तां पूजां तत्र प्रकल्पयेत् स्वएत्यां कविधानेन कुर्याद्ग्निमुखं सुधीः कलशं जलपूर्णं च

शु० टी०
न० प्र०
३४

वस्त्रयुग्मेन वेष्टितम् निधाय चैषधीस्तत्र पंचपल्लवसंयुताः सप्तस्थानमृदां कुंभौ आक्तवालंघकल्पयेत् इमं मेवरुण इत्येवंजलमंत्रेण वा पुनः सर्वसमुद्राः
सुरितद्विभं च संस्मरेत् यच्चिद्विद्विषो यथेत्यादि सक्तं जपेत्पुनः आवाहयेद्दृष्टे देवं वरुणं पयसांपतिम् एवं सत्रशांत्यर्थं विदध्यात्पूर्वपीठिकाम् सामा-
न्येयं विधिः प्रोक्तो नक्षत्राणां प्रपूजने सर्वेषधीनां दुःप्राप्ती भवेदेकाशतावरी सर्वेषामपि गंधानामभावे चंदनं मतम् शतपत्रं सुमनसांधूपाभावे च गुग्गुलुः ने-
वेद्यानामभावे तु पायसस्य तं स्मृतम् मंत्राणामप्यभावे तु गायत्री मंत्र उत्तमः होमद्रव्यस्य दुःप्राप्ती तिलाः प्रोक्ता मनीषिभिः अष्टोत्तरसहस्रं च तथा शत
मुद्राहृतमिति अथ नक्षत्रदेवताध्यानानि देवतं अश्विनौ तत्र द्विभुजौ शक्तवर्णकौ स्रुधाकलशसंयुक्तौ कर्मंडलुधरो शुभौ १ यमस्तु देवता तत्र कृष्णवर्णो
द्विभुजः कुरुपवाहनः श्रीमान्पाशदंडधरः प्रभुः २ अग्निस्तु देवता तत्र रक्तवर्णोऽजवाहनः चतुर्भुजो धृतामंत्रस्तु वस्तुकुवरदाभयः ३ रक्तवर्णोऽश्वतुर्बाहु
र्हंसारूढश्चतुर्भुजः पद्मासूत्रावरदाभयहस्तो निरामयः ४ शैमिहि देवता तस्य श्वेतवर्णः शुभाकृतिः दशाश्वरथमारूढः श्वेताश्वोपि निगद्यते ५ रुद्रो हि
देवता तस्य वषारूढश्चतुर्भुजः त्रिशूलरवदावरदाभयहस्तश्च कीर्तितः ६ चतुर्भुज इति पीतसासूत्रकर्मंडलुः वरदाभयहस्तासाकार्यास्वर्णमयी शुभा ७ च
तुर्भुजाः पीतवर्णो देवता तस्य बृहस्पतिः दंडासूत्रपाणिस्तु सामयः सकर्मंडलुः ८ सर्पस्तु देवता तत्र महामण्डलिरूपधृक् स्रुविस्तराशिरश्वडोमकपिगललोचनः
९ पितरो देवता तत्र कृष्णवर्णश्चतुर्भुजः भद्रासूत्राभयदकर्मंडलुधराः शुभाः १० पूर्वोफालगुनिफायांचर्मगोदेवः प्रकीर्तितः रक्तवर्णोऽनुजासीनो द्विभुजो भयप
दकासनसमाश्रयः १३ त्वष्टापदास्थितिश्चित्रवर्णः स्यात्स चतुर्भुजः पद्मासूत्रास्रवलयः पद्मालः पद्मकरः प्रभुः १४ वायुश्च देवता तत्र मृगारूढश्च मोचकः अ
जाचर्मधरः श्रीमान्द्विभुजः परिकीर्तितः १५ इंद्राग्नी देवता तत्र अजाजावाहनोपनो चतुर्बाहु रक्तवर्णो निजशस्त्रधरो तथा १६ चापाकुशाभयैर्युक्तौ तथा
समविराजितौ पद्मासनोरक्तवर्णो मित्रस्तस्यानुदेवता पद्माभयकरः श्रीमान्द्विभुजः परिकीर्तितः १७ शक्राद्यैव तारूढो दिव्यसिंहासने विभुः श्वेतवर्णो वज्र-
धरोऽभयपाणिर्महाभुजः १८ निर्ऋति देवता तत्र त्रैतारूढश्च मोचकः रवद्वरेटकधारी च द्विभुजः परिकीर्तितः १९ जलंतु देवता तस्य शक्तवर्णो शुभाकृतिः ॥

वरुणोस्पजलस्यापिस्वामीपूज्यतमोमतः मकरेवाहनेविष्टो भवेत्सद्यकरोधुवम् २० विश्वेदेवादेवताश्चश्वेतवर्णाश्चतुर्भुजाः वरदाभयहस्ताश्च
साससूत्रांबुभाजनाः २१ विष्णुस्तुकस्मवर्णः स्यात्सन्गाशनकहनः शखचक्रगदापाणिः पीतवासश्चतुर्भुजः २२ वसवोदेवतास्तत्रश्वेतवर्णाश्च
तुर्भुजाः वरदाभयहस्ताश्चसाससूत्रांबुभाजनाः २३ वरुणोदेवतातत्रमकरोपरिसंस्थिताः यष्टिपाशाधरः श्रीमान्गदापदाधरः स्तथा २४ ॥
अनेकचरणैरुद्गोदेवतास्यप्रकीर्तिता खड्गचर्मधरो वाग्मी भुजद्वयसमावृतः २५ अहिर्बुध्याभिधोरुद्गोदेवतास्यप्रकीर्तिता श्वेतश्चतुष्क
रः पद्मवरदाभयपाशधर २६ पूषातुदेवतातत्रपद्मवर्णासुजासनः द्विभुजः पद्मपाणिः स्यात्स्यगर्भः प्रियोविभुः २७ इतिमक्षत्रदेवताध्यानं
अथोपयुक्तत्वाभारदीयेक्ताककर्मयुनदर्शनशांतिः दिवावायदिवासात्रोयः पश्चत्काकर्मयुनम् सनरोमृत्युमाप्नोतित्येषास्थानकाशनम्
काकघातव्रतंपद्यविदधीतायवत्सरम् पितृन्देवान् द्विजान्भक्त्याप्रत्यहवाभिवादयेत् जितेन्द्रियो जितक्रोधः सत्यधर्मपरायणः तद्दोषशमना
र्थायशांतिकर्मसमारभेत गृहस्थे शानदिभोगिहोमस्थानं प्रकल्पयेत् गृह्याक्तविधिना तत्र प्रतिष्ठाप्य हुताशनम् प्रतिमंत्रं च्यंबकेन अथमृत्युं जपेत्
च व्याहृतीभिर्वीहितिलैः जपाद्युतं प्रकल्पयेत् पूर्णाहुतिं च जुहुयात्कर्तोश्च चिरलंकृतः स्वर्णशंङ्गोप्यखुरांकुण्ठाधेनुंपयस्विनीम् वस्त्रालंकारसं
युक्तो निष्कदादशसंयुताम् तदर्धेन तदर्धेन दद्याद्दक्षिणयायुताम् यथावित्तानुसारेण न्यूनाधिकत्वकल्पना आचार्या यश्चोत्रियायतांगादद्यात्कुटुं
बिने यस्मात्पृथिवीसर्वाधेने वैकृत्सन्निभे सर्वमृत्युहरानित्यंमतः शांतिप्रयच्छेम ब्राह्मणेभ्यो विशिरेभ्यो यथाशक्त्या च दक्षिणाम् ब्राह्मणान्भोज
येत्सश्चाच्छातिवाचनपूर्वकम् एवं यः कुरुते सभ्य कृतस्माद्दोषास्तुमुच्यते इति काकर्मयुनेदर्शनशांतिः तत्रैव कपोतादिशांतिः आरोग्येद्गृह्यस्य कपो
तोवाप्रवशयेत् स्थानूहानिः वित्तस्य यद्दानार्थपरंपरा दोषाद्यधेनिताने हेदरिद्राणां शिवाय च तस्य शांतिश्च कर्तव्या जपहोमविधानतः ब्राह्मणान्वर्ये
स्तत्र स्वस्तिवाचनपूर्वकम् षोडशद्वादशादीवाश्रीतस्मार्त्तक्रियापरान् देवाः कपोतइत्यादित्रवाभिः पंचभिर्जपम् लक्ष्मकत्वाप्रयत्नेन स्वगृह्याक्तवि
धानतः ईशान्यास्थापयेद्दन्दिमुखांते षोत्तरं शतम् प्रत्येकं सभिदाज्यानिः प्रतिप्रणवपूर्वकम् यतद्द्रुभयामहे स्वस्ति देति त्रिकंकेः त्रिभिर्मंत्रैश्च जुहु

मु-टी
न-प्र-
३५

यात्तिलान्यास्ततिभिस्ततः जपाहुतीस्ततोहुत्वाकुर्यात्सूर्णाहुतिं स्वयम् विभ्रयोदक्षिणां दद्यात्तृतीयैः शान्तिं च तत्रो जपेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्स्वयं मुंजीत
बंधुभिः एवं कुरुते सम्यक् तस्मादेषास्त्रमुच्यते पिंगलायास्त्रे प्येवं मधुवल्मीकयो रपि संपूर्णमंदिरेहानिः शून्यसद्यो निमंगलम् प्रकारे च पुरद्वारे देवा
गारे च वीथिषु ग्रामस्य तफलं चैव गुरुकल्पनया ततः शान्तिकर्मास्त्रं कार्यं पूर्वोक्तेन क्रमेण तु इतिकपोतपिंगलामधुवल्मीकादिशान्तिः अथ पत्न्याः
पतनशरठस्य वाचरोहणे फलं शान्तिश्चाद्योर्जघनेषां षोडशैर्गुह्यैः खजययोः पत्न्याः पातेत यारो हे शरठस्य फलं न सक् अन्यत्र शुभदपश्चात्स चैलं स्थान
माचरेत् इत्वा शिवालये दीपं सुखमाज्ये विलोकयेत् पत्नीशरठयो रूपां कवर्णेन विनिर्मितम् तदर्थं धर्ममणिन वित्तशठ्य विवर्जितः वस्त्रयुग्मेण संवेष्ट्य
श्रोत्रियं यनिवेदयेत् इति पत्नीशरठयोः शान्तिः अथ नसनप्रसंगादेवाश्विन्यादीनां तारका उपजातिकयाह त्रिच्यंगेति तथा च श्रीपतिः वन्दि निमूस्त्रिषु

त्रिच्यंगपंचाग्नि कुवेदकव्यः शरेषु नेत्राश्वि शरेन्दुभूरुताः वेदाग्नि रुद्राश्वियमाग्निवहयोऽथ शतद्विद्विस्त्वम
तारकः ५४ अश्व्यादिरूपं तुरगास्य योऽसुरो नराणास्य मणिर्गृहं च ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

अग्नेः कृताग्निमूलबाष्पाश्विनेत्रशरमूत्रयुगाधिरामाः रुद्राधिरामगुणवेदशतद्वियुग्मदंताबुधैर्निगदितः कमशोभतारादिति जन्म प्रसंसक्तिनाशे सप्तविंशति
शानिप्रतीयते मूलेष्वसविंशतिरिति धिरोधः उच्यते उत्तरां धेरुद्राध्यायनाद्यायश्च तस्वस्ताराः पूर्वाम्बुडान्तराषाडयेर्जियाः द्वे पूर्वाषाढायां इति नारदेनापितथैवा
धिधानात् तत्राश्विन्यास्त्रिस्वस्ताराः एवं भरण्यादीनां सामिजितं तारासंज्ञेया तामामनोक्तिप्रयोजनमाह बराहः न सत्रजमुद्यहे फलमदे स्तारकाभितेः सस्सदि
वसैर्ज्वरस्य नाशे व्याधेरन्यस्य वावाच्यः इति ५५ अथाश्विन्यादीनामाकृतिमुपजातिकरयो इताभ्यामाह अश्व्यादिरूपमिति अश्विन्यादिनासनाणोरूपमाकृ
तिरुच्यते तत्राश्विन्यास्तुरगास्यम् अश्वमुखसदृशं रूपं भरण्यादिभिर्गसदृशम् कृत्तिकावानापितस्तरसदृशम् रोहिण्या अनः शकटसदृशम् मृगस्य एषा
स्य हरिणसुखसदृशम् आर्द्रायामणिसदृशम् पुनर्वसोर्यहसदृशम् पुष्यस्य एषकोचाणस्तत्सदृशम् ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीश्रीमकीजीवन

रामे
३५

आश्लेषयाश्चकारम् मयाभवनं गृहसदृशम् पूर्वाफल्युन्याः मंचः खडाकारम् उत्तराफाल्युन्योः शय्याकारम् हस्तस्यहस्तकारम्।
 चित्रायामौक्तिककारं स्वात्वाविद्रुमं प्रवालसदृशम् ५९ तोरणं वलिनिभमिति विशास्त्रोयास्तोरणाकारम् अनुराधायावलिर्भक्तः पुंजाकारे
 ज्येष्ठायाः कुंडलाकृतिः मूलस्य सिंहपुच्छकारः पूर्वाषाढायागजदंतसदृशम् उत्तराषाढायामंचकसदृशम् अभिजितस्त्रिकोणकारः श्रव
 णस्य चित्रं चरणसदृशम् धनिष्ठाया मर्दलसदृशम् शतताराया चतुर्बर्तुले पूर्वभाद्रपदायामंचकसदृशम् उत्तराभाद्रपदायामलाभमूर्त्तवत्या
 मर्दलमृद्गाकारस्वरूपमित्यर्थः ६० अथजलाशयारामदेवप्रतिष्ठामुहूर्त्तसामान्यतोलम्नशुद्धिर्देवताविशेषणलग्नशुद्धिर्नक्षत्रविशेष

एषत्कचके भवनं चमंचः शय्याकरेमौक्तिकविद्रुमंच ५९ तोरणं वलिनिभं
 चकुंडलं सिंहपुच्छं गजदंतमंचकाः त्र्यस्त्रिचत्रिचरणाभमर्दलो वृत्तमंचकय
 माभमर्दलाः ६० जलाशयारामसरप्रतिष्ठासौम्यायने जीवशशांकशुक्ले दृश्ये
 मृदुक्षिप्रचरध्रुवस्यास्येति सति सति शिषुर्णवा ६१ रिक्तारवर्जे दिवसेति शस्ता
 शशांकपापेस्त्रिभवांगसंस्थैः ॥ ६ ॥

लाशयाः वापीकूपतडागादयः तेषां प्रतिष्ठा उत्सर्गः आसम उपवनम् तस्याप्युत्सर्गः सगरदेवविष्णवदयः तेषां प्रतिष्ठापनम् सौम्यायने उत्तरायणे तथा जी
 वशशांकशुक्ले दृश्ये उदिते सति तथा मृदुध्रुवक्षिप्रचरनक्षत्रेषु तथा सितेशुक्लपक्षे तथा स्वर्शतिथि क्षणे वा ६१ तथा रिक्तारवर्जे दिवसे रिक्तातिथिभौ
 मवारव्यतिरिक्ततिथिवारेषु एवं विधेदिने प्रतिष्ठा जलाशया रामदेवमाक्रमेण कर्मार्हत्वे पभोग्यत्वपूजायोग्यत्वरूपा अतिशस्ता स्यात् तथा च मार्ग्यः देवता
 रामवाप्यादिप्रतिष्ठा उत्तरायणे माघादियंचमासेषु कृत्स्नैव्यापंचमीदिनमृदुक्षिणे त्वयने कुर्वन् न तत्फलमवाप्नुयात् यदा तु दक्षिणायन एव जलस्थिति संभवः

परानकाले लिप्यमः नकां लिप्यमस्तपकारणमिति ॥

श्री-
प्र-
३६

भविष्यपुराणोक्तेः अथ क्रूरप्रकृतीनां रक्षिणायने पिस्थापनं कार्यमित्युक्तं वैरवानससंहितायाम् मातृभैरववाराहनरसिंहत्रिविक्रमाः महिषासुरहं
त्रीचस्थाप्यवैदक्षिणायने नारदः विचित्रैषेवमासेषु माघादिषु चर्चकसु यदितं यस्य देवस्य तदितं तस्य सुस्थितम् अथ लग्नशुद्धिः शशांकपापैः चंद्र
सूर्यभौमशनिराहुकेतुभिः त्रिभवांगसंस्थैः तृतीयषष्ठिकादशस्थानस्थितैरुपलक्षितलग्ने तथा सत्त्वचरैः शक्रबुधगुरुभिः व्यंसाष्टगैः द्वादशाष्टम
व्यतिरिक्ताखिलस्थानस्थैः सद्भिः देवादिप्रतिष्ठा अथ सूर्योर्मगंद्रे सिंहलग्ने स्थाप्यः तथा कोत्रघ्नाघटे कुंभे विष्णुयुवतौ कन्यायाम् ई२ शिवो महादेवो न
युग्मे भियुने च पुनर्देव्यो दुर्गादयो हितवो ई३ भावराशौ मिथुमकन्याधनुर्मनिलग्नेषु क्षुद्रादेव्यश्चतुःषष्टियोगिनी प्रभृतयः चरलग्ने मेषककेतुलाभव
रेषु सर्वे इमे उक्तानुक्ताश्च स्थिरर्क्षेषु सिंहवृश्चिककुंभेषु तथाः अथ पुष्यग्रहादिति ग्रहाश्च द्वादशोऽप्युच्यन्ते स्थाप्याः उपलक्षणमेतत् सूर्यस्य हरतन

व्यंसाष्टगैः सत्त्वचरैर्मगंद्रे सूर्यो घटे कोयुवतौ च विष्णुः ई२ शिवो न युग्मे हितनो च देव्याः क्षुद्राश्चरे सर्वे इमे स्थिरर्क्षे पुष्यग्रहा
विघ्नपयससर्पभृतादयोऽप्ये श्रवणे जिनश्च ई३ ॥ इति मुहूर्तचिंतामणौ नक्षत्रप्रकरणम् द्वितीयम् ॥ २ ॥

सन्ने स्थापनम् इन्द्र

हणोः पुष्यश्रवणाभिजित्कृकबरस्कदयोरनुराधायाम् दुर्गादीनां मूले सप्तर्षीणां स्वाधिष्ठितनक्षत्रे लक्ष्मीव्यासवाल्मीक्यगस्थानां पुष्ये स्थापने त
दुक्तं रत्नमालायाम् पुष्यश्रवणभिजित्कृकवैश्वरकयोर्विक्तापिपेस्थदयोर्मैत्रिगमरुचेः करे निरुक्तिमेदुर्गादिकानां शुभे सप्तर्षयोपश्रवसंतिधिस्येका
यां प्रतिष्ठावलुतत्रमेवा श्रीव्यासवाल्मीकिघटोद्भवानां तथा स्मृतावाक्यतिभेयहाणामिति अथ विघ्नपतिः विघ्नयोगणेशः पक्षो देवयोनिः सर्पावास्त
क्यादयः भूतदेवयोनिः विद्याधरोपरोयक्षरक्षोर्गधर्वकिंनराः पिशाको गुह्यकः सिद्धो भूतोमीदेवो नय इत्यमरः आदिशब्देन राससासुरप्रथमसरव
ती प्रभृतयः अत्येरेषां स्थाप्याः तथा श्रवणे जिनोऽपौ इत्युक्ताः उपलक्षणं चैतत् इन्द्रकवेरवर्जितानां लोकपालानां धनिष्ठां स्थापनम् तथा च श्रीपतिः ग
णपरिवृद्धरक्षोयक्षभूतासुराणां प्रभृताः प्रणिमसस्वरादिकानां च योऽपि भवसिद्धयतनाम्नो वासवे लोकपालानां निगदितमस्त्रिहानां स्थापनं हि स्थिरैः ई३ इति श्री

श्री-
प्र-
३६

३६

श्रीगणेशायनमः अथसंक्रांतिप्रकरणं व्याख्यायते तत्र प्राग्राशितोपर राशौसंक्रमणं नाम गमनं संक्रांतिस्तस्याः नक्षत्रविशेषवशेन चारवशेन च संज्ञं फलं च
 सार्धवसंततिलकेनाह चौरार्केति विंशत्येति अर्कसंक्रमणमर्कसंक्रांतिः उपरबौ उपग्रनक्षत्रेपरविवारेचेत्सातदाघोरेतिसंज्ञा साश्रुहान्करवैतस्वरवसु
 सार्येत उपरवाविति उग्रेः सहितोरविः उग्ररविः तस्मिन्नुग्रवाविति मध्यमपदलोपितलुरुषः ततः सप्तम्येकवचनम् अथवासमाहारद्वे अनित्यमा
 गमशासनमित्तुमभावः एवमुग्रविद्यावित्यादिष्वपिसमाधेयम् अथलघुनक्षत्रेषुविधौसामवारेसूर्यसंक्रांतिध्वंसीनाम्नीविशोवैश्यान्करवयेत् च
 रर्षभौमेचरनक्षत्रेभौमवारेवाश्रुसंक्रमणं होदरयुतामहोदरीसंज्ञकाचौरान्करवयेत् ज्ञमैत्रेवधकारेमेत्रसंज्ञनक्षत्रेषुवाऽर्कसंक्रांतिर्महाकिनी
 नाम्नीनृपतीनृराज्ञःस्वरवयेत् स्थिरगुरोस्थिरनक्षत्रेषुगुरुवारे चार्कसंक्रांतिर्महानाम्नीविशान्त्राह्यणान्करवयेत् मिश्रभृगोमिश्रनक्षत्रयोः भृगुवारे

घोरार्कसंक्रमणमुग्ररबौहिश्रुहान्ध्वंसीविशोलघुविधौचचरर्षभौमे चौरान्महोदरयुतानृपतीज्ञमैत्रेसंदाकिनीस्थिरगुरोस्का
 रवयेच्चमहा १ विशान्त्रमिश्रभृगोतुपशंश्चमिश्रातीष्णार्कजेत्यजस्वरवाखलुराक्षसीच व्यंशेदिनस्यनृपतीनृप्रथमेनि
 हंतिमध्येद्विजानपिविशोपरकेचश्रुहान् २ अस्तेशिशाप्रहस्केषुपिशाचकादीन्मक्तंचरानपितदानृपशुपासकांश्च ॥ ६

वाऽर्कसंक्रांतिर्मिश्रानाम्नीपशुनस्वरवयेत् तीष्णार्कजेतीष्णसंज्ञकनक्षत्रेषुअर्कजेशनिवारेवाराक्षसीनाम्नी अंत्यजस्वरवाअंत्यजान्चांडालान्स्व
 रवयतीति अंत्यजस्वरवास्यात् १ अथदिनरात्रिविभागैः संक्रांत्यशुभफलं उत्तरायणदक्षिणायनसंज्ञांचसार्धवसंततिलकयाह व्यंशेदिति अस्तेदिति
 अत्रार्कसंक्रमणमित्यानुवर्तते दिनानेत्रिमिर्मक्तंच्यंशोभवति तत्रदिनस्यप्रथमेच्यंशेऽर्कसंक्रमणं नृपतीहन्ति मध्येद्वितीयच्यंशेद्विजान्त्रा
 ह्यणहन्ति अपरकेतृतीयेच्यंशेवैश्यान्तीयेवंसर्वत्रव्याख्येयम् अस्तेसूर्यास्तसमयेऽर्कसंक्रमणंश्रुहान्हति २ अथरात्रिसंक्रांतिफलम् रात्रिप्र
 थमप्रहरेपिशाचकान् आदिशब्देनभूतान् द्वितीयप्रहरेनक्तंचरानृराक्षसान् तृतीयप्रहरेनदानृनक्तकान् चतुर्थप्रहरेपशुपालकान् अभीसनसूर्यो
 दयसमकालेऽर्कसंक्रमणंसकललिङ्गिजनंपारवंडादिकंहंतीत्यर्थः पारवंडाः सर्वाल्लिङ्गिजनइत्यभिधानात् क्रूरसौम्यवारपरत्वेनफलमाह वसिष्ठः ॥ ६

मु०टी०
सं०५०
३९

रविरविजसौमवारसंक्रांतौ दिनकरस्य तन्मासोपि त्तकफानिलजामयनरपतिकलहस्त्वृष्टिश्च बुधगुरुसितचंद्राहेसतिसंक्रांतावनामयन्त्रणां स्थिति
पतिनिकरक्षेमंसस्यविचद्विर्घर्मिणापीडाम्जन्मनसत्रेसंक्रांतिफलदीपिकायां यस्पजन्मर्षमासाद्यरविमंक्रमणेभवेत् तन्मासाभ्यन्तरेतस्यरोगक्रे
शधनक्षयाः तगरसरोरुहपत्रैरजनीसिद्धार्थलोधसंयुक्तैः स्नानंजन्मन्यक्षैरविसंक्रांतौ नृणांशुभदम् अन्यच्चवसिष्ठः अजकन्याद्वषककिणिसंक्रा
त्तैयदिनचेद्वर्ष आमयमरणभूमृतयुद्धमनर्थत्वृष्टिश्च दृषवृश्चिकतुलामकरेवृष्टिः स्यात्संक्रमविषये विस्फोटामयतस्करपीडावृष्टिः कशानुभयं अ
थसौम्याम्यायनमिति मकरकर्कटयोः संक्रांतिश्चेत्तदाक्रमेणसौम्यायाम्यायनंनिरुक्तम् मकरेउत्तरायणकर्केयाम्यायनंस्यात् ३ अथावशिष्टसंक्रांति
षुषडशीत्यादिसंशानुष्टुभाह षडशीत्याननमिति धनुर्भिथुनकन्यामीनेषु अर्कसंक्रमणषडशीत्याननंषडशीतिमुखसंज्ञस्यात् तुलामेषयोः संक्रांति

सूर्योदयेसकललिङ्गिजनंचसौम्यायाम्यायनंमकरकर्कटयोर्निरुक्तम् ३ षडशीत्याननंचापन्युक्कन्याद्वेषेभवेत् तुलाजौ
विषुवंविष्मपदंसिंहालिगोघटे ४ संक्रांतिकालादुभयत्रनाडिकाः पुण्यामताः षोडशषोडशोष्णागोः ॥ छे ॥ श्रीः ॥

विषुवसंज्ञा वृषसिंहवृश्चिककुंभेषर्कसंक्रांतिर्विष्णुपदसंज्ञकाः ४ संक्रांतौगौणमुख्यकालमुपजात्वाह संक्रांतिकालादिति गणितमार्गेणय
उष्मगोः सूर्यस्यसंक्रांतिकालआगतः ततउभयत्रःपूर्वतः परतश्चषोडशषोडशनाड्योघटिकाः पुण्यसंपादकत्वात्पुण्यामताः ब्रह्मसिद्धान्तेसंक्रांतेः
घाक्परस्ताच्चसादौः षोडशनाडिकाः त्रयस्त्रिंशत्संक्रमस्यपुण्याः सर्वस्यनाडिकाः अनेनसंक्रांतेः पुण्यकालस्तुपोडशोभयतः कलाइतिस्मृतिवाक्येपूर्वतः
परतश्चाष्टौअष्टौघटिकाइत्येवंषोडशेतिध्यास्यात्तदपाकृतंभवति सूर्यसिद्धान्तेपिअर्कमानकलाः षष्ठ्यायुणितामुक्तिभाजिताः तदर्थनाड्यः संक्रांतेरर्वा
कृ पुण्यं तथापरेइति अथनिशीयतइति निशीयतोःधरात्रात् अर्वाक पूर्वपरत्रपश्चाच्चसंक्रांतिकालेसति पूर्वापरशहंतिमपूर्वभागयोः पूर्वापरयोर्वहोः क्रमेणां
तिमपूर्वभागयोर्भयत्रषोडशषोडशघटिकाः पुण्याइतिपूर्वेषसंबंधः अयमर्थः ॥ ६ ॥ छे ॥ ६ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ३७

यद्यद्दरात्रात् प्राक्संक्रांतिस्तदापूर्वदिनस्य उत्तरार्द्धे पुण्यम् यद्यद्दरात्रादुपरिसंक्रांतिस्तदोत्तरदिनस्य पूर्वाद्धेमेव पुण्यमित्यर्थः ५ अथाद्दरात्रसंक्रामणे मकर
 रकर्कदयोश्च विशेषमुपजातिकयाह पूर्णे इति पूर्णे निशीथे अद्दरात्रौ यदिसंक्रमः स्यात्तदादिनद्वयं पूर्वदिनं परदिनं च पुण्यमुक्तम् उक्तं च यद्यद्दरात्र एव स्या
 त्संपूर्णे संक्रमे रवेः तदादिनद्वयं पुण्यं स्नानदानादिकर्मसु अथेति अथानंतरं मुद्यास्तात् सूर्योदयात् सूर्यास्ताच्च पूर्वपरस्ताच्च यदियाम्यसौम्यायने कर्मक
 रसंक्रांतौ भवतः तदापूर्वदिने पुण्यं स्यात् अयमर्थः सूर्योदयात् पूर्वकर्क संक्रमणं स्यात्तदा पूर्वदिने एव पुण्यकालो नोत्तरदिने तथा यदिसूर्यास्ताच्च अंतरं मकरसंक्रा
 तिः स्यात्तदोत्तरदिन एव पुण्यकालो न पूर्वदिने गार्ग्यः यदास्तमानवेलायां मकरं याति भास्करः प्रदेशे चाद्दरात्रे वा स्नानदानं परेहनि अद्दस त्रेदुर्ध्ववासंक्रांतो दक्षि
 णायने पूर्वमेव दिनं प्रात्यायावन्नोदयंतरविरिति वा इवार्थे प्रदेशलक्षणं स्कान्दे त्रिमुहूर्तः प्रदोषः स्याद्वा वस्तुगते सतीति ६ अथाद्यास्तादिति वचनस्यापवादमि

निशीथतोर्वागपरत्रसंक्रमे पूर्वापराहांतिमपूर्वभागयोः ५ पूर्णे निशीथे यदिसंक्रमः स्याद्दिनद्व
 यं पुण्यमथोदयास्तात् पूर्वपरस्ताच्च यदियाम्यसौम्यायने दिने पूर्वपरे तु पुण्ये ६ संध्यात्रिणाडीप्रमि
 तार्कविंशद्दोदितास्तादधुर्ध्वमत्र ॥ ७ ॥ ६ ॥ ७ ॥ श्रीकाली ॥

इवज्जयाह संध्यादिति अर्कमण्डलादर्धोदितादर्धास्ताच्चाधुर्ध्वं क्रमात्रिभिर्नाडीभिर्मितासंध्यासंध्याकारः स्यात् अद्दोदितार्कविंशत् पूर्वत्रिणाडीमि
 ताप्रातः संध्या तथा र्धास्तादर्कविंशत्परित्रिणाडीमितासायसंध्येत्यर्थः तत्रयोजनमिह अत्रेति अत्रप्रातः संध्यायां सायसंध्यायां च क्रमात् सौम्यायने अय
 नेस्तः तदानीं परपूर्वदिवसौ पुण्ये यदप्रातः संध्यायां दक्षिणायनप्रवृत्तेः तदासूर्योदयानंतरं संपूर्णमहः पुण्यम् तथा यदिसायसंध्यायां उत्तरायणप्रवृत्तिस्तदासू
 र्यास्तात्पूर्वसंपूर्णमहः पुण्यस्यादित्यर्थः तदाहनारदः सूर्यास्तमनसंध्यायां यदिसौम्यायनं भवेत् तदोदयादहः पुण्यं पूर्वोहः पूर्वतोयदीति उदयसंध्यास्तसंध्यायां लक्षण
 तत्रैव अर्धोर्कास्तमनासंध्यापटिकात्रयसंमिता ॥ ७ ॥ ६ ॥ ७ ॥ श्रीसत्यनारायणाभ्योन्नमइति ॥

दी०
प्र०
३८

तथैवादी द्यास्वातर्घटिकात्रयसंमितेति एवंसत्यर्कविंबस्यार्धास्वातर्घोद्यादा क्रमात्पश्चात्त्रिषट्तिमिता अस्तसंध्येद्यसंध्यवोच्यते
तत्रास्तसंध्यायांयदिमकरसंक्रमः स्यात्तदा दिनएवपुण्यकालो नोत्तरदिने यद्यस्तसंध्यामतिक्रम्यमकरसंक्रांतिस्तदा नरदिनएवपुण्यकालो न
र्वदिने एवंयद्युदयसंध्यायां कर्कसंक्रांतिस्तदा संध्यांतरमेवपुण्यकालो न प्राग्दिने यद्युदयसंध्यातः प्राक्कर्कसंक्रमस्तदा प्राग्दिनएवपुण्य
कालो नोत्तरदिने इति निष्कर्षः अथ रात्रौस्नानंनकुर्वीतदानं चैव विशेषत इति रात्रौस्नानदानादिनिषेधेपि नैमित्तिकं कुर्वीत स्नानदानं
चरात्रिषट्तिरुक्तं तु वाच्यपरोषात् स्नानदानं संक्रांताद्युपर्यगैः सूर्यचंद्रयोर्मित्यम् तथावधिकर्तव्यं स्नानदानं विशेषतो नृणामिति वसिष्ठवच
नात् राहुदर्शनसंक्रांतिविवाहास्यदद्विषु स्नानदानादिकं कार्यं निशिकाम्यत्रतेषु चेति रात्रौ संक्रमणं रात्रौ स्नानं प्राप्तम् तत्कर्कमकरसंक्रा
तौ स्नानदानादौ देशसिद्धिशिष्टाचारणव्यवस्थावगंतव्या तत्रागिर्जरास्तु ग्रहणवदन इति स्वीयस्त्रम् स्नानदानं ग्रहणवत्साम्यायनद

चेद्याम्यसौम्ये अयने क्रमात्ततः पुण्योत्तरांनी परपूर्वघस्तौ ७ याम्यायने विष्णुपदे चायामध्यास्तुलाजयोः ॥ छ ॥

यश्चित्कश्यपसंज्ञितोक्तं चातुर्ज्यस्य चावयनसंभवे सति संध्यावेव स्नानादिकं कुर्वीति दक्षिणास्तु कार्मुकं तु परित्यज्य द्वाषंयाति द्विचक्रः इत्या
दिभविष्णोत्तरादिव्यक्रमं नीकस्य रिसस्यैव स्नानादिकं कुर्वन्ति तत्रापिनारदोक्तसंध्याकालसंक्रमे विशेषाध्ययत्तलम् ७ अथ पूर्वपरापि उशघ
टिकाः पुण्या इति पूर्वसाम्येनेक्तपिदानी विष्णुपदादि विशेषमनुष्ठुभाह याम्यायन इति कर्कसंक्रांतौ विष्णुपदे वषसिंहश्चिक कुंभसंक्रांतिषु संक्रा
तिकास्तादाद्याः प्रथमाः षोडशघटिकाः अंतिपुण्यस्यः स्नानदानादौ अनंतपुण्यदाज्ञेयोः अग्निमास्तुन तथा तुलाजयोः तुलामेषयोः मध्याहुभयतः षो
डशघटिकाः संक्रांतिकास्तादाद्याः महीपरतथाष्टाविति दीपिकाकारो व्याख्यातं यदुक्तं गुरुणा वर्तमाने तुलामेषेनाड्यस्तु भयतोः शोति मध्यमात्तृतीयां
शामिप्रायेणेति शेषम् तथा षोडशी स्नानं मिथुनकन्या धनुर्मीनसंक्रांतिषु ॥ छ ॥ ६ ॥ ३ ॥ श्रीः ॥

३८

सौम्येयनेमकरसंक्रांतौचसंक्रांतिकालासराग्निमण्डशघटिकाअतिपुण्याः प्रथमस्तुम तथा एवंनिर्णीततेपुण्यकालेस्नानार्थंवरंविधेयं तत्र
 स्नानार्थं कुर्वतप्रत्यवायमाहवसिष्ठः विषुवत्ययनेग्रहणंसंक्रांतौपुण्यदिवसेवा पितृद्विन्नकरोतिहिदत्वाशापं वजतितस्त्विव्या प्रदुशीत्यांतुयदा
 नविषुवदये दृश्यतेसागरस्यांततस्यांतोनेवदृश्यतइतिभरद्वाजोक्तेः अयंचनिर्णयश्चन्द्रादीनामपिसंक्रमेज्ञेयः तत्रहेमद्वादीकालनिर्णयकालो
 रिभिः याः पुण्यकालघटिकाउपनिबद्धास्ताः स्थूलाः तेनषष्टिघ्नविंबग्रहभुक्तिभक्तमित्यादिप्रकारेणग्रहमध्यत्रभुक्तिमध्यमविवैरानीताः सूक्ष्मा
 घटिकालिरव्यंते स्फुटमतिस्फुटविंशेत्साध्यन्तेताअतिसूक्ष्मास्तासामतिपतत्वात् श्लोकं अनुपतिवधः मध्यमास्तुपथानाड्योरामगुणा ३३ रवे
 रथविधोः षड्दोः पलैर्युक्द्वयम् २ २६ भौमस्याब्धिपलैर्युतानव ९।४ विदोयुक्ताः पलैः रवाश्विभिः षड्नाड्यो ६।२० षगजा ८८ गुरोरथभृमोर्नदाः पलैरथ
 मिः ९।८ पुण्याः सुस्त्वपः १६० शनेरुभयतीरास्त्वयोः संक्रमेरिति ८ निरयनांशसंक्रांतिमभिधायेदानींसायनांशसंक्रांतिसपुण्यकालमुपजात्याह तथेति यथार

षडशीत्याननेसौम्येपरानाड्योतिपुण्यदाः ८ तथायनांशाःस्वरसाहताश्चस्पष्टार्कगत्यावित्तादिनाद्यैः ॥ ७ ॥ ६ ॥

शिसंक्रमाबहुपुण्यदास्तथाचलसंक्रमाअपीतिव्यवहितस्तथाशब्दः अयनांशाः षष्ठ्यागुण्याः स्पष्टसूर्यगत्यावित्तालब्धैर्दिनाद्यैर्दिनंघटीपलैः कृत्वामेषादि
 द्वादशसंक्रमाः स्युस्तेचलसंक्रमादानेजपादौजपश्राद्धहोमादौबहुपुण्यदाभवति पुलस्त्यः अयनांशसंस्कृतोभासुर्गोलेचरति सर्वदा अमुरव्याराशिसंक्रांति
 सुस्त्यः कालविधिस्तयोः स्नानदानजपश्राद्धव्रतहोमादिकर्मभिः कुरुतंचलसंक्रांतावसंपरुषोश्रुतइति जावालिरपि संक्रांतिपुयथाकालस्तदी
 येषुयनेतथा अयनेविंशतिः पूर्वामकरेविंशतिः परेति अत्रमकरायणेपूर्वाविंशतिर्घटिकाः पुण्याः मकरसंक्रांतौपराविंशतिर्घटिकाः पुण्यकालः म
 करार्धतिरिक्तैकादशसंक्रांतिषुतत्संक्रमवत् पुण्यकालोज्ञेयः अयनांशानयनादिविचारः सिद्धान्तादवगंतव्याः ईश्वरेच्छालोकादृष्टवशात्तत
 द्राश्यादिभागस्यसूर्यतेजः ॥ ७ ॥

सू. टी.
३०३
३६

संपर्कश्चलसंक्रमः मंडलसंक्रमश्चराशिसंक्रमइतिविषयविवेकः तत्रनिरयनगणनयैवसकलव्यवहारः साध्यः सायनगणनातुनियतविषयेव अ
यन्त्रिः प्रदातव्यालग्नेक्रांतौचरागमे वित्रिभेसत्रिभेपातेतथादृक्कर्मपातयोरिति एवंद्वयोरपिमानयोरसंकीर्णव्यवहारइतिसर्वमनाकुलम् सुष्यका
लस्तिभयविधसंक्रमेपिज्ञेयः पूर्वलिखितवाक्यस्यस्वरसात् ६ अथसंक्रांत्युपयोगाज्जघन्यबृहत्समनक्षत्राप्युपजात्याह सममिति मृदुक्षिप्रवस्तुश्रवो
ग्निमघात्रिपूर्वास्त्रपभंसमम् अस्त्रपभंसूलः एतानिपंचदशभानिसमसंज्ञानिज्ञेयानि ध्रुवदिदेवादितिभंबहस्यात् ध्रुवदिषडभानिबृहत्संज्ञानि सा
र्यानुपाद्धानिलशक्रयाम्यंजघन्यस्यात् आस्त्रेषादिषडभानिजघन्यसंज्ञानि १० अथसंज्ञाप्रबोजनमुपेन्द्रवज्रयाह जघन्यभेदति जघन्यनक्षत्रेर्कसंक्रमणे

मेषादितः प्राक्चलसंक्रमाः स्युर्दानेजपादौबहुपुष्यरास्ते ९ सममृदुक्षिप्रवस्तुश्रवोग्निमघात्रिपूर्वास्त्रपभं
बृहत्स्यात् ध्रुवदिदेवादितिभंजघन्यंसार्यानुपाद्धानिलशक्रयाम्यम् १० जघन्यभेसंक्रमणमुहूर्त्ताः शरंद्वो
१५ वाणकृता ४५ बृहत्सु स्वरासं संख्यासममेमहर्षसमर्घसाम्यंविधुदर्शनेपि ११ अर्कादिवारेसंक्रांतौ
कर्कस्यावविशोपकाः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीजानकीवल्लभोविजयते ॥

पंचदशमुहूर्त्ताज्ञेयाः बृहन्नक्षत्रेर्कसंक्रमणेवाणकृताः पंचचत्वारिंशन्मुहूर्त्ताज्ञेयाः समनक्षत्रेर्कसंक्रमणस्वरामसंख्यास्त्रिंशन्मुहूर्त्ताज्ञेयाः उक्तंचनारदेनतासांप
माणघटिकास्त्रिंशत्क्षतिषष्ट्यइतिफलमाह महर्षसमर्घसाम्यमिति पंचदशमुहूर्त्तासांक्रांतौसर्वमन्महर्षेदुष्प्रापंभवति पंचचत्वारिंशन्मुहूर्त्तसंक्रांतौसमर्घ
त्रिंशन्मुहूर्त्तासांक्रांतौसमंयथास्थितंभवति विधुदर्शनेपीति चंद्रदर्शनेपेवमेवफलंवाच्यम् अयमर्थः जघन्यभेचंद्रसेदनेमहर्षम् बृहत्सुपत्रेचंद्रदर्शनेस
मर्षम् समभेचंद्रदर्शनेसाम्यम् ११ अथप्रसंगात्कर्कसंक्रांतौमेषविशोपकामनुष्टुभाह अर्कादीति कर्कसंक्रांतौअर्कादिवारेसति एतेअवविशोपकाज्ञेयाः
यथारविवारेकर्कसंक्रांतौदशविशोपकाः एवमेवेतिः भोमेशो ॥

द्वेद्वादश गुरौ धृत्योष्टादश शुक्रेष्टादश शनौपंचेत्यर्थः १२ अथकीदृशस्परवेः संक्रमो जातस्तु फलमिद्रवज्जयाह स्यत्तितिलेद्रुति रविस्तेतिलेक
 रणेनामकरणे चतुष्पदे चकरणे सप्तः संक्रमितः स्यात् गरुडिपंचगरे वणिजे भद्रायां ववे बालवे च विष्टः संक्रमितः स्यात् किंस्तु श्रे सकोलवेशकु
 नौ च ऊर्ध्वः ऊर्ध्वस्थितः संक्रमितः स्यात् इह करणाधिकरणकसंक्रांतौ रविः अर्धवर्षणे अर्द्धमूल्ये वर्षणे वृष्टे उपलक्षणत्वाद् नैपिक्रमादनिष्टः
 समः श्रेष्ठः स्यात् अयमर्थः सप्त रविसंक्रमा अर्धवर्षणधान्येष्वनिष्टः महार्धवृष्ट्याभावधान्याभावकारकाः एवं विनिष्टः समः तयोर्ध्वः श्रेष्ठः उ
 क्तवश्रीपतिना धान्यार्धवृष्टिषु मवेक्रमशस्त्वनिष्टमध्ये एतेति १३ अथ रविसंक्रांतेः करणपरत्वेन वाहनवस्त्रायुधभक्ष्यलेपनजातिपुष्पाणिस
 फलानि शार्दूलविक्रीडितत्रयेणोपनातिकयाचाह सिंहेति रवद्वेति यावश्चेति स्यान्मस्त्रिकेति ववतो ववमारभ्यैकादशकरणेषु क्रमेण वाहना

॥ हिरोनरवागजाः सूर्या धृत्योष्टादशसायकाः १२ स्यात्तैतिलेनागंचतुष्पदे रविः सप्तो निविष्टस्तु गरुडिपंचके किंस्तु
 घऊर्ध्वः शकुनौ सकोलवेः निष्टः समः श्रेष्ठ इहार्धवर्षणे १३ सिंहव्याघ्रवराहरासभगजावाह द्विषट्घोटकाः श्वा
 जौमौ श्वरणा युधश्च ववतो वाहारवेः संक्रमे ॥ ॐ ॥ ६ ॥ ॐ ॥ श्रीविश्वनाथप्रसन्नोस्तु ॥

हीनिस्युः वाहनानि सिंहादीनि रासभोगदर्भः वाहनादिष्वन्महिषः लुलायो महिषोद्वाह द्विषत्कासरसैरभाइत्यमरः अजोमेषः चरणायुधः कुक्कुटः नारदे
 न्तु विशेष उक्तः रवशकाली कवमेषु संक्रांते धिस्त्र्यवाहनम् अन्यदेशेषु तिथ्यर्धवाहनाः स्युर्बवाद्यद्वि अश्विन्या यदा संक्रांतिस्तदा श्विन्याः यो अश्व
 राहाहनस्यात् स्वशादिदेशेषु एवं सर्वे नक्षत्रेषु अथ वस्त्रं श्वेतादि हारितकं नीलवर्णं पांडु अरुणवर्णम् आरक्तमलक्तकवर्णम् कालं श्यामम् अस्ति
 तेषु नवर्णरहितगरे भवर्णमित्यर्थः दिग्बस्त्राभावः घनाममेघवर्णम् अथ शस्त्रम् भुशं ड्यादीनि आयुधानि प्रसिद्धानि अथ भक्ष्यम् अन्नं भक्तः परमान्न
 पादसम् भैक्ष्यभिक्षासमूहपक्वान्नमूपादि चित्रितान् हरिद्रादिरंजितम् ॥ ॐ ॥ ६ ॥ ॐ ॥ श्रीकालीप्रसन्नोस्तु ॥

मु० टी०
सं० प्र०
४०

अथ लेपो विलेपनम् मृगनाभिः कस्तूरी कुंकुमं केशरम् पाटीरं चंदनम् मृत्सिद्धा रोचनं गोरचनमिति १४ । १५ यावोलक्तकः ओतुर्महोमार्ज
रेधुर्माषयाज्वादि रिति निशाहरिद्रा अंजनं कज्जलम् कालागरु रुरुविशेषः चंद्रकः कर्पूरः अथजातिः संकरभवा अनुलोमजाः प्रतिलोमजा
अथ पुष्पम् पुंनागकं नाम केशरपुष्पम् मल्लिकावेलिः जपाओदुपुष्पं जासवनम् शेषाणि प्रसिद्धानि सर्वत्र क्वचिद्वयोप्युक्तम् शिशुः
कुश्वरश्च गतालका युवा प्रौढा प्रगल्भा च ततश्च रडा वंध्यातिवन्ध्या चरुतार्थिनी च प्रत्राजिका चैतिववादिकानामिति तथाकेचिद् मोजनवा

वस्त्रं श्वेतसूपीतहारितकपांडारक्तकालासितं चित्रं कंबलदिग्घनाभमथशस्त्रं स्याद्दुशुंडीगेरा १४ खड्गेदंडशरासितोम
रमथोकृतश्चपाशोकुशोस्त्रबाणस्त्वथभस्यमन्मपरमान्नं भैस्यपक्वानकम् दुग्धदध्यपिचित्रितान्नगुडमध्वाज्यतथाश
कंशथोलेपोमृगनाभि कुंकुममथोपाटीरसूद्रोचनं १५ यावश्चोतुमरो निशांजनमथोकालागरुश्चंद्रकोजातिर्देवतभूतस
र्पविहगाः पश्वेणविप्रास्ततः सत्रावेश्यकशूद्रसंकरभवाः पुष्पंचपुंनागकंजातीवाकुलकेतकानि च तथा बिल्कार्कदूर्वा
बुजंम् १६ स्यान्मल्लिकापाटलिकाजयाचसंक्रांतिवस्त्राशनवाहनादेः नाशश्चतइत्युपजीविनांचस्थितोपविष्टः स्वपतांच
नाशः १७ संक्रांतिधिस्याधरधिष्यतस्त्रिभेस्वभेनिरुक्तं गमनंततो गभे ॥

काष्ठंचमृत्सात्रं वेणुपात्रकमिति एवसंक्रमकालयानिवस्त्राशनवाहनादीन्यभिहितानि आदिशब्देनायुधलेपनजातिपुष्पाणितेषां नशाभवेत् चपु
नस्तइत्युपजीविनांचस्त्रादिद्व्युपजीविनीनाशो भवेत् स्थितोपविष्टः स्वपतांचस्यात्तैतिलेद्व्यादिनासूक्ष्मत्वादीन्युक्तानितद्गुणविशिष्टानाशः स्यादि
त्यर्थः १६ १७ अथसंक्रांतिवशेनप्रतिमनुष्यशुभमुपजात्याह संक्रांतीति संक्रांतिर्यस्मिन्नक्षत्रे स्यात्ततोऽधरधिस्यंपूर्वेन सत्रंतस्मात्सूक्ष्मनक्षत्र
गण्यं तच्चैत्रथमत्रिभे भवतितदागमनं यात्रा स्यात् ततः प्रथमत्रिकानंतरं अंगभेषणक्षत्रेषु यदि स्वभे तदा करवस्यात् ततस्त्रिभे ॥ ६ ॥

रामः
५०

पीडनम् शरीरपीडा पुनरंगमे अंशुकं च्छादिप्राप्तिः ततः त्रिभेस्वभेऽर्थहानिः ततोरसभेस्वभेधनांगमोघ्राप्तिः स्यादित्यर्थः अंशुभफलदाः
यासंक्रांतिदानमाह नारदः तिलोपरिलिखेच्चक्रं त्रिभेस्वभेऽर्थहानिः तत्रहेमविनिक्षिप्यद्द्यादोषापनुत्तयेदति १८ अथकार्यविशेषग्र
हविशेषवलसामान्यतो ग्रहबलंचोपजात्याह नृपेक्षणमिति रवेरितिल्यपूलोपपंचमी सूर्यबलेसति एतानिकार्याणिकार्याणि यथारवेः अर्क
बलेवारेवानृपेक्षणराजदशनंविधेयं एवंचंद्रादावपिव्याख्येयं चंद्रेसर्वकृतिः सर्वकृत्यानि भौमिसंगरोयुद्धम् बुधेशास्त्रमध्यमं अध्याप्यंवागुरौ ।
विवाहः शुक्रेगमनं शनोदीक्षणाभ्यागमादिरीक्षाविधेयेत्यर्थः अथति ताराबलतोविधुः श्रुभोक्षेयः यदाचंद्रसंक्रमणस्यात्तदाताराबलंचेत्तदास
याददिनद्वयचंद्रोऽश्रुभोपिश्रुभः तारादौष्ट्येश्रुभोप्यश्रुभः एवंविधोर्बलाद्द्विः संक्रमणेऽश्रुभोपिमासपर्यंतेश्रुभः शुभस्तुसुतरांसमीचीनएव चंद्र ।

सूरवंत्रिभेपीडनमद्गुभंशुकं त्रिभेऽर्थहानीरसभेधनांगमः १८ नृपेक्षणं सर्वकृतिश्चसंगरः शास्त्रं विवाहोगमदीक्षणे
रवेः वीर्येथताराबलतः श्रुभोविधुर्विधोर्बलेऽर्केऽर्कबलेकुजादयः १९ स्पष्टार्कसंक्रांतिविहीनउक्तोमासोधिमासः क्षयमा ।

दौष्ट्येश्रुभेपि अश्रुभइत्यर्थः परेभौमादयः संक्रांतिकीर्षवस्तुत्तद्वलतः सूर्यवलादश्रुभाअपिश्रुभाज्ञेयाः रविदौष्ट्येतुश्रुभाअ ॥ सकस्तु ॥ ४
प्यश्रुभाः १९ अथाधिमासक्षयमासयोर्लक्षणमुपजात्याह स्पष्टार्केति श्रुक्तप्रदिपदिर्शातश्चाद्रोमासः सचेत् स्पष्टासूर्यसंक्रात्याविहीनोरहितोभवेत्
हाधिमासउक्तः चंद्रोमासोत्संक्रांतोमलमासः प्रकीर्तितइतिब्रह्मसिद्धांतोक्तेः तुर्विशेषकदाचित्सचंद्रोमासोद्विसंक्रमः द्वौसंक्रमोयस्मिन्नसौद्विसंक्र
मः इदंश्रुभसंक्रांतिद्वययुतस्तदाक्षयमाससंज्ञकउक्तः आद्यतदशयोर्मध्यमानोरेवतयोर्दशसंक्रांतिद्वितयंचेत्यातक्षयमासः सउच्यते इतिवसिष्ठोक्तेः
तत्रश्रुभमासेजातानावर्षापनेमृतानाश्चाद्देचितियेविंशत्ययोः पूर्वोत्तरद्वयोः संबन्धेनप्रथमातसंज्ञोमासोस्तः स्याताम् तिथिपूर्वार्धजातानामृतानांचपूर्वमा
सेवर्षापनेश्चाद्द्विचविधेयं तिथ्युत्तरार्धजातानामृतानांचोत्तरमासे ॥ ४ ॥ ६ ॥ ४ ॥ श्रीजानकीवल्लभोविजयते ॥

मुन्टी.
मो.प्र.
४१

वर्धापनश्राद्धं च विधेयम् तिथ्यर्धप्रथमेपूर्वोऽपरस्मिन्नपरस्तथा मासाविति बुधैश्चिंलोक्षयमासस्य मध्यगौ इति मासादिलक्षणभेदविचारस्तु ग्रंथ
गौरवभयान्न लिखितः २० इति श्रीदेवज्ञानंतस्तदेवज्ञगमविरचितायां स्वकृतमुहूर्त्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां संक्रांतिप्रकरणं तृती
यम् समाप्तम् ३ अथ ग्रन्थांतरसंग्रहः योगिनीस्थितकाष्ठातः संक्रांते रागमोमतः चंद्रस्य दिशि दृष्टिः स्याद्गमनं वारदिकस्मृतम् इति क्वचित् र
वौसंक्रमणे पूर्वमुखं जीवितु उत्तरम् प्रत्यक्षमुखं शनौ सोमेशेषे दक्षिणतो मुखं इति ववे पूर्वमुखं प्रोक्तं चालवेयमद्विज्जुरवम् कोलवेपश्चिममुखं तैति
ले चोत्तरे मुखम् गारे वायव्यदिग्बक्रं वणिज्याग्नि यदि ज्जुरवम् भद्राया मीशदिग्बक्रं शकुनेनेर्त्तो मुखम् चतुष्पदि च पाताले नागे चोर्ध्वमुखी भवे
त् किंस्तु मे सर्वदिग्बक्रं संक्रांतिमुखलक्षणम् अथ दृष्टिः चंद्रे गुरौ दृष्टिर्विदिकृकृशानौ सूर्ये सितनेर्त्तिकाणगादक् धात्रीसूते दक् यवने निरुक्ता

द्विसंक्रमात्तत्र विभागयोस्तः तिथेर्हि मासौ प्रथमांत्यसंज्ञौ २० इति श्रीमुहूर्त्तचिंतामणौ संक्रांतिप्र
करणं समाप्तम् तृतीयम् ३ सूर्यो रसान्त्ये स्वयुगे ग्निनन्दे शिवाक्षयोर्भौमशनीतमश्च ॥ ३ ॥

बुधेशनौरुद्रदिशीक्षणं भवेत् अथ गमनं मंदे चंद्रे गमः सौम्ये बुधे भौमे च वारुणे रवौ शुक्रे गमौ याम्ये गुरौ प्राग्गमनं स्मृतमिति अथ गोचरप्रकरणं व्या
ख्यायते तत्र जन्मराशेः सकाशाद्ग्रहणं चारवशेन यच्छुभाशुभफलतद्गोचरफलमित्युच्यते तत्र रविचंद्रयोर्गोचरफलमुपजातिकयाह सूर्य इति र
सांत्ये इत्यादौ समाहारद्वयः शिवाक्षयोरित्यादावितरतरयोगः अंबराब्धावित्यामागमशासनमिति नुमभावो ज्ञेयः एवं सर्वत्र स्वजन्मराशेरिति पंचमस्तौ
कस्थमत्राध्याहार्यम् ततः सूर्यः क्रमात् रसान्त्ये शुभो विद्वश्च स्यात् सूर्यो जन्मराशेः सकाशात् स्थानेषु भः यदित्त एव जन्मराशेर्द्वादशस्थानस्था अंत्ये
ग्रहास्तदा विद्वः सूर्यः शुभोप्यशुभफलदाता अत्र शनेः सूर्यपुत्रत्वान्तद्देधोनांगीकृतः यतः पितुर्जानकस्य सतसंबन्धिनं वेधनेनेधुनाहुः सतस्यापि पि
तसंबन्धिनं वेधनाहुः तथारवयुगे जन्मराशेर्दशमे सूर्यः शुभः चेच्चतुर्थस्थानेशनिवर्जिता अन्ये ग्रहाः ॥ ३ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥

राम
५१

स्युस्तर्षविद्इत्येवंश्लोकत्रयं सम्यग्व्याख्येयम् तथाग्निन्देवतीवनवमयोः शिवाक्षयोरैकादशपंचमयोः क्रमाच्छुभोविद्दृश्यज्ञेयः भौमेति भौमशनी तमो
गुश्चत्रयोपिजन्मराशितः रसांकयोः लाभशरेगुणांत्वे क्रमाच्छुभविद्दृश्येत्यर्थः परंतुशनेः सूर्यवेधोनास्तीत्युक्तं प्राक् चंद्रोवराब्धौ इत्ये १ अथनुधगुरुं
क्राणागोचरफलं उपजातिकेन्द्रवज्राभ्यामुपजातिकापूर्वादेनाह चंद्रइति जन्मभात् अंबराब्धौ गुणनंदयोः लाभोष्टमे आद्यशरेरसांत्वेनगद्वयेचंद्रः
क्रमाच्छुभोविद्दृश्येयः चंद्रस्यबुधंवेधोनास्ति अथज्ञइति द्विशरेअधिरामे रसांकयोः नागविधौस्वनागिलाभव्यये ज्ञोबुधः क्रमात् शुभोविद्दृश्येयः
अत्रचंद्रवेधोनास्ति अथदेवगुरुरिति जन्मभात् शराब्धौ द्वांत्वेनवांशे अद्रिगुणे शिवाहौदेवगुरुर्हस्यतिः क्रमाच्छुभोविद्दृश्येयः अथशुक्रइति
जन्मराशेः सकाशात् कुनागे द्विनगे अग्निरूपे वेदांबरे पंचनिधौ गजेयौ नदेशयोः भानुरसे शिवाग्नेौ शुक्रः क्रमाच्छुभोविद्दृश्येयः अत्रेदंतास

रसांकयोर्लाभशरेगुणांत्वेचंद्रोवराब्धौगुणनंदयोश्च १ लाभोष्टमेचाद्यशरेरसांत्वेनगद्वयेज्ञोद्विशरेअधिरामे रसांकयोर्नाग
विधौस्वनागेलामव्ययेदेवगुरुः शराब्धौ २ द्वांत्वेनवांशेद्रिगुणे शिवाहौशुक्रः कुनागेद्विनगेग्निरूपे वेदांबरेपंचनि
धौगजेयौनदेशयोर्भानुरसेशिवाग्नेौ ३ क्रमाच्छुभोविद्दृश्येयः स्यात्पितुःसुतस्यात्रनवेधमाहुः ॥ ६ ॥ ६ ॥

र्यम् सूर्योरसांत्वेदृत्प्राक्पठितस्थानेषु विद्यमानः सुसुग्रहः शुभदः तदनंतरपठितस्थानेषु स्थितो अशुभफलदाता अथदेवानुक्तस्थानेषु नशुभ
भोनाप्यशुभइति २ ३ अयवामवेधशुक्रपक्षेचंद्रं लंबोपजात्युत्तरादेनाह दुष्टोपीति दुष्टोपिस्वजन्मराशेः सकाशादनंतरपठितविरुद्धस्थानस्थितेपि
विपरीतवेधादामवेधाच्छुभाः यथासूर्योद्वादेशेनिष्टस्युक्तं प्राक् सपदिशनिवर्जितेग्रहेः षष्ठस्थानस्थितैर्विद्दः सन्शुभफलदाता एवमुत्तरस्थानस्थितोयः
कश्चित्ग्रहः प्राक्पठितस्थानस्थितैर्ग्रहेर्विद्दः शुभइति सर्वत्रव्याख्येयम् अपमेववामवेधस्युच्यतेकश्यपः अपि विद्दोग्रहः किंचि नदरातिशुभंफ
लमवामवेधविधानेनत्वशुभोपिशुभप्रदः ॥ ६ ॥

मु०टी०
सं०प्र०
४२

द्विकोणे इति सितेशुक्लपक्षे अज्जश्वेदो द्वितीयनवपंचमेषु स्थितः शुभदः अत्रापि क्रमेण षष्टाष्टमचतुर्थस्थानस्थितैर्बुधवर्जितैर्ग्रहैर्ष
दिनविद्वास्तदाशुभइति ध्येयं नारदः शुक्लपक्षेशुभश्वेदो द्वितीयनवपंचमे रिपुमृत्युबुसंश्वेन विद्वागगनेश्वरैरिति ४ अथ द्विविधमतमुपजास्या
ह स्वजन्मराशेरिति इह द्विविधवेधविधौ अन्ये नारदादयः स्वजन्मराशेः सकाशात् द्विविधमपि वेधमाहुः तथाचोभयत्रापि नारदेन जन्मतइत्युक्तं।
अन्ये कश्यपादयः सपुनर्द्विविधाग्रहाधिष्ठितराशितः ग्रहोयस्मिन्नाशतिष्ठतित एव क्रमाद्द्वेषावामवेधश्च भवति यथा सूर्यो जन्मराशेः षष्ठस्थितः शुभ
भः ससूर्याक्रांतराशेः द्वादशस्थानस्थितैः शनिवर्जितैर्ग्रहैर्न विद्वाः तथा सूर्यो द्वादशस्थानस्थितो निष्ठः सूर्यः स्वाक्रांतराशेः षष्ठस्थानस्थितैः शनिवर्जि
तैर्ग्रहैर्विद्वाश्चेत्तदाशुभफलदइत्यर्थः अथ द्विविधविधस्यैव विषयकल्पमोच्यते हेमाद्रीति हिमाचलविध्याचलयोर्मध्यवर्तिन्ये च देशसवेधो विज्ञे

दुष्टेऽपि खेटो विपरीतवेधाच्छुभो द्विकोणेशुभदः सितेज्जः ४ स्वजन्मराशेरिह वेधमाहुरन्ये ग्रहाधिष्ठितराशि
तः सः हिमाद्रिविंध्यान्तरएव वेधोन सर्वदेशे धितिकाशयपोक्तिः ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥

यः न सर्वदेशेषु इतिकाशयपोक्तिः काशयपवने च यदाह सज्ञातव्यं जन्मराशिस्तु निखिलं यद्वा लालसू हिमाद्रिविन्ध्ययोर्मध्ये वेधजं तद्गृहालयात्
अपरं तु स्वयोरसांय इति क्रामिके वेधो जन्मराशेरेव ज्ञेयः विपरीतवेधस्तु ग्रहाधिष्ठितराशित एवेति वदेति गुरुः जन्मतः क्रमवेधः स्याद्दामवेधो ग्र
हालयादिति इहमपि हिमाद्रिविन्ध्यात्तरविषयमेवेत्यन्ये एतद्गानुर्धर्षमित्याह नारदः अज्जालाद्विविधवेधो यो ग्रहो बलं वदेत् समृषवचनभाषीहा
स्यंयातिजनेसदेति एवंगोचरदोष्येयात्रादिनकार्यम् तत्रशान्तिमाह नारदः ग्रहेषु विषमस्थेषु शान्तियत्नात्समाचरेदिति सौम्येक्षितेनिष्ठफलः शुभदः
पापवीक्षितः निष्फलो नो ग्रहो रवेन रात्रुणा चावलोकितः नीचराशिगतः स्वस्य शत्रुसेनगतोऽपि वाशुभाशुभफलं नैव दद्यादस्तगतोऽपि चिति एतादृशस्थले
दुष्टत्वाभावादेव शान्त्याभाव इति फलितार्थः ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ श्रीरामाय ॥

४२

अथगोचरप्रस्तावान् ग्रहणीयनक्षत्रफलं ग्रहणीयराहुगोचरफलं ग्रहणाशुभप्रतीकारं च दृष्टं ग्रहणदर्शननिषेधे च शार्दूलविक्रीडित्वादि जन्मर्सेरुति म्र
स्यजन्मनक्षत्रेग्रहेग्रहणेसतिनिधनमरणस्यात् चसिधः यस्यैवजन्मनक्षत्रेग्रहेते शशिभास्करो तस्यव्याधिभयंघोरंजन्मराशोधनस्यैरुति वि
शेषोभार्गवीये यस्यराज्यस्यजन्मनक्षत्रेस्वभोजुरुपरज्यते राज्यभंगंरुन्नाशमरणवात्रनिर्दिशेदिति राज्यस्यनक्षत्रराज्याभिषेकनक्षत्रे अथरा
शिफलंजनिभतइति जन्मराशेरारभ्यग्रहणेसतिक्रमेणघातारिकफलंभवति यथा जन्मराशोग्रहणेसतिघातः शरीरपीडाद्वितीयराशिसितिर्द
व्यनाशः तृतीयराशौश्रीलक्ष्मीप्राप्तिः चतुर्थराशौव्यथाशरीरपीडा पंचमराशौचिंतापुत्रादीनां षष्ठराशौसौख्यम् सप्तमराशौक सत्रदोस्थ्यस्त्रीका
ष्टम् अष्टमराशौमृतिमरणम् नवमराशौमाननाशः दशमराशौसुखम् एकादशराशौलाभप्राप्तिः द्वादशराशौअपायोनाशः आत्मनइतिकेचित्

जन्मर्सेनिधनंग्रहे निजभतो घातः सितिश्रीर्व्यथाचिंतासौख्यकलत्रदोस्थ्यमृतयःस्युर्माननाशःसुखम् ला
भोपायइतिक्रमात्तदशभोव्वस्यैजपःस्वर्णगोदानंशांतिरथोग्रहंत्वशुभदंनोवीह्यमाहुःपरे ६ ॥ ६ ॥ ६

इव्यस्यैसपरे इदंषण्मासपर्यंतमितिज्ञेयम् तदनंतरंग्रहणान्तरसंभवनाय उक्तंचद्वैवज्ञमनोहरे घातंहानिमथश्रियंजननभाह्वास्तिचचिं
ताक्रमात्सौरव्यदारवियोजनचक्रुरुतेव्याधिचमानक्षयं सिद्धिलाभमपायमर्कशशिनेःषण्मासमध्येग्रहइति अथाशुभसूचक ग्रहणप्रती
कारमाह तदशभेति नस्यग्रहणाशुभस्यध्वस्येनाशायजयस्वर्णगोदानंजपोगायत्र्यादिमंत्राणाम् स्वर्णसुवर्णं गोर्धेतुः भूमिर्वा उपलक्षणा
त्वादनेषारूप्यादीनाम् यथाशक्त्योदानंकार्यमितिशेषः तदोस्थ्यं प्रणुकदुक्तवज्जयविधिस्वर्णादिदानंभवेदित्युक्तेः दानंज्योतिर्निबंधे सुवर्ण
निमित्तंनागंसतिलंताम्रभाजने सदक्षिणंसवस्त्रंचश्रोत्रियायनिवेदयेत् मंत्रश्चतमोमयमहाभीमसोमसूर्योविमर्दन हेमनागप्रदानेनममशांति
प्रदोभवेदिति स्कान्दे गोदानंभूमिदानंचस्वर्णदानंचिशेषतः ग्रहणक्षेपनाशायदेवज्ञायनिवेदयेत् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ एमः ॥

सु० टी०
गो० प्र०
४३

इतिव्यासेनोक्तम् सर्वगंगासरितोयं सर्वे ब्रह्मसमाहिजाः सर्वभूमिसमंदां ग्रहणे चंद्रसूर्ययोरिति अन्यच्च अत्र स्यमाने भवेत्तानं ग्रस्ते होमो विधीयते
ते मुच्यमाने भवेदानं मुक्ते स्नानं विधीयत इति सूर्येन्द्रग्रहणं यावता वक्तुर्योज्जपादिकमिति शिवरहस्योक्तेः जपमादिशब्दादेवाचनानादिकार्यम् अ
थ स्थानविशेषेण ग्रहणमरिष्टजनकमित्युक्तम् तदृष्टमुतादृष्टमपीति संशये निर्णयमाह अथो इति तु विशेषे परे आचार्याः अशुभं ग्रहणं तु नो वीक्ष्यं न दृक्
व्यमित्याहुः उक्तं च जन्मसप्ताहरिः फां कदशमस्थे निशाकरे दृशेरिष्टदोराहुर्जन्मस्ये निधने तथा जन्मस्ये जन्मनसत्रं निधने वधतारासप्तमी अत्र
दृष्टइति पदश्रवणं दर्शनं चाक्षुषं विवक्षितमिति तेषामाशयं तश्चाक्षुषं ज्ञान एव दर्शने मुखे इति परंप्रामतं तदसत् अदृश्यरूपाः कालस्य मूर्त्तयो भगणाश्चि
ताः शीघ्रमंदो च पातारव्याग्रहाणां गतिहेतवे इति सूर्यसिद्धान्ते पातानामदृश्यतोक्ता पातो राहुश्च पर्यायः दक्षिणोत्तरयोरेव पातो राहुश्च
हसा विक्षिपत्येव विक्षेपश्च द्वादीनामयं क्रमादिति सूर्यसिद्धान्तोक्तेः अतः पातानामदृश्यत्वात् राहोर्दर्शनमेवानुपपन्नम् न तु ग्रहणे
सूर्यचंद्रयोश्चाह को राहुर्दृश्यते एव अतएव राहुग्रस्ते निशाकर इत्यादिपुराणोक्तिरपीति चेन्न भानोर्भाधे महीच्छायात्तुल्ये कसमे
पिवा शशाकपाते ग्रहणं कियद्वागाधिकेन कदत्युपक्रम्ये चाह को भास्करस्येंदुरधस्था घनवद्भवेत् भूच्छायां प्राङ्मुखश्चंद्रो विशत्यस्य
भवेदसी असौ भूच्छाया अस्य चन्द्रस्य चाह को का भवेदित्यर्थः सूर्यसिद्धान्ते चाद्यच्छादकभावाऽभिहितः स्पष्ट एव पुराणविरोधपरिहार
स्तु भास्करेणैव राहुः कुभामंडलगः शशीकमित्यादिनोक्तम् वराहेणापि तस्मिन्काले मान्निध्यमस्यते नोपचर्यते राहुरित्युक्ता तस्माद्वाहोर्दर्श
नेनास्तेव तन्मते दर्शनं चाक्षुषं विवक्षितम् एवं च राहोर्दर्शनराहुदर्शनमिति तत्पुरुषानुपपन्नः तस्माद्दर्शनशब्देनोपरागोलक्ष्यते राहुर्द
र्शनराहुपरागस्तस्मिन्नाहुदर्शने इति अयमर्थः राहुर्नाम पातस्तत्संबन्धेन दर्शनमुपसंगत इति न च राहुरेवलक्ष्योपरागपरस्तस्य दर्शन
मिति पूर्वपक्षाभिमतार्थसिद्धिरिति वाच्यम् लक्षणया त्वर्थोतरासंभवे सति वक्तव्याः अयं तादर्शनराहोस्तथा चायं तदर्शने प्रजापीडावि
निर्देश्याव्याधिदुर्भिसतस्करैरिति विष्णुधर्मोत्तरादिवाक्येषु पदांतरासन्निधानाद्वाहुश्चंद्रोपसंगोलक्ष्यते इह च राहोः साताख्यं पहाति।

रामः
४३

रूपमर्थान्तरमस्तीत्यतोराहुदर्शनग्रहपातयोः समानार्थकनास्तीत्येवसिद्धमिति प्रागुक्तानां सर्ववचसां ग्रहणेस्ताथादित्येकवाक्यार्थः प्र-
लितो भवति केचित्तु दर्शनादर्शनविषयकयोस्तु विधौस्तुत्यवलम्बात्सकदृष्ट्यास्ताथादिति वदन्ति तदसत् जन्मसन्नाथरिः फा केत्यादिनासा
मान्यतो निषिद्धस्य उपरक्तदर्शनस्य नैसत्तोद्यतमादित्यनास्तयातकराचननोपरक्तनवारिस्थिनमध्यं न भसो गतमिति मन्त्रोपरक्तदर्शनस्य
पुनर्निषेधानुपपत्तेः प्रागुक्तदिशाराहुदर्शनपदस्य राहुपरागलक्षकत्वेन तुल्यबलत्वाभावात् तस्मादुपरक्तयोः सूर्यो चंद्रमसोयस्य कस्यापि दर्शन-
निषेधसत्त्वात् ग्रहणे च स्नानदानाद्युक्ते कदाचन च ज्योतिः शास्त्रैकदेशगणितग्रंथेभ्यो बुध्वात्स्मिन्कालेदानादि विधेयमिति सिद्धातः अतएव मेघा-
द्यावृत्तेषु उपरागे स्नानादि विधेयमेव रात्रौ सूर्योपरागे दिवा चंद्रोपरागे दिवा चंद्रोपरागे च स्नानादिकेतुवचनात्र भवति तदुक्तं निगमे सूर्यग्रहोयदा रात्रौ
दिवा चंद्रग्रहो यदि तत्र स्नानं न कुर्वीत दद्यादानं न च क्वचिदिति तादृशे ग्रहणे दुष्टे पिदोषो नास्तीत्यपि सूचितं जावास्त्रिवचनं तु संक्रातेः पुण्यकाल-
स्तुषोडशो भयतः कालः चंद्रसूर्योपरागे तु यावद्दर्शनगोचर इति ग्रस्तस्यास्तसमयनपर्यंतं दर्शनगोचरत्वात्कालः पुण्यकालो भवतीति व्याचरव्यः
तदुक्तं विश्वरूपनिबंधे दिवा चंद्रग्रहो रात्रौ सूर्यपर्वे न पुण्यदम् संधिस्थे पुण्यवन्देयं यावद्दर्शनगोचर इति अन्येतु सूर्यस्यादर्शनं रात्रिर्दिनं तदश-
नात्मकम् मुजवृत्तादुपरि च स्थितो को दर्शनस्मृतमिति वसिष्ठसिद्धातवचनान्मेघावृत्तेः नावृत्ते चोपरागे गणितागतस्थितिघटिकाः पुण्यकाल-
स्याहुः यत्रोकाशो भूम्या सह लग्नमिषु दृश्यते स प्रदेशो भुजवृत्ताच्च्यः अर्कदृश्यपलक्षणचंद्रादिग्रहनक्षत्राणाम् विष्णुधर्मोत्तरे अहोरात्रमभोक्तव्यं
चंद्रसूर्यग्रहोयदा मुक्तिदृष्ट्या तु भोक्तव्यं स्नानं कृत्वा ततः परमिति ग्रस्तास्ते गुरुः ग्रस्ता विवास्तमानतुरवीडोः प्राप्नुतो यदि तयोः परे द्युरुदये स्नात्वा भ्यवह-
रेन्नरः इत्यनयोर्वा विषयो देशो नोदयशब्दो भुजवृत्तोपरि स्थितत्वलक्षकौ अन्यथा मेघाद्यावरणेन परिदिवसे पि दर्शनाभावे उपवासः प्रसज्येत तथाप्यत्र स-
र्शकाले ग्रहणं दृष्ट्वा स्नानं विहितं तत्रोत्तरे मेघावरणाद् विचंद्रयोर्दर्शनाभावो दिवसद् यत्र यवास्यात्तत्राप्युपवासः प्रसंगस्यात्तत्र वशिष्टास्तथाचरन्ति-
तस्माद्दिशि दर्शनार्थ एव तस्माच्छास्त्रीयग्रहणज्ञाने सति मेघानावृत्तेः पि ग्रहणे ग्रहणमदृष्ट्वैव चक्षुष्मता अंधेन गंतुमशक्तेन च दृष्ट्वादिना सच्छा-

मु०टी०
गो०प्र०
५४

स्त्रीयविधेयमितितास्यर्थः अतएवभागवतेकुरुक्षेत्रेस्नानार्थमिहितानां पांडवीयलोकानांमध्येधृतराष्ट्रेऽपिपरिगणितइतिशिष्टाचारोप्येवमे
वास्ति एवंचारिष्टजनकत्वेतस्माज्जन्मसप्ताकतिपर्यन्तिर्मूलत्वाद्दुपेस्यं किंच मयसौलब्धवसिष्टपुराणदिवाक्येदर्शयद्वाभावाच्च अतएवमूलेप
रेइतिपदत्रयुक्तं शांतिस्तुदर्शनाभावेपिविधेया यतोरिष्टयोगात्स्वरूपसत्तामेवारिष्टजनकत्वात् अथग्रहणशांतिः येषांतुविषमस्थनि
राहृश्चंद्रमुपक्रमेत कर्मक्षयपरिल्लेशात् प्राप्नुवंतिचतेजनाः पितृपक्षविनाशायस्वर्यस्थानेभवेद्ब्रह्मः मातृपक्षविनाशायचंद्रस्थानेभवेद्ब्र
ह्मः होरायागृह्यतेयस्यनक्षत्रेवानिशाकरः प्राणसंदेहमाप्नोतिसर्वांमरणमृच्छति यस्यत्रिजन्मनक्षत्रग्रहणेशशिभास्करे तज्जातानांभवेत्
पीडायेनराः शांतिवर्जिताः संक्रमद्भनस्येषांजन्मतृतीयेथवाग्रहणबहुरोगमृत्युजननोदानाहुतयोजयाश्चकर्त्तव्याः तस्मादानंचहोमंच
देवार्चनजपोतथा उपरागाभिषेकचक्रुषीच्छांतिभेविष्यति नक्षत्रदानंयथा रूपविधायभुजगस्यतुकांचनेनपिष्ठेनवाहिमकरेदिवसा
धिपिच ग्रस्तेत्रिजन्मदिवसेतमसाध्रदद्याद्विप्रायवेदविदुषेसुपरीक्षिताय यस्यराशिसमासाद्यभवेद्ब्रह्मणसंभवः तत्रस्नानं प्रवक्ष्यामिम
त्रौषधिसमन्वितम् चंद्रोपरागसंप्राप्यकुर्याद्वाह्यणवाचनम् संपूज्यचतुरोविप्रान् शक्तमात्यानुलेपनैः पूर्वमेवोपरागस्यसमानीचौषधादिकं
स्थापयेच्चतुरः कुंभान्त्रणान्सागरानिति गजाश्वरथ्यावल्मीकसगसात् इदगोकुलात् राजद्वारप्रदेशाच्च भूदमानीयुनिसिपेत पंचगव्यंचक्रुंभेषु
शुद्धमुक्ताफलानिच रोचनपद्मकंशरुं पंचस्नसमन्वितम् स्फटिकंचंदनेश्चततीर्थवारिचपल्लवान् जसदंतवकुटसर्षपोशीरगुग्गुलून तत्सवन्निः
क्षिपेत्पूर्वकंभेषावाहयेत्करान् सर्वसमुद्राः सरिततीर्थानिजलदानदाः आयांतुमशान्त्यर्थेदुरितक्षयकारकाः तिलहोमंभ्याहृतिभिः सहस्रं
चाष्टसंयुतम् एवंरुत्वाप्रयत्नेनस्नानकर्मसमारभेत आमंत्र्यनवभिर्मंत्रैः कुंभात्सकल्पपूर्वकम् योसीवज्रधरोदेवो आदित्यानांप्रभुर्मतः सहस्त्रनयनः
शक्रोग्रहपीडाव्यपोहतु मुखंयः सर्वदेवानांसप्तर्चिरमित्युतिः चंद्रोपरागसंभूतामग्निः पीडाव्यपोहतु यः कर्मसाक्षील्लिकानां धर्मो महिषाहनः यमश्च
इंपरागस्थांग्रहपीडाव्यपोहतु निर्ऋतिः कोणयोदेवः प्रलंबामलसंभवः । स्वद्वययोतिभीमश्चरक्षः पीडाव्यपोहतु नागपाशधरोदेवः सहामकरोहनः

रामः
५४

सजलाधिपतिश्चंद्रग्रहपीडां व्यपोहतु प्राणरूपो हिलोकानां सदा कृष्णमृगप्रियः वायुश्चंद्रोपरागोऽस्यां ग्रहपीडां व्यपोहेतुं यो सौ निधिप्रवि
 देवः स्वप्नशूलगदाधरः चंद्रोपरागकमुषधनक्षेत्रव्यपोहतु यो सा विंदुयतो देवो भवानीपतिरीश्वरः चंद्रोपरागजापीडां सनाशयंतु शंकरः
 त्रैलोक्येयानिभूतानि चततो मैत्रान्विलिख्य कान्वितान् वस्त्रेपदेऽथवा भूर्जे पंचरत्नसमन्वितान् यजमानस्य शिरसि निरुध्य स्तद्विजोत्त
 माः ततो तिवाहयेद्देवामुपरागानुमानिनी प्राङ्मुखं पूजयित्वा तेन त्वाचामीष्टदेवते चंद्रग्रहे विनिवृत्ते कृतशौचात्ममंगलः कृतस्नानं
 च तत्सर्वं ब्राह्मणाय निवेदयेत् अनेन विधिनायस्तु ग्रहस्नानसमाचरेत् न तस्य ग्रहपीडा स्यान्न च बंधुधनक्षयः सूर्यग्रहे सूर्यनामसवा
 मंत्रेषु कीर्तयेत् यद्दंष्ट्रणयान्नित्यं श्रावयेद्वापि वानराः सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वत्र सुखवान् भवेदिति इति मत्स्यपुराणे काग्रहणशांतिः अ

पापांतः पापयुक्त्युनेपापाचंद्रः शुभोप्यसत् शुभांशे चाधि मित्रांशे गुरुदृष्टोऽशुभो
 पिसत् ७ सितासितादौ तदुष्टे चंद्रे पश्येत् शुभावुभौ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

शेषधीभिर्ग्रहणशांतिः रोचनं पद्मकं शंकरं कुंकुमं रक्तचंद्रं नमः शक्तिस्फटिकतीर्थं त्रिसुतसर्षपगुग्गुलून मधुकंदेवदारुं च विष्णुक्रांतासि
 तावरी वेलान्च सहदेवी च निशाहितयमेव च दूर्वाकुशेशीरशमीशिलाजित्सर्वार्थसर्वौषधिपंचमृद्धिः स्नानं विदध्याद्ग्रहणं रवींद्रोऽपीडाकरं शां
 तिवहं च यस्येति ६ अथ चंद्रबले विशेषमनुष्टुप्छंद्साह पापांत इति शुभफलदोषि चंद्रः पापांतः पापद्वयमध्यवर्ती पापयुक्तपापग्रहयुक्तः पापात्
 युने सप्तमेव वर्तमानस्तदा शुभोपि असत् अशुभ एव यदा च शुभोपि चंद्रः शुभांशे शुभग्रहजवांशे अथवा धि मित्रवांशे तथा गुरुणा दृष्टः सत्
 शुभफलदाता भवेत् ७ अन्यदप्यनुष्टुभाह सितेति शुभसादौ प्रतिपदिसमीचीनचंद्रे सति संपूर्णः शुक्रः शुभः असिनादौ कृष्णपक्षप्रतिपदि
 दुष्टे चन्द्रे सति संपूर्णः कृष्णः शुभः व्यत्यासे च पूर्वोक्तादथा द्विपरीत्येद्वावपि पक्षावनिष्टौ यदा शुक्रप्रतिपदि चंद्रे दुष्टे चन्द्रे सदा सकलपक्षोऽनिष्टः ॥ ६ ॥

मुष्टी.
मो.
४५

रुष्णप्रतिचंद्रः शुभश्चेत्तदासंपूर्णः रुष्णपक्षोऽनिष्टः इदमेतावत् अञ्जबलं चंद्रबलं संकटे विवाहयात्रादौ अवश्यकर्त्तव्येतात्कालिक
चंद्रबलाभावे च ग्रहानां न्यथेत्यर्थः ८ अथग्रहदोष्यपरिहारपूर्वकं तुष्टिसंपादनार्थं नवरत्नसमुदायधारणं शालिन्याह वज्रमिति अत्र
रुवर्णमुद्रिकायां नवधाभक्तायां प्रागादिक्रमेण नवरत्नानि निधेयानि तत्र प्रागिति पंचस्य तमव्ययं पंचमी चैयं ल्यप्रतिपितेन प्रागादिदि
क्तइत्ययमर्थो जातः तत्र शुक्रप्रीतये पूर्वस्यां दिशि वज्रं श्वेतही रकनिधेयम् एवं चंद्रप्रीतये सुमुक्ता शोभनमुक्ताफलभाषे श्याम् भौमप्री
त्यर्थं दक्षिणस्यां प्रवालम् अगौराहै नैर्ऋत्यां गोमेदम् अकौशलोपश्चिमायां शोभने नीलम् केतोवायव्यां वैडूर्यं गुरो उत्तरस्यां पुष्पकं पुष्परजं बुधे ईशा

व्यत्यासे चाशुभौ प्रोक्तौ संकटे अञ्जबलं त्विदम् ८ वज्रं शुक्रेऽङ्गे सुमुक्ता प्रवालं भौमेऽङ्गे गोमेदं मार्कौ सुनीलं केतौ वैडू
र्यं गुरो पुष्पकं ज्ञेपाचिः प्राडः माणिक्यं मर्कतु मध्ये ९ माणिक्यमुक्ताफलविद्रुमाणिगारुत्मकं पुष्पकवज्रनीलं गोमेदं वैडू
र्यं मर्कतः सूरत्नान्यथो ज्ञेस्यमुदे सुवर्णम् १० धार्यलाजावर्त्तकं राहुकेलो रौप्यं शुक्रे द्वाश्वमुक्ता गुरोस्तु ॥ ६ ॥ ५ ॥

न्यपाचिः मध्ये मध्यमकोष्ठं अर्कप्रीत्यै माणिक्यं निधेयम् ९ अथ सतिसामर्थ्यं नवरत्नसमुदायसाधारणमुक्तं इदानीमसतिसामर्थ्यं यद्ग्रहकृतदोष्यं
तद्ग्रहरत्नधारणमिदं वज्रपाह माणिक्येति सूर्यप्रीत्यर्थं माणिक्यं धार्यम् एवं चंद्रस्य मुक्ताफलम् भौमस्य विद्रुमं प्रवालं बुधस्य गारुत्मकं गरुडः पाचिः
गुरोः पुष्पकं पुष्परजः शुक्रस्य वज्रं हीरकः शने नीलं लहसुणिया राहो गोमेदम् केतौ वैडूर्यमित्येव मर्कतोऽर्कादीनां ग्रहाणां रत्नानि धार्यणि स्युः तत्र यद्ग्रहक
तदोष्यं तस्य ग्रहस्य तुष्टे तद्रत्नमेव धार्यमित्यर्थः अथो ज्ञेस्यमुदे सुवर्णमित्यग्निमश्लोकेन संबन्धः १० अथ महामूल्यरत्नधारणस्यासामर्थ्यं अस्य
मूल्या निरत्नानि तारा बले च शालिन्याह धार्यमिति अथो ज्ञेस्य बुधस्य मुदे संतोषार्थं सुवर्णं यथाशक्ति धार्यम् राहुकेलोस्तुष्ट्यै लाजावर्त्तकं मणि विशेष
यो धार्यः शुक्रे दौ रत्नैरूपम् ॥ ६ ॥

रामः
४५

गुरौस्तुष्ट्ये मुक्ताफलं शनेस्तुष्ट्ये लोहं आरभान्त्वेस्तुष्ट्ये प्रवालं धार्यम् तारेति यदिनेतारावलं चिकीर्षितं तद्दिनेयातारासाजन्मनसत्रात् त्रिरावृत्तितः पु
नरावृत्तित्रयेण गणनीया स्यात् त्रिरितिस्रजंतमव्ययं जन्मनसत्रात् दिननक्षत्रगणितेन वभिर्भक्तै तिस्र आवृत्तये भवंति अवशिष्टतारायाः श
भमशुभं च व्याख्यामिति फलितोऽर्थः ११ अथशेषक्रमेण सकलास्तारासंज्ञा अनुष्ठुभाह जन्माख्येति स्पष्टोऽर्थः १२ अथावश्यकृत्ये दुष्टतारा
या प्रकारद्वयेन परिहारं शर्दूलविक्रीडितेनाह मृत्यौ स्वर्णतिलानिति मृत्यौ वधतारायां स्वर्णतिलान् यथाशक्ति ब्राह्मणाय दद्यात् विपदिविपत्तारायां गु
डमिस्तु विकारं दद्यात् त्रिजन्मसूतिस्रपुजन्मता रासुशकं वंताकादि दद्यात् अथोप्रत्यरितारकासुपंचमतारायां लवणं दद्यात् मारदः जन्मत्रिपंचसत्ता

लोहं मंदस्यारभान्त्वोः प्रवालं ताराजन्मर्क्षा त्रिरावृत्तितः स्यात् ११ जन्मारव्यसंपद्विपद्विपदः क्षेमप्रत्यरिसाधकाः वधमैत्राति ।
मैत्राः स्युस्तारानामसदृक्फलाः १२ मृत्यौ स्वर्णतिलान्विपद्यपि गुडं शाकं त्रिजन्मस्वथो दद्यात् प्रत्यरितारकासु लव
णं सर्वो विपत्प्रत्यरिः मृत्युश्चादिमपर्ययेन शभदोथेषां द्वितीयं शकानादि प्रांत्यत्तृतीयका अथशुभाः सर्वे तृतीये
स्मृताः १३ षष्टिर्दं प्रंगतभं भुक्तघटीयुतं युगाह तम् ॥

स्व्यातारानिष्टफलाः स्मृताः शाकं गुडं च लवणं सतिलान्कांचनं क्रमा
त् अनिष्टपरिहाराय दद्यादानं द्विजातयेदति अथद्वितीयः परिहारः तत्रादिमपर्यये प्रथमावृत्तौ विपत्प्रत्यरि मृत्युश्च तृतीयपंचमी सप्तम्यस्ताराः ।
सर्वा अपिसामान्यतः षष्टिघटिकात्मिका नशुभदाः स्युः अथद्वितीयपर्यये द्वितीयावृत्तौ विपत्प्रत्यरि मृत्युना आदि प्रांत्यत्तृतीयका अंशानशुभदाः ।
विपत्ताराया मायाशाः प्रथमचरणे निषिद्धः प्रत्यरिताराया प्रांत्यां शश्चतुर्थचरणस्याज्यः मृत्युताराया तृतीयोऽंशः तृतीयचरणस्याज्य इति अथतृतीया
वृत्तौ विपत्प्रत्यरि मृत्युश्चैत सर्वे षष्टिघटिकात्मिका अपिशुभाः उक्तचरीपिकायां पर्याये प्रथमे वर्ज्या विपत्प्रत्यरि नैधना इति १३ अथचंद्रावस्थागण
नोपायमाह षष्टिघटिति अश्विनीमारभ्यगतभानिषष्ट्या ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ श्रीरामायतस्मै नमः

मु०टी०
शो०प्र०
४६

गुण्यानिवर्तमाननक्षत्रभुक्तघटीयुतानिपुनर्युगेश्वतुर्भिराहतानि शराब्धिहृत् ४५ पंचचत्वारिंशताभाज्यानियल्लब्धमागतंगतावस्थास्ताः शेषं
वर्तमानायस्थायाः तत्र लब्धां कस्यापि द्वादशाधिके द्वादशभिर्भागशेषं प्रवासाद्यवस्था चंद्रस्थगताः स्युः ता अवस्थामेषराशेः पुंसः प्रवासादि
संज्ञाः वृषराशेर्नष्टादिसंज्ञाः एवमिथुनादिदशराशिषु मृतादिसंज्ञावस्थादितो द्वादशावस्थाः क्रमेण भवन्तीत्यर्थः १४ अथ द्वादशावस्थानामानिस
फलान्याह प्रवासनाशाविति स्पष्टार्थं १५ अथ ग्रहणावैक्यतिपरिहारार्थं सौषधस्नानं दक्षिणाश्च शार्दूलविक्रीडितेनाह लाजाकुष्ठे तिलाजाम्ब
वृशालयः इतिकेचित् वस्तुतस्तु ओषधीसाहचर्यात्तु लाजाशब्देन लज्जावती गृह्यते कुष्ठं प्रसिद्धम् बलावरियाराप्रियंगुः फलिनी घनोमुस्ता

शराब्धि ४५ हृत् लब्धतोर्कशेषेऽवस्थाः क्रमाद्धिधोः १४ प्रवासनाशौमरणं जयश्च हास्यारतिक्रीडि।
तसूत्रभुक्ताः ज्वरारव्यकपस्थिरता अवस्थाभिषातक्रमानामसृक् फलास्युः १५ लाजाकुष्ठव
लाप्रियंगुघनसिद्धार्थेर्निशादारुभिः पुंस्वालोभयुतेर्जले निर्गदितुं स्नानं ग्रहोत्थापत्तु धेनुः कंवरु
णो वृषश्च कनकं पीतांबरघोटकः श्वेतोगौरसितामहासिरज इत्येतारवेर्दक्षिणाः १६ सूर्यास्तौम्यास्फुजि
तोक्षनागसप्ताद्रिघस्त्रान्विधुरग्निनाडीः ॥ ७७ सिद्धार्थाः सर्षपाः निशाहरिद्रा दारुः देवदारुः पुंस्वा शरपुंरवा लोभं प्रसिद्धं

एते रोषधैर्युतेर्जनेः स्नानं ग्रहोत्थापत्तु दुष्टग्रहसूचितारिष्टनाशकं स्यात् सप्रियंगुरुजनीद्वयमांसीकुष्ठलाजतिलसर्षपरवंडेः बारिभिः सहवचेः सहलो
धैः स्नानमतिनिखिलग्रहपीडामित्युक्तेः अथरवेः रविमारभ्यदक्षिणा उच्यते सूर्याय धेनुम् चंद्राय कंबुः शंखः शंखः स्यात्कंबुरस्त्रियामित्यमरः भौम
यारुणो वृषः बुधाय कवणं गुरवे पीतांबरम् तच्च यथाविभवं कार्यां संकोशजं वा शक्राय श्वेतौघोटकः शनयेशाभवर्णागोः राहवे महसिर्महासूल्यरवद्र
केतवे च्छागामेषः एताः दक्षिणाः १६ अथ ग्रहाः गंतव्यराशेः प्राक् कियद्भिर्दिनेः फलं द्युरित्येतदुपजात्याह सूर्योरेति ॥ ४६ ॥ ६ ॥

रामः
४६

जिगमिषितराशेः पुरस्तात् पूर्वतत्संख्यघटीदिवसमासान्शुभाशुभफलदाःस्युः यथासूर्यो गंतव्यराशेः प्राक्पंचदिनानिफलप्रदः भौमोष्टदिव
सान् बुधः सप्तदिवसान् शुक्रोपिसप्तदिवसान् चन्द्रेग्निनाडीत्रयम् राहर्गतव्यराशेः पूर्वत्रिमासान् शनिः षण्मासान् गुरुर्मसद्वयपूर्वफलइत्यर्थः ॥
१७ अर्थवश्यकृत्येतिथ्यादौशलिन्यादानमाह दुष्टयोगइति राजादुष्टेव्यतीपाताद्वियोगेतथानाड्योघटिकायांदुर्मुहूर्त्तदिदुष्टार्थास्तुवर्णय
थाशक्तिदद्यात् एवंसर्वत्र शेषस्पष्टम् १८ अथवसंततिलकयोन्यादाह राश्यादीति पूर्वार्धस्पष्टम् अध्वान्नेति यस्मिन्मासेस्वजन्मनसत्रचवेशेस्तृती
दिवाराश्चत्सु स्तस्मिन्मासेअध्वारीनिफलानिवाच्यानि यत्रमासिरविवारेजन्मनसत्रेसेति अध्वामार्गोभवति एवंचद्वारेअन्नभक्ष्यप्राप्तिरि

॥ तमोयमेज्यास्त्रिरसाश्विमासान्गंतव्यराशेःफलदाःपुरस्तात् १७ दुष्टयोगेहेमचंद्रचशंखंधान्यंतिथ्यर्द्धे
तिथौतंदुलांश्च वाररत्नभेचगंहेमनाड्योदद्यात्सिंधूसंचतारासुराजा १८ शय्यादिगौरविकुजौफलदौसिते
ज्यौमध्येसदाशशिसुतश्चरमेज्जमंदौ अध्वान्नवन्दिभयसन्मतिवस्त्रसौख्यदुःखानिमासिजनभेरविवासरादौ
१९ इतिगोचरप्रकरणंचतुर्थम् ४ आद्यंरजःशुभंमाघमार्गं राधेधुफाल्गुने ॥ ४ ॥ ६ ॥ ३ ॥

त्यादि १९ इतिश्रीदिवज्ञविरचितायांस्वकृतमुहूर्त्तचंतामणिटीकायांगोचरप्रकरणंचतुर्थसमाप्तम् ४ अथसंस्कारप्रकरणंव्याख्यायतेतत्रसंस्क्रि
यतेअनेनश्रौतेनस्मार्तेनवाकर्मणापुरुषइतिसंस्कारः स्वीयस्वीयजातीसामान्यविशेषविहितवैदिकस्मार्त्तकर्मोनुष्ठानद्वारादृष्टविंशधाधायकइतिया
वत् लक्षणयातदर्थोक्तादिनशुद्धादिकंसंस्कारशब्देनोच्यते तस्यप्रकरणमुपक्रमः तत्रसंस्कारागर्भाधानादयोऽष्टाचत्वारिंशत् तत्रगर्भाधानात्रयमसंस्क
रः सचरजस्वलाख्यधीनः ततोर्जोदर्शमाच्छुभाशुभफलमुक्तंवसिष्ठेन प्रथमर्जोदर्शनतः शुभाशुभंभवतिसेर्वलोकानामिति तत्रशुभस्तुक्
र्जोदर्शनमनुष्टुभाह आद्यमिति राधेवैशाखः इषआश्विनः अन्येषसिद्धाः एषुमासेषुआद्यंरजः प्रथमोद्भवंर्जोदर्शनंस्त्रीधर्मः ॥ ४ ॥

सु.टी.
सं.प्र.
४७

शुभं भविष्यच्छुभसूचकं तथा शुक्लेशुक्लपक्षे कृष्णपक्षे तु दशमीपर्यंतं मध्यमं ज्ञेयं कृष्णपक्षस्य दशमी मध्यमं फलमादिशेदिति यावदिति।
शेषः सद्दारे सताचंद्रबुधगुरुशुक्राणां वारे सत्तनौ समीचीनलग्ने शुभस्वामिकल्पने दिवा दिवसे आद्यं रजोदर्शनं शुभमित्यर्थः अत्र शुभफल
लापवादमाह वसिष्ठः अशुभमपि समस्तवार्त्तवे संप्रभूतं सरगुरुसितयुक्तमीक्षिते वाथ लग्ने तिमिरमिव कषोरज्योतिरुत्सत्तिकाले क्षय
मथ समुपैति प्राप्नुयादीप्सितानि कंठस्त्र्योतिः सूर्यः १ अथात्र शुभमध्याशुभनक्षत्राण्यनुष्ठुमाह श्रुतित्रयेति श्रवणत्रयमृदुक्षिप्रध्रुवस्वा
तीनक्षत्रेषु सितांबरे श्वेतवस्त्रे चाद्यं रजः शुभमिति पूर्वणसंबन्धः मूलेदिति भेषु नर्वसः पितरो मघामिश्रे कृत्तिका विशाखे एतेषु नक्षत्रेषु म
ध्यमम् परेषु भरणी ज्येष्ठा द्वाश्लेषापूर्वात्रयेषु असत् अनिष्टम् अत्र विशाखा मूलयोर्मध्यमत्वाभिधानं वसिष्ठवाक्ये दुष्टफलश्रवणात् द्विद्वै

॥ ज्येष्ठश्रावणयोः शुक्ले सद्दारे सत्तनौ दिवा १ श्रुतित्रयमृदुक्षिप्रध्रुवस्वाती सितांबरे मध्यं च मूलादिति भेषि त्रिमिश्रे
परेषु सत् २ भद्रानिद्रासंक्रमे दर्शयित्वा संध्याषष्ठीद्वादशविधृतेषु रोगेषु चंद्रसूर्योपरागे पाते चाद्यं नोरजोदर्शनं सत्
३ हस्तानिलाश्विभृगुमैत्रवसुध्रुवारख्यैः शक्रान्वितैः शुभतित्थैः शुभवासरे च स्नायाद्यात्ते ववती भृगुपौष्णवायुहस्ता
श्विधातुभिरंलभते च गर्भम् ॥ ४ ॥

उवभेषुष्यवती प्रमता कृत्वैवमोघामयवैरिसंधामूले प्रकामाधिकहीनसत्वाव्यसुर्भुसोद्भुतदोषं
चित्तेति २ अथ निद्यं रजोदर्शनं शालिन्याह भद्रेति भद्राप्रसिद्धा निद्रानिद्रावस्थायासंध्या प्रातर्मध्याह्नसायंसंध्या उपरागे ग्रहणे पाते व्यतीपाते महा
पातच शेषस्य च आद्यं रजोदर्शनं नोसत् अनिष्टफलमित्यर्थः ३ अथ रजस्वलास्नानमुहूर्त्तवसंततिलकं याह हस्तानिलेति एषु एकादश नक्षत्रेषु शुभे
तित्थैरिक्तमारहितित्थैः शुभवारे चंद्रबुधगुरुशुक्राणां वारे आर्त्तववती क्रतुमती स्त्रीस्नायात् अथ विशेषमाह भृगुति भृगुवती स्वाती हस्ताश्विनी रोहिणी
नक्षत्रैः स्नात्वा क्रतुमती अरंशी प्रगर्भं लभते लघुक्षिप्रमरंद्भुतमित्यमरोक्तेः दक्षिणात्यास्तु चतुर्थदिवस एव स्नानं कुर्वति अन्ये विहितदिने कुर्वति तत्रेदे

शुभं भविष्यच्छुभसूचकं

अयगर्भाधानंशादूलविक्रीतशालिनीभ्याभाह गंडांतमिति अत्रस्वपत्नीगमेगर्भाधानेएतान्दोषांस्यजेदितिसंबन्धः एतान्कान्कात्रिविधंतिथिनस्त्र
 त्रलभनानांगंडांत श्रीपतिः नक्षत्रतिथिलभनानांगंडांतत्रिविधंस्मृतम् नवपंचचतुर्थानांदोकाद्घटिकामितमिति निधनजन्मर्षेनिधनतारांवधतारा
 जन्मतारांच मूलम् अंतकंभरणी दास्त्रमश्विनी पौष्मरेवती मघाउपरांगग्रहण पातव्यतीपातमहापातंच वैधृति पित्रोःमातापित्रोः श्राद्धदिनं
 दिवादिवसे परिघयोगस्याया धर्म उत्यातहता निदिव्यभौमांतरिक्षस्त्रिविधोऽपतेह्तानिद्विषितानिभानि जन्मर्षतः जन्मराशेर्जन्मलभ्नाहामृत्युभवनम
 एमलग्नम् पापयुतभम् ५ भद्राषष्ठीति पर्वाणिविष्णुपुराणेचतुर्दश्यष्टमीचैवअमावास्याचपूर्णिमा पूर्वाण्येतानिराजैर्द्रविसंक्रांतिरेवचेतिस्कां
 रे तु कृष्णाष्टमीचतुर्दश्योपूर्णिमादर्शसंक्रमइति संध्याद्वयम् भौमसूर्यशनिवारान् आचरात्रीः रजोदर्शनमारभ्यदिनचतुष्टयं त्यजेत् कालवि
 गंडांतत्रिविधं त्यजेत्निधनजन्मर्षेचमूलांतकंदास्त्रपौष्णमधोपरांगदिवसान्पातंतथावैधृतिम् पित्रोःश्राद्धदिनं
 दिवाचपरिघाद्यद्दस्वपत्नीगमेभान्युस्याताहता निमृत्युभवनंजन्मर्षतः पापं ५ भद्राषष्ठीपर्वरिक्ताश्चसंध्याभौमार्का
 कीमाद्यरात्रीश्चतस्रः गर्भाधानंशुत्तरेद्वकंमैत्रत्राह्मस्वातीविष्णुवस्वदुपेसत् ६ केद्रत्रिकोणेशुभैश्चपापैस्त्र्यापारिगैः पुं
 धाने षष्ट्यष्टमीपंचदशीचतुर्थीचतुर्दशीमपुभयेन्नहत्वा शेषाः शरुभाः स्युस्तिथयोनिषेकेवाराः शशाकार्यसितेकुजा ॥ ग्रहदृष्टलग्ने ॥ ६ ॥
 नामिति गर्भाधानमिति शुत्तराः इदुर्मगः अकोहस्तेः मैत्रमनुराधा रोहिणीस्वातीश्रवणधनिष्ठाशततारकासुगर्भाधानसत्शुभंगुरुः हरि
 हस्तानुराधाश्रवातीवरुणवासव उत्तरात्रितयेसौम्यरोहिण्यश्रुभास्मृताः आधानेमूलसार्पात्यमशुभंसममन्यभमिति अथगर्भाधानेल
 ग्नमिद्वज्रयाह केन्द्रेति शरुभैःकेद्रत्रिकोणेषुसद्भिः पापग्रहेऽस्यायारिगैः सद्भिः पुंग्रहेः रविभौमगुरुभिर्दृष्टे लग्नेसति तथाहोचंद्रेओजांशगे विव
 मराशीनांनवांशगेसतिअपिशब्दात् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीजगन्नाथायनमोनमः ॥

शु०दी०
४०
४५

लग्नेपिविषमांशगे युग्मरात्रौ समरात्रौ गर्भाधानं विर्यम् मध्यभान्याह चित्रादितीज्याश्विषुतद्गर्भाधानमध्यमं स्यात् गुरुः चित्रादित्येतथा
शिष्ये तुरगे चेति मध्यमा शेषान्ये साणि दुष्टानि स्युर्निषेकारव्यकर्माणीति एतंगर्भाधानं निधाय पुंसां किं कार्यमित्याह विष्णुः निद्रासममसाद्य
तां बलं चंदनात्पजेत् पर्यंकास्रमदो भालास्यंगपुष्याणि मस्तकात् इति गर्भाधानं ७ अथ सीमंतोन्नयनं शार्दूलविक्रीडितेनाह जीवार्कंति गुरु
रविभौमवारे निर्कृतिमूलम् ब्रह्मभंहस्तः एतैर्न सत्रैः रिक्ता ४।९।१४ अमा ३० अर्को १२ रसाः ६ अष्टमि आभिर्वर्जिततिथिभिः
उपलक्षिते दिने मासादिमिपीवरेषु ऐसतीत्यर्थः एतादृशसमये अष्टमषष्ठमासि अष्टमे मासे षष्ठमारे वा सीमतः सीमन्तकर्मारव्योग
मसंस्कारः कार्यः तत्र शुभग्रहेः केन्द्रत्रिकोणसङ्घिः खलैः पापैः लाभारि त्रिषु सङ्घिः पुभांशके लग्ने पुरुषराशौ विषमराशौ लग्ने न
ओजांशके ज्येष्ठपिचयुग्मराशौ चित्रादितीज्याश्विषु मध्यमं सत् ७ जीवार्कं रदिने मृगे ज्यनिर्कृति श्रोत्रादिति त्र
धभैरिक्ता मार्करसाष्टवर्ज्यतिथिभिर्मासाधिपेषु वरे ॥ २२ वांशे च विषमराशौ सति तदा सीमतः शुभः अत्र विशेषमाह ॥
कश्यपः चंद्रोपिशुभदो ज्ञेयः त्यक्त्वा षष्ठाष्टमव्ययान् सीमंतलग्नादेकोपिकूरः पंचारिष्टः फलः हंति सीमंतिनीसोपितद्गर्भवानसंश
यः नने धने तयोर्लग्ने नैधने शुद्धिसंयुते तयोः स्त्रीपुंसयोः अस्यापवादः लग्नादष्टमराशीशः केन्द्रगः शुभवीक्षितः यद्यप्यष्टमस्योक्तं
क्तं दोषमाशु व्यपोहति गर्गः सीमंतोन्नयनं कार्यं शुभांशे शुभलग्नवो कुलीरयुगकन्याश्वज्याः शेषाश्च शोभना इति अत्र ग्रहबले स
ति कुलीरमिथुनकन्या अपि ग्राह्या इति ज्ञेयम् अतएव मूले लग्नविचारे न कृतः कारिकायां पुनस्तत्राणि चैतानि तिथ्यो हस्तः पुनर्वसुः
अभिजित्शेषपाचैव अनूराधाश्वियुक्तथा ऋषस्य मध्यमे पादद्वये सीमंत इष्यते इत्युक्तम् अथ मतांतरम् वाधुवांत्यसदहेधुवाणिरो
हिष्युत्तरांत्येरेवती एषु तथा सतां शुभग्रहाणां चंद्रज्ञगुरुशुक्राणां वारे वा कार्यं गुरुः रोहिण्येदवमादित्यपुष्यहस्तोत्तरात्रयम् ॥ ४८ ॥

रामः
४८

पीष्मंवेष्णवमंचैव सीमंतेसौम्यवासर इति सीमंतादिषु शोभना इत्यर्थः जन्मभंसीमंते निषिद्धमाह वसिष्ठः बालान्भुक्तौ ब्रतबन्धने च
 राजाभिषेके खलु जन्मधिष्णयम् श्रुभत्वनिष्ठं सततं विवाहसीमंतपान्नादिषु मंगलेषु गुरुः मासप्रयुक्तकार्येषु मूढत्वंगुरुशक्रयोः नरोषक
 त् मलो मासो युवादित्यादिकं तथा यद्यपि पुंसवनस्य प्रथमकर्तव्यत्वात् तत्पूर्वनिरूपणमावश्यकम् तथापि क्वचित्सीमंतेन सहैव विधानात्
 बह्व्युतथैवाचारदर्शनात् सीमंतमुहूर्त्त एव प्रथममुक्तः नृसिंहः सीमंतोत्पन्नस्योक्ततिथिवारभराशिषु पुंसवकारद्वये द्विद्वानसहैवैकदिने
 यवा इति ८ अथ मासेश्वराः स्त्रीणां चन्द्रकलंचवसंतिलकेनाह मासेश्वरा इति अष्टममासे आधानलग्नाधिपः स्त्रीणामिति विवाहे गर्भसं
 स्कारे गर्भाधानपुंसवनसीमंतादिस्त्रिंशत्स्त्रीणामपि चंद्रबलंग्राह्यम् इतरकर्म सुवस्त्रालंकारादिपारणादिषु भर्तुरेव चंद्रबलंग्राह्यं यदा भर्ता

सीमन्तोष्टमषष्ठमासिश्रुभदैः केन्द्रत्रिकोणे रवंलेर्लाभारि त्रिषु बाभ्रुवांस्त्यसहै लग्ने च पुंभांशके ८ मासेश्वराः सित
 कुजे ज्यरबीदुसौरचंद्रात्मजास्तनुपचंद्रदिवाकराः स्युः स्त्रीणां विधोर्बलमुशंति विवाहगर्भसंस्कारयोरितरकर्मसु
 भर्तुरेव ९ पूर्वोदितैः पुंसवनं विधेयं मासे तृतीये त्वथ विष्णुपूजा मासेष्टमे विष्णुविधात् जीवैर्लग्ने श्रुभे मृत्युगृहे च शुद्धे ॥

मृतस्तदा पुनस्त्रीणामेव राजमार्त्तण्डः विवाहकार्यं कुसुमप्रणिशमभ्रमतिष्ठविशुद्धौ अन्यनिकार्याणि ध्रुवस्य शूद्रोपयौ विहीने प्रमदात्प्रशुद्धा ९
 अथेषां एष्यगेव पुंसवनमित्याचारः तदर्थं पुंसवनमुहूर्त्तं विष्णुपूजामुहूर्त्तं इंद्रवज्रपाह पूर्वोदितैरिति पूर्वोदितैः सीमंतकर्मप्युदितैस्त्रिधा दिनिरूपलक्षि
 ततृतीये मासि पुंसवनाख्यकर्मविधेयम् पुंसात्स्यतेऽनेनेति पुंसवनकर्मणः पुंस्त्वहेतुना अथेति सीमंतानंतरमष्टमे मासि विष्णुविधात् जीवैः श्रवणरो
 हिणीपुष्ये उपलक्षिते दिवसे तथा लग्ने श्रुभे श्रुभस्वामिकेश्रुभयुतदृष्टे वा मृत्युगृहे अष्टमस्थाने शूद्रे सर्वग्रहरहिते च सति विष्णुपूजाकार्या १० ॥ ६

॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवताभ्योन्नमो नमः ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु०

सं०

४९

अथजातकर्मनामकरणयोर्मूहूर्त्त उपजात्याह तज्जातकर्मादीनि जातकर्मयद्यपिजन्मनानंतरमेवविहितं तथापिसंक्रांतिव्यतीपातादिदृष्टविव।
 सतयापित्राद्यसन्निधानेचत न्नेकतंतरामुहूर्त्तविचारणेनकार्यगर्गः व्यतीपातेचसंक्रांतोग्रहणेवैधृतावपिश्राद्धविनाशुभकर्मप्राप्तेकाले
 पिनचरेदिति अतएवकालविकस्योक्तो नारदेन तस्मिन्जन्ममुहूर्त्ततुस्तकान्तिताशिशोः जातकर्मचकर्त्तव्यपितृपूजनपूर्वकमिति अत
 एवकामिति जातकर्मादीनितस्यजातस्यशिशोर्जातकर्मआदिशब्दानामकर्मोच्यते पर्याणित्तुर्दश्यमीकृणोत्यादिपूर्वीक्तानि रिक्ताभिश्च
 उनतिथौशुभेन्द्रिशुभवारे तथाएकादशेद्वादशेषिघस्रेदिवसे तथामृदुधुवसिप्रचरनक्षत्रेषुशस्तेः स्यादतिक्रान्तंजातकर्मादिविधेयकर्त्तव्य
 तत्रश्रवणानंतरंसचैलस्नानकृत्वाकार्यम् वसिष्ठः श्रुत्वाजातंपितापुत्रेसचैलस्नानमाचरेत् उत्तराभिमुखेभूत्वा नद्योवादेवखातकेतचश्री

**तज्जातकर्मादिशिशोर्विधेयंपर्वाख्यरिक्तो नतिथौशुभेन्द्रि एकादशेद्वादशकेपिघस्रेमृ
 उधुवसिप्रचरोडुधुस्यात् ॥ ११ ॥**

षुः पुत्रजन्मनियज्ञेचतथासंक्रमणरवेः राहोश्चदर्शनेस्नानं प्रशस्तंनान्यथानिशीति स्तुतेकेतिसमुत्पन्नेपुत्रजन्मयदाभवेत् कर्तुंस्ताकालि
 कीशुद्धिः पूर्वशौचेनसिध्यति रात्रौजलाशयगर्भनाशक्तोसांख्यायनः दिवायदाहृतंनोयकृत्वास्वर्णयुतंतुततरात्रिस्नानेतुसप्राप्तिस्नापादन
 लसन्निधावितिजातकर्मप्रयोजनमाह गुरुः जातकर्मक्रियाकुर्यात्पुत्रायुः श्रीविवृद्धये ग्रहदोषविनाशायस्तुकाफभविच्छिदे कुमारग्र
 हन्मशायपुंसांसत्वविवृद्धयेइति वसिष्ठः एकादशेन्द्रिविप्राणास्तत्रियाणात्रयोदशेवैश्यानांषोडशेनाममांसांतेशुद्धजन्मवदतिवसिष्ठेनमासना
 माव्युक्तानि चैत्रादिमासनामानिवैकुण्ठेयजमाम नः उपेन्द्रोयत्तपुरुषोवास्तुदेवस्त्रिविक्रमः योगीशः पुंडरीकाक्षः कृत्वाऽनंतोच्युतस्तः
 था चक्रधारीतिचैतानि क्रमादाहर्मनीषिणइति ११ ॥ ४९ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥

रामः

४९

अथसूतिकास्नानमुद्धर्तवसंततिलकेनाह पौष्मेति ह्योश्विनी एषुरेवासादिनक्षत्रेषुसमित्रभरवीज्यकुजेपुअन्वराधानक्षत्रसूर्यगुरुभौमवा
रसहितेषुसूर्याः प्रसूतायाः स्त्रियाः स्नानंशस्तम् आर्द्रात्रयेश्रवणमघाभरणीमिश्रेकृत्तिकाविशाखेमूलचित्रास्तनशस्तम् बुधवारेशनिवारेश
रश्मीषट्षष्ठीरविर्द्वादशा रिक्तातिथिषुचनशस्तम् स्तन्ययानमुद्धर्तदैवज्ञवल्लभे रिक्तंभौमंपरित्यज्यविशिंपातसवैधति मृदुधुवसिप्रभेषुस्त
नयानंहितेशिशोरिति १२ अथप्रसंगात् प्रथमादिमासोत्पन्नदंतफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह मासेचेरिति बालश्चेजन्मानंतरंप्रथमेमासेचेत्सदर्शनार्
त्तयुक्तोभवेत् तदास्वयंबालोनश्येत् ततोद्यादिकेद्वितीयादिमासेअनुजातभागिनीमात्रग्रजानूकमाइति द्वितीयेमासियदिदंतोत्पत्तिस्तरा
नुजातंकनिष्ठभ्रातरंहंति एकतृतीयेभगिनी चतुर्थेमातरं पंचमेन्येष्ठभ्रातरंषष्ठादिमासेषुअतुलंभोगंलमते सप्तमेतातात्पितुःरुखअष्टमेपुष्टताम् ॥

पौष्मधुवेदुकरवातहयेषुसूतीस्नानंसमित्रभरवीज्यकुजेषुशस्तं नार्द्रात्रयश्रुतिमघांतकमिश्रमूलत्वाप्रेज्ञसौरिव
रुषद्रविरिक्ततिथ्याम् १२ मासेचेत्प्रथमेभवेत्सदर्शनोबालाविनश्येत्स्वयंहन्यात्सक्रमतोनुजातभगिनीमात्रग्रजानूद्या

नवमेल्लक्ष्मीं दशमेसौरव्यम् अग्रेपिस्तरबाधिक्यमेव अथोदति अथोजनौजन्मकालएवसदर्शनः दंतयुक्तः स्वपित्रादिहा स्वमात्सा ॥ दिके ॥
नपितरंचआदिशब्दान्मातरंमपिनाशयतीतिस्वपित्रादिहा बोर्ध्वमिति वाअथवाऊर्ध्वंऊर्ध्वपद्मौजन्मानंतरंविहितेनिषिद्धेपिकलेसदर्शनश्चेत्
म्यात्तदापिस्वपित्रादिहाआत्मपितृनाशकइति उक्तंचविष्णुधर्मोत्तरे उपरिप्रथ मंयस्यजापं तेचशिशोर्हिजाः तेषांसहचयस्यस्यात् जन्ममा
गवसत्तम मातरंपितरंचोयस्वदेहात्मनमेवचेति तत्रैवशातिरपि गजएषुगतंमलनोस्थंवास्त्रापयेद्विजः तदभावेतुधर्मज्ञकाचनेतुवरासने सर्वोष
धीःसर्वगंधैःवीजैःपुष्पैः फलेस्तथापंचगव्येनरत्नैश्चमृतिकाभिश्चभारंवा ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥

मुंटी
सं०
५०

स्थालीपाकेन धातारं पूजयेत्तदनंतरं सप्ताहं चात्र कर्त्तव्यं तथा ब्राह्मणभोजनम् अष्टमेऽहनि विप्राणां तथा देया च दक्षिणा कां च नरजभा
गाश्च भुवं वासनमेव चेति १३ अथ दौला चक्रमनुष्ठुभाह दौलेति तत्र बालस्य दौलायां रोहे दौलायां स्थापने अर्कभात् सूर्यक्रांतनसत्रात् पंचनक्ष
त्रैर्नैरुज्यम् तदग्रिमपंचनक्षत्रैर्मरणम् तदग्रिमपंचनक्षत्रैर्देहकार्यं कर्त्तव्यं तदग्रिमैरिषुभिः पंचनक्षत्रैर्व्याधिः रोगः ततः सप्तनेक्षत्रैः
सौख्यं स्यात् शिशुरेवं फलसंस्कार्यत्वात् उक्तं च सूर्यभाचंद्रेभ्यां कर्त्तव्यं च पंचचतुर्दशमधेतुसप्तदेयानि दौलिकाचक्रमुत्तमम् पूर्वभागे निरोग
त्वं दक्षिणे मरणं ध्रुवम् पश्चिमे तु कशो बालउत्तरे व्याधिसंभवः शेषेषु सप्तधिष्णेषु बालकः शयने स्फुरतीति १४ अथ दौलारोहणमुद्देत्तं वसं ततिल
षष्टादौ लभते हि भोगमतुलं तातात्सरं वपुष्टताम् लक्ष्मीसौख्यमथोजनौ सदृशने बोध्वं स्वपित्रादिहा १३ दौलारोहेऽर्कभा
संचशरपंचेषु सप्तभैः नैरुज्यं मरणं कार्श्यं व्याधिः सौख्यं क्रमाच्छिशोः १४ दंतार्कभूपृथ्विदिङ्घितवासरैः स्याद्द्वारेशु भेदु
लघुध्रुवभैः शिशुना दौलाधिरूढिरथ निष्क्रमणं चतुर्थमासे गमोक्तसमये कर्मिते हि वासत् १५ कवीज्यास्तचैत्र
धिमासे नपौषे जलपूजयेत्सृष्टिका मासपूर्त्तौ ॥ ५॥ कापूर्वादेनोत्तरार्द्धे सनिष्क्रमणं मुहूर्त्तं चाह दंतार्कंति दंताद्वात्रिंशत् अर्काद्वाद्दशभू
षाः षोडश धतयो षाद्दशदिशोद्दश एतस्मिन् दिवसे तथा शरु भवारं मृदुलघुध्रुवनसत्रैरुपलक्षिते बालानां दौलाधिरूढिः दौलायामधिरूढिरारोह
स्यात् अथ चतुर्थमासे गमोक्तसमये यात्राप्रकरणे क्तसमीचीनकाले शिशुनानिष्क्रमणसंस्कारपूर्वकं गृह्णाद्द्विर्गमनं स्यात् वा अथवा अर्कमिते
न्हिद्दोद्दशदिवसे कुर्यात् गृह्णानिष्क्रमणं सूनोश्चतुर्थमासिकारयेत् यत्रोक्ते समये मासि तृतीयेद्दशदिशे हि वेति गुरुवचनोत् १५ अथ जलपू
जा मुहूर्त्तं भुजंगप्रयातेनाद् कवीज्यास्तिति शक्रगुर्वारं स्तचैत्रे अधिमासे पौषे माससमाप्तौ सृष्टिका प्रसूता कवीज्यास्तिति ॥ ५ ॥

रामः
५०

एतद्यतिरिक्तकालेतथाबुधचंद्रगुरुवारेरिक्तावर्जिततिथौहिनिश्चितंश्रवणपुनर्वसुमृगहस्तमूलअचराधाएभिर्नक्षत्रैःसहितेदिनेजलंपूजयेत् ५॥
 यच्चचिदुग्धपानमुहूर्तः एकत्रिंशत्वासेरेवाद्द्वितीयेजन्मर्क्षलग्नेनुकूले शंखेशीरसन्निद्रध्याच्छिष्यांश्च धात्रीपूज्यपूजाविधाय १६ अथान्नप्राश
 नंस्वधरयाह रिक्तानंदेति अथोनिष्क्रमणानंतरंमेवंविधेकालेबालकानांअन्नप्राशनंसतृशंभस्यात् तत्रैतान्हित्वा एतेवर्ज्याः रिक्तानंदाष्टदर्शाः
 ५।१।१४।१।६।११।७। ३० हरिदिवसंद्वादशीउपलक्षणत्वातिथिस्संयह्निता शनिभौमरविचारोश्चहित्वाजन्मर्क्षलग्नाष्टमगृहलवगंलग्नचहित्वाजन्म
 र्क्षजन्मलग्नेताभ्यामष्टमलवोऽष्टमगृहंअष्टमलवोष्टमनवांशस्तौगच्छतिप्राप्नोति एवंविधंलग्नंत्यजेत् इत्यर्थः जन्मराशिविलग्नाभ्यांनेधनेशेचविवर्ज
 बुधेद्वीज्यवारेविरिक्तेतिथौहिश्रुतीज्यादितीर्दुर्कनैर्ऋत्यमैत्रे १६ रिक्तानंदाष्टदर्शाहरिदिवसमथोसौरिभौमार्कवारान् ल
 ग्नंजन्मर्क्षलग्नाष्टमगृहलवगंमीनमेषालिकंच हित्वापष्टात्समेमास्यथहिमृगदृशांपंचमादोजमासे नक्षत्रैःस्या
 त्थिरारंभ्यैःसमृदुलघुचरैर्बालकान्नाशनंसत् १७ ॥

५० अर्थेदितिकश्योक्तेः तथामीनमेषालिकेचअलिर्वश्विकः एतामित्
 णानिहित्वागोश्चकुंभतुलाकन्यासिंहकर्कनृपुमकाः शुभदारांशयश्चैतेनमीनमेषवृश्चिका इतिकश्योक्तेः षष्ठादिति षष्ठमासमारभ्यसममासेषष्ठा
 षड्मासदशद्वादशमासेषुबालानामन्नप्राशनंकार्यम् पुंवालविषममेतत् अथानंतरंहिनिश्चयेनमृगदृशांकन्यानांपंचमादोजमासेपंचमसप्तमनवमैका
 दशेषुअन्नप्राशनं तथाचवसिष्ठः युग्मपुमासेषुचषष्ठमासास्तावत्सरेवानियतंशिशृणा अयुग्ममासेषुचकन्यकानानयान्नसंप्राशनमिष्टमेतत्
 इति अत्रानेककालाभिधानेपिस्वयत्थाक्तकालोमुख्यस्तत्रशुक्रास्तादिविचारोनास्ति इतरेषुगोणकालेषुशुक्रास्तविचार आवश्यक एवेति ।
 नक्षत्रैरिति मृदुलघुचरसहितैः स्थिरनक्षत्रैः कुर्यात् १७ ॥ १७ ॥ १७ ॥ १७ ॥ १७ ॥ १७ ॥ १७ ॥ १७ ॥ रामः ॥

सुभी

लग्नवलंबसंतिलकेनाह केंद्रत्रिकोणेति लग्नेरवदशमशुद्धसहिते सर्वग्रहरहिते दशमे इत्यर्थः केंद्रत्रिकोणसहिजे पुशुभैः सद्भिः त्रिंशोभैः ॥३४॥
 रिपुभैः पापैः सद्भिः लग्नाष्टषष्टस्थान रहितं चंद्रवअन्नप्राशने प्रशस्तं वदति नारदः दशमेशुद्धिसंयुक्ते शुभलग्ने शुभभांशके शुक्रपक्षे च पूर्वा
 हे सौम्ययुक्त निरीक्षते त्रिषष्टलाभंगैः पापैः केंद्रधीधर्मैः शुभैः व्यत्यारिनिधनस्येन चंद्रेण प्राशनं शुभं विशेषमाह गुरुः शुक्राज्ञाः क्रमाद्याताः सप्तमा
 षमधर्मगाः भोज्यभोक्तुर्नवत्वे तु सर्वदा मरणप्रदाइति भोज्यमन्नगोधूमादितस्य नवत्वेन मक्षणीयत्वे सति भोक्तुरन्ने प्राशनकर्तुं बालस्य नवत्वे सति वा ।
 शुक्रः सप्तमः भोमिष्टमः बुधेन वमः एते ग्रहाः मरणप्रदाइत्यर्थः भैत्रेति अनुराधाशततारकास्वातीजन्मनसत्राणिके चित् असद्दति श्रीप
 तिना अनुक्तत्वादि भावः जन्मनसत्रनिषेधो गुरुणोक्तः जन्मर्क्षकर्मनक्षत्रे आधारर्क्षे च वर्जयेत् कर्णविधं तथापानसरकर्मन्मभोजनमिति जन्म

केंद्रत्रिकोणसहजे पुशुभैः स्वशुद्धे लग्ने त्रिंशोभैः रिपुभैः पापैः लग्नाष्टषष्टरहितं शशिनं प्रशस्तं मैत्रांशुपानिल ।
 जनुभमसच्चके चित् १८ क्षीणेन्दुपूर्णचंद्रे ज्येष्ठभौमार्काकिं भर्गवैः त्रिकोणव्ययकेंद्राष्टस्थितैरुक्ते फलं ग्रहैः १८ ॥३॥

नक्षत्राण्यन्नस्य भोजनमिति तत्रान्नस्य भोजनमिति व्युत्पत्तावार्षिकनवान्नभोजनविषयमेतत् मपुनर्बालान्नप्राशनपरं तत्र नारदेनातिप्रा
 शस्त्याभिधानात् तथा च नारदः पृथ्वन्धनचोलान्नप्राशने चोपनायने शुभमहजन्मनसत्रं अशुभं त्वन्यकर्मणीति १८ अथग्रहाणास्थानवशा
 फलान्यनुष्टुपद्यैनाह क्षीणेन्दु त्रिकोणव्यापकेंद्राणि दशमरहितानि १५।१२।१।४।७ अष्टौ एषु स्थितैः क्षीणेन्द्रादिभिः अष्टमिक्षाशा
 त्यादिफलं भवति यथा एषु स्थानेषु स्थितः क्षीणचंद्रश्चेत्तदा न्नप्राशनं कर्तुं बालो भिक्षाशी दरिद्रः स्यात् पूर्णचंद्रश्चेत्तदा ज्योतिरोमादियज्ञे कृत
 गुरुश्च दीर्घजीवी बुधश्चेत् ज्ञानी भौमश्चेत् पितरुक् पितरुक् तारुगस्यासौ पितरुक् अर्कश्चेत् कुष्ठी आर्किः शनिश्चेत् अन्नाभावसंबंधी क्लेशेन
 क्लेशः वातप्रधानी व्याधिर्वातव्याधिः एतौ विद्यते यस्य सौः नक्षत्रे शवात् व्याधिमात्स्यात् राहके लोप्ये तदेतत् फलम् शुक्रं च्येद्गोगभाक् स्यात् क्षीण

त्रिकोणसहिजे पुशुभैः सद्भिः त्रिंशोभैः ॥३४॥
 रिपुभैः पापैः सद्भिः लग्नाष्टषष्टस्थान रहितं चंद्रवअन्नप्राशने प्रशस्तं वदति नारदः दशमेशुद्धिसंयुक्ते शुभलग्ने शुभभांशके शुक्रपक्षे च पूर्वा
 हे सौम्ययुक्त निरीक्षते त्रिषष्टलाभंगैः पापैः केंद्रधीधर्मैः शुभैः व्यत्यारिनिधनस्येन चंद्रेण प्राशनं शुभं विशेषमाह गुरुः शुक्राज्ञाः क्रमाद्याताः सप्तमा
 षमधर्मगाः भोज्यभोक्तुर्नवत्वे तु सर्वदा मरणप्रदाइति भोज्यमन्नगोधूमादितस्य नवत्वेन मक्षणीयत्वे सति भोक्तुरन्ने प्राशनकर्तुं बालस्य नवत्वे सति वा ।
 शुक्रः सप्तमः भोमिष्टमः बुधेन वमः एते ग्रहाः मरणप्रदाइत्यर्थः भैत्रेति अनुराधाशततारकास्वातीजन्मनसत्राणिके चित् असद्दति श्रीप
 तिना अनुक्तत्वादि भावः जन्मनसत्रनिषेधो गुरुणोक्तः जन्मर्क्षकर्मनक्षत्रे आधारर्क्षे च वर्जयेत् कर्णविधं तथापानसरकर्मन्मभोजनमिति जन्म

२० अथभूस्युपवेशनं वसंततिलकेनाह एश्वीमितिकुजे विशद्वैभौमबले सति रिक्तावर्जितेतिथौ पंचममासि व्रजतिलग्ने सति शरभेऽहिशरभग्रह
 वारे तथा ध्रुवमृगे ज्यानुराधालघुनक्षत्ररूपलक्षिते काले कटिसूत्रपट्टसूत्रादिनिमित्तं कटिस्थले वध्याको एथिव्या बालमुपवेशयेत् मंत्रपाठपुर
 सरउपवेशनाख्यसंस्कारकुर्यात् मंत्राश्चपद्यपुराणे रक्षेन्नवसुधेदेविसदासर्वगतं शरभे आयुः प्रमाणं सकलं निक्षिपस्व हरिप्रिये अचिरादायुष
 स्तस्य ये किंचित्पिपथिनः जीवितो रोग्यवित्तेषु निर्देहस्वाचिरणतान् धारिण्यं शेषधृतानां मातस्तमधिकार्यासि कुमारपाहि मातास्व ब्रह्मा तद
 नुमन्यतमृतस्योपवेशनं कृत्वा भूमौ ब्राह्मणभोजनं ततः कृत्वा ततः कार्यमुत्सवं पूर्ववद्विजइति उत्सवो नीराजनदि इदं कन्यापुत्रयोः साधा ।

भिसाशीयज्ञकृद्दीर्घजीवी ज्ञानी च पितरुक् कुष्ठी चान्नक्षेत्वा तव्याधिमान् भोगभागिति २० एश्वी वराहमभिपूज्य ।
 कुजे विशद्वै रिक्तं तिथौ व्रजति पंचममासि बालम् वध्याशरभेऽहिकटिसूत्रमथ ध्रुवं दुज्येषु र्क्षमैत्रलघुभैरुपवेशयेत्
 कै २१ तस्मिन्काले स्थापयेत्तत्पुरस्ताद्दक्षशस्त्रपुस्तकं लेखनी च स्वर्णरौप्ययज्ञगृह्णाति बालस्तैराजीवैस्तस्य वृत्तिः प्र
 दिष्टा २२ वारे भौमार्किहीने ध्रुवमृदुलघुभैर्विष्णुमूलादितींद्रस्वाती वस्वभ्युपेतैर्मिथुनसृगस्तार्कमगोमीनलग्ने सौम्यैः
 केन्द्रत्रिकोणैरशरभगगनैः शत्रुलाभत्रिसंस्थैस्तांबूलसार्धमासद्वयमितसमये प्रोक्तमन्नाशने वा २३ ॥ ५५ ॥ रणं विशेषाभा
 वात् इति भूस्युपवेशनम् २१ अथ जीविकापरीक्षा भूस्युपवेशनकाल एवशा लिन्याह तस्मिन्काल इति स्पष्टार्थं आजीवै जीविकाभिः ग्रीवा ।
 जीविकावार्ता इत्यभिधानात् २२ अथ शिशोस्तांबूलमुद्धर्त्तस्व गंधरयाह वारे भौमार्किहीने इति भौमशनिवर्जिते वारे श्रवणमूलपुनर्वसुज्येष्ठा ।
 स्वाती धनिष्ठा सहितैः ध्रुवमृदुलघुनक्षत्ररूपलक्षिते काले मिथुनं मकरकन्याकुम्भशमीनानामन्यतमलग्ने सौम्यग्रहैः केन्द्रत्रिकोणगणैः अ
 शरभगगनैः पापग्रहैः षष्ठिकादशतृतीयगैः साईमासद्वये समये बालकस्य तांबूलदानं प्रोक्तम् वा ५ अथवा अन्नाशने अन्ने प्राशनसमये प्रोक्तं

मु. टी.
सं. ५२

अथ कर्णवेधमुहूर्त्तस्य धरयाह हित्वैतामिति एतानपदार्थान् हित्वा कर्णवेधप्रशस्तः इत्यन्वयः हरिशयनं आषाढशुक्लैकादशीकार्तिकशुद्धैकादशीपर्यन्तम् जन्ममासं यस्मिन् चाह मासे चैत्रादौ जन्मसजन्ममासः केचित् आभ्यजन्मदिवसं यावन्निशदिने भवेत् जन्ममासः सविज्ञेयो वर्जितः सर्वकर्मसुदृष्टिलक्षणलक्षितं वेजयंति रिक्ताम् ४।९।१५ युग्माब्दं समवर्षे द्वितीयचतुर्थोदिकम् जन्मतारां प्रथमदशमैकोनविंशत्तिकां च हित्वा ऋत्विक्त्ति ऋतुमुनिवसुभिः संमिते मासि षष्ठसप्तमोष्टममासेषु अथवा जन्माहात्तर्यैः द्वादशभिः भूपैः षोडशभिः परिगणिते दिवसे सौरसावने बुधगुरुशुक्रचंद्रवारे ओजादे विषमवर्षे विष्णुयुग्मश्रवणधनिष्ठे पुनर्वसुनिमृदूनिमृगरेवतीचित्रानुराधाः लघूनिहस्ताश्विपुष्याभिजितएतैर्नक्षत्रैः

हित्वैतांश्चैत्रपौषावमहरिशयनं जन्ममासं च रिक्तां युग्माब्दं जन्मतारामृतुमुनिवसुभिः संमिते मास्यथोवा जन्माहात्तर्य भूपैः परिमितदिवसे ज्ञेयशुक्रक्रेदुवारेथो जादे विष्णुयुग्मादिति मृदुलघुमैः कर्णवेधः प्रशस्तः २४ संशुद्धे मृत्तिभवेनेत्रिकोण केंद्रत्रयायस्थैः शुभभवचरैः कवीज्यलग्ने पापारख्यैररिसहजापगेहं संस्थैर्लग्नस्थैर्त्रिदशगुरौ शुभभावहः स्यात् २५ ॥ २५ ॥

कर्णवेधः प्रशस्तः २४ अथ कर्णवेधे लग्नशुक्रद्विप्रहर्षिण्याह संशुद्धे मृत्तिभवेः एमस्थाने संशुद्धे ग्रहहिते सति शुभग्रहैः त्रिकोणकेंद्रत्रयाय ९।५।१।४।७।१०।३।११ स्थैः सद्भिः कवीज्यलग्ने शुक्रगुर्वेर्लग्ने वृषतुलाधनुर्मीनाख्ये पापारख्यैः ग्रहैः तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थैः गुरौ लग्नस्थैः सति कर्णवेधः शुभावहः शुभजनकः स्यात् अथाब्दपूर्तिमुहूर्त्तः प्रसंगात् विधिरत्ने अन्वे नसौरेण शिशोः समाने बालं सुसाप्य च जन्म धिष्म्ये कृत्वा युषो च द्वि। करं च कर्मतद्धारयेत् शुक्रसुवर्णं सुस्रमू तत्र खंडेन सूत्रे गर्भः उदयव्यापि जन्मसंतस्माद्गात्स्य तु जन्मतः संगव्यापि खंडे तत्र जन्मकरशुभम् । हासिणा स्यात् जन्ममासीय जन्मतिथावद्पूर्तिकुर्वन्तीति २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥

सम
५२

अथ चूडाकर्ममुहूर्त्तविवेकस्तन्निषेधकंप्रसंगतो न्यकर्मनिषेधकंचकालं स्वधरयाह गीर्वाणेति गीर्वाणादेवाः अंबुजलंजलाशयः तयोः प्रति
ष्ठा उत्सर्गः परिणयो विवाहः दहनाधानमग्न्यधानम् गेहप्रवेशः चैलं राजाभिषेकोऽप्रसिद्धौ व्रतमुपजयनं दूदं सर्वयाम्यायने रसि णायने श
भदेन स्यात् तथा गुरुशुक्रयोर्वा ल्ये अस्तेषां धिकेषु पूर्वोक्ते नशुभं स्यात् अथ केतुद्वये धूमकेतोरुदये पि पूर्वोक्तं शुभं स्यात् चंडेश्वरः केतो
रस्तदि नादूर्ध्वं सप्ताहमगलं त्यजेत् यावत्केतुद्वयस्तावदशुद्धः समयो हि सः अत्र केचिकेतुद्वये जाते सति पक्षंपंचदशदि तानि जहति वजे
यंति वराहः दृष्टः षोडशवासराचशुभदः कैश्चिद्दृष्टः शिखीति केचित्तु पक्षांतरे अर्द्धपक्षां सप्तदिनानि केतुद्वयानंतरं जहति इदम

गीर्वाणांबुप्रतिष्ठापरिणयदहनाधानगेहप्रवेशाश्चौलं राजाभिषेको व्रतमपि च शुभं नैव याम्यायने स्यात् नोवाल्यास्त
वाह्यैः सरगुरुसितयोर्नैव केतुद्वये स्यात् पक्षं वा द्वादशके चिज्जहति तमपरे यावदीक्षांतदुग्रे रई पुरः पश्चाद्गोर्वाल्य
त्रिदशाहं च वार्धकम् ॥ ७७ पितत्रैव केतुद्वये सप्त दिनानि चोर्ध्वं विवाहयात्रादिषु गर्हितानि दिनानि शेषाणि शुभानि नूनं वदंति रै

भ्यप्रमुरवामुनीदः तमिति अपरे आचार्याः तं केतुं यावदीक्षां यावददर्शनं यज्जहति तदुग्रे केतोर्द्विचूडो जामसर्कालकारावतिदृष्टफलेदृष्टव्य
तेषां लक्षणमाह गर्गः त्रिशिखाश्च त्रिताराश्च स्तुलो हितरश्मयः प्रायशस्तुतरामाशां सवते नित्यं भवेद्दीतिवपुतुपावदंशनं केतुद्वये निषिद्ध
त्युक्ततदुग्रे ब्रह्मपुत्राख्ये केतो ज्ञेयम् ज्योतिनिबन्धे केतो रस्तदिनादूर्ध्वं सप्तरात्राणि वजेयेत् ब्रह्मपुत्रो ब्रह्मेवर्ज्यं व्रतयात्राचमंगलम् तल्लक्षण
माह वराहः ब्रह्मस्तएव त्रिशिखावर्णे स्त्रियुगांतः कराः अनियतरिव संप्रभवे विज्ञेयो ब्रह्मदंडाख्य इति रई अथ शुक्रगुर्वीर्वाल्यवाह्ययो
रिष्ये स्यात् मनुषु माह पुरः पश्चादिति मृगोः शुक्रस्य पुरः पूर्वस्यां दिश्युदितस्य पश्चात् पश्चिमदिशि सवयथा संस्य निदं हवास्तस्यान् पूर्वस्य

दिनसिद्धयः ॥ ७७ ॥

सु० टी०
स० प्र०
५३

चपुनः भृगोर्वार्धकं पूर्वस्यामस्तेषां पंचदशदिनानि पश्चाद्दशदिनानि गुरोः तेषां पंचदशदिनानि उदाहृते कश्चित् २७
अथापरमतेन बाल्यवार्धकं चानुष्ठुभाह ते दशाहमिति हिमियमस्य क्ता ह्योर्गुरुशुक्रयोः तेषां पंचदशदिनानि प्रोक्तं कैश्चित् २७
परेस्तु सप्तदिनबाल्यवार्धकं प्रोक्ते अन्यैर्यहं त्रिदिवसंते बाल्यवार्धकं प्रोक्ते परंतु आत्यपिके कार्यस्यावश्यभावः अस्यः सप्तयोजनमस्येति आ
त्यायिकं तस्मिन् लग्नान्तरा भविसति अतिकालस्य बटोः अवश्यदेयायाः कन्यायावायथासंभवं दशसप्तत्रिदिनानि वर्ज्यानि नान्यथेत्यर्थः अ
थदेशभेदेन बाल्यवस्था गगः शक्रो गुरुः प्राक्परतश्च बालो विंध्ये दशावतिषु सप्त रात्रमू बगेषु हूणेषु च षट्चपंचशेषे तु देशे त्रिदिनं निषिद्धम्
चंद्रस्य विशेषमाह अर्धाहमिति विधोस्ते बाल्यवार्धकं क्रमेणार्धाहं त्र्यहं च भवतः बाल्यमर्धदिनवार्धकं त्रिदिनं चंद्रस्येत्यर्थः उक्तं च वसिष्ठेन चंद्रत्वमि
पक्षपंचदिनं ते हे गुरोः पक्षमुदाहृते २७ ते दशाहं द्वयोः प्रोक्तेः कैश्चित् सप्तदिनं परैः त्र्यहं त्वात्ययिकेप्यन्यै रर्धाहं च त्र्यहं वि
धोः २८ चूडावर्षा मृतीयास्र भवति विषमेऽष्टा कर्त्तव्या च षष्ठी पूर्वो नाहे विचैत्रोदगयनसमये जंडुशुक्रे ज्यकानां ॥ ६॥
शस्त्रिदिनं दिना र्धबालत्वमस्तत्वं अहर्द्वयं चापिनोक्तमेकं दिवसं शिशुत्वमित्ये तदिहोस्तदुक्तमेवेति कश्यपेन बालो पीतुः शुभ एवोक्तं
वृद्धचंद्रस्त्रियं हतिपतिहस्यमागतः यत्तस्त्वमृतरश्मि त्वाह्वालोपिशुमदः शशी ति अतएव संपूर्णायामपि प्रतिपदि द्वितीयादिने द्वितीयाया प्रा
प्तिर्यज्ञोपवीतादिकं शिष्टाः कुर्वन्ति २९ अथचैलमुहूर्त्तसंग्रहणरथोद्धताभ्यामाह चूडावर्षादितीक्ष्णचंद्रेति तृतीयाद्वर्षादिति ल्यप्लोपे पंचमी तेन ग
र्भाधानकालाज्जन्मकालाद्द्वितीये वर्षे पंचमेवा चूडाकरणप्रभवति कृतं शुभोर्धकं भवतीत्यर्थः तृतीये व्देशिशोर्गर्भाज्जन्मतो वा विशेषतः
पंचमे सप्तमे वापि स्त्रियाः पुंसोपि वा सममिति मनुना प्रथमे वर्षे अप्युक्तम् चूडाकर्म द्विजातीनां सर्वेषामेव धर्मतः प्रथमे व्देशे तृतीये च कर्त्तव्या

रामः
५३

श्रुतिबोद्धनादिति अत्रवहकालोक्तौ पथाग्रसं व्यवस्था स्वग्रहेविशेषकालानुक्तौ तसमबलत्वात्सर्वेषां विकल्पः अष्टमी अर्कोद्वादशी रिक्ता
 आद्याप्रतिपत्तु षष्ठी पूर्वाणिपूर्वोक्तानि चतुर्दश्याष्टमीत्यादीनि एतेरूनं रहितेहि गुरुणागलग्रहोपिनिषिद्धः विचारंभंत्रतोदेशं सौरं चैवविशेषतः।
 गलग्रहेनकर्तव्यपरीच्छेत् पुत्रजीवितमिति विचैत्रद्विति चैत्ररहिते उत्तरायणे चूडास्यात् शुभशुभप्रकरणोक्तौ जन्ममासनिषेधोपि ध्येयः तथाज्ञे
 दुशुक्रेज्यकानां वारे लग्नांशयोश्चेति सौम्यग्रहाणां वारे सौम्यग्रहाणां लग्नेतेषामेवनेवंशे च चूडास्यात् पापग्रहाणां वारेपि विप्राणां तु शुभोरविः सन्नि
 याणां तु भूस्तुर्विदृशद्राणां शनिः शुभभूतिप्रयोगणरिजातोक्तेः तथा स्वभनिधनर्त्तनौ भंलग्नराशिभ्यस्वस्यभेस्वस्वभाभ्यानिधनं अष्टमं उन्नतं न
 विद्यते यस्मिंस्तनौ स्वजन्मलग्नजन्मराशिभ्यामष्टमलग्नरहिते लग्ने चूडास्यात् तथा नैधने अष्टमस्थानेशु द्विपुक्ते शुक्रकव्यतिरिक्त सर्वग्रहर
 हिते लग्ने चूडास्यात् अष्टमस्थाग्रहाः सर्वे नैष्टाशुक्रविर्वाजिता शुक्रस्तु निधने चैत्रिसर्वसंपत्करः शिशोरिति पराशरौक्तेः ज्येष्ठापुक्ते रज्जुराधार
 हिते मृदुचरलघुभेद्वादशनसत्रैः अथलग्नबल एकादशषष्ठतृतीयस्थानस्थैः पापग्रहैः सद्भिः तथा क्षीणचंद्रभौमशानिसूर्यः केन्द्रगतैः क्रमेण यथा
 सरव्यमृत्युः शरान्मृतिः पंगुतारवंजत्व ज्वरः एतानि फलानि स्युः बुधजीवभागवैस्तुकेन्द्रस्थैः शुभकल्याणस्यात् असिधेन लग्नादि विषये वि
 शेषउक्ता मेषेदुःखी मृगेंद्रे च वृश्चिके व्यसनं भवेत् राजवधाच धनुषि शुभयुक्तेन दुष्यति विषशरुजलेर्षारैः पीडयते मरणान्वितः सौरमृत्यो
 धटे लग्ने शुभयुक्ते पिससतः जामिन्नेभास्करे सौरमृत्युः स्याद्भिजे तथा शुक्रे सौरव्यविनाशस्यान्मदभाग्यशने श्वरे इति न सत्रेषु विशेषमाह ॥
 गरुः हस्ताश्विविष्णुपौष्मानिश्रविष्ठादित्यपुष्यम सौम्यचित्रतथा सौरं उत्तमानवतारकाः त्रीण्युत्तराणि वायव्यरोहिणी वारुणं तथा सौरेषण्म
 ध्यमाश्रौक्ता शेषाद्वादशगृहिता इति सौरादिषु जन्मलग्नशुभमाह भृगुः कृषिंप्रवाणं सौरं च विवाहः प्राशनं तथा शिशैर्वस्त्रं च पानं च जन्मराशौ
 शुभं भवेत् जन्मलग्नशुभं सौरमध्ये वर्ज्यव्ययेष्टमद्विति बर्षस्तु आत्मराशुदयेषु द्वेद्वादशे निधने तथा शत्रुसत्रे च नीचे च सौरं नैव प्रशस्यते

सु.टी.
सं.प्र.
५४

जन्मलम्बनं सति संभवे वर्ज्यमित्युनयोर्च्यवस्था च पुनरिष्टतारयागोचरप्रकरणोक्तया शुरुभफलदयातारयाचूडास्यात् केशवमानर्त्तपुरंफा
दलिपुत्रपुरीमहच्छत्र दितिमदितं च स्मरतां क्षौरविधौ भवति कल्याणमिति ३९ । ३० अथ समर्भायां संस्कारमात्रविशेषमनुष्ठुभाह पंचमासाधिके
ति संस्कार्यमातुर्गर्भे पंचमासि म्योधिके सति चोत्तं शुरुभं न स्यात् पंचमासेभ्यः पूर्वैश्चोत्तं शुरुभमित्यर्थः गर्भमातुः कुमारस्य न कुर्याच्चोत्तं कर्म च पंचमासा
दधः कुर्यादत ऊर्ध्वं न कारयेदिति वसिष्ठोक्तेः अस्यापवादमाह पंचवर्षाधिके स्येति उल्लिखितं पंचवर्षस्य शिशोर्मातरि गभिण्यामपि सत्यां पंच
मादूर्ध्वमपि चोत्तं मिष्टं नारदः सूतेर्मातरि गभिण्यां चूडाकर्म न कारयेत् पंचाब्दात् प्रागता ऊर्ध्वं तु गभिण्यामपि कारयेत् सूत्रेण नीत्या कुर्याच्च तद
वारे लग्नां शयोश्च स्वभनिधमत्तनै नै धने शुरुद्वियुक्ते शाक्रोपेते विमैत्रैर्मुदुचरत्तु भैरा यप द्विस्थयापैः २९ क्षीणत्वं
द्रुजसौरिभास्करैर्मृत्युशस्त्रमृतिपंगुताज्वराः स्युः क्रमेण शुघजीवभार्गवैः केद्रुगैश्च शुरुभमिष्टतारया ३० पंचमा
साधिके मातुर्गर्भे चोत्तं शिशोर्न सत् पंचवर्षाधिके स्येष्ट गभिण्यामपि मातरि ३१ तारादौष्ट्ये त्रिकोणाच्च गेत्तौ
रसत्स्यात्सौम्यमित्रस्ववर्गे सौम्ये भेदो शोभने दुष्टताराशस्ताज्ञेयाक्षौरयात्रादिकृत्ये ३२ ऋतुमत्याः सतिकायाः सूनां चो
दो न विद्यते इति अत्र तु पंचवर्षाणां न्यूनाधिकभावा नापेक्षितः सर्वापवादकत्वात् ३१ अथ चोत्तं ताराबलमाव ॥ (लादिनाचरेव ॥
शकमित्युक्तम् तत्र दुष्टतारापवादं शालिन्याह तारादौष्ट्येति दुष्टतारायामपि सत् अज्ञे चोत्तं त्रिकोणाच्च गेत्तौ त्रिकोणमेडचगे ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९
वासतिक्षौरसत् शुरुभं स्यात् वासौम्यमित्रस्ववर्गे सौम्यानां बुधगुरुशुक्राणां षड्भुगे चंद्रे सति अथवा स्वस्येव षड्भुगे सति क्षौरं सत्स्यात् सौम्येति
सौम्ये भेदो शुरुभं ग्रहशौचन्द्रे सति स्वस्य गोचरेण शोभने सति दुष्टतारापि क्षौरयात्रादिकृत्ये शोभनासमीचीनाज्ञेया ३२ अथ विशेषमनुष्ठुभाह

ऋतुमत्या इति ऋतुमत्या राजसूत्रायाः ॥
५४

तस्मात्सूक्तिकायाजातापत्यायाश्चसूक्तेश्चौलोपनयनविवाहादिकृत्यं बालस्यवालि कीश्ववानाचरेत् न कुर्यात् उक्तं च प्रचेतस्य यस्य मां गा
 लिकं कृत्यं तस्य माता रजस्वला तद्समृत्युमाप्नोति पंचमं दिवसे विनेति विवाहोत्सवकार्येषु माता चैव रजस्वला वैधव्यं जायते तत्र नृणां रीः पा
 णिपीडने इति ज्येष्ठापस्य स्याद्यगभक्तस्य कन्याया वा शुभकृत्यं चोलादिकं ज्येष्ठे मासेन भवति कैश्चिदिति मार्गशीर्षे पिकैश्चिदाचार्यै रद्यगभे
 क्तकन्ययोर्मङ्गलकृत्येनेष्यते भरद्वाजः मार्गशीर्षे तथा ज्येष्ठे क्षौरपरिणयं व्रतम् आद्यगभे दुहितोश्च यत्नेन परिवर्जयेदिति ३३ अथ सामान्यत
 क्षौरमुहूर्त्तं तन्निषिद्धं कालं च शार्ङ्गलं विवर्त्तते नाह दंतक्षौरेति चोलादिते वारनक्षत्रे दंतक्रिया पृषणादिका क्षौरक्रिया विहिता उक्ता निषिद्धकालमा
 ह पातगीति पतंगस्य सूर्यस्यापत्यं पातंगिः शनिः शनिभौमश्चिवा रा न्यक्त्वा नवमघस्य हिने क्षौरं कृतं ततो नवमदिने पुनः क्षौरनकार्यं तथा संध्यां प्रातः

ज्येष्ठापस्यस्य न ज्येष्ठे कैश्चिन्मार्गे पिनेष्यते ३३ दंतक्षौरनखक्रियात्र विहिता चोलादिते वारभे पातंग्यार रवीन्विहाय न ।
 वमं घस्यं च संध्यां तथा रिक्तापर्वनिशां निरासन रणग्रामप्रयाणेद्यतस्नाताभ्यक्तकृताशनैर्न हि पुनः कार्या हितप्रेसु
 भिः ३४ ऋतुपाणिपीडमृतिबंधमोक्षणे क्षुरकर्म च द्विजानृपाज्ञया चरेत् ॥ ७ सायंकाले विहाय तथारिक्तामूर्वाणि पूर्वोक्ता

नि निशां रात्रिं च विहाय अथाधिकारिणः हितप्रेसुभिः स्वशुभमिच्छद्भिः एतादृशैर्हिनिश्चयेन क्षौरक्रियानकार्यं कैर्निरसनैः आसनरहि
 तैः एणः संध्यामः ग्रामप्रयाणमर्थे यात्राएतदर्थमुद्यतः कतोद्योगैः स्नातः कृतस्नानैः अभ्यक्तैः कृततैलाभ्यंगैः कृताशनैः कृतभोजनैः सुवर्णाद्यलं
 कारभूषितैरित्यपि ध्येयम् ३४ अथ मंजुभाषण्यविशेषमाह ऋतुपाणिपीडेति ऋतौ यज्ञे तथा पाणिपीडो विवाहस्तत्र श्मश्रुकर्माहो मृतौ मातापित्रो
 र्मरणे बन्धमोक्षणे कारागृहे बन्धस्य मोक्षणे द्विजाज्ञया ब्रह्मणाज्ञया बन्धमोक्षणे राजाज्ञया दुष्टे पितारनक्षत्राहो क्षौरं चरेत् कुर्यात् अन्यच्च गंगा
 पाभास्करसंत्रे मातापित्रो मृतेह नि आधाने सोमपाने च षट्सक्षौरं विधीयते अन्यच्च राजकार्यनियुक्तानां नटानां रूपजीविनाम् ॥ ६ ॥

सु.टी.
सं.प्र.
५५

श्मश्रुरोमनस्वच्छेदेनास्तिकालविशोधनं इति अथशवेति गर्भिणीमर्भवतीतस्याः मर्त्ताशववाहेमृतकवहनम् तीर्थगमंतीर्थयात्रां उप
लक्षणत्वाद्दिदेशगमनमपि सिंधुमज्जनं समुद्रस्नानम् सौरं एतानिकर्माणिनाचरेत् न कुर्यात् उक्तं च सिंधुस्नानेद्रुमच्छेदं वपनं त्रेतवाहन
विदेशगमनं चैव न कुर्याद् गर्भिणीपतिः राजायोगीपुरं धीचमोतापित्रोस्तु जीवितोः मुंडनं सर्वतीर्थेषु न कुर्याद् गर्भिणीपतिः नारदः वपनं मेथुनं तीर्थ
वर्जयेद् गर्भिणीपतिः श्राद्धं च सप्तमान्मासादूर्ध्वं चान्यत्र वेदवित् ५५ अथराज्ञांसौरे विशेषं सर्वथा वर्ज्यं न सत्राणिव मुजंगप्रपातनाह नृपाणामि
ति नृपाणां पंचमे पंचमे दिने सौरनक्षत्रे श्मश्रुकर्म हितं स्यात् पंचमे दिने यदि सौरनक्षत्राभावस्तर्ह्यमाह अस्योदये वेति अथवाऽस्य सौरभ
स्य उदये श्मश्रुकर्मकार्यम् उदयश्चेन्न तन्न सत्रस्य स्वामिनो मुहूर्तः तथा च गगः सौरकर्म महीशानो पंचमेह नि कर्त्तव्यं सौरनक्षत्रे पथवातन्मुहूर्त्त

शववाहतीर्थगमसिंधुमज्जने स्फुरमाचरेन्न स्वलुगर्भिणीपतिः ३५ नृपाणां हितं सौरभेश्मश्रुकर्म दिने पंचमे पंचमे स्यो

के इति उसलेन तु वराह पद्यव्याख्यानावसरे अस्य उदये अस्य सौरभस्य उदये लग्ने इति व्याख्यातं यथा मेषलग्नं त्रिंशत् भागात् ॥ उदयेवा ॥
कंतत्राद्यास्त्रयोदश भागाविंशतिकलाधिका अवताकालेन मेषलग्ने उदयं यांति तावदश्विनी नक्षत्रं उदयं यातीति त नंतदन्तरं यावत् एवांशां याव
ताकालेनोदयं यांति तावदुरण्युदयइत्यनेन न्यायेन सर्वानसत्राणा मुदयात्तयाः श्रातरस्तु एवं या कुर्यात् यस्मिन्काले अश्विन्या उदयं सितिज संब
धः संपद्यते तस्मयमारभ्य यावद्दूरण्या उदयसितिज संबधः तदन्तरियावात्कालः सोश्विन्या उदयं च्यते एवं सत्युदयलग्नदयां शांतराला
त् गणितमर्गिण्यावा निष्ठकाल आगच्छेत् स एव तन्न सत्रोदय इति निष्करोः थः षडग्निरिति अग्निः कृत्तिका सौरा च स्यात् षडवारं कृत्तिका
पस्यसः एवं त्रीणि मैत्रः अन्तरा धायस्य अशैकः रोहिण्यायस्य पंचपिण्याणि मघायस्य अभ्ययश्चत्वारः अर्पमाण उत्तरा फाल्गुनी पस्यसः ॥

राम
५५

एतादृशाक्षौरकृद्दतोवर्षानंतरंमृत्युमरणमेतिप्राप्नोति वसिष्ठः अष्टाब्जसः पितृपंचकश्चषड्द्विधिष्याश्चतुर्यमर्षः त्रिमैत्रभः पंचजः सन्नि
भोपि क्षौरीनरोद्धान्निधनंगतः सइतिसौरं ३६ अथप्राप्तकालत्वादस्यारंभमुहूर्त्तप्रपंचामरच्छन्दसाह गणेशेति गणेशविष्णुसिद्धौ वाक्सरस्व
ती रमालक्ष्मीः एतादेवताः प्रपूज्यपंचमेवर्षसति शिवएकादशीद्वादशीदशमीद्वितीयाषष्ठीपंचमीतृतीयाआसामन्यतमतिथौ रवावुदकउत्तरा
यण गतेसति तथालगुनहस्तत्राणिहस्ताश्विपुष्यः श्रवणस्यातीरेवतीपुनर्वसुः ईशआर्द्रतसचित्रा भिन्नमनूराधाण्णामन्यतमनसत्रेस
ति तथासतांसेमज्ञगुरुशुक्राणांदिनेदिवसे तथाचरणशयेभिषककेतुलामकरास्तद्रहितशुभस्वामिकेवृषमिथुनकन्याधनुर्मीनानाम

षडग्निस्त्रिमैत्रोऽष्टकः पंचपित्र्योऽदतोव्यर्षमाक्षौरकृन्मृत्युमेति ३६ गणेशविष्णुवाग्रमाः प्रपूज्यपंचमावकेतिथौ।
शिवार्कदिक्द्विषट्शरत्रिकेरवावुदक् लघुश्रवेनिल्यात्यभादितीशतसमिन्नभेचरोनसत्तनौशिशोर्लिपिप्रहः सतांदिने
३७ मृगात्कराच्छ्रुतेस्त्रयेश्विमूलपूर्वकात्रयेगुरुद्वयेर्कजीववित्तितेहिषट्शरत्रिके शिवार्कदिक्द्विकेतिथौश्रुवांस्यमि
त्रभेपरैः शुभो रधीतिरुत्तमात्रिकेणकेद्रगैः स्मृता ३८ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ न्तमेलनेसतिशिशोर्लिपिप्रहोदतनाक्षरलि

स्वनाप्रारंभः कार्यः ३७ अथविद्यारंभमुहूर्त्तप्रपंचाभरेणाह मृगादिति मृगात्रयेमृगार्द्रापुनर्वसुषु हस्तात्रयेहस्तचित्रास्वातीषु श्रुतेः श्रवणात्र
श्रवणधनिष्ठाशतभेषु अश्विन्या मूलेपूर्वात्रयेगुरुद्वयेपुष्याश्लेषयोः तथासूर्यगुरुबधशुक्राणांदिने तथाषष्ठीपंचम्यादिसप्ततिथिषु शुभे
शुभे त्रिकेणगैः सद्भिः अधीतिः शुभास्मृता अधीतिरध्ययनम् परैः श्रुवांस्यमिन्नभे अधीतिः शुभाः प्रोक्ता इदं वचनं विद्याविषयमिति हीपि
कौक्तेः विद्यारंभेश्रवणत्रयोपादानं महेश्वरादिमतात् वसिष्ठादिभिः श्रवणस्यकेवलस्यान्नोक्तत्वात् इतिविद्यारंभः ३८ ॥ ३८ ॥

मुंटी
सं० प्र०
५६

अथ व्रतबन्ध इति विंशतिपद्यैः प्रोच्यते इति शेषः तस्य त्रिविधोपिकालो नित्यः काम्यो गौणश्च क्रमेण तं शार्दूलविक्रीडितेनाह विप्राणामि
ति गर्भदिनमारभ्याष्टमे सौर वर्षेऽथवा जनेरुस्यतिदिनात्सौर वर्षेष्टमे सति विप्राणां व्रतबंधनं नित्यं निगदितं अथ काम्यविप्राणामेव गर्भाव
जनेर्वापंचमे वर्षे कार्यं एवं सिति भुजांशत्रियाणां गर्भाज्जनेर्वाषष्ठे काम्यं गर्भाज्जनेर्वा एकादशे सौर वर्षे नित्यं वैश्यानां पुनस्तथैवाष्टमे काम्यं ।
तथैव गर्भाज्जनेर्वाद्वादशे नित्यं नारदः आधानादष्टमे वर्षे गर्भतो वाग्रजन्मना राज्ञामेकादशे मोजीबन्धनं द्वादशे विशामिति अत्र फलश्रवणा
न्नित्यमित्यवसीयतो मनुः ब्रह्मवर्चसकामस्य कार्यं विप्रस्य पंचमे राज्ञा बलार्थिनः षष्ठे वैश्यस्यार्थार्थिनोष्टमे अत्र फलश्रवणात्काम्यतापि
डीनासिना गर्भपंचमे व्रतबंधनमुक्तम् गर्भपंचमे ब्राह्मणमुपनयेदिति गर्भषष्ठेऽष्टमे च क्षत्रियविशोर्ज्ञेयः गर्भादिः संख्या वर्षाणामिति स्मरते
विप्राणां व्रतबंधनं निगदितं गर्भाज्जनेर्वाष्टमे वर्षे वाप्यथ पंचमे सिति भुजां षष्ठे तथैकादशे वैश्यानां पुनरष्ट
मेप्यथ पुनः स्याद्द्वादशे वत्सरे काले थद्विगुणे गते निगदिते गौणं तदाहुर्बुधाः ३९ ॥ ५५ ॥ अथ आपस्तंबसूत्रे गर्भाष्टमे ब्राह्मणमु
पनयेद्गर्भेकादशे षु वैश्यमिति बहुत्वान्यथामुपपत्या गर्भषष्ठसप्तमाष्टमे षिति वृत्तिक द्वारव्यानात्रयाणामपि नित्यकालता एव गर्भेकादशे षित्यादा
वपिव्यारव्येयम् एतच्च तच्छास्त्राध्यायिविषयं ज्ञेयं अथ गौणकाल उच्यते निगदिते प्रोक्ते गर्भाज्जनेर्वाष्टमे इत्यादिके काले तस्मिन्निगुणिते सति तद्
तवन्धनं गौणमाहुः यथा ब्राह्मणस्य षोडशवर्षपर्यंतम् क्षत्रियस्य द्वादशवर्षपर्यंतं वैश्यस्य चतुर्विंशतिवर्षपर्यंतं गौणमित्यर्थः मनुः अपोडश
द्वादशवर्षस्य सावित्रीनाभिवर्तते आद्वादशवर्षाद्द्वादशवर्षात्तुर्विंशतिर्विंशः अत ऊर्ध्वं त्रयोप्येते यथा कालमसंस्कृताः सावित्रीपतिव्राह्मण
भवंत्यपि च गर्हिता इति केशवः स्वस्वमोजी मुख्यकाले श्रेष्ठमध्याधमाः समाः तिरुः केशवदेवज्ञाः प्रोक्तमोजीनिबंधने इति ३९ ॥

रामः
५६

अथ ब्रतबंधेन सत्रादिकं वसंततिलकेन्द्रह सिधेति गीर्वाणां सुप्रतिष्ठेत्यादि नारदसिष्याय न निषेधादुत्तरायणमासषड्द्वं प्रशस्तमिति मासा
नामुक्तत्वात् सत्रादिकं मेवोक्तं तत्र काश्यपः ऋतौ वसंते विप्राणां ग्रीष्मराज्ञाशरद्यथा विशासुरव्यं च सर्वेषां द्विजानां चोपनायनं साधारणं च मा
सेषु माघादिषु च पंचसु सिधेति सिप्राणिहस्ताश्विपुष्याः ध्रुवाणि रोहिण्युत्तरात्रयं अहिराश्लेषा चराणि श्रवणघनिष्ठाशततारापुनर्वसु स्वा
त्यः मूलं मृदूनि मृगरेवती चित्रानुराधाः तिस्रः पूर्वो रोद्रमाद्र्यां एषु द्वाविंशतिभेषु ब्रतबंधनसत् उक्तं च प्राजापत्यादिषु दुक्षेमगर्क्षादिषु पंच
सु मूलादिदशके चैव समे त्रे ब्रतबंधनमिति अर्थाद्भरणी कृत्तिका मघा विशाखा ज्येष्ठा रूतका र्वा मित्यर्थः एतानि सर्वं शरवानसत्रमेलकाभि
प्रायेणोक्तानि कचिज्येष्ठाशततारापि गृहीता श्रीपतिनिबंधे अश्विनी मृगचित्रा रूहस्तस्वात्या च शक्रभेषु च पूर्वफाल्गुन्या श्रवणे यौष्णिमे
तथा वासवेशततारासु ब्रतबंधः प्रशस्यते भुजबलराजमर्नडयोरपि हस्तत्रये दैत्यादिषु त्रये च शक्रेन्दुपुष्याश्विनीरेवतीष्विति हस्तशक्राश्वि

क्षिप्रध्रुवाहिचरमूलमृदुत्रिपूर्वो रोद्रैर्कविदुरुसितेन्दुदिने ब्रतंसत् द्वित्रीषुरुद्रविदिकप्रमितेतिथौ च कृष्णादिम
त्रिलवकेपिनचापराण्हे ४०॥ ५५ चित्रादिति वसुवरुणोपेन्द्रपुष्येन्दुयौष्णास्वातीष्वव्याहतासुस्मृतमुपनयनं भार्गवाद्यैर्मुनीन्द्रैरिति

च अर्केति सूर्यबुधगुरुशुक्रचंद्रदिवसेषु ब्रतंसत् अर्थाद्गौमशनीनिषिद्धौ नारदः आचार्यसौम्यकाव्यानां वाराः वारोत्तौ मध्यफलदावित
रौ निदिता ब्रते तत्राप्यस्तगते बुधस्य वारे वर्ज्यः अस्तगतस्य सौम्यस्य वारो वर्ज्यो द्विजन्मनीति नारदोक्तेः द्वित्रीष्विति द्वितीया तृतीया पंचम्येका
दशी द्वादशी दशमी संज्ञासु तिथिषु च ब्रतंसत्स्यात् नारदे न सप्तमी त्रयोदश्याः प्राशस्य मुक्तं तद्दसताभिप्रायेण ज्ञेय उक्तं च तेनैव विनर्तुना वसंतेन
कृष्णपक्षे गलग्रहे अपराण्हे चोपनीतः पुनः संस्कारमर्हतीति कृष्णादिमिति विहितमासानां कृष्णपक्षस्यादिमत्रिलवकेपंचमीपर्यंतं ब्रतंस
त् सत्काचतुर्थीमपि कृष्णपक्षे त्वाद्यं त्रिभागे शुभदं ब्रते सरेति वसिष्ठोक्तेः नचेति त्रिधा विभक्तदिनस्य त्रये विभागः क्रमेण पूर्वाह्न मध्या
ह्नो पराह्नाः सज्ञका भवंति तत्रापराह्नभागे ब्रतंसत् अपराण्हे चोपनीतः पुनः संस्कारमर्हतीति नारदोक्तेः त्रिधा विभज्य दिवसं तत्रादौ कर्म है

षिक द्वितीयमासु पंचकार्यं त्वीयं शतुयेत्कमिति

मु०टी०
सं०प्र०
५७

अथ व्रतबन्धे सामान्यतोलग्नभङ्गः योगं प्रमाणिकयाह कवीज्येति ऋतौषष्ठमृतावष्टमस्थानेचेच्छुक्रगुरुचंद्रलग्नस्वामिनो भवंति त
दा अधमामरणकारकाः अन्नभार्गवी चंद्रशुक्रौ व्यये अधमौ स्वलाः पापग्रहाः लग्नाष्टमपंचमस्थानेषु स्थिताः अधमाः ४१ अथ सामान्य
तोलग्नमनुष्ठुभाह व्रतबन्धइति शुभग्रहाः अष्टमषष्ठद्वादशस्थानस्थिताश्चेत्सुर्नशोभनाः अन्यस्थाने व्रतबन्धेशोभनाः स्वलाः पापाः ४२
यषष्ठैकादशस्थानेषु शोभनाः स्युः गोकर्केति पूर्णः शुक्लपक्षीयो विधुः वृषभस्थः कर्कस्थश्चतनौ यदि भवेत् तदा सत् शोभनः नान्यथा गुरुः
द्वे लग्ने भिशस्तः स्यात्सयरोमीसिते तरे शुक्लपक्षे भवेद्यज्जास्वभेतुंगे विशेषतइति वश्यपस्तु च स्थं चंद्रसदा एव न्यषेधत् वर्धमानोषिवा पूर्ण
श्चेदो यदि विलग्नगः निःस्वंकरोति व्रतितं लग्नगः क्षयरो गिणमिति उच्चस्थं संबन्धिनाः पक्षयोर्दिशा चारतो व्यवस्था स्वर्गहगस्तु उत्तमम
कवीज्यचंद्रलग्नपारिपौमृतौ व्रते धमाः व्यये अन्नभार्गवी तथा तनौ मृतौ सते स्वलाः ४१ व्रतबन्धे षष्ठद्वारिः फवर्जिताः
शोभनाः शुभाः त्रिषडाये स्वलाः पूर्णः कर्कस्थो विधुस्तनौ ४२ विप्राधीशो भार्गवे ज्यौकुजा कौराजन्यानामोषधीशो वि
शां च शूद्राणां ज्ञानं त्यजानां शनिः स्याच्छारेशस्युजीवशुक्रकारसौम्याः ४३ शारवेशवारतनुवीर्यमतीवशस्तेशारवेश
सूर्यशशिजीवबलैव्रतसद॥ ५७ नह्ये ४२ अथ वर्णेशशारवेशान्शालिन्याह विप्राधीशविति शुक्ररहस्यती ब्राह्मणाधीशो भौमस्
र्योऽत्रियाणां स्वामिनो औषधीशश्चंद्रेश्वर्यानां स्वामी बुधः शूद्राणां स्वामी शनिरंत्यजानां चांडालानां स्वामी ऋग्वेदो थयजुर्वेदः सामवेदोऽथ
थर्वणः इति वेदक्रमाज्जीवशुक्रकारसौम्याः शारवेशाः स्युः ऋग्वेदस्य गुरुः यजुषः शुक्रः साम्नो भौमः अथर्वणो बुधस्वामी ४३ वर्णेशशारवेशयोः
प्रयोजनं च सततिलकेनाह शारवेशेति यः स्वशास्त्राधिपस्तस्य वारस्तनुलग्नचवीर्यबलंगोचरप्रकरणे स्वर्गहाद्यवस्थितेन वा बलवत्त्वच
तबन्धेऽतीवशस्तम् यथा गुरुः ऋग्वेदिनामीशोऽतौ गुरुवारे गुरुलग्ने धनुर्मीनां स्वर्गुरुबले च सति उपनयनम् ॥ अतीवशुभं एव सर्वत्र ज्ञेयं नारदः

राम
५७

शाखाधिपतिवारश्चाशाखाधिपबलं शिशोः शाखाधिपतिलग्नंचत्रितयंदुर्लभं व्रते शाखेति शाखावेदस्तस्येशः शाखेत्तेः जीवेति जीवेभृगौ
चकाराच्छाखेशेवर्णेशेवाविजितेयुद्धेपराजितेनीचराशिस्येचसतिव्रतेनानुष्ठितेनसर्तावेदशास्त्रविधिनावेदाध्ययनविधिर्नित्यवैमिक्तिकश्रोत
स्मार्त्तकर्मनुष्ठानारव्यस्तेषां समाहार इन्द्रस्तेनरहितोव्रतीस्यात् वसिष्ठः शाखेशयुरुशुक्राणामौढ्यबाल्येचवार्धके नैवोपनयनं कार्यं वर्णेशेदुर्बले
सतीति तेन भौमबुधयोस्तेसामगाथवर्णशाखिनोरुपनयनादिनभवतीति तत्वमूत्रनीचाद्यवस्थितेषु शाखेशः परिहारमाह वसिष्ठः शत्रुनीच
धिशत्रुस्थेषां शेषास्वोच्चभागे शाखेशेवागुरोशुक्रेननीचफलमश्नुतइति शुक्रस्यशत्रुशस्थित्वं वृषभेस्यैकैकदाचित्संभवति नीचगत्वं शरदि
वैश्यमुपनयेदिति वैश्योपनयनं संभवतीति ध्येयम् ४४ अथ जन्ममासादेः प्रतिप्रसवमाह जन्मर्क्षेति जन्मनक्षत्रे जन्ममासे जन्मलग्ने आदिशब्देन

जीवेभृगौरिषुगृहेविजितेचनीचेस्याद्देहशुक्रविधिनारहितोव्रतेन ४४ जन्मर्क्षमासलग्नादौव्रतेविद्याधिकोव्रती ॥

आद्यगर्भेपि विप्राणां सत्रादीनामनादिमे ४५ ॥

जन्मतिथौ विप्राणां ब्राह्मणानां आद्यगर्भेपि आपिशब्दात् द्वितीयगर्भादावपि ब्र
तीबालोव्रतेयज्ञोपवीतेविद्याधिकः स्यात् सत्रादीनां सत्रियवैश्यानां पुनरनादिमे द्वितीयगर्भादिबालके सति जन्मर्क्षमासलग्नादौ विद्याधिकोव्रती
स्यात् आद्यगर्भे तु तेषां सर्वथानिषेधश्च शौनकः जन्मोदये जन्मसुतारकासुमासे तथा जन्मतिथौ चराशौ व्रतेन विप्रोत्पत्तिश्चोपि प्राज्ञो विशेषः प्र
थितः पृथिव्यां गर्भाष्टमे गर्गपराशराद्यैः फलं यदुक्तं व्रतबन्धने तु ततोधिकं जन्मसुतारकासुमासे तथा जन्मनिवाडवानाम् विप्रभूदेववाडवात्सभिधा
नात् प्रथमदशमेकेनविंशतिसत्राणां ग्रहणार्थं जन्मसुतारकास्वित्युक्तम् जन्ममासनिषेधस्तु आद्यगर्भविषयः सत्रियवैश्याः विप्राणानुवाडवा
नामिति विशेषोक्तेराद्यगर्भनाद्यगर्भसाधारणं जन्ममासे उपनयनम् जन्ममासादौ शस्तमिति ज्ञेयम् ४५ ॥ ४५ ॥ ४५ ॥ ४५ ॥

मु०टी०
सं०प्र०
५८

अथ गुरुबलमनुष्टुभाह बडुकन्येति बडुरुपनयनाधिकारी कन्यास्त्रीजात्ययतजन्मराशेर्नवपंचमैकादशद्वितीयसप्तमस्थानस्थितोगुरुः
श्रेष्ठउत्तमः दशषट्द्वितीयप्रथमस्थानस्थितोगुरुः पूजयापूजाविधानेनानुष्ठितेनश्रेष्ठः अन्यत्रचतुर्थ्याष्टमद्वादशस्थानस्थानिद्योनिषिद्धा
इत्यर्थः नारदः बालस्यबलहीनोपिशान्याजीवोबलप्रदः यथोक्तवत्सरेकार्यमनुक्तेनोपनायने वसिष्ठः उक्तेपिवर्षेणगुरुर्वलीचिच्छासाप्र
शस्तंत्रतबन्धकर्म अनुक्तवर्षेसुबलप्रदोपिनेवेतयोस्त्वबलंगरीयइति गर्गः व्रतबन्धेविवाहेचप्रतिष्ठायांविशेषतः गोचरेणैवकर्तव्यवेधा
दिकर्मकारणमितिवेधस्तुव्यपेक्षैः त्रिगोशैलेः रवंगेनदैः सुरेश्वरैः रघैरुद्वैः ग्रहैर्विद्वागुरुः शूद्रोशुभोन्यथा प्राच्यास्तुगोचरबलाभावेअष्टक
वर्गबलमाहः राजमार्त्तण्डः अष्टवर्गविशुद्धेषुगुरुशीताशुभाऽनुषु व्रतोद्वाहोनुकर्त्तव्योगोचरेणकदाचनेति अन्यच्च अष्टकवर्गेणयेशुद्धास्ते
शुद्धाः सर्वकर्मसुसूक्ष्माष्टवर्गसंशुद्धिः स्तुलाशुद्धिस्तुगोचरे तत्रगुरोरष्टवर्गबृहज्जातके दिक्स्वाद्याष्टमदायबंधुषुकजातस्वात्त्रिकेषंगिराः स
वडुकन्याजन्मराशेस्त्रिकोणायद्विसप्तगः श्रेष्ठोगुरुः षषट्श्याद्येपूजयान्यत्रनिन्दितः ४६ स्वोच्चैस्वभेस्वमैत्रेवास्वांशेव

र्षात्त्रिनयेषुधीस्वनवदिकूलाभारिगोभार्गवात् जायायार्थनवात्मनेषुहिमगोर्मन्दा त्रिषट्द्वीव्ययेदिग्धीषट्स्वसुरवायपूर्वगोत्तमेगुरुः।
नवगोज्ञात्सस्मरेषूदयात् वराहः पूजाभिलाषप्रतिनिस्पृहेपिकुर्यादुरीशुद्धिविबर्जितेपि वरस्यलाभेशुभेदंविवाहं वरंतिगर्गच्यवनादिसुरव्यः अ
नचतुर्थ्याष्टमद्वादशस्थानस्थितत्वेनगुरोर्द्विगुणत्रिगुणादिकांपूजाविधायविवाहव्रतबन्धादिशुभमिति संप्रदायविदः ४६ अथगुरुदोष्यापवाद
मनुष्टुभाह स्वोच्चइति गुरुश्चतुर्थ्यादिनिच्यस्थानस्थितोपिस्वोच्चैर्के स्वभेधनुर्माने स्वमैत्रेमेषसिंहवृश्चिकेस्वांशेधनुर्मानेनवांशे वर्गेत्तमेनवांशे
यथा वृवरशिशुवषनवांशेगुरुवर्गेत्तमलक्षणम् वर्गेत्तमानवांशाश्चरादिषुप्रथममध्याताइति एषुस्थितोगुरुः इष्टशुभफलदाता अन्येषुएतादृशा
गुरुः अतीवशुभः भुजबलः वर्गेनमेतुभवने भवनेषुकेषुकेस्वभवनेचनवांशकेवा जन्माष्टरिः फरिषुखत्रिचतुर्थ्येणोपिजीवः॥ ६ ॥ ३

राम
५८

सूर्यार्थसूर्यवृद्धिकरोविवाहे नीचेति नीचंमकरः अरिस्थाः मिथुनकन्यातुलावृषाशिश्यः शुभोप्यसन् अनिष्टफलदातेत्यर्थः उक्तं च उच्चस्थः
 स्वयदेसहृद्भवनगोवाचस्पतिर्नित्यशः पूर्णायुर्विविधार्थसौरव्यजनकोजन्माष्टमस्थोपिचेत् नीचस्थोरिग्महेदिवाकरकरच्छायानुगामीसदा ।
 पीष्टोऽनिष्टफलं ददाति नियतवैधव्यदुःखास्पदं अत्राष्टमस्थोपिचेदित्यपिशब्देन चाष्टमं लक्षणगुणप्रपूजयेदिति विधानात्पूजामनीहमाने
 प्युपनयनादिशुभं स्यात् द्वादशचतुर्थस्थानस्य तु द्विगुणपूजामिच्छतः तथा तृतीयादिस्थानस्य पूजामात्रापेक्षस्य गुणेः शुभफलदातृतास्ती
 ति किं वक्तव्यमिति केशकिंकन्यायसूत्रनार्योपिशब्दः न चाष्टमं लक्षणपूजयेदिति शत्रुग्रहस्थितगुर्वभिप्रायं अस्यापवादोरत्नकोशे गो
 चराष्टकवर्गोभ्यां स्य शुद्धिर्न लभ्यते तस्योपनयनं कार्यं चैत्रे मीनगतेरवौ हरेः सिंहशरणीवनीचर्षेनीचभागगे मौजीबधः शुभः प्राक्तश्चैत्रे
 मीनगतेरवौ पाठान्तरे जन्मभादृष्टे गसिंहे नीचे वा शत्रुगे गुराविति अर्थाच्चैत्रे मेषगे कोनिषिद्धः तथा चोक्तं सौम्यायने व्रतं कार्यं चैत्रे मासि विशेषतः

रिः फाष्टतुर्यगोपीष्टो नीचारिस्थः शुभोप्यसन् ४७ कस्मिं प्रयेषे न ध्याये शनौ निश्य पराहृके ॥ ६ ॥ श्रीशुभम्

सपो ननिद्योयदि फाल्गुने स्यादजस्तु वैशाखगतो ननिद्यः मघ्याश्रितौ द्वावपि वर्जनीयावित्यादिवाचामपि मेव युक्तिरिति द्वांगणेशदेवज्ञैरभ्या
 धायिताभिर्मूलमिव प्रतिभाति मूलवाक्याभावात् ४७ अथ व्रतवन्धेव न्या ननु एभाह कस्मिदिति एषु व्रतवन्धेनेष्टः कृष्णे प्रथमत्रिभागरहिते
 कृष्णपक्षे प्रदोषेयस्मिन् दिने संध्याकाले प्रदोषो लक्षणमर्कतर्के स्याद्यप्रवस्यति अनध्याये वस्यमाणे निशीति अंगवंगकलिगेषु सौराष्ट्रमगधे
 पुच तीर्थयात्राविना गच्छन्पुनः संस्कारमर्हतीति पुनः संस्कारप्राप्तौ निमित्तानंतरमेवनेमिक्तिकन्यायेन यदिरात्रिसद्भावस्तदापनयनं माशुद्धिः
 तिरात्रिपदोक्तिः तथा प्राक्संध्याप्रातः संध्यातस्यागर्जिते मेषशब्दे वसिष्ठः व्रते हि सर्वसंध्यायां वारिदोयदि गर्जति तद्दिने स्यादुनध्यायं व्रतं तत्र
 विवर्जयेदिति अपरार्कः क्षीणचंद्रमेषशक्ते निरंशे चैव भास्करे कर्तव्येनोपनयनं नानध्याये गल ग्रहे राशेः प्रथमभागस्थो निरशः सूर्य उच्यते

न ध्याय गल ग्रहे राशेः प्रथमभागस्थो निरशः सूर्य उच्यते

शु.टी.
सं.प्र.
५९

चत्वारिसप्तम्यादिदिनत्रयं चतुर्थीचैकतः प्रोक्ता अष्टावैते गलग्रहेः दैवज्ञमनोहरे प्ररोषे निश्चयन ध्याये मन्त्रे कण्ठे गलग्रहे मधुं विनोपनीतस्तु पुनः
संस्कारमर्हति गलग्रहे प्रदोषे च स्वस्यापुरुषजायते इति ४८ अर्थशफलमनुष्टुभाह क्रूरो जड इति षड्कर्मणि यजनं यजनं चैव तथा दानप्रतिग्रहौ
अध्यापनं च ध्यायनं षड्मार्गधर्मभाक् द्विज इति अन्यत्स्पष्टम् ४९ अथ चंद्रनवांशफलस्वनवांशसापवादं तज्जोत्पुरुषदमोदनकमितिलक्षणलक्षितेन
मोदनकच्छेदसाह विद्यानिरत इति यस्मिन् कस्मिन् राशीचंद्रो यदि शुभग्रह राशिनवांशे चैतदात्रती विद्यानिरतो भवेत् यदि पापग्रह राशिनवांशे चंद्र
स्तदा हरिद्रतरः धनरहितः यदि स्वलवे कर्कोशे स्यात्तदा बहुदुःस्वसहितो भवेत् अथ स्वांशगतं चंद्रसापवादमाह कर्णेति कर्णे श्रवणे अदितो पुन
प्राक्संध्यागर्जितेनेष्टोत्रतबंधो गलग्रहे ४८ क्रूरो जडो भवेत्सापः षडुषट्कर्मकद्वदुःयथार्थं भाकृतथामूर्खीर व्याचंशेत
नो क्रमात् ४९ विद्यानिरतः शुभराशिलवे पापांशस्वे हि हरिद्रतरः चंद्रे स्वलवे बहुदुःस्वयुतः कर्णादिति भेधनवान्
स्वलवे ५० राजसेवी वैश्यवृत्तिः शस्त्रवृत्तिश्च पाठकः प्राज्ञीर्थवान् लोच्छेस्वी चंद्रे सूर्यो दिखे चरैः ५१ शुक्रे जीवे तथा
चंद्रे सूर्यभौमार्किसंयुते ॥ ५२ वैश्वानसत्रे उपनयने स्वांशे चंद्रः स्यात्तदा धनवान् भवेत् नारदः श्रवणादिति नसत्रे कर्कोशस्थे निशाक
रे तदात्रती वेदशास्त्रधनधान्यसमृद्धिमान् ५० केद्रस्थानां फलमनुष्टुभाह राजसेवीति केद्रे सूर्यादिस्वरैः प्रत्येकं सहिते क्रमादिफलहेयम् ।
अन्यत्स्पष्टं अत्रलग्नस्थं चंद्रं केद्रस्थं शनिं च विना सर्वे ग्रहाः शुभाद्रसवगम्यते मुनिभिस्तु केद्रे पापानि पिडा इत्युक्तम् नारदः स्फूर्जितं केद्रं गेभौमेशि
ष्याचार्यविनाशनं अत्र स्वग्रहोच्चाद्यवस्थिताः पापाः केद्रस्थाः शुभफलदातारः अन्यथानेति विरुद्धार्थवचनयोर्विषयविवेकः ५१ अथान्यदाह शुक्रे
केति शुक्रे जीवे चंद्रे प्रत्येकं सूर्यसंयुते त्रती निर्गुणः स्यात् भौमसंयुते क्रूरचेष्टः क्रूराहिंसनशुल्लाचैरायस्यतादृशः स्यात् अथान्यदाह निरुद्धे निर्दुर्बले

रामः
५९

ज्जो निर्देयो वा स्यात् तथा तस्मिन्नेव जीवेशक्रे चंद्रे वा प्रत्येकं सद्भिर्युते पदुः सर्वविद्यानिपुणः स्यात् पूरु अथान्यस्य माणिक्याह विधौ सितांशगेति चं
शुक्रांशगे संक्रेत्रिकोणगे गुरौ तनौ लग्ने च सति त्रती वदुः समस्तांश्चतुरो वेदान्वेतीति समस्तवेदवित् एवं यमांशगेशनिनवांशसं स्थिते चंद्रे सतिलग्नगुरौ
च सति सिते त्रिकोणगे सति अपि निर्घणः स्यात् महेश्वरः जविलग्नमधिष्ठिते भृगुरुते धर्मात्मजस्ये विधौ शुक्रांशे खिलवेदविद् विस्फुतस्य शोकृतघ्नो धर्मा
इति नारदः लग्नसर्वगुणोपेतं लभ्यते सैर्दिनेन सत् दोषात्पत्वं गुणाधिक्यं बहुसमतमिष्यते दोषदुष्टो हिं कालो यः सोयमाहुर्न शक्यते हीषावेधात्
यामहाहोष इत्यर्थः ५३ अथानध्यायान् जवनचपलार्थमाहं शुक्रचिह्नक्रेति अनध्यायाः आषाढशुक्रदशमी ज्येष्ठशुक्रद्वितीया पौषशुक्र
कादशी माघशुक्रद्वादशी एता अनध्यायाः भूतश्चतुर्दशी तदादि त्रितयं चतुर्दशी पूर्णिमा प्रतिपदः कृष्णपक्षे आमावास्या तन्मध्ये अष्टमी चतयोः

निर्घुणः क्रूरचेष्टः स्यान्निर्घुणः सद्युते पदुः ५२ विधौ सितांशमेसिते त्रिकोणगे तनौ गुरौ समस्तवेदविद् द्वितीयमांशगेति नि
र्घणः ५३ शुक्रचिह्नक्रेषु पतपसादिगश्चिरुद्रार्कसंख्यसिततिथयः ॥ ७७ समाहारः तथा संक्रमणं सूर्यस्य निस्पनं संक्रांतिदिनं

चकारान्मन्वाद्यास्त्रितीथी मधावित्यादिनेक्ताः तत्राषाढशुक्रदशमी पौषशुक्रद्वैकादशी चमन्वादि ज्येष्ठशुक्रद्वितीया माघशुक्रद्वादशी चसोपपदे यय
पिचैत्रशुक्रद्वितीया मन्वादिः वैशाखशुक्रद्वितीया युगादिस्तथापिते उभे तृतीयेनानध्याये तथैव फाल्गुनकृष्णद्वितीया चतुर्मास्यद्वितीयापि नानध्यायः ।
तासां प्राशस्त्याभिधानात् तथा च वसिष्ठः याचैत्रवैशाखसितात् तृतीया माघस्य सप्तम्यथ फाल्गुनस्य कृष्णे द्वितीयापनये प्रशस्ता प्रोक्ता भरद्वाजवसिष्ठ
पुरेण्येति अन्यासा युगादिमन्वादीनां व्रतबंधे अप्रसंगादेव भग्रहणम् केचिदाचार्याः याचैत्रवैशाखेति वचनं लिखित्वापि खेच्छ्यानां गी कुर्वन्ति तत्र
एष धर्मात्रमेव प्रमाणं न पश्याम इत्यहम् तन्मते तृतीये अनध्यायेन ज्ञेयम् व्रतेष्विति परमाचर्य कलेषो तनार्थम् गौतमः पक्षद्वये चतुर्दश्यामष्टमी
विद्येतथा पक्षादावपि पक्षांते ब्रह्मनाधीयते नरैः फलं च अष्टमी हं सुपाध्यायं शिष्यहंति चतुर्दशी ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥

मु०टी०
सं०प्र०
६०

अमावास्याभयं हंति प्रतिपत्ताठनाशिनी मनुः चातुर्मास्यद्वितीयासु मन्वादिषु युगादिषु अष्टकासु च संक्रांतौ शयने बोधने हरेः अनध्यायं प्र
कुर्वीत तथा सोपपदासु चेति चातुर्मास्यद्वितीयागर्गेणोक्तः आषाढफाल्गुनेर्जेषु याद्वितीयाविधुस्ये चातुर्मास्यद्वितीयास्ताः प्रवदंति महर्षयः।
मन्वाद्येषु स्यादयश्च पूर्वमुक्ताः सिताज्येष्ठे द्वितीया च अश्विने दशमी सिता चतुर्था द्वादशी मघि एताः सोपपदाः स्मृताः नैमित्तिका अनध्यायास्तु स्म
त्यर्थसारे मिथीत भूकंपोल्कानि पतनादिसर्वाद्भुतेषु का लिकेन ध्यायाः अग्न्युत्पाते वाऽकालदृष्टौ वा आर्द्रादिज्येष्ठातात्कालादन्यत्राकालदृष्टिः सायं
संध्यागर्जने उदयांतो न ध्यायः अर्धरात्रादूर्ध्वगर्जने अर्धरात्रे वा आकालिकेन ध्यायः प्रातः संध्यागर्जने त्वहोरात्रमिति कालमर्यादीकृत्येत्याकालं आ
काले भव आकालिकः यस्मिन्काले निमित्तमुत्पन्नं तद्द्वारम्यद्वितीयदिने तत्कालपर्यंतमित्यर्थः स्मृतिरत्नावल्या अनूराधर्षमारभ्य षोडशर्षेषु भा
स्करः यावच्चरति चैतावदकालमुनयो विदुरिति कालदृष्टौ तु तात्कालमकाले तु त्रिसत्रकम् अतिमात्राय वा दृष्टिर्नाधीयीत दिनत्रयं आपस्तवः

भूतादि त्रितयाष्टमीसंक्रमणं च व्रतेषु न ध्यायः ५४ अर्कतर्क त्रितिथिषु प्रदोषः स्यात्तदग्निमैः रात्र्यर्द्धसार्धप्रह
रयाममध्ये स्थितैः क्रमात् ॥ ५५ ॥ ५५ उल्कायामग्न्युत्पाते च सर्वासां विधानामालिकमिति मनुः चौरैः सपुत्रग्रामे संग्रामे चाग्निकारि

ते आकालिकमनध्यायं विद्यात्सर्वाद्भुतेषु चेति अद्भुतेषु रुधिरादिदृष्टिषु वसिष्ठः उपलरुधिरप्रयाते च ह्यमिति स्मृत्यंतरे विद्युर्जितदृष्टीनां संपाते
पदा भवेत् कालदृष्टौ तु तात्कालमकाले तु त्रिसत्रकमित्यादिकानैमित्तिका अनध्यायापदा मेखलाबंधात् प्रागुत्पन्ना सदा व्रतबंधो न कार्य एव यदा तु
मेखलाबंधतदनंतरं ब्रह्मोदनपाकात् प्रागुत्पन्नास्तदाजातोपि न प्रवर्तते ५४ अथ प्रदोषलक्षणमतुष्टुभाट्ट अर्केति तदग्निमैरर्कादितिथिषु प्रदोषः
स्यात् यथा द्वादश्यामर्धरात्रात् त्रयादशी प्रवृत्तौ प्रदोषः षष्ठ्या सार्धप्रहरमध्ये सप्तमी प्रवृत्तिस्तदा प्रदोषः तथा तृतीयायां प्रहरमध्ये चतुर्थी प्रवेशप्रदो
षः अत्र द्वितीयप्रहरस्य च सप्तमिदिकप्रवृत्तौ प्रदोषः सप्तमिदिके सेवंधटिकाद्वयमितः कालः स्थूलोत्पन्नदृष्टौ वा च्यः तेन समांशवा चित्वा मावादर्धेन पुंसक

मिति एकदशिमयास्मावः ५५ ॥

अथ ब्रतबंधानंतरं सायंकाले बह्वचो ब्रह्मोदनस्यः संस्कारोभिहितस्तत्रार्याया विशेषमाह प्राक्ब्रह्मोदनंति स्पष्टार्थं उक्तं च न सिंहप्रसादे ब्रह्मोदनविधेः पूर्वप्रदे-
 षो गर्जितो भवेत् तदा विघ्नकरं ज्ञेयं बदेरध्ययनस्य तत् तस्य शांतिप्रकारं तु वक्ष्ये शास्त्रानुसारतः स्वस्तिवाचनपूर्वतु हवनकारयेदुधः प्रधानं पायसं साज्यं द्रव्यं
 शांतियजो भवेत् सूक्तं बृहस्पतिर्विद्वान्पठेद्विद्यासमूहये गायत्रीयुजतमंत्रः प्रथमं तनुसर्षिषां धेनुं सवत्सकां दद्याद्वाचार्याय पयस्विनी शिलां होमविधेः पा-
 श्चात् स्थापयेत्तत्र ससदि ब्राह्मणावभोजयेत्श्चात्ततो ब्रह्मोदनं चरेदिति ५६ अथ वेदविशेषेण सत्राणि बसंततिलकथाह वेदेति मृगाश्लेषाद्वाहस्तत्रास्वाती
 मूलपूर्वात्रयेषु क्रवेदाध्यायीनाम् रेवतीहस्तानुराधामृगपुष्यरोहिण्युत्तरात्रयेषु यजुर्वेदाध्यायीनाम् अश्विनी धनिष्ठापुष्यहस्तोत्तरात्रयाद्वाश्रवा-
 णेषु सामवेदाध्यायिनां मृगरेवतीपुष्याश्विनीहस्तानुराधाधनिष्ठापुनर्वसुषु अथर्ववेदाध्यायिनाम् पूर्वश्लोकात्तदन्तत्परामृष्टमुपनयनसत्क

॥ प्राक्ब्रह्मोदनपाकाद्ब्रतबंधानंतरं यदि चेत् उसातानध्ययनोत्पत्तावपि शांतिपूर्वकं तत्सात् ५६ वेदकमाच्छ शिशिवाहिक
 रत्रिमूलपूर्वासुषोष्मकरमैत्रमृगादितीज्ये ध्रौवेषु त्राश्विवसुपुष्यकरोत्तरे शकर्णे मृगात्पुष्ये मैत्रधनादितौ सत् ५७ नांदी
 श्राद्धोत्तरं मातुः पुष्ये लग्नांतरे न हि ॥ ५५ भमित्यर्थः उक्तं च मूलेहस्तत्रये सार्पशैवे पूर्वात्रये तथा ऋग्वेदाध्यायिनां कार्यमेखलाबंधनंबुधैः।

पुष्ये पुनर्वसुषोष्महस्ते मैत्रेशशां कमे ध्रौवेषु च प्रशस्तं स्यात्तज्जुषामौ जिवंधेन पुष्यवासवहस्ताश्विशिवकर्णे न रात्रयं प्रशस्तमेखलाबंधे वदनासा-
 मगायिनां मृगमैत्राश्विनीहस्तोरेव्यादिति वासवं अथव पाठिनां शस्तो भगणो यन्नार्पणे ५७ अथान्यविशेषमनुष्टु भाह नांदीश्राद्धेति नांदीश्राद्धं द्विश्राद्धं
 तत्कसानंतरं यदि संस्कारं मातुः पुष्ये रजोदर्शने जाते सति लग्नांतरे च न सति तदावश्यकं तद्व्यत्वे धर्मशास्त्रोक्तं शांतिविधाय चोत्पन्नोपवीतं विवाहश्च
 कार्यः अन्यथा समीचीन लग्नांतरे सति चोत्पन्नोपवीतं विवाहश्च कार्यः अन्यथा समीचीन लग्नांतरे सति चोत्पन्नोपवीतं विवाहश्च कार्यः अन्यथा समीचीन लग्नांतरे सति चोत्पन्नोपवीतं विवाहश्च
 यस्तस्य न बोधनम् स्मृत्यंतरे प्राप्तमस्युदयं श्राद्धपुत्रसंस्कारकर्मणि ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

मु०टी० पत्नीरजस्वलाजातानुक्त्यात्तत्पितातदेति तस्येतिनांदीश्राद्धकर्तुमुपलक्षणं अतो ज्येष्ठभ्रात्रादिनाकरिष्यमाणनांदीश्राद्धात्स्वाकृतसतीरज
 सं० प्र० स्वलाचेत्तदानांदीश्राद्धनिषेधान्मंगलंनकार्यमेव संस्कार्यमातरिरजस्वलायातुसन्निहितलग्नातरासंभवेशांतिरुत्वातरानंमिवतेनंगलकार्यम
 ६९ आरब्धत्वान्नस्मृत्युक्तदोषः अपशकुनेनिरासार्थशांतिः कार्यो उक्तंच वधूवरान्यतरस्यजननीचिद्रजस्वलासंपूर्णतुबलेप्राप्तेकुर्यात्तसाणिपीडनमिति व
 लेग्रहकलेच वाक्यसारे अलाभेसु मुहूर्त्तस्यरजोदोषेह्युपस्थिते श्रियंसंपूज्यविधिवत्ततोमंगलमाचरेत् हेमीमाषमितापद्माश्रीसूक्तविधिना चयेत् ।
 प्रत्यंचपायसंस्तुताभिषिच्यहितमाचरेत् यदातुक्तेमंगलमंडपोद्वासनात्स्वाकृमातरिरजस्वलायांशांत्यादिकं कार्यमेव मंगलस्यासमाप्तत्वात् यदातु ।
 ज्येष्ठभ्रात्रादिनाकत्वान्नांदीश्राद्धासरंतसतीरजस्वलाचेत्तदानकेपिदोषः अन्योपिविशेषस्तत्रैव उपवासिनश्च ध्यतिनार्यः सद्योरजस्वलाः एकाकि

शांस्तचौलंब्रतं पाणिग्रहः कार्यो न्यथानसत् ५८ विचैत्रव्रतमासादौ विभौमास्ते विभूमिजे छुरिकाबंधनं शस्तं नृपा ।

पां प्राग्विवाहतः ५९ केशांतषोडशे वर्षे चौलंक्तदिवसे शुभम् ॥ ५९ न्यो विवाहादौ देशभंगेषु वायदीति ५८ अथ छुरिकाबन्धनमु

हूर्त्तमनुष्टुभाह विचैत्रेति चैत्रवर्जितेषु पनयनमासेषु माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठष्वित्यर्थः आदिशब्देन व्रतबन्धोक्ततिथिनसत्रजन्मलग्नादीना
 ग्रहणवाकीदृशे व्रतमासादौ विभौमास्ते भौमास्तरहिते गुरुशुक्रास्तादिसामान्यनिषेधादेव सिद्धम् तथा विभूमिजे भौमवारसहिते सूर्यादिवारे नृपा
 णां सत्रियाणां विवाहतः पूर्वे छुरिकाया आल्पशस्त्रविशेषस्य बन्धनं कथ्यामिति शेषः तच्छस्तहिते विवाहात्वागित्युक्तेः अवधित्वनिश्चयात्समावर्तना
 नंतरं कार्यम् अन्यथापनयनानंतरं कार्यमित्येव ब्रूयात् ५९ अथ केशांत समावर्तनमुहूर्त्तमनुष्टुभाह केशांतमिति षोडशे वर्षे चौलंक्तदिवसे मुहूर्त्त
 गोदानापरपर्यायं केशांतसंज्ञं कर्मशुभं स्यात् गावः केशादीयंते स्वण्ड्यन्ते यस्मिंस्तद्गोदाने मू गोदानं षोडशे वर्षे द्रयेत द्वाह्यणविषयम् सत्रियविशोदी ।
 विशेषचतुर्विंशचविंशधात् तथा मनुः केशांतषोडशे वर्षे ब्राह्मणस्य विधीयते राजन्यबंधोर्द्वाविंशे वैश्यस्य द्व्यधिके तत इति ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥

रामः
६९

आश्वलायनः प्रथमं स्यान्महानाक्षी द्वितीयं च महाव्रतं तृतीयं स्यादुपनिषद्गोदानास्यं ततः परं अत्रजाताधिकाराद्गोदानं जन्मायुदेतुषोडशे इति
 बृत्तिकारवचनात् त्रयोदशे महानाक्ष्यादि भवन्ति त्रयोदशे महानाक्षी चतुर्दशे महाव्रतं पञ्चदशे उपनिषद्दशे गोदानमिति एवं त्रियविशार
 पिउक्तगोदानकालात् प्राक् वर्ष चतुष्टयक्रमेण महानाक्ष्यादि भवन्ति व्रतोक्तं तिहि निश्चयेन यज्ञोपवीतोक्तदिवसे आदिशब्देन चारुन सत्रतिथिल
 गोशाकेषु समावर्तनं कर्म म्रियते अत्र कश्यपेन चैत्रो वर्जितः चैत्रमासवि वर्जितेषु माघादिषु च पंचसु एतच्च गोदानानंतरं विवाहात्साकार्यम् कु
 र्यात्समावर्तनं कर्म पश्चाद्गोदानतः पाणिनिपीडनास्य गिति वशिष्ठोक्तः क्वचिद्द्वितीयवर्षे तन्निषेध उक्तः षधूप्रवेशं व्रतमोक्षणं च पुंसां पुनर्दारपरिग्रहं
 च नाद्ये द्वितीये विरधीत धीमान् वदंति गर्गात्रिवसिष्ठमुखाद्भूतिनिर्मूलत्वादुपेक्ष्य परिकरोऽलंकारउत्तर्गायवादर्भूपः शेषस्य षट् ६० ॥ ॥ ३ ॥

व्रतोक्तदिवसादौ हि समावर्तनं म्रियते ६० इति मुहूर्तचिंतामणौ संस्कारप्रकरणं पंचमं समाप्तम् ५ ॥
 भार्यात्रिवर्गकरणं शुभशील युक्ताशीलं शुभं भवति लग्नवशेन तस्याः ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥

सिद्धिविज्ञानंतस्तदैवज्ञानमविरचितायां स्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां संस्कारप्रकरणं पंचमं समाप्तम् ५ ॥ अथ विवाहप्रक
 रणव्याख्यायते ॥ तत्रानाश्रमी न तिष्ठे तेत्यादि वचनात्समावर्तनानंतरं सर्वाश्रमाणां सुपकारकत्वाद्दृहस्य श्रम एव मुख्यः स च सुशीलस्याधी
 मः शीलं सुलग्नाधीनमित्येतो लग्नशुद्धिकथनं च सततिलकया प्रतिजानीते भार्येति शुभं भर्त्रेणु कूलं शीलं स्वभावाय स्याः सान्निवर्गस्य
 सौख्यं कामरूपस्य करणमतिशयिनसाधनं तस्याः सुलग्नवशेन शीलं शुभं भवति यतः सुतशीलं धर्माः तन्निभता विवाहाधीनता अधीने नि
 स्यात्पतइत्यमरोक्तेः उपगताः प्राप्ताः अतो ही ति निश्चयेन विवाहसमयः परिचित्यते विचार्यत इति ननु जन्मकालीनग्रहजनितशुभाशुभं दुर
 ति क्रममिति विवाहलग्नानर्शक्यमिति चेन्न ज्योतिषस्य तावेदितशुभं समयस्थविधिजन्यपूर्वजनितशुभफलेन जन्मांतरीयदुष्टं ध्वं हो भवती

श्रुतं अत एव सत्त्वाचार्यः ॥

मुञ्जी०
विष्णु-
६२

शुभक्षणक्रियारंभजनितापूर्वसंभवाः संपदः सर्वलोकानां ज्योतिस्तंत्रप्रयोजनमिति सर्वत्रज्ञेयम् १ अथप्रश्नलग्नाद्विवाहयोगद्वयसंघर्षा
ह अथशब्दो मंगलार्थः आदौ संपूज्येति आदौ गणकं ज्योतिर्विदं रत्नादिभिः मणिवस्त्रफलादिभिः संपूज्यततः प्रष्टाकन्यायाः उदरहं गणकं वेदयेत्
गतिबुद्ध्यादिनाऽणो कर्तुः कर्मत्वं कीदृशं गणकं सुस्थचित्तं अव्याकुलांतः करणं स्वस्थचित्तनुद्वयः संभवतीत्युक्तः उदरः प्रष्टामणिकनकं
युतैः फलकुसुमैराशिवक्रमभ्यर्च्य एच्छेद्यथाभिलषितं भक्त्या विनयान्वितः प्रश्नं दिगिति यदि प्रश्नलग्नाद्दशमैकाद्दशतृतीयसप्तमपंचमा
नामन्यतमे स्थाने स्थितश्चंद्रो जीवेन गुरुणा दृष्टः सद्यः शीघ्रं परिणयनकरः स्यात् वा अथवा गे तुले ति वषट्वा कर्काणामन्यतमं प्रश्नलग्नं स्यात्तच्च

तस्माद्विवाहसमयः परिचिंसते हितं निघ्नतामुपगताः सुतशीलधर्माः १ आदौ संपूज्य रत्नादिभिरथ गणकं वेदयेत्त्व
स्थचित्तं कन्योद्वाहो दिगीशानलहयविशिखे प्रश्नलग्नाद्यं दीदुः दृष्टो जीवेन सद्यः परिणयनकरो गे तुला कर्कटारव्यवा
स्यात्प्रश्नस्य लग्नं शुभस्वचरयुता लो कितं तद्विदध्यात् २ विषमभांशगतौ शशिभा र्गवौ तु गृहं बलिनी यद्विपश्यतः रच
यतो वरलाभमिभो यदा युगलभांशगतौ युवति प्रदौ ३ षष्ठाष्टस्थः प्रश्नलग्नाद्यं दीदुर्लगे क्रूरः सप्तमे वा कुजः स्यात् मू
र्त्ता विंदुः सप्तमे तस्य भौमो रंडासा स्यादष्टसंवत्सरेण ४ ॥

५ शुभग्रहे र्युतमवलोकितं वा भवेत्तत्परिणयनं विदध्यात् २ अथान्ययो
गद्वयंदुतविलंबितेनाह विषमभांशगताविति स्थार्थं ३ अथप्रश्नलग्नाद्विधययोगत्रयं शालिन्याह षष्ठाष्टस्थ इति चंद्रः प्रश्नलग्नात् षष्ठाष्टमस्य
स्तदा कन्याष्टसंवत्सरेण विवाहवर्षा रंडाभर्तृनाशिका स्यात् अथवालगेनयः कश्चित् क्रूरग्रहः स्यात्ततः सप्तमे कुजो भवेत्तदाष्टवर्षमध्ये रंडा स्यात् के
चित्सप्तमे पिपाय एव प्रश्ननिषेधंति कश्यपः एको लग्नगतः पापो अन्यः सप्तमराशिगः आसप्तमाब्दान्तरं पुरुषस्य न संशय इति तेषामते सप्तमे
वारवलाः स्यादिति पाठः अथवा मूर्त्तौ लग्ने चंद्रः तस्य सप्तमे भौमो भवेत् तदा षट्षवर्षेण रंडा स्यात् ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥

रामः
६२

अथ प्रश्नलग्नाकुलामृतवत्सायोगंदोषकृत्तेनाह प्रश्नतनोरिति स्पष्टार्थः कश्यपः स्वनीचगः शत्रुदृष्टः पापः पंचमगोपदा मृतपुत्रां करोत्येव
कुलं वानसंशय इति ५ अथ विवाहभंगयोगं पुष्यिताग्रयाह यदीति सितातिरिक्तपक्षे रुष्णपक्षे यदि चन्द्रः समराशिषु रषककीदिषु घतः सन्
तनुग्रहतः प्रश्नलग्नादरिरंधेषष्टमे वा स्थाने स्थितः पापग्रहावलोकितो भवति तदा भययोगो विवाहस्य विनाशकारकौ भवति ई एवं प्रश्नलग्ना
विधवाद्योगमभिधायैदानीं जन्मलग्नादावपि बालवैधव्ययोगविचारमतिदिशान्तपरिहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह जन्मोत्थमिति प्रश्नल
ग्न्याद्यथा विधवायोगो विचारितस्तथा जन्मोत्थं जन्मलग्नोद्भवं च बालविधवायोगं जातकशास्त्रात् बाल्ये विधवाभौमेपतिसंस्पर्शादिवाकरोत

प्रश्नतनोर्यदि पापभोगः पंचमगोरिपुदृष्टशरीरः नीचगतश्च तदा खलुकन्यासाकुलदात्वयवामृतवत्सा ५ यदि भव
तिसितातिरिक्तपक्षे तनुग्रहतः समराशिगः शशांकः अशुभरवचरबीसितोरिरंधे भवति विवाहविनाशकारकौ यं
ई जन्मोत्थं च विलोक्य बालविधवायोगं विधास्यन्नतं सा विद्या उतपेप्यलं हि सतया दद्यादिमां वारहः सल्लुग्नेऽच्युतमूर्तिः
पिप्यलघटैः कृत्वा विवाहं स्फुटदद्यात्तां विरजीविने व्रनभवे दोषः पुनर्भवेः ७ ॥ स्थे सौरिपेदे एकैकं न्यैकजरां समुपयातितं

सा लग्ने व्यये च पाताले जा मित्रे चाष्टमे कुजे कन्या भर्तु विनाशाय भर्ता कन्या विनाशदृष्ट्या द्युक्ते बालवैधव्ययोगे बालविधवायोगविचार्य
कस्यमाणव्रतवैधव्ययोगपरिहारं कारयेदित्यन्वयः तत्र वैधव्ययोगपरिहारभावः यो यो भावः स्वामिदृष्टोपुतावासौम्यैर्वा स्यात्तस्य तस्यास्ति दृष्टिः
तिसप्तमस्थानं स्वस्वामिसौम्यैः सितं चेद्भवति तदा भर्तृस्त्वं भवतीति अन्यस्त्रीणां महत्परिष्योगो भर्तृश्च स्वल्पेऽसिद्धयोगे तत्परिहारमाहः अथवा
परिहारे वैधव्ययोगप्रतिकारमाह विधायैति रद्दति वस्यमाणमिहापियो ज्यपिचादिः सतया कन्यायाक्स्वारिह एकं ते हि निश्चयेन सा विद्याव्रत
निधुपपद्यादिमां कन्यां विरजीविने वराय दद्यात् तदुक्तं व्रतस्वडे सा विद्यादित्रवारीनिभक्त्या कुर्वन्तियाः स्त्रियः सौम्याभ्यं च सल्लुत्वं च भवेत्तासां सतति

प्रश्नलग्नाकुलामृतवत्सायोगंदोषकृत्तेनाह प्रश्नतनोरिति स्पष्टार्थः कश्यपः स्वनीचगः शत्रुदृष्टः पापः पंचमगोपदा मृतपुत्रां करोत्येव कुलं वानसंशय इति ५ अथ विवाहभंगयोगं पुष्यिताग्रयाह यदीति सितातिरिक्तपक्षे रुष्णपक्षे यदि चन्द्रः समराशिषु रषककीदिषु घतः सन् तनुग्रहतः प्रश्नलग्नादरिरंधेषष्टमे वा स्थाने स्थितः पापग्रहावलोकितो भवति तदा भययोगो विवाहस्य विनाशकारकौ भवति ई एवं प्रश्नलग्ना विधवाद्योगमभिधायैदानीं जन्मलग्नादावपि बालवैधव्ययोगविचारमतिदिशान्तपरिहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह जन्मोत्थमिति प्रश्नलग्न्याद्यथा विधवायोगो विचारितस्तथा जन्मोत्थं जन्मलग्नोद्भवं च बालविधवायोगं जातकशास्त्रात् बाल्ये विधवाभौमेपतिसंस्पर्शादिवाकरोत

मुंटी०
विष्णु-
६३

बलवद्विषवायोगेवात्येसतिमृगीदृशां पितारहसिकुर्वन्तितद्वंगशास्त्रसंमतं सुदिनेशुभनक्षत्रेचंद्रतारावलान्विते अवैधव्यकरैर्योगैर्लभेत्प्रहव
लान्विते व्रतारंभप्रकुर्वीतबालवैधव्यनाशकं सुस्नातांचित्रवस्त्रायांकन्यापितृगृहाद्बहिः नीताश्वत्थशमी स्थत्रियुद्धाबदरिकाश्रमे आलवालप्र
कुर्वीतविपुलंमृदुकुर्वीत कुमाराचार्यनिर्दिष्टंरुतसंकल्पमादरात् फरकांबुप्रपूर्णंनसिचनंप्रतिवासरं वैभवाश्विनमासिचततीयाः सितपक्षतः पावक
ष्णाततीयान्यामासमेकंयथाविधि ब्राह्मणानांयास्त्रीणांपूजनंचसमारभेत् तदाशिवायुयात्कन्यासौभाग्यंचसुखात्त्वितं प्रतिमापार्वतीनाम्नीवैण
वेभाजनेर्चेयत् चंद्रनासतदूर्वाद्यैर्विल्वपत्रैर्यथाविधि उपचारैर्यथाभक्त्यानेवैधैः प्रतिवासरं एवंव्रतप्रभावेनबालवैधव्यनिष्कृतिः जायतेक
न्यकानांचततः पाणिग्रहक्रिया इत्यश्वत्थव्रतं अन्यमपिवैधव्ययोगपरिहारमाह वारहहस्यादि अथवारहएकस्मि अच्युतमूर्तिर्विष्णुप्रतिमा
पिप्पलधृतेप्रसिद्धौ एषामध्येऽन्यतरेणसहस्रलक्षेनवक्ष्यमाणदोषरहितेसौभाग्यगुणान्वितेचक्वाहलक्षेविवाहकारयित्वापश्चात्तांकन्यांस्फुटलोक
प्रसिद्धयथाभवतितथाचिरजीविनेवरायदद्यात् इत्यादिनादिकः तदुक्तंमर्कण्डेयेन बालवैधव्ययोगेपिकुंभद्रुप्रतिमादिभिः कृत्वालग्नरहःपश्चा
त्कन्योद्घात्येतिचापरेद्वि कुंभद्रुतिमंथन्या अपिउपलक्षणंद्रुक्षो श्वत्थएव प्रतिमाविष्णोः सौवर्णीकरशिरोवयवा दिसहितानशालिग्रामादिरूपात
त्रकुंभविवाहः सूर्यारुणसंवादे विवाहात्पूर्वकालेतुचंद्रताराक्लिशुमे विवाहोक्तंमंथन्याकुंभेनसहचाद्वहेत्पितासंकल्प्यवास्त्यंचविवाहविधि
पूर्वकं सूत्रेणावेष्टयेत्संवाद्दशतंतुविधानतः कुंभमालकतदेहनयोरैकात्म्ये ततः कुंभविनिःसर्गप्रमज्यसलिलाशये ततोभिधिचनकुर्यात्स
चपलववारिभिः तत्सर्वं वस्त्रपूजाद्यब्राह्मणायनिवेद्यच कन्यालंकारवस्त्राद्यंब्राह्मणायनिवेदयेत् प्रार्थना बरुणागस्वरूपत्वजीवनानासमाः श्वय
पतिंजीवयकन्यायाः चिरपुत्रान्त्तरुवरं देहिविष्णुवरान् देनकन्यापालयदुःस्वतइति इतिकुंभविवाहः अश्वत्थविवाहोपितत्रैव द्विजान्गुरून्कृत्वा
रोमंगलाच्चारणैः समं आहूयाद्वाहकालेचरम्यभूमौचमंडपे गत्वाप्रणम्यगौरीचगणनाथचभूरुहं भवानीचैवमंथानीं पितामंत्रमुदीरयित् उद्वा
हयिष्येविधिवदश्वथेनमनोहरा कन्यासौभाग्यसौख्यार्थेदेतवेहं द्विजेचमाः नमस्तिविष्णुरूपायजगदानंदहेतवे पितृदेवमनुष्याणामाश्रयायनमोनमः

शुभः
६३

कन्यानां पतयेतुभ्यं विष्णु रूपाय भूरुह नमो निखल पापौघनाशनाय नमो नमः पूर्वजन्मकृतं पापं वालवैधव्यकारकं नाशयान् शरुकरवंदे हिकन्यायामम
 भूरुह इत्यस्य विवाहे संकल्पप्रार्थने विवाहस्तुकुंभविवाहवद्विधेयः एवमेव सौवर्ण्यविष्णुप्रतिमया सह विवाहं विधाया प्रतिमां ब्राह्मणादद्यात्
 दानप्रकारस्तत्रैव शरुभेमासेसिते पक्षे सानुकूलग्रहे दिने ब्राह्मणसाधुमामंत्र्यसंपूज्यविविधार्हेणः तस्मै रचाद्विधानेन विष्णोर्सर्ववित्तभुजां शुद्धवर्णसू
 वर्णेन वित्तशक्त्याथवा पुनः निर्मितारुचिरां शस्त्रं गदाचक्राब्जसंयुतां रधानां वासमीपीते कुमुदोत्पलमालिनां सुदक्षिणां चत्वार्यन्मंत्रमेत
 मुदीरयेत् यन्मया पूर्वजनुषिप्रत्यापति समागतम् विषोपविषशस्त्राद्यैर्हंतो वाति विरक्तया प्राप्यमाणे महाघोरं यशसौख्यधनापहं वैधव्याद्यतिदुः
 खोपनाशाय सखलब्धये बहुसौभाग्यसम्भवे महाविष्णोरिमां तनुम् सौवर्णीं निर्मितं शक्त्या तुभ्यं संप्रददेद्देहिज अनघा त्वहमस्मीति त्रिवांश्वदेदि
 ति एवमस्त्विति विप्राशी गृहीत्वा स्वगृहं विशत् ततो विवाहिकतातो विधिकुर्यान्मृगीदृशां इति प्रतिमां सानुविधिः एवं घटादिभिः सह विवाहं एका
 ते विधाय पश्चाद्दित्रयघोषपुरः सरपित्रादि कन्यामायुष्मते वराय दद्यात् अत्र पुनर्विशाहासुनभूत्वा रोषेन भवति यतो विधानरयडे स्वर्णवुपिप्य
 लानां च प्रतिमा विष्णुरूपिणी तया सह विवाहे च पुनर्भूत्वं न जायत इत्युक्तत्वात् चकारात् घटस्यापि लक्ष्मीरूपा सदा कन्या हरिरूपं सदा जलम् हरे
 र्देत्तं च यदानं दातुः प्रापहरं सदा लक्ष्मीं नारायणप्रीत्येयात् ता कन्यकावुधैः तारयेत्सकलदातुः कुलपूर्वापरं सदा चंद्रवैद्यं ब्रह्मं यथैशिवसोमस्यराइमे
 पतयः कन्यकानां च बाल्यात्संति सदेवते तदुद्वाह विधिर्यत्सकृतो नोजनयेद्यम् यथातिभुक्तकमलं देवानां पूजनाय वै अहं भवति सर्वत्र तथा क
 न्यानृणां भवेत् श्रुतावपिसोमादिभिः सह विवाहो विहितः सोमः प्रथमो विविदेगंधर्वा विविदउत्तरः तृतीयो अग्निरेपुत्रस्तुरीयस्तमनुष्यजा इति अतो
 देवतभेद्यनां कन्यानां पुरुषविवाहे न दोषः पुनर्भुवः तथात्रापि अतएव मथन्याभास्करो यत्नात्कृतवान्दुहितुर्विधिः रेपुके इति कन्याया स्वरुद्राहं चकार स
 इति विधानस्वडेभिधानात् अतएव पित्रामात्रा तथा भ्रात्रा रचायात्तय धारया विप्रान्निरुहदां सास्यं कृत्वा सोहाहिताभ्येदितिकात्यायनादि परिभाषितत्वादे
 कदा कन्यापुरुषविवाहं निर्वर्त्य पुनर्दितीयपुरुषविवाहं जाते सापुनर्भरे वेत्यलम् ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

सु० टी०
वि०
३५

अथान्यत्स्रग्विष्णुह प्रश्नलम्नस्रग्वेति तत्र ज्योतिर्वित्समीपे यादृशापत्ययुक्यादृशापत्यमेव विवृणोऽते कन्यके कृतादिशेषं स्पष्टम् = अथ सा
मान्यतो निमित्तवशेन श्रुभाश्रुभप्रश्नस्रग्विष्णुह शंखभेरीति विपंचीबीणाच एतेषां रवैः प्रश्नलम्ने श्रुतेर्मंगलं जन्मते उपलक्षणत्वात् नो ह्यदिशु रं
गजज्ञादिसान्निध्येपिशुभं अथाश्रुभयोगाः वैपरीत्यमिति वायसः काकः रवोगर्भः श्वाकुक्कुरः स्रगालः प्रसिद्धः यस्मिंश्चलम्नस्रणे च यद्विवायसा
दिर्नदंशब्दं करोति तदा वैपरीत्यमश्रुभं लक्षयेत् उपलक्षणादुलूकोष्टमहिषमादोप्यश्रुभः अन्यश्रुभयोगाः शोणकादिर्ध्याज्ञियाः विवाहसंदावने उपश्रु
तिरप्युक्ता आरोप्यासत पूरिते गणपतिप्रस्थादिपात्रेशनैः समाजं न्यधिवेष्टिते युवतयस्ति स्रः सकन्यानिशि निर्याता राजकादिवेशमसूकरे कृत्वा सुम

प्रश्नलम्नस्रणे यादृशापत्ययुकस्वेच्छया कामिनी तत्र चेदात्र जेत् कन्यकाया स्फुतो वात्तदापं हि द्वेस्ता दृशोप्यमस्यो विधि
दिश्यते = शंखभेरी विपंची र वैर्मंगलं जायते वैपरीत्यं तदा लक्षयेत् वायसो वास्वरः श्वास्रगालो पिवा प्रश्नलम्ने स्रणे रोतिना
दंयदि ९ विश्वस्वाती वैष्णवपूर्वा त्रयमैत्रेव स्वाम्नेर्यैर्वा करपीडो चित्तक्रुसैः वस्त्रालंकारादिसमेतैः फलपुष्पैः संतोष्यादो
स्याद्नु कन्यावरणं हि १० धरणिदेवोऽथवा कन्यकासोदरः श्रुभरिने गीतवाद्यादिभिः संयुतः वरवृत्तिवस्त्रयज्ञेषु वीजान् दिव्या
धुवसुतेर्वन्दिपूर्वात्रयैराचरेत् ११ ॥ ७ ॥ भ्यर्चितं यां वाचं श्रुणु युस्तर्धं सृष्टी लोके किलोपश्रुतिः तन्मंत्रश्च उपश्रुतिमहादे विंशो डालगृहवा ।

मिनि यथार्थं ब्रूहि देवित्शंकरा ज्यप्रवर्द्धिनीति ९ अथ कन्यावरणं मुहूर्त्तमत्तमपूरुं दसाह विश्वस्वातीति उत्तराषाढादिनसत्रैरथवा पिवाहनसत्रैरुप
लक्षितकाले वस्त्रालंकारादिशब्दे नस्वाद्यादिमधुरवस्तुभिः सहितैः फलपुष्पैः अदिकन्यातोष्यतोषयित्वाऽनुपश्राक्तन्यावरणं हि निश्चयेन स्यात् कन्यावर
णौलक्षणानि सामुद्रिकाध्यायादवगतव्यानि १० अथ वरवरणमुहूर्त्तमाह धरणिदेव इति धरणिदेवो ब्राह्मणः पुरोहितादिः चंडेश्वरः पूर्वात्रितयै मग्नेय
सुत्तरात्रितये तथा रोहिणीतत्रवरणे भगणाः शस्यते सदा उपवीतं फलं पुष्पं वासांसि विविधानि च देयवराय वरणे कन्यायात्राद्विजेन वेति ११ ११ ॥

राम
३५

अथ कन्याविवाहकालं ग्रहशुद्धिं च वसंतमालिका चंद्रसाह गुरुशुद्धिवशेनेति कन्यकानां विवाहः षडब्दकोपरिष्ठात् षडवर्षातिक्रमामंतरं समवर्षेषु युग्मवर्षेषु सप्तवत्सरबहु कन्याजन्मराशेरित्याद्युक्तं गुरुशुद्धौ सत्यां विवाहः शुभः अर्थात् रुषाणां विषमं विषेषु गोचरप्रकरणोक्तं रविशुद्धौ सत्यां विवाहः शुभः राजमार्त्तण्डः तृतीयः षष्ठ्युगश्चैव दशमेकादशस्थितः रविशुद्धौ निगदितो वरस्यैव करग्रहे जन्मस्थे च द्वितीयस्थे पंचमे सप्तमे पितृनिवमे भास्करे पूजा कुर्यात्पाणिग्रहोत्सवे चतुर्थे वाष्टमे चैव द्वादशे भास्करे स्थिते वरः पंचत्वमाप्नोति कृते पाणिग्रहोत्सवे द्वितीयते उक्तं षडब्दमध्योत्सवात् कन्यावर्षाद्वयंतः सोमो मुक्तोथ गंधर्वस्ततः पश्चाद्भुताशनदृतिव्यासः अष्टवर्षाभवे गौरी नववर्षा च रोहिणी दशवर्षा भवेत्कन्या अत ऊर्ध्वं राजा च वात्स्यः द्वादशे वर्षली स्मृतेति गौरीं द्वादशे ब्रह्मलोकं सा वित्रं रोहिणीं द्वादशे कन्यां द्वादशे त्वर्गलोकमतः परमसद्गतिं प्राप्नोतीति शेषः अत्र युग्मिदं जन्मः क्लीणं शुभं

गुरुशुद्धिवशेन कन्यकानां समवर्षेषु षडब्दगोपरिष्ठात् रविशुद्धिवशाच्छुभो नराणां मुभयोश्चंद्रविशुद्धितो विवाहः १२५

मिथुनकुंभमृगालिवृषाजगे मिथुनगे पिरवौत्रिलवे शुभे ॥ ५५

भरपाणिपीडनमित्युक्तत्वात् पुनर्नववर्षाया रेदिप्युग्मवर्षेषु

त्वादिवाहनिषेधः प्राप्नोतीत्यत्र व्यवस्थामाह श्रीपतिः मासत्रयादूर्ध्वमयुग्मवर्षेषु युग्मे तु मासत्रयमेव यावत् विवाहकृषिप्रवदं प्रिषीवात्सादयो कर्षावरहसुरव्याः इत्यतो नवमवर्षस्था युग्मत्वनिषेधो ऽष्टवर्षानंतरं मासत्रयपर्यंतमेव तदनंतरं तु सुखेन विवाह इत्यविषेधः एवं च षष्ठवर्षानंतरं जन्मतो विषमवर्षाया मासत्रयानंतरं नवमासाः शुभाः समवर्षे आद्यमासत्रयत्रयं चेति गर्भवो युग्मदोति निष्करोः षोडश्यां तिस्रिप्रसयोश्चंद्रविशुद्धितो विवाहः शुभः उभयोश्चंद्रबलमावश्यकमित्यर्थः शुद्धिर्गोचरेणाभिहिता गोचरबलाभावे अष्टकवर्गादिषु लंप्रास्तु सित्याह नारदः गोचरं वेधजं चाष्टवर्गजं रूपजं बलमयथोत्तरबलाधिक्यं स्थूलं गोचरमार्गजमिति व्यासः कन्याया ग्रहशुद्धिश्च दशवर्षा च धिक्कृतं दशवर्षव्यतिक्रान्ता कन्याशुद्धि विवर्जिता तस्यास्तोरं दुलग्नानां शुद्धौ पाणिग्रहो मतइति १२ अथ विहितान्मासां द्रुतविशुद्धिते च द्विभुविति अलिरेधिकः एतदाशिगतेरवोसदि

वर्ष

॥ ५५ ॥

सु०टी०
वि०प्र०
६५

आषाढस्यत्रिलवेत्तीयांशे आषाढशुद्धिप्रतिपदमारभ्यदशमीपर्यन्तं करपीडनं विवाहो भवति अर्थादितराग्निगोसूर्ये आषाढशुद्धिदशम्यनंतरं
मिथुनराशिगेकेपिहरिशयने च विवाहो न स्यात् अलीति एतद्राशिगोसूर्ये कार्तिकपौषमघुषपिकरपीडनं स्यात् च अश्विने कार्तिके मकरे पौषे मेषे चैत्रे
पीत्यर्थः इदं तु सौरमासग्रहणं मतं श्रीधरोपि पौषे पिकुर्यान्मकरस्थिते के चैत्रे भवेन्मेषगतयेहा स्यात् प्रशस्तभाषात् इति विवाहं वदति मर्गा मिथुन
स्थिते के इति ये तु चांद्रमासानेवाहुर्नारदादयः माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासाः शुभप्रदाः मध्यमः कार्तिके मार्गशीर्षे निदिताः परे इति तेषां मतं
फाल्गुने विहित इति तत्र मीनसंक्रमणसद्भावे पिकुरमः चैत्रे निषिद्ध इति मेषसंक्रमणसद्भावे प्यशुमः तदुक्तं चंद्रावने शोभन्ति योपदिष्टं स्यात्
दजस्तु वैशाखगतो न निद्यः मध्वाश्रितौ द्वावपि वर्जनीयाविति अजस्तु वैशाखगतो न निद्य इति निर्मूलमेव वस्तुतस्तु वसिष्ठेन उभयमासविधानात् सौरचांद्रमास
के उक्तो विवाहः एकतरपक्षाश्रयेण मध्यमः दिनाधिपे मेषवृषालिकुंभच्युग्मनक्राख्यघटसंस्थे माघद्वये माघवशुक्रयोश्च सुरवे विधाकोर्तिकसौम्यः ॥

॥ अलिप्तगाजगते करपीडनं भवति कार्तिकं पौषमघुषपि १३ ॥

वचनानि तेषां व्यवस्था च लिख्यते तत्र ऋष्यशंखः विवाहव्रतयज्ञेषु सौरमानं प्रशस्यते गार्ग्योपि विवाहोत्सवयज्ञेषु सौरमानं प्रशस्यते चंद्राग्निगोः विवाहा
दौ स्मृतः सौरायज्ञादौ सावनः स्मृतः इत्येवमारी निसौरमासविधायकवचनानि अथ चांद्रमासविधायकानि तथा ववसिष्ठः उद्गाहयज्ञात्पुनर्यज्ञप्रतिष्ठा
तिथि व्रतसौरमहोत्सवाद्यपर्वक्रियावासुग्रहप्रवेशसर्वहिचंद्रेण विपृत्यते तत् नारदः यात्रोद्गाहव्रतसौरतिथिर्वर्षशक्तिर्णयं पर्ववास्तुपवासीदिवसं चांद्रे
ण गृह्यते इत्यादी नित्तत्रैकतरमासावलंबनेऽपरिव्यर्थं स्यादित्यत्र समाधीयते यत्र सौरचांद्रमा माग्यामासशुद्धिरुपलभ्यते स उक्तो विवाहः एकतरपक्षाव
लंबने मध्यमदस्युक्तं प्राक् मध्यमपक्षावलंबनव अवश्यं देषाकन्याविषयं वेदितव्यं अपरे पुनर्देशविवाहयोः तथातपनी कृष्णयो मध्ये चांद्रो मासः प्र
शस्यते अन्येषु सर्वदेशेषु सौरव्रतविवाहयोः तथा विंध्यादेर्दक्षिणे भागे चांद्रो मासः प्रशस्यते उद्गाहगतु विंध्यस्य सौरमानं विधीयते अन्येषु सर्वदेशेषु मिश्रं मा

विवाहोत्सवयज्ञेषु सौरमानं प्रशस्यते चंद्राग्निगोः विवाहा
दौ स्मृतः सौरायज्ञादौ सावनः स्मृतः इत्येवमारी निसौरमासविधायकवचनानि अथ चांद्रमासविधायकानि तथा ववसिष्ठः उद्गाहयज्ञात्पुनर्यज्ञप्रतिष्ठा
तिथि व्रतसौरमहोत्सवाद्यपर्वक्रियावासुग्रहप्रवेशसर्वहिचंद्रेण विपृत्यते तत् नारदः यात्रोद्गाहव्रतसौरतिथिर्वर्षशक्तिर्णयं पर्ववास्तुपवासीदिवसं चांद्रे
ण गृह्यते इत्यादी नित्तत्रैकतरमासावलंबनेऽपरिव्यर्थं स्यादित्यत्र समाधीयते यत्र सौरचांद्रमा माग्यामासशुद्धिरुपलभ्यते स उक्तो विवाहः एकतरपक्षाव
लंबने मध्यमदस्युक्तं प्राक् मध्यमपक्षावलंबनव अवश्यं देषाकन्याविषयं वेदितव्यं अपरे पुनर्देशविवाहयोः तथातपनी कृष्णयो मध्ये चांद्रो मासः प्र
शस्यते अन्येषु सर्वदेशेषु सौरव्रतविवाहयोः तथा विंध्यादेर्दक्षिणे भागे चांद्रो मासः प्रशस्यते उद्गाहगतु विंध्यस्य सौरमानं विधीयते अन्येषु सर्वदेशेषु मिश्रं मा

६५

अथमासप्रसंगाज्जन्ममासादिप्रयुक्तनिषेधविधीन्येदं ब्रह्म आद्येति यस्मिन् चंद्रमासे जन्ममासजन्ममासः जन्मतिथिमारभ्य त्रिंशत्तिथ्यात्मको
 मासो जन्ममासः यत्र मासे जन्मसं जन्ममासावित्युच्यते पक्षद्वयमध्ये प्रथमप्रकारेण प्रतिपादिते जन्मनक्षत्रजन्मतिथिः समाहारद्वंद्वः जन्मसुह
 र्त्तोपि तत्राद्यगर्भयोः सूतकन्ययोर्द्वयोः करग्रहो नोचितः निषिद्धः वसिष्ठः स्वजन्ममाससंतिथिसंगेषु वैनाशिकाद्यसंगेषु चैवं नोद्धारत्वात्माभ्युदय
 भिकांसीनैवाद्यगर्भद्वितयं कदाचित् एतत्प्रवादेऽपि जातं हि द्विषयते वसिष्ठ इत्यादि पूर्वमुक्तः अथेति द्वितीयजन्मपारनाद्यगर्भयोश्च द्विग्राहं स्तद्धि
 सुतप्रदो विबुधैः संदितैः प्रशस्यते अत्राद्यगर्भराहित्यं सर्वथा विवक्षितम् अथवा चेदनाद्यजनुषोरिति पठितव्यं तथा चंच्यवनः जन्मसंज्ञकं सिवात्पारा
 यामथ जन्मनि जन्मलग्ने भवेद्देहापुत्राढ्यापतिवल्लभेति एतच्चात्राद्यगर्भविषयं अत्राद्यगर्भसाक्षात्निषेधात् १४ ज्येष्ठमासे विशेषं लिख्यते ज्येष्ठं

आद्यगर्भसूतकन्ययोर्द्वयोर्जन्ममासमतिथौ करग्रहः नोचितोयं विबुधैः प्रशस्यते चेद्द्वितीयजनुषोः सूतप्रदः १४ ज्ये
 ष्ठद्वंद्वमध्यमसंप्रदिष्टं त्रिज्येष्ठं चैव युक्तं कदापि ॥ ७ ॥ इति पुत्रो ज्येष्ठः कन्या ज्येष्ठा मासोपि ज्येष्ठः इत्येव त्रिज्येष्ठं कदापि नैव युक्तं

न प्रशस्तं ज्येष्ठमासे ज्येष्ठयोर्वधुवरयोर्विवाहो नैव कार्यमित्यर्थः यदात्वेकतरज्येष्ठत्वे ज्येष्ठमासो भवति तदा मध्यमसंप्रदिष्टं अगतिविषयकमि
 त्यर्थः एकं ज्येष्ठमन्यद्वयमज्येष्ठतदाशुभमेव बराहः द्वौ ज्येष्ठौ मध्यमो प्राक्ताज्येष्ठः शक्रमावहः ज्येष्ठत्रयं न कुर्वन्ति विवाहे सर्वसंमतं अस्या
 म्बार्हमाह केचिदिति स्यावश्यकत्वे सूर्यवह्निगकृत्तिकास्थस्य क्ताज्येष्ठमासेपि ज्येष्ठवरस्य कन्यकायाः विवाहः शुभः त्रिकेचिदुतः एतच्चैष्टापस्य
 स्यनज्येष्ठइतिसामान्यतामंगलकृत्यनिषेधेपि द्रष्टव्यम् भरद्वाजः ज्येष्ठे ज्येष्ठस्य कुर्वीत भास्करे चानलस्थितेनात्सत्रादीनां कार्याणि दिनानि दशचतु
 रिति अत्र ज्येष्ठपुत्रदुहित्रो ज्येष्ठमासवतमार्गशीर्षमंगलकृत्यनिषेधमाह भरद्वाजः मार्गशीर्षे तथा ज्येष्ठे सौरपरिणयत्रते आद्यगर्भदुहित्रोस्तु यत्नेन

मु० ली०
वि० प्र०
६६

स्वयमपि ज्येष्ठापत्यस्य न ज्येष्ठैके श्रिन्मार्गे पिनेष्यत इत्युक्तं प्राक् केचिद्ग्रहणं शिष्टाचाराभावरितिसूत्रमिदं नैव न्येन्यमिति ज्येष्ठायाः कन्यायाः
ज्येष्ठपुत्रेण सह विवाहेनैव स्यात् गर्गः ज्येष्ठायाः कन्यकायाश्च ज्येष्ठपुत्रस्यैव मित्यः विवाहेनैव कर्तव्योपरि स्यान्निधनं तयोरिति १५ अथान्य
विशेषं हरिणीच्छं दसाहे सक्तपरिणयारिति निजकुले इति देहलीदीपन्यायेनात्रापि संबध्यते निजकुले स्ववशे सक्तस्य पुत्रस्य परिणयात्पणमा
सातः षण्मासमध्ये कृता करपीडनं कन्याविवाहो न स्यात् नारदः पुत्रोद्वाहासरं पुत्रीविवाहो न क्रतुभये न दयैव तमुद्वाहो न्मडनादपि मुंडनमिति
तद्वदिति निजकुले त्रिपुरुषमध्ये पुत्रस्य कन्याया वा मुंडनाद्विवाहान्मुंडनं चोपनयनं समावृत्तेनादिवान्तद्वत् षण्मासमध्ये न कार्यम् अत्रि
कुले क्रतुत्रयादयाम् मुंडनान्तु मुंडनं प्रवेशान्निर्गमे चैव न कुर्यान्मंडनं त्रयमिति अत्र विशेषः शांडीयः घृतं समावृत्तं न कसंचो लकेशात्तमेतानि
केचित्सूर्यवन्दिगं प्रोत्थवाहैर्नैवान्योत्प्यं ज्येष्ठयोः स्याद्विवाह १५ सक्तपरिणयात् षण्मासात्तः कृता करपीडनं न च निजकुले तद्वत्
द्वामुंडनादपि मुंडनम् न च सहजयोर्द्वैभ्रात्रोः सहोदरकन्यकेन सहजसक्तोद्वाहोर्थादेश्च भेन पितृक्रिया १६ ॥ १६ ॥
इति तत्राः सौरपुरस्कृत्य भवन्ति यस्माच्चत्वारितस्मादिह मुंडनानि चूडासीमंतकेशांत विवाहोपनयान्वधाः सरुमंगलमित्याह सूरन्यलुभं मलं ज्येष्ठ
कृत्वा तु षण्मास न कुर्वाणु मंगलम् कुर्वन्ति मुनयः केचिदप्यस्मिन्नपि वत्सरे लघुवामंगलं कार्यं कार्यवैमिर्त्तिषु द्वितु सौम्याहः प्रवेशारव्यः कथिहीहस्त
निगमः मुंडनं चो लमित्युक्तं तत्रोद्वाहोत्तु मंगलम् चो लमुंडनमेवोक्तं वज्रयद्वरणसूरम् मौजीव भयतः कार्योपते मौजीनमुंडनम् अभिषेवत्सरेपि
स्यात्तद्वहस्तत्र भेदेयत् अभेदेदिवसस्यापि न कुर्वादि कमण्डपे इति एषां समूलत्वे देशकालसंकटे सति चोद्व्यं उक्तं च एकोदरयोर्द्वयोरेकदिनो
द्वहने भवेन्नाशः नद्यंतरं एवैकेदिनेप्याहुः संकटे च शुभं न प्रतिषिद्धं लग्नं संप्राप्ते संकटे महति एकोदरसंभवयोरेकाहे भिन्नमंडपकाले इति।
न चैति सहजयोः सौदरयो भ्रात्रोः सहोदरकन्यके न देयेनोद्वाहो नारदः न चैकजन्मनोः पुंसोरेकजन्यो तु कन्यके नूनं कदाचिद्द्वैत्येनैकदा मुंडन

रामः
६६

इयमिति अत्रचकारोऽनुक्तसमुच्चयार्थस्तेनैक सौवरायसहोदरकन्याह्वयमपिनदेयं नपुत्रीद्वयमेकस्मिप्रदद्यात्तुकराचनेतिवसिष्ठोक्तेः न सह
 जसूतौद्वाहोवार्धइति सूतश्चसूतौसूताचसूतेसरूपाणमेकशेषइत्येकशेषःसूताचसूतौपुमान् स्त्रियेत्येकशेषःसूतौचसूताचसूतेचसूतौवेति
 सूताःइतिकैकशेषणाद्देहेपुमान् स्त्रियेत्येकशेषःसहजाश्चतेसूताश्चतेसूताश्चेतिकर्मधारयःतेषांसोदरभ्रातृणांविवाहःअब्धिपण्मासमध्येन
 कार्यःउद्वाहइत्युपलक्षणं ततश्चकामातुजयोःपुत्रयोःकन्ययोर्वासमानसंस्कारेनकार्यइत्यर्थःउद्दमनुःएकमातृजयोरेकवत्सरेपुरुषस्त्रियोःनपुमा
 नाक्रियांकुर्यान्मातृभेदेविधीयते समानक्रियासुउनादिकाभिन्नमातृजयोःसमानक्रियायांनदोषःनारदःसमानापिक्रियाःकुर्यात्तच्चभेदेभ्योऽपिच
 विवाहोदुहितुःकार्येनविवाहश्चतुर्दिनमिति भिन्नमातृदुहितुर्विवाहःसमानक्रियायांयदिदिनचतुष्टयमध्येनकार्यमित्यर्थःवसिष्ठेनविशेषउक्तः
 एकोदरप्रसूतानानात्रकार्यत्रयंभवेत्भिन्नोदरप्रसूतानानेतिशातातेपोब्रवीतइति चैलिपनयनविवाहरूपंकार्यत्रयं आदौचैलिततोमौजीविवा
 हश्चशुभप्रदःमातृभेदेवधैरुक्तोमातुरैकानकहिवित् एवमितिभिन्नोदरमंगलमावश्यकत्वेगृहभेदात् एकगृहेआचार्यभेदात्कार्यवसिष्ठःहि
 शोभन्त्वेकगृहेनवेष्टंशुभतुपश्चानवभिर्दिनेस्तु आवश्यकंशोभनमुत्सुकंवाहारेणवाचार्यविभेदतोवेति यमलजातयोस्त्वयमपिनिषेधोनास्ति
 एकस्मिन्वत्सरे चैववासरेमंडपेतथाकर्तव्यमंगलस्वस्त्रोभ्रात्रोयमलजातयोःतत्रापिज्येष्ठानुक्रमेणकार्यज्येष्ठानुक्रमस्तुगर्भोस्यचिक्रमण
 तथाचभागवतेतृतीयस्कंदेहिरण्यासहिरण्यकुशिपूत्यतोप्रजापतिर्नामतयोरकार्षीद्युःप्राक्स्वदेहाद्यमयोरजायततवेहिरण्यकुशिपुविदुःप्रयत्न
 जाहिरण्यासमसूतसाग्रतइति तथाविद्यके आत्रेयसंहितायां यदाविशेद्विधाभूतबीजपुष्योपरिस्परत तदाभवेद्विधागर्भःसूतिर्वेशन्निपयेयात्तेनप्र
 थमंजातःकनिष्ठःअनंतरंजातो ज्येष्ठःअतएवयमयोश्चैवगर्भेतुजन्मतेज्येष्ठतामतेतिमनुनागर्भजन्मतेइत्युक्तंजन्मज्येष्ठेनचाह्वानसुब्रह्मण्या
 स्वपिस्पतमिति तुमनुवचनम् एककोशजातयमलविषयं तथाचदेवलःयस्यजातस्ययमयोःपश्यति प्रथमंमुखं संतानःपितरश्चैवतस्मिन्ज्ये
 ष्ठ्यप्रतिष्ठितमिति संतानोवशःयदा तुपुसोबला निशयाद्रेतसोद्विधापातःतदाकोशद्वयेयमलोस्यतिः॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु०टी० यदा तु गर्भवायुना एकस्मिन्नेव कोशेरेतसौ द्वैधीभावस्तदा एककोशे एव युगपद्यमलजन्मेति ननु स्त्रीणां विवाह उपनयनस्थान इति स्मृतेः कन्या
 वि०प्र० विवाहस्य पुत्रोपनयनस्य च समानमिति चेत् न अथ वर्षब्राह्मणमुपनयेदिति वचने ब्राह्मणग्रहणात्कृत्वा भूमिस्यनुवृत्तेश्च स्त्रीशुद्राणां व्रतबंध
 ६७ निषेधाच्च यतस्त्रीणां विवाह उपनयनस्थाने इत्युक्तत्वात्सां द्विजत्वासिध्यर्थं अतः स्त्रीविवाह एव न तूपनयनं तस्मात्सोदरकन्यापुत्रयोर्विवाहोपन
 यनयोः समानसंस्काराभावात् षण्मासमध्ये पितृकार्ये श्रुभे इति श्रुभे विवाहादिमङ्गलकृत्ये पितृक्रियाश्चादिक्रियानुकार्या मंगलेनाप्यमंगलमि
 तिनारदोक्तेः अमंगलं श्राद्धं समाप्ते एव मंगले कार्यं न मध्ये इत्यर्थः १६ अथ प्रतिकूलनिर्णयमिंद्रवंशयाह वध्वावरस्येति निश्चयोत्तरं वाग्दानं
 तरंबध्वाकन्यायाः वरस्य वा कुलेवंशेति पुरुषेषु पुरुषत्रयमध्ये कश्चन सपिंडो नाशं प्राप्नुयात् तत्र मासोत्तरं मरणदिनादारभ्य त्रिंशद्दिनं प्रतिकूलं
 ततः शांत्यास्वनुष्ठितया विवाहः स्रुवेन इष्यते इदं पित्रादिभिन्नविषयम् मांडव्यः अन्येषां तु सपिंडानामाशौचमाससंमितं तदंते शांतिकृत्वा ततो लग्ना
 वध्वावरस्यापि कुले त्रिपुरुषेणाशं व्रजे कश्चन निश्चयोत्तरं मासोत्तरं तत्र विवाह इष्यते शांत्याथ वा सूतकनिर्गमे परैः १७ ॥

विधीयते पित्रादिमरणे तु विशेषः वरबध्वाः पितामाता पितृव्यश्च सहोदरः एतेषां प्रतिकूलं चेत् महाविघ्नकं भवेत् पितामाता महश्चैव माता वा पिपिता
 मही पितृव्यः स्त्रीकृतो भ्राता भामिनी वा विवाहिता एभिरेव विपन्नैश्च प्रतिकूलबुधैः स्मृतं वाग्दानानन्तरं सत्रं कुलेयोः करेयं चिन्मृतिः कृत्यं सुवत्स
 रादूर्ध्वं विवाहः श्रुभेदो भवेत् पितुराशौचमदे स्यात्तदर्थं मातुरेव हि मासत्रयं तु भार्यायास्तदर्थं भ्रातृपुत्रयोः अन्यच्च प्रतिकूलसपिंडस्मृत्तमासमेकं सति व
 र्जयेत् विवाहस्तुतयोः पश्चात्तयोरेव विधीयते दुर्भिक्षे राष्ट्रभंगे च पित्रोर्वाप्यणसंशये प्रौढायामपि कन्यायां प्रतिकूलं न दुष्यति दीर्घरोगाभिभूतस्य इदं
 शास्थितस्य च उदासवर्तिनश्चैव प्रतिकूलं न विद्यते संकटे समनुप्राप्ते याज्ञवल्क्येन योगिना शांतिरुक्तं गणेशस्य कृत्वा तां श्रुभमाचरेत् अथावश्यं
 कैलेः पवादमाह अथवेति आशौचनिर्गमेशांत्यास्वनुष्ठितया विवाहः परैराचार्यैरिष्यते ज्योतिः प्रकाशे प्रतिकूलेऽपि कर्तव्यो विवाहो मासमेतरा शांति

१७ ॥

अथान्वद्विनिर्गमोत्तरमुपजात्याह चूडाव्रतमिति अपिशब्दात्समावर्तनादि चैलमुपनयनं समावर्तनं च विवाहानंतरं पुरुषत्रयमध्यवनेष्टं तथा
 व्रतादुपनयनं चूडाचपुरुषत्रयपर्यन्तेनेष्टा तथा च ध्याः स्तुषायाः प्रवेशात्कृताया विनिर्गमोपि पुरुषत्रयपर्यंतमेवनेष्टा मेधातिथिः पुरुषत्रयपर्यंतं
 तिकूलसंगोत्रिणं प्रवेशान्निर्गमोत्तरं इति तथा सुंडनमंडने इति तस्मान्मूलपुरुषस्य चतुर्थत्वेनायदोषः स्थायदोषः पुरुषत्रयेपि षण्मासपर्यंतमेव अ
 तएव षण्मास इति मासषट्कानंतरं व्यरतोपि विवाहादिः शुभः एतन्मूलवाक्यकुले क्रतुत्रयादवोगित्यादिना प्रागुक्तं अत्राप्यवाह्यव्यते वेति अथ
 वा अन्वभेदात् षण्मासमध्येपि शुभः यथा माघे विवाहो वैशाखे चैलं यज्ञोपवीतं वा भवतीत्यर्थः सहितासारावल्या फाल्गुने चैत्रं सतुषुत्रोद्वाहोपनाय
 मे भेदाद्दस्य कुर्वीत ननु त्रयविलं घनमिति १८ अथमूलादनिष्ठनसत्रोत्तरयोर्वधूवरयोः श्वशुरादिपीडं कत्ववसंतिलकेनाहं श्वश्रुविनाश
 चूडाव्रतंचापि विवाहतो व्रताचूडाचनेष्टापुरुषत्रयांतरे वधूप्रवेशाच्चकृतां विनिर्गमः षण्मासतो वाद्द्विभेदतः शुभः १८ श्वश्रु
 विनाशमहिजौसूतरां विधत्तैः कन्यासूतौ निर्ऋतिजौ श्वशुरं हतश्च ज्येष्ठा भजाततनया स्वधवाग्रजं च शक्राग्निजा भव
 ति देव रनाशकर्त्री १९ द्वीशाद्यपादत्रयजा कन्या देवरसौरव्यदा ॥ ७५ मिति अहिजौ अश्लेषा नसत्रोत्तरौ कन्यापुत्रौ श्वश्रुः साक्षाद्
 रस्यमातुः कन्याया वा साक्षान्मातुः नाशं विधत्तः कुरुतः तथा निर्ऋतिजौ मूलेत्यतौ श्वशुरं हतः नाशयतः जनकं जनं हंति भर्तुर्मूलाहि धिस्यजेति
 सिष्टाक्तेः कुलन्यायत्वात्कन्यायामपि साक्षान्मातरं ज्येष्ठेति ज्येष्ठानसत्रोत्तरौ कन्या स्वधवाग्रजं भर्तुर्ज्येष्ठभ्रातरं हंति शक्राग्निजा विशास्वोत्तरादे
 वस्य भर्तुः कनिष्ठभ्रातुर्नाशकर्त्री उक्तं च ऐंद्रीपत्यग्रजं हंति देवरं तु द्विदेवतेति १९ एतदपवादमनुष्णमाह द्वीशाद्येति स्पष्टार्थम् न हंति देवरं कन्या तुला
 मिश्रादिदैवजातदस्य पादजात्वाज्यादुष्टावृश्चिकपुच्छवदिति वृद्धनारदेक्तेः मूलेति मूलचतुर्थचरणोत्तरौ कन्यासूतौ श्वशुरे सौरव्यदौ अश्लेष
 वाप्रथमचरणोत्तरौ च श्वश्रुः सौरव्यदौ नारदः सूतः सूतावानियतं श्वशुरं हंति मूलजौ नदस्य पादजौ नैव तथा श्लेषाद्यपादजाविति पुंस्त्वमविवक्षि

७००टी० ज्योतिर्निबंधमौजीबंधनानंतरंमूलाश्लेषादोषोनास्तीत्युक्तं मूलव्यालोद्भवोरोषःपुंसांमौज्यांविनश्यतीतिभूषालक्ष्यभवचनादितितनमूलाश्लेषादो
 षःशुद्धविषयःपर्यवस्यति तथाज्येष्ठोसन्नःपुमान्पत्यग्रजमग्रजांवाहंति विशारवोसन्नश्चपत्यनुजमुत्तुजाहंति उक्तंचकलत्रपटले पत्यग्रजामग्रजवा
 हंतिज्येष्ठर्षजःपुमान् तथाभार्यानुजंचैवानुजंहंतिद्वैवजइत्युक्तं तत्परिहारश्चतत्रैव मूलांत्यपादजौश्रेष्ठोतथाश्लेषाद्यपादजौद्विशांत्यपादजौदुष्टोतद्वा
 ज्येष्ठांत्यपादजाविति ज्येष्ठाविशारवोसन्नपुंसः दोषतत्परिहारनिरूपणग्रन्थेघट्टत्वादुपेक्ष्यम् २० अथाष्टकूटानां नामान्यनुष्टुभाह वर्णइति ए
 तेवर्णादिमैत्र्यांसत्यांगुणाधिकाएकादिगुणाधिकाःस्युः यथावर्णमैत्र्यामैकोगुणःवश्येदावित्यादि २१ तत्रादौवर्णकूटं प्रमाणिकयाह द्विजाइति श्री
 नकर्कवृश्चिकाद्विजाःब्राह्मणाःततोन्तरमन्येषसिंहधनुराशयोन्तपाःक्षत्रियाःवृषकन्यामकराविशोवैश्याःमिथुनतुलाकुंभाःअग्निजाःशुद्धाः।

मूलांत्यपादसार्पाद्यपादजातेतयोःशुभे २० वर्णोवश्यंतथातारायोनिश्चग्रहमैत्रकमूगणमैत्रंभकूटंचनाडीचैतेगुणाधि
 काः २१ द्विजादृषालिकर्कटास्ततोन्तपाविशोऽग्निजाःवरस्यवर्णतोधिकावधूर्नशस्यतेबुधैः २२ हित्वामृगेंद्रंनरराशि
 वश्याःसर्वेतथेषांजलजाश्चभस्याःसर्वेपिसिंहस्यवशेविनालिंज्ञेयंनराणांव्यवहारतोऽन्यत् २३ ॥ २३ ॥ ६ ॥

तत्रवरवधुराशयोर्वर्णो ज्ञात्वावरस्यवर्णतो ब्राह्मणादिकावधूरधिकाज्येष्ठवर्णाबुधैर्नशस्यते किंतुसमाहीनावाशस्यतइत्यर्थः एकोगुणःसर्ववर्ण
 तथावर्णोन्मवरे हीनवर्णवरेशुन्यके प्यद्दुःसदशेदलमिति २२ अथवश्यकूटमिंद्रकज्याह हित्वेति नरराशयोमिथुनकन्यातुलाएषामेषादपःसर्वेपिसिंह
 सक्तावश्याः ननुजलचराणांसहानवस्थानात् कथंवश्यत्वं तत्राह जलजास्तुभस्याइति एषांनरराशीनांजलजाःमकरकुंभमीनकर्कास्तुभस्याःकिंपुम
 वश्याइतिस्त्वयितुशब्दः सिंहस्यालिंश्चिकं विनासर्वेवश्याःअन्यदनुक्तंचतुष्पदानांजलचराणांवश्यान्शयंनराणांमनुष्याणांव्यवहारतो ज्ञेयम् वश्य
 कूटंवश्यभस्यवैरभेदेनत्रिधा तत्रवरराशेःस्त्रीशशोवश्येसतिउणद् यम् भस्यैकोगुणःवैरेगुणाभावः २३ ॥ २३ ॥ २३ ॥ ६ ॥

रामः
 ६८

अथ ताराकूटमनुषुभाह कन्यर्सादिति कन्यानसत्राद्वरनसत्रं यावद्गणयेत् तथा वरनसत्रादपि कन्यानसत्रं गणयेत्तो वशिष्टकेन वभिर्भक्तैयद्वशि
 षं तत्रे त्रिपंचसप्तमितं भवेत्तदाऽसदशं भस्मृतम् अन्यथा एकद्विचतुः षडष्टनवमितं च तदाशं भम् उभयत्रापि त्रिपंचाद्विमिते रोषितारमित्रीनास्त्वयग
 णाभावः एकत्रचेतदाऽर्धमैत्री तदासार्धैको गुणः उभयत्रापि च आदिशेषाभावस्तदा पूर्णमैत्री गुणत्रयं २४ अथ यो निकूटशार्दूलविक्रीडितद्वयेनाह
 अश्विन्यंबुपयोरिति ज्येष्ठमैत्रभयोरिति अश्विनीशततारकयोर्हयोश्चोयो निरुक्तः एवं स्वातीहस्त्वयोः कासरो महिषः सुलोयो महिषो वाहृषदो
 सरसैरभाद्रस्यमरोक्तेः कर्णः श्रवणः अनुपूर्वाषाढातयोर्वा नरो मर्कटः चांद्रमृगः अज्योनिर्वह्मा तद्वरो हिणी तयोरहिः सर्पः कुरंगो हरिणः अनु
 कन्यर्साद्वरभं यावत्कन्याभं वरभाद्रपि गणयेन्मवहृच्छेषे त्रीषद्विभमसत्सृतं २४ अश्विन्यंबुपयोर्हयोनिगदितः स्वात्य
 र्कयोः कासरः सिंहो वस्वजपाद्भयोः समुदितो याम्यात्ययोः कुंजरः मेषो देवपुरोहितानलभयोः कर्णो बुनोर्वा नरः स्याद्वैश्या
 भिजितोस्तथैवनकुलश्चाद्राज्योन्यो रहिः २५ ज्येष्ठमैत्रभयोः कुरंगो उदितो मूलाद्भयोः श्वा तथा मार्जारोदिति सर्पयो रथम
 चायोन्योस्तथैवोदुरुः व्याघ्राद्दीशभचित्रयोरपि च गौरार्यम्णबुध्यर्षयो र्योनिः पादगयोः परस्परमहावैरं भयो न्योस्त्यजे
 राधान्येषु योः द्वीशभं विशारवाचित्रयोर्व्याघ्रः बुध्यर्षो उत्तराभाद्रपदा अर्यमोत्तराफाल्गुनी तयोर्गोयोनिः अन्यत्सृष्टं फलमाह पादगयोरि ॥ २६ ॥
 ति एकस्मिन्पादे चरणगतयोरुक्तनसत्रयोन्योः परस्परमहावैरं भवेत् यथा अश्विन्यंबुपयोर्हयोपि गदितः स्वात्यर्कयोः कासर इति पादः तत्रोक्तयोर्भ
 योन्यो रश्वमहिषयोर्महावैरं एवं सिंहहस्तिनोरित्यादि एतत्फलमाह अत्रिः एकयोनिषु संपत्तैर्दंपत्योः संगमः सराभिन्नयोनिषु मध्यः स्यादरिभावेन चेतयोः
 योनैरथावेनोद्वाहः सतुकार्यो वियोगदः राशिवश्यं च यस्ति कारयेन्मनुरोषभाक् अत्रातिवैरवैरो रासी नमैत्रातिमैत्रक्रमेण गुणविभागः गोव्याघ्रादीनां अ
 तिवैरं तत्रगुणाभावः शून्यकमार्जारादीनां वैरस्तत्रैको गुणः अश्वमेषादीनामौदास्यं तत्रगुणद्वयंगोमेषादीनां मैत्रं तत्रगुणत्रयं एकयोनौ अतिमैत्रं तत्रगुण

॥ २६ ॥
 त्रिपंचसप्तमितं

सु०टी०
वि०प्र०
६६

अथग्रहमैत्रीशार्दूलविक्रीडिताभ्यामाह मित्राणीति मित्रेचेति बुधणिःसूर्यस्यभौमगुरुचंद्राः मित्राणिशुक्रशनीअस्यवैरिणौ अस्यसौम्यःबुधःसमः
विधोःचंद्रस्यबुधरवीमित्रे पुनरस्यविधोद्विषन् शत्रुर्नास्ति मंगलगुरुशुक्रशनयःसमाख्व अथभौमस्यगुरुचंद्रसूर्यो मित्राणिबुधःशत्रुःशुक्रश
नीसमौअथशशभृत्सूनोःबुधस्यसिताहस्करोरुक्ररवीमित्रेअस्यबुधस्यशशीशत्रुःगुरुशनीभौमाःसमाःअथगीष्पतेर्गुरोःसूर्यभौमचंद्रमित्राणि।
बुधशक्रोशत्रूसूर्यजःशनिःसमःअथकवेःशुक्रस्यबुधशनीमित्रेचंद्रसूर्योशत्रुकुजगुरुसमौअथशनेःशुक्रबुधोमित्रेरविचंद्रभौमाद्विषोवैरिणः।

मित्राणिबुधणेःकुजेज्यशशिनःशुक्रार्कजौवैरिणौसौम्यश्चास्यसमोविधोर्बुधरवीमित्रेनचास्यद्विषत् शेषाश्चास्यसमाः
कुजस्यरुद्रश्चंद्रेज्यसूर्योबुधःशत्रुःशुक्रशनीसमोचशशभृत्सूनोःसिताहस्करो २७ मित्रेचास्यरिपुःशशीगुरुशनिस्माजाः
समागीष्पतेर्मित्राण्यर्ककुजेद्वोबुधसितोशत्रूसमःसूर्यजः मित्रेसौम्यशनीकवेःशशिरवीशत्रुकुजेज्योसमोमित्रेशुक्र
बुधेशनेःश शिरविष्माजाद्विषोऽन्यःसमः २८ रक्षोन्नरामरगणाःक्रमतोमघाहिवस्विंद्रमूलवरुणानलतक्षराधाःपूर्वा।
त्तरात्रयविधात्तयमेशभानिमैत्रादितींद्रहरियोस्ममरुल्लघूनि २९ निजनिजगणमध्येप्रीतिरत्युत्तमास्यादमरमनुज
योःसामध्यमासंप्रदिष्टा॥ ५५अन्वोऽगुरुःसमःअत्रगुणविवारःतत्रैकाधिपतिवैपरस्परमित्रत्वंपंचगुणाःसममित्रत्वंचत्वारःउभयसम

त्वत्रयोगुणाःमित्रवैरेगुणद्वयसमवैरेणकगुणःपरस्परवैरेगुणाभावः२७ २८ अथगणकूटवसंततिलकयाशालिन्यावाहरक्षोन्नरेति निजनिजेति
क्रमतोक्षोन्नरामरगणाःपादत्रयणोच्यन्तेतस्मिन्त्राशधाविशाखा मघादिरतुसूर्यतंनस्त्राणिरक्षोन्नरेःपूर्वात्रयमुत्तरात्रयंविधातारोहिणीयमां
भरणीदेशाद्देशात्तानिमानिनुरगणोमनुष्यगणःमैत्रमनुष्याअदितिःपुनर्वसुःइंद्रमृगःहरिःश्रवणःमौद्वरेवती मरुत्सामी लघूनिअश्विनीपुष्य
हस्ताःएतानिनवभान्यमरगणोदेवगणइति २९ निजेति स्वस्वगणेविद्यमानयोःस्त्रीपुरुषेनक्षत्रगणयोरत्युत्तमाप्रीतिःस्यात्अमरमनुजयोर्देवमनु

पुष्याःस्त्रीपुरुषयोः॥

६६

परस्परं प्रीतिर्मध्यमा स्यात् अरुमनुजयोगक्षसमनुष्ययोः स्त्रीपुरुषयोर्मृत्युरेव प्रदिष्टः प्रबलदुर्बलन्यायेन मनुष्यगणस्यैव नाशः शार्दीये रक्षोगणः पुमान् चेत्यात्कन्या भवति मानवी केपी च्छंति तद्दोहाहं व्यस्तं केपी हने च्छंति एतत्तुल्यन्यायाद्देवराक्षसयोरपि द्रष्टव्यम् अस्यापवादमाह गर्गः रक्षोगणो यदापुंसां कुमारी नृगणा भवेत् सङ्कटं खगप्रीतिर्यो निशुद्धं शुभं तदेति अत्रेयं गुणकल्पना नराक्षसोर्महद्वैरं तत्र गुणाभावः देवराक्षसोर्द्वैरं तत्र गुणाभावः देवमनुष्यत्वं चत्वारः गणैकत्वं षड्गणाः ५० अथ राशिकूटमनुषुभाह मृत्युरिति स्त्रीपुरुषयोः परस्परं षष्ठाष्टमराशित्वं सति मृत्युर्ज्ञेयः एवं वात्मजनघपंचमेष्यत्यानां हानिः एवं द्विर्दोशे निर्धनत्वं दारिद्र्यं स्यात् अन्यत्र तृतीयैकादेशचतुर्दशमिसमसप्तमे वा सति सौरव्यकृत्याणि पीडन स्यात् ३१ अथास्यदुष्टभकूटस्य परिहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह प्रोक्तेति स्त्रीपुरुषराश्याद्वैरैकाधिपत्ये सति एकस्वामिकत्वे सति प्रोक्ते दुष्टकूटे षडष्टकादावपि

अरुमनुजयोश्चेन्मृत्युरेव प्रदिष्टो रनुजविबुधयोः स्याद्वैरमेकांततोत्र ३० मृत्युः षडष्टके ज्ञेयोऽपत्यहानिर्नवात्मर्जे द्विर्दोशे निर्धनत्वं द्वयोरन्यत्र सौरव्यकृत ३१ प्रोक्ते दुष्टभकूटके परिणयस्त्वैकाधिपत्येषु भोथोराशीश्वरसौहृदेपि गदितोः

विवाहः शुभो गदितः यथा मेषवृश्चिकयोः तुलावृषभयोर्वा नवपंचमेत्वेकाधिपत्याभावः द्विर्दोशे मकरकुंभयोः ॥ नाड्यं सशुद्धिर्यदि ॥ अथ वाराशीश्वरयोराशिस्वामिनोः सौहृदे मंत्रेपियदि नाडी नसत्रयोः शुद्धिर्वैधौ न भवेत्तदापि दुष्टभकूटके विवाहः शुभः यथा षट्काष्टके मीनसिंहराश्यां नवपंचमेषधनुषोर्द्विर्दोशमीनमेषयोस्ति यादि तथा च वसिष्ठः द्विर्दोशे वा नवपंचमेवा षट्काष्टके राक्षसयोः पिता वा एकाधिपत्ये भवने शमैत्रे शुभाय पाणिग्रहणं विधेयमित्यादि अन्यच्च विषमात्कन्यकाराशेः षष्ठषष्ठाष्टकं सत् समात् षष्ठशुभं ज्ञेयं विपरीतं नशोभनं अन्येषु शप्योरिति अन्यैर्प्रीतिषडष्टकादिभ्योऽन्यराशौ राशिस्वामिनोः परस्परशत्रुत्वे वा सति अंशपयोस्तद्राशिनवांशस्वामिनोर्बलित्वसंखिते स्यात् वा शिखंचसंखिताचप्रथमा द्विवचनांतपदम् बलित्वं उच्चादिस्थानस्थितत्वेन सबलत्वं संखितापरस्परमैत्रीते उभे च द्रवतः ॥ ३ ॥ ३ ॥ रामः

अथनाडीकूटं स्वर्गधरयाह ज्येष्ठारौद्रेति ज्येष्ठारौद्रमार्द्रा अर्यमोत्तराफाल्गुनी अंभःपतिर्वरुणः शततारका एभ्योनसत्रेभ्यो युगयुगं द्वयं ज्येष्ठामूलं उत्तराह
 स्तः आर्द्रा पुनर्वसुः शततारापूर्वाभाद्रपदा द्वादशभमश्विनी च एतन्नसत्रनवकं परस्परमेकनाडीसुच्यते पुष्यमृगश्रिषाऽनुराधा भरणी धनिष्ठा पूर्वाषा
 ढापूर्वाफाल्गुनी उत्तराभाद्रपदा एतन्नसत्रनवकं मध्यनाडीसुच्यते अथवाप्यरिनव्यालविश्वोडुयुगयुगं वापुस्वाती तयुगद्वयं स्वाती विशाखा अग्निः कृ
 त्तिकारोहिणी व्यालः अश्लेषामघा विश्वोडुयुगं विश्वे उत्तराषाढा श्रवणश्च पौषमभरेवती एतन्नसत्रनवकं अपरात्तीयेकनाडीसुच्यते एतत्फलमा
 ह दंपत्योः स्त्रीपुंसयोः एकनाड्यापरिणयनमसत्तु दुष्टफलस्यात् मध्यनाड्या हिमिश्वयेन मृत्युद्वयोरपि स्यात् नारदेन तु विशेष उक्तः चतुस्त्रिंशद्द्व
 प्रिभोत्थायाः कन्यायाः क्रमशोश्चिभात् वन्दिभादिदुभान्नाडी त्रिंशत्तुः पंचपर्वसु गणयेत्संख्यया विकनाड्यां मृत्युर्न संशयः एकनाडी विषादश्च गुणैः सर्वै
 समन्वितः वर्जनीयः प्रयत्नेन दंपत्योर्निधनं यत इति असुमर्थस्य एतमाह गर्गः चतुष्पात्कन्यका क्रसंगणयद्दक्षिणादिकं त्रिभंसंख्योपसव्येन मि
 न्नपर्वशुभावह कन्यका भस्त्रिपाचत्स्याद्गणयेत्कृत्तिकादिकं चतुर्भिः पर्वभिस्तद्दूरभिजिमारकानितम कन्यकस्यै द्विपाचत्स्याद्गणयेत्तौम्यभादिकं ।
 पंचभिस्त्ववरोहेतुपंचमांगुलिबर्जिते आसन्नात्वेकनाडी स्यादासन्नमृतिरायिनी दूरस्थवैकनाडी स्याद्दूरस्थानिष्टकाशिणीति नाडीविचारे चंडेश्वरः एष्ट
 मध्येशुभसमन्वितभोगः क्रोडेवमितवितवियोगः मध्येरेवेभवति विवाहे उभयोर्मरणं च दतिवराहः अश्यादिनाडी वेधर्षे क्रमास्वष्टद्वितीयकं याम्या
 दितुर्यतुर्पंचकृत्तिकादिद्विषष्टकं अन्यच्च अर्केन्दुजसोणि तपूजजीवाः केतुः सितो सद्गुशशंकसौराः जन्मादिनाडी त्रितयेशुभाः स्युः शुभनेऽशुभं ।
 स्यात्शुभं शुभं च तद्यथा अर्कः १।१०।१९ बुधः २।११।२० मंगलः ३।१२।२१ बृहस्पतिः ४।१३।२२ केतुः ५।१४।२३ शुक्रः ६।१५।२४ राहुः ७।१६।२५
 चंद्रः ८।१७।२६ शनिः ९।१८।२७ शुभग्रहनाडी नक्षत्रेशुभकार्यकुर्यान्नाशुभग्रहनाडी नक्षत्रे इत्यर्थः चतुर्नाडी त्वहल्यायां पांचाले पंचनाडिक
 त्रिनाडी सर्वदेशेषु वर्जनीयाः प्रयत्नत इति मनुस्तु अहल्येतु चतुर्नाडीसयोगः कालमृत्युदः एषो मोन्यदेशेषु अपमृत्युफलप्रदः पंचनाडी समायोगः
 पांचाले कालदंडः इतरत्र समायोगो दुःखदा रिद्रोषकृत् त्रिनाड्या तु समायोगः सर्वानिष्टकारक इति ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

५१

आवश्यकत्वे गुरुः दोषापनुत्तयेनाड्यां मृत्युं जयजपादिकं विधाय ब्राह्मणांश्चैव तर्पयेत्कांचनादिना हिरण्यं पीतसिंहां च दद्यात्पूर्णादिकूटके गावो नवसं
हेमसर्वदोषापहारकमिति अन्यच्च षड्दशके मेमिषु न प्रदद्यात्कास्यं सरूपं नवपंचमेति वस्त्रप्रदेयं कनकं च शक्त्या द्विहो शोभा ह्यणतर्पणं चिति ३४ अ
थेद्वज्रया पूर्वमध्यापरभागयोगीनिभांसाह पीस्मेति पौष्माद्रेक्याः षड् भागानि जौत्सभिप्रायमेकवचनम् पूर्वादेयोगिनिज्ञेयानि आर्शीदिद्वादश
मध्यभागयोगिनिज्ञेयानि ज्येष्ठादीनि नव अपरभागयोगिनिज्ञेयानि फलमाह भर्ता प्रिय इति अयं भावः राज्ञामेतः पुरस्थस्त्री समागमे गणिकादिस्त
मागमेवापूर्वादेयुति नक्षत्रे सति स्त्रीणां भर्ता प्रियः मध्यभागयुजिभे परस्परं प्रीतिर्भवेत् परे परभागयुति मे स्त्रीणां प्रिया भवेदिति एवं धूर्वरयो
ज्येष्ठारौ द्वार्यमांभः पतिभयुगयुगं रास्त्रभंचैकनाडीपुष्ये दुत्वाष्टमित्रांतकवस्तुजलभं योनिभ्ये च मध्या वाय्यग्नि
व्यालविश्वोदुयुगयुगमथोपोस्मभंचापरस्याहं पत्नोरेकनाड्यां परिणयनमसन्मध्यनाड्यां हि सत्युः ३४ पौष्णशशाक्राद्
ससूर्यं नंदपूर्वाद्दमध्यापरभागयुग्मं भर्ता प्रियः प्राग्युजिभे स्त्रियास्यान्मध्ये द्वयोः प्रेमपरे प्रिया स्त्री ३५ अकचटतपयश
वर्गः स्वगेशमार्जारसिंहशरणासु सर्पारवुमृगावीनो निजपंचमवेरिणामष्टौ ३६ राशेयैके चिद्विन्नमृसं ह्येः स्यात्सिंहेः सत्रैके
नवसमागमे पिज्ञेयमिति रत्नमालाटी कांयामहो देवेनेक्तं भागमपि ३५ अथ प्राच्यसंमतं वर्गकूटभार्यमाह अकचटेति अव
र्गोचसंज्ञकः कुचुदुदुपुइति पंचवर्गः एकोयवर्गो न्यः शवर्गः एवमष्टौ वर्गः तत्र अवर्गः स्वगेशस्य गुरुइस्य कवर्गो मार्जारस्य चवर्गः सिंहस्य टवर्गः शरणात्
वर्गः सर्पस्य पवर्गः आरुवर्षकस्य यवर्गो मृगस्य शवर्गो वैभेषस्य अत्र निजात्त्वस्मात्पंचमवेरिणायेषां तैतथोक्तोः गुरुइसर्पयोः मार्जारस्य कयोः
सिंहमृगयोः श्वमेषयोः परस्परमहावेरमित्यर्थः स्त्रीषु सयोनैस्त्रभस्य वर्गं चित्दा अशरुभं यहात्वेकवर्गे तदा शुभं एतच्च स्वाभिसे वक्योरपि विचार्य
३६ इदानीं नक्षत्रराशेयैके विशेषशालिन्याह राशेयैके चिद्विन्नमृसं ह्येः स्यात् तदानीं दीपो गणानां च दोषे न स्या

५१

यथा शततारापूर्वाभाद्रपदापादत्रयं च तथैव नक्षत्रैको राशियुग्मो राशिद्वयचैव स्यात्तद्वापि प्रायुक्तो दोषो न स्यात् यथा पूर्वाभाद्रपदापादत्रयं चतुर्थ
 चरणञ्च अत्रापि विशेषमाह गर्गः एक राशी एव कृधिस्येयुं ताराप्रथमा भवेत् अतीव शोभना प्रोक्ता स्त्रीताश्चेत् शोभना अथैकराशिनक्षत्रैकोऽप्य
 वादमाह नक्षत्रैकोऽति वधूवरयोः राशैको नक्षत्रैको च यद्विचरणभेदस्तस्यपिशुभं स्यात् जन्मनक्षत्रानि प्रापमाह वसिष्ठः अज्ञातजन्मनां नृणां
 नामभेपरिकल्पना तेनैव चिंतयेत् सर्वे राशिकूटं द्विजन्मवत् जन्मभजन्मधिषेयमनामभेनामधिष्यतः व्यस्येनयदाधिर्जपस्योनिधनप्रदमिति।
 ३७ सेवकादिभस्यस्वाम्यादिभात् पूर्वत्वे विशेषवसंततिलकयोह सेव्याधर्मणतिस्पष्टार्थमूतयोक्तमूडा मरसग्रहे भाभिनी जन्मनक्षत्रद्वितीयपतिज
 नाडीदोषानो गुणानां च दोषानक्षत्रैकोपादभेदेशु मं स्यात् ३७ सेव्याधर्मण युवतीनगरादिभवेत्सर्वं हि भृत्येयनिभर्तु
 रादिसद्भात् ॥ २ ॥ सेवाविनाश धननाश न भर्तनाश ग्रामादिसौख्यहृतिदंक्रमशः प्रदिष्टं ३८ कुजशक्रसौम्यशशि
 सूर्यचंद्रजाः कविभौमेजविशनि सार्योगुरुः इहराशिषाः क्रियमृगास्यतौलिके दुभतो नवांशविधिरुच्यते बुधैः ३९ स
 मगृहमध्ये शशिरविहारा विषममध्ये रविशशिनोः सा ४० ॥ ५५ न्मभंनशुभं भर्तनाशाय कथितं ब्रह्मयामले प्रथमं सेव्यजन्मसंदिती।
 प्रंसेवकस्य च नसेवा सुस्थिरा तस्य जलबुद्धुदवस्त्रिये कृणुग्राहकं जन्मसं प्रथमं कृणुदस्य भात् द्वितीयं कृणुसंबंधो न कर्तव्यः कदाचन कदाचिद्बु
 धामेन क्रियते नैवलभ्यते पार्वती प्राणनाथेन प्रोक्तं डामरसग्रहे प्रायभप्रथमं यस्य द्वितीयं जन्मभं भवेत् न प्रात्यः सर्वथा यामोयतः प्राणार्थनाशद
 ति ३८ अथ राशिस्वामिनो मंजुभाषिण्याह कुजशक्रे तिस्येष्टार्थं क्रियमृगास्येति क्रियोमेषः मृगास्यं मकरः तौलिके रुहः इंदुमं कर्कः एभ्यो राशिये
 धेर्नवांशविधिरुच्यते मेषमेषादेव वषे मकरात् मिथुने तु लतः कर्कककादेव एवं सिंहेषात् एवं कन्यादिषु मकरादिभ्यः एवं मेव धनुरादिषु मेषादिभ्यः ए
 ३९ अथ होरां गायत्री छंदो भेदेन शशिवदनादनेनाह समगृहेति पंचदशभागमितैकैकाहोरात्ततः समराशिमध्ये प्रथमा चंद्रस्या द्वितीया सूर्यस्या विषम

राशिमध्यमथमारवराचंद्रस्यार्थः ४० ॥

मु०री०
विम्ब०
७२

अथत्रिंशंशद्रेक्षाणांश्ववसंततिलकयाह शक्रेति समराशिमध्येक्रमेणप्रथमतः पंचांशानांशुक्रःस्वामीततःशैलांशानांसप्तानांबुधःततोऽ
ष्टानांगुरुःततःपंचानांशनिःततःपंचानांभौमःविषमभेतुअस्मात्समराशिविपरीतज्ञेयमत्रयमःपंचानांभौमःततःपंचानांशनिःततोऽष्टानांजीवःत
तःसप्तानांबुधःततःपंचांशानांशुक्रःअयंत्रिंशंशकःसप्तद्रेक्षाणकाइतिअस्यप्रमाणदशांशःतत्रप्रथमदशांशःप्रथमोद्रेक्षाणःसप्रथमस्यस्वा
धीशस्यततोदशांशःविंशतिभागपर्यंतद्वितीयोद्रेक्षाणःसःस्वराशितःपंचमराशीश्वस्यततोविंशतिविभागानंतरदशांशास्तृतीयोद्रेक्षाणःसः
स्वराशेर्नवमार्थीश्वरस्ययथा मेषेप्रथमद्रेक्षाणोभौमस्यद्वितीयःसूर्यस्यतृतीयोशुक्र इति ४१ अथद्वादशांशपदुर्गोपसंहारचसफलंवसंतति
लकयाह स्याद्वादशांशइतिइह षडुर्गद्वादशांशःराशितःस्वराशेरेवसार्धभागद्वयात्मकोज्ञेयःमेषस्यमेषादिवषस्यचषादिइत्यर्थःगहहोरादकःनव

शक्रज्जजीवशनिभूतनयस्यब्राणाःशैलाष्टपंचविशिरवाःसमराशिमध्ये त्रिंशंशकोविषमभेविपरीतमस्माद्रेक्षा
णकाःप्रथमपंचनवाधिपानो ४१ स्याद्वादशांशइहाराशितएवगहहोराथदकनवमांशकसूर्यभागाःत्रिंशंशक
श्वषडिमेकथितास्तुवर्गाःसौम्यैःशुभंभवतिचाशुभंभवपापैः ४२ ॥ ५ ॥ मांशःद्वादशांशःत्रिंशंशःइमेषडुर्गैःकथिताःएतेवर्गाः

सौम्यग्रहाणांचेद्भवंतितदाशुभंयायानांचेदशुभंमिश्राश्चेदधिकवर्गसदृशफलंअत्रनारहादिभिरेकविंशतिर्महादोषाउक्ताःयथापंचांगशुद्धिरहि
तोदोषस्त्वाद्यःप्रकीर्तितःउदयास्तशुद्धिरहितोद्वितीयःसूर्यसंक्रमःतृतीयःयापषडुर्गोभृगुःषष्ठःकुजोष्टमःगंडावेकत्तरिरिष्फषुडंष्टदुश्चसंग्रहःदंपत्यारष्ट
मंलग्नराशिविषघटीतथादुर्मुहूर्त्तवारदोषःस्वार्जूरिकसमाधिभंग्रहणोसातभंक्रूरविद्वर्षक्रूरसंभुतंकुनवांशोमहापातोवेष्टतावेकविंशतिरितिअ
न्यैस्तुदशदोषाउक्ताःवेद्यश्चलताचंतेथाचपातःस्वार्जूरयोगदशयोगवक्रं पुनश्चजामित्रमुपग्रहाश्चवाणारव्यवजोदशचैवदोषाइतिअथप्रथमस्ता
लक्षणस्यपृथक्वक्तव्यत्वादोषनामानिभोक्तानितत्रपंचांगशुद्धिदुर्मुहूर्त्तवारदोषग्रहणोसातभंक्रूरदोषाअथैशुभाशुभप्रकरणेनिरूपिताएवति
पुनर्नैव्यतेदुर्मुहूर्त्तवारदोषयोःपुनरभिधानप्रयोजनंतत्रैववक्ष्यामःअनिरूप्यतेतत्रपापषडुर्गैर्व्यादोषःकुजशुक्रैसादिभिश्चतुर्भिःश्लोकैर्निरूप्यते ७२

७२

अथ गंडांतरोपशाईलविक्रीडितेनाह ज्येष्ठापौष्मेति गंडांतरनामसंधिविशेषः स चानेकविधः नक्षत्रतिथिलग्नसंधिः तथा योगकरणवर्षापनर्तुमासप
क्षदिनरात्रिमध्याह्नघातः सायंनिशीथसंधिश्चेति तत्र नक्षत्रतिथिलग्नसंधिर्गंडांतरसंज्ञा उच्यते ज्येष्ठापौष्मभरे वतीसार्पम माश्लेषाएते चार्धघटिकाद्वय
तथामूलाश्विनीमघानामा वौघटिकाद्वयंतद्वयस्य नक्षत्रस्य गंडांतरज्ञेयं यथारेवत्यश्विन्योराश्लेषाम घयेज्येष्ठा मूलयोरंतरालवर्तिघटी चतुष्टयं नक्ष
त्रगंडांतरमशुभदमित्यर्थः अथ लग्नगंडांतरककेति कर्कः अलिर्वाश्विकः अंडजोमीनः मीनोवैसारिणाडजद्वयमिधानात् एषालग्नानां अंततोर्धघ
टिका सप्तम्यर्थेन सिंहे अंतोर्धघटिका तथा सिंहमेषोप्रसिद्धे अश्वोधनुः एषालग्नानां आदिमतार्धघटिकालग्नगंडांतरं यथा कर्कसिंहयोर्मीनमेषयोर्वा
श्विकधनुषोः चांतरालवर्तिन्येकाघटिकालग्नगंडांतरं अशुभदमित्यर्थः पूर्णाति इति पूर्णः पंचमीदशमीपंचदश्यंस्तौ सामंते घटिकेर्का तथा नद्यः प्र
ज्येष्ठापौष्मभसार्पभांत्यघटिकाम्युग्मंचमूलाश्विनीपिच्यदौघटिकाद्वयं निगदितं तद्वयस्य गंडांतरकं कर्काल्यंडजभांततोर्ध
घटिका सिंहमेषादिगापूर्णाताह टिकात्मकं त्वशुभदं नरातिथेश्चादिभ ४३ लग्नात्पा पावृज्वनृज्व्ययार्थस्यो यदात
तिपक्षेपकादृश्यः तासामादिगतेकाघटिकातिथिगंडांतरनाम यथा पंचमीषष्ठ्योः पंचदशी प्रतिपदोः वातिथ्योरंतरालवर्तिघटीद्वयं तिथिगंडांतरं ॥
तनशुभमित्यर्थः एवं गंडांतरसंज्ञः संधिस्तु अथान्येपिसंधयोवसिष्ठेनेक्तः पक्षोदसंधिस्त्रिदिनचमाससंधिस्त्रिनाड्यः स्वलुसंधयोश्च नाड्यश्च तस्वस्ति
थिक्स्सयोगसंधिस्तदर्थं करणस्य संधिः पक्षांतपुत्रनाशः स्यान्मासांतं धनक्षयः वर्षांतवर्गनाशः स्मद्गृहणात्सर्वनाशनमिति आवश्यकत्वेतु नक्षत्रयोग
तिथिसंधिषुनाडिकैकातिथ्यष्टविंशतिपक्षैः सहितो भयत्र कर्कालिमीनतनुसंधिषुदिकपलानिवर्ज्योनिशेषविवरेषु च पंचपंचे विवासानासिद्धकेशवा
र्कवाक्यमनुसन्नव्यं गंडांतरपरिहारमाह वसिष्ठः गंडांतरोपमस्विलसुहृताभिजिदह्वयः हंतियद्वन्मृगव्याघ्रः पक्षिसंघमिवाखिलमिति ४३ अथ कर्मी
रोपमनुसुभाह लग्नात्पाविति यदापापग्रहो क्रज्वनृज्वल्लग्नद्वयार्थसाहादशस्यः पापग्रहो क्रजुर्मागीद्विती यस्यः पापोऽक्रजुर्वकीर्याचक्ष ॥ २५

४०-गी-
७३

कर्त्तरीनामदोषः स्यात् मृत्युदरिद्रशोकदा भवेत् कर्त्तरीकारकोग्रहीउभावपिवक्रिणौशीघ्रगौवातदाकर्त्तरीनेत्याह वसिष्ठः लग्नस्यष्टाग्रगयोः साध्वोः
साकर्त्तरीस्यादृजुचक्रगयोः तविवशीघ्रौयद्विक्रवारौनकर्त्तरीचेतिपितामहोक्तिरिति इयंकर्त्तरीचंद्रस्यापिद्रष्टव्याकश्यपः चंद्रस्यकर्त्तरी तद्वच्छुभदृष्टा
नदोषदेतिपरंतुलः नस्यचंद्रस्यवाक्रूरमध्यगतत्वदोषोस्त्येव कर्त्तरीतः स्वल्पफलः कन्यानाशकरत्वात् क्रूरग्रहमध्यगतेलग्नेचंद्रेयवाकरग्रह
णतेयमसदनाभिमुखंगमनंवेच्छंतिकन्यायाइतिवसिष्ठोक्तेः कर्त्तरीदोषापवादमग्रेपिसंयवस्यति ४४ अथसंग्रहदोषमनुष्टुमाह चंद्रेति सूर्ये
केचंद्रेदरिद्रस्यात् एवभौमादिषुमरणादिफले क्रमेणस्यादित्यर्थः पापद्वययोगेचंद्रस्यमृतिः स्यात् नारदादिभिर्बुधगुरुसाहिस्यफलमशुभमुक्तं अत्र
तुश्रीपतिवाक्यानुरोधात् वसिष्ठेनचके चिन्मतेशुभतोक्तेश्चशुभमुक्तं श्रीपतिः शुभंचदभोलिभृदीज्यविज्ञामिति वसिष्ठः दारिद्र्यरविणाकु
कर्त्तरीनामसाज्ञेयामृत्युदरिद्रशोकदा ४४ चंद्रेसूर्यादिसंयुक्तेदारिद्र्यमरणंशुभं सौख्यंसापत्यवैराग्यपापद्वययुतेषु
तिः ४५ जन्मलग्नभयोर्मृत्युराशौनेष्टः करग्रहः एकाधिपत्योराशीशेभैत्रेवानैवदोषकृत् ४६ मीनोक्षकर्कालिमृगा
स्त्रियोष्टमंलग्नयदानाष्टमगेहदोषकृत् ॥ ५५ जेनमरणंसीमेनस्युः प्रजादौर्भाग्यं गुरुणासितेनसहितेचंद्रेससापत्यकं प्रव्रज्यार्कसु
तेनसद्ग्रहयुजौ वांक्तिके चिच्छुभंघाघैर्मृत्युरसद्ग्रहेः शशियुतेर्दीर्घः प्रवासः शुभैरिति एतत्परिहारिनास्तेनोक्तः स्वक्षेत्रंगंस्वोच्चगेवामित्रक्षेत्रंगतेयदि।
युतिदोषायनभवेदपेयोः येयसुतदेति ४५ अथाष्टमलग्नदोषसापवादमनुष्टुमाह जन्मलग्नभयोरितिजन्मलग्नजन्मराशिसंज्ञं धिनीमृत्योराशौअष्टमराशौ
विवाहलग्नकरग्रहोनेष्टः अत्रजन्मलग्नेजन्मराशौविवाहः नारदः जन्मराशुद्यमेनैवजन्मलग्नोदयः शुभः तयोरुपचयस्थानयदिलग्नगतेशुभं अष्टम
लग्नापवादमाह एकेशेतिजन्मराशिजन्मलग्नयोरन्यतरस्यविवाहलग्नस्यस्वाम्येकेसतियथामेषवश्चिकयोः तथातयोराशीश्वरयोर्भैत्रेसतियथा
सिंहमीनयोः एतोदशोविषयअष्टमलग्नदोषोनस्यात् ४६ अथोत्तरार्धेक्तमेवार्थस्यष्टमुपजातिकयाह मीनोक्षेतिउक्षेवषः स्त्रीकन्याएतेराशयोयचष्टम

॥ १ ॥
॥ २ ॥
॥ ३ ॥
॥ ४ ॥
॥ ५ ॥
॥ ६ ॥
॥ ७ ॥
॥ ८ ॥
॥ ९ ॥
॥ १० ॥
॥ ११ ॥
॥ १२ ॥
॥ १३ ॥
॥ १४ ॥
॥ १५ ॥
॥ १६ ॥
॥ १७ ॥
॥ १८ ॥
॥ १९ ॥
॥ २० ॥
॥ २१ ॥
॥ २२ ॥
॥ २३ ॥
॥ २४ ॥
॥ २५ ॥
॥ २६ ॥
॥ २७ ॥
॥ २८ ॥
॥ २९ ॥
॥ ३० ॥
॥ ३१ ॥
॥ ३२ ॥
॥ ३३ ॥
॥ ३४ ॥
॥ ३५ ॥
॥ ३६ ॥
॥ ३७ ॥
॥ ३८ ॥
॥ ३९ ॥
॥ ४० ॥
॥ ४१ ॥
॥ ४२ ॥
॥ ४३ ॥
॥ ४४ ॥
॥ ४५ ॥
॥ ४६ ॥
॥ ४७ ॥
॥ ४८ ॥
॥ ४९ ॥
॥ ५० ॥
॥ ५१ ॥
॥ ५२ ॥
॥ ५३ ॥
॥ ५४ ॥
॥ ५५ ॥
॥ ५६ ॥
॥ ५७ ॥
॥ ५८ ॥
॥ ५९ ॥
॥ ६० ॥
॥ ६१ ॥
॥ ६२ ॥
॥ ६३ ॥
॥ ६४ ॥
॥ ६५ ॥
॥ ६६ ॥
॥ ६७ ॥
॥ ६८ ॥
॥ ६९ ॥
॥ ७० ॥
॥ ७१ ॥
॥ ७२ ॥
॥ ७३ ॥
॥ ७४ ॥
॥ ७५ ॥
॥ ७६ ॥
॥ ७७ ॥
॥ ७८ ॥
॥ ७९ ॥
॥ ८० ॥
॥ ८१ ॥
॥ ८२ ॥
॥ ८३ ॥
॥ ८४ ॥
॥ ८५ ॥
॥ ८६ ॥
॥ ८७ ॥
॥ ८८ ॥
॥ ८९ ॥
॥ ९० ॥
॥ ९१ ॥
॥ ९२ ॥
॥ ९३ ॥
॥ ९४ ॥
॥ ९५ ॥
॥ ९६ ॥
॥ ९७ ॥
॥ ९८ ॥
॥ ९९ ॥
॥ १०० ॥

सिंहाग्नीनइत्यादि कुतइत्याह अन्योन्येति परिहारंतरमाह गुरुः लग्नादष्टमशरीशः केंद्रगः शुभवीक्षितः यद्यथाष्टमलग्नोऽथदोषमाश्रय्यपोहति रंध्रेश
 श्वक्रमांशस्यस्तु गस्वसेत्रमित्रगः अष्टमस्थानदोषोहिविनस्यतिनसंशयइति ४७ अथान्यदपि विचिन्तय्यं दसाह मृतीति अष्टमभवननांशोयदि
 लग्नेस्यादथकाष्टमभवनस्वामी विलग्नेस्यात्तदाशुभकरोनस्यात् अथव्ययभवनंजन्मलग्नजन्मराशिभ्यां दशभवनम् अथवाव्ययभवनंशः अ
 थवास्वामीयदिलग्नेस्यात्तदाकलहकृत्स्यात् कश्यपः दंपत्योरष्टमेलनेराशौवापितदशके तदीशे बालग्न गतेतयोर्मृत्युर्नसंशयइति तथैवद्वाद
 शेलग्नेतदशेवातदीश्वरे विवाहलग्नगेनैरव्यनित्यस्यात्कलहोद्भयेरिति ४८ अथविषघटीदोषवंशस्थाम्याभिद्रवशायाचाह स्वराभेति मनो

अन्योन्यमित्रत्ववशेनसावधूर्भवेत्कृतायुर्गृहसौख्यभागिनी ४७ मृतिभवनंशोयदि च विलग्नेतदधिपतिर्वा नशुभकरः
 स्यात् व्ययभवनंवा भवति तदंशस्तदधिपतिर्वा कलहकरः स्यात् ४८ स्वराभेति ३० त्यादि ति वृद्धिपित्र्यभेस्ववेदतः ४० के
 रद ३२ श्वसार्पमेखबाणतो ५० श्वेधृतितो १८ र्यमां वुपे कृते २० भगत्ताष्टम विश्वजीवभे ४९ मनो १४ द्विद्वैवानिलसौम्यशा
 क्रभेकुपक्षितः २१ शैवकरेष्टि १६ तौजभे ॥

५५ रिति मूले इति रेवती पुनर्वसु कृत्तिकामघानक्षत्रेषु स्वराभतः त्रिंशत् घटिकोत्तरं कृताश्चतस्रो
 शुषुभिका विषनाडिका शुभकार्ये वर्ज्यास्तुरिति तृतीयश्लोकेनान्वयः एवं सर्वत्र व्याख्येयं केराहिण्यां अजभेपूर्वाभाद्रपदाया तदेव षष्टि घटिकात्मकेनक्षत्रे भा
 गीधुवकाउक्ताः न्यूनाधिकत्वे स्पष्टीकरणमाह अथोइति विषनाडिकाधुवाः स्वराभतइत्येवमाहयः दृष्टमक्षत्रभोगेन निघ्नाः स्वतर्काः षष्टिभाजिताः
 सबः विषनाडिकाः अपिभभोगेन निघ्नाः षष्ट्याभाज्यालब्धाः स्पष्टमवेयुस्त्वर्थः परिहारमाह गुरुः चंद्रो विषघटीदोषं हंति केंद्रत्रिकोणगः लग्नं विनाश
 भेदं च केंद्रे बालग्नपस्तथेति विषनाड्युसितं दोषं हंति सौम्यस्यः शशी मित्रदोषः थवास्वीयवर्गस्थे लग्नपोषिवेति दैवत्तमनोहरेति थिचारविषघटीक
 उक्ताः तिथीषु नागादिगिरीषु वारिधिर्गजादिदिक्यावकदिग्बिभास्कराः मुनीभसंख्यः अथमातिथेः क्रमासरं विप्रस्यात् ॥ ६॥

मुन्दी-
वि-
५५

षटिकाचतुष्टयं १५।५।८।७।७।५।४।८।७।९।३।१०।१२।७।८। न स्याद्द्वयं द्वादशदिकचशैलावाणाश्चतत्वनियथाक्रमेण सूर्यादिवारेषु परं त्रतस्रो
 नाम्नेषु विषं स्यात्त्वलुवर्जनीयं २०।२।१२।१०।७।५।२।५।५१ अथ दुर्मुहूर्तदोषविवक्षुरादौ दिवामुहूर्तान्मालिनीच्छद्दसाह गिरिशेति अथ बाणचंद्रावित्यु
 क्तैर्मुहूर्तस्य पार्थक्येन लक्षणोक्तं इन्द्रानलोद्द्राग्नी एते वासरेषु च दशमुहूर्तौः स्युः ५२ रात्रिमुहूर्तानुषुभं हे शिवेति प्रथममुहूर्तस्वामी शिव एव।
 ततो जयादादशे भेषाः नक्षत्रस्वामिनो मुहूर्तेशाः स्युः यथा अजपादः अहिर्बुध्न्यः पूषा अश्विनो यमः अग्निः ब्रह्मासाम इत्यष्टौ ततो देशमुहूर्तौ दिति जी
 युगाश्चितो २४ बुध्न्यभतो ययास्य भेखचंद्रतो १० मित्रभवासवः श्रुतो ५० मूलेंगवाणात् ५६ विषनाडिकाः कृतावर्ज्याः शुभेषो वि
 षनाडिका ध्रुवाः निष्ठाभभोगेन स्वतर्क ६० भाजिताः स्फुटा भवेयुर्विषनाडिका स्वथा ५९ गिरिश भुजग मित्राः पित्र्यवसं
 बुविश्वेभिजिदथ च विधाता प्रोद्द्रानलोच निर्गतिरुदकनाथोप्यर्थमाथो भगः स्युः क्रमशद्दहमुहूर्तौ वासरे बाणचं
 द्राः ५२ शिवो जयादादशे स्युर्भेषा अदिति जीवको विस्वर्कत्वाष्ट मरुतो मुहूर्तौ निशिकीर्त्तिताः ५३ रवावर्यमात्र ह्यरस
 श्रसोमिकुजेव हि पित्रे बुध्ने च अभिजित्स्यात् गुरो तो यरस्याभोगे प्रह्यपित्र्ये शनावीशसार्थो मुहूर्तौ निषिद्धाः ५४ निर्वेधैः शशि
 करमूलमैत्र्यपितृब्राह्मणोत्तरपर्वणैः शुभो विवाहः रिक्तामारहिततियो शुभे हि वैश्वप्रार्थ्याग्निः श्रुतिविधिभागतो भिजित्स्यात्
 वो गुरुः विस्वर्कत्वाष्टः मरुतः प्रसिद्धाः एते सर्वे निशि मुहूर्तौः प्रकीर्त्तिताः अहः पंचदशो भागो मुहूर्तस्य तथा तिथीति कश्यपोक्तः ५३ अथ दुर्मुहूर्तौ ५५
 तान्भुजगप्रयात्वाह रवावर्यमिति रवौ अयमा मुहूर्तौ निषिद्धः एव सोमि ब्रह्मरसः इदं कत्वं ब्रह्मरसस्याभिकौ मुहूर्तौ निषिद्धौ अन्यत्स्य ५४ अथ वेधं वि
 वक्षुर्विहितनक्षत्रादिकमभिजिन्मानं च प्रहर्षिण्याह निर्वेधैरिति वेधरहिते मृगादि नक्षत्रैः विवाहः शुभः रिक्तेति रिक्तामा ४।९।१४।३० आभिर्व
 र्जिततिथिषु शुभे हि शुभग्रहवारे विवाहः शुभः अभिजित् लक्षणमाह अथ वैश्वेति वैश्व मुनराषाढातस्य प्रार्थ्याशश्चतुर्थचरणः श्रुतेः श्रवणस्य

विधिभागः पंचदशो विहितः श्रुतिविधिः

अथवेधदोषंपंचशलाकाचक्रोऽस्मिन्नेपेसंस्पृशार्दूलविक्रीडितेनाह वेधोन्योन्यमिति विरिंच्यभिजितोः रोहिण्यभिजितोर्ग्रहवोवेधोऽन्यान्यपरस्परं भ
 वेत् रोहिणीस्थेग्रहेऽभिजितिरोहिणीविद्धा एव सर्वत्र व्याख्येयं चरणवेधमाह खेटइति तत्र तस्मिन्क्षणे विद्यमाने ग्रहे सति यदि चतुर्थपादे स्तितदापरनेक्ष
 त्रस्य प्रथमपादस्य वेधः यदि तृतीयपादे तदा द्वितीयचरणस्य वेधः एवं यदा द्वितीयपादे तदा तृतीयपादस्य वेधः यदि प्रथमपादे तदा चतुर्थपादस्य वेध इत्यर्थः
 अयं चरणवेधः सौम्यग्रहपर एव नारदः पादमेव शभे विद्धमशभे नैव कृत्स्न इति क्रूरविद्वंसुतं धिस्म्यं क्रूरक्रांतं च कृत्स्नं भंगिहेममयं हर्म्यं भूताक्रांतमि
 वस्य जेदिति श्रीपतिः वधूप्रवेशने दाने वरणे पाणिपीडने वेधः पंचशलाकाख्योऽन्यत्र सप्तशलाकक इति ज्योतिर्निर्वंधेर्गर्गः मघायां प्रथमे पादे मूलस्य

वेधोन्योन्यमसौ विरिंच्यभिजितोर्याम्यानु राधर्षयोर्विश्वेन्द्रोर्हरिपित्रयोर्ग्रहकृतो हस्तोत्तराभाद्रयोः स्वाती चारुणयोर्भवेत्त्रिक्र
 तिभादिसोस्तथोफांत्ययोः खेटे तत्र गते तुरीयचरणयोर्चातृतीयद्वयोः ५६ शाक्रे ज्येष्ठतमानिले जलशिवे यौस्मार्यमर्से वसुदीशे
 वैश्वरूपांशुभे हयभंगे सर्पातुराधे मित्यः हस्तापांतिमभे विधातु विधिभे मूलादितीत्वाष्टभाजां ग्रीयाम्यमधे कशानुहरिभे विद्धे
 कुभद्रे रिवले ५७ क्रूराणि क्रूरविद्वानि क्रूरमुक्तादिकानि च ॥ ॥ प्रथमे तथा रेवत्याश्च चतुर्थे शिवाहः प्राणनाशनवृत्तितद्वृण्डांतरं जै

यम् ५६ अथ विवाहादन्यत्र यज्ञोपवीतादौ कैश्चिद्दिवाहेपिसप्तशलाकाचक्रवेधो वैर्ज्य उक्तस्तदर्थे चक्रन्यासं विनैव सप्तशलाकावेधं शार्दूलविक्री
 डितेनाह शाक्रे ज्येष्ठे इति कुभद्रे रिवके सप्तशलाकाचक्रे शाक्रे ज्येष्ठे षष्ठापुष्ये नक्षत्रे मित्यः परस्परं क्रूरपिष्ठितत्वे विद्धे ज्येष्ठ एव जलशिवे पूर्वाषाढाद्री इत्या
 दिव्याख्येयं दीपिकायां यस्याः शशी सप्तशलाकाचक्रे पापैरपापैरथवा विवाहे उदाहवस्त्रेण कसंवेतां गीशमशानभूमिरुदती प्रयातीति ५७ अथ क्रू
 राक्रांतादिशेषसापवादमनुष्टुभाह क्रूराणि क्रूरग्रहे विद्वानितथा क्रूरैर्मुक्तानि सक्तानि आदिशब्दात् क्रूरयुतानि क्रूरगत व्यानिचकारान्निविधोसातद
 पितानि च वस्तुचिन्तानि यदि चंद्रेण मुक्तासुक्तानि तदा शक्राणि शक्रभक्तार्हाणि विवाहादौ योम्यानि बुधैः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

मु०टी०

वि०प्र०
७५

अथ क्रांति सप्तम्यापरपर्यायं महापातदोषं शान्तिन्याह पंचास्येति पंचास्याजौ सिंहमेवौ अन्ये प्रसिद्धाः एषु सशेषु पाठक्रमेण व्युत्क्रमेण च स्थितौ चंद्रभावोः क्रान्तिसाम्यनिरुक्तं तन्मंगलेषु नो रुभं स्यात् अनेन क्रान्तिसाम्यं संभवमात्रं सूचितं तदानयनसूर्यसिद्धांताद्गामविनाद्वाहास्य संज्ञेयं ६१ अथ स्वार्ज्वरदोषं सूचो धर्मिद्रवज्याह व्याघातेति अंशो वैधृतिः यस्मिन्दिने व्याघातादिके विरुद्धे दुष्टे चोसति अर्कादर्शनसत्राच्छरीचंद्रोऽभिजित्तमेतो विषमे विषमसंख्याकेन सत्रे स्यात्तदा स्वार्ज्वराख्यो दोषः स्यात् यदा समे स्यात्तदा न दोष इत्यर्थः एकगर्गलो दृष्टिपातश्चाभिजिद्रहिता निवैइतिकश्यपेनात्राभिजिद्रणाना निषिद्धा केशवार्कत्रिविक्रमादिभिरंगीकृतेति उभयवचनप्राणाप्याद्विकल्पः ६२ ॥ ६२ ॥ ६२ ॥

रामः
७५

अथिपग्रहदोषमुपेन्द्रवज्रपाह शरदिति सूर्यभतःसूर्याक्रांतनक्षत्रादजताराः चंद्रनक्षत्राणिपंचाष्टदशचतुर्दशसैकोनविंशतिः पंचदशाष्टादशैकविंशति
 हीविंशतित्रयोविंशतिचतुर्विंशतिपंचविंशतिसंख्याकाः श्रेत्सुस्तहाउपग्रहोपनामकादोषाःस्युःप्ररुतिरिक्विंशतिः एषांदेशभेदेनपरिहारमाह शरुभानि
 तिकुरुदेशेवाल्हिकदेशेशरुभाम ६३ अथप्रसंगात्पातोपग्रहलतास्वपवाहगर्धयामचानुष्टुभाह पातेति पातश्चडीशचंडायुधारेव्यादोषःउपग्रहोः प्रागुक्तः लता
 शरादुर्णैन्दुसितेयादिनालतातत्रस्वदपत्सनःग्रहचरणतुल्यःनक्षत्रचरणेनेष्टः अयमर्थःउपग्रहेषतेरविर्यस्मिन् चरणेस्थातत्संख्याएवतस्यचरणोवर्ज्येना
 न्यः लतायातुलताकारेग्रहोयत्रचरणेस्यात् समसंख्यएवचरणलक्षितनक्षत्रस्यवर्ज्येनान्यःउक्तचउपग्रहेषुलतायातथाचंडायुधाह्वयेग्रहोस्ति
 यत्प्रमाणंशेविद्दंशेस्तस्वमाप्यकइतिअयंपरिहारः रवार्जुरिकेपिदृष्टव्यःसूर्यायस्मिन्पादे भक्तसमसंख्यएवचरणेकरेखावस्थितचंद्रनक्षत्रस्य

शराष्टदिकशक्रनगातिधृत्पस्तिथिर्धृतिश्चक्रतेश्चपंचउपग्रहाःसूर्यभतो जताराशरुभानदेशेकुरुवाल्हिकानां ६३ पातो
 पग्रहलतासनेष्टोभिःस्वेदयत्समः वारस्त्रिमोऽष्टभिस्तष्टःसैकस्यार्धयामुकः ६४ शक्रार्कदिग्वक्तरसाब्जश्चिनःकु

बर्ज्यइतिरवार्जुरिकसमाधिमममित्युक्तत्वात् वारइति दृष्टोवारस्त्रिमः अष्टभिस्तष्टःशेपितोयोंकःसैकःसोर्धयामोदोषःस्यात् ॥ लिकारवेः ॥ २
 कश्यपःशैलाक्षश्रुतयः७।५।४सूर्यचंद्रेषदुर्पर्वताः ६।४।७ भौमेवाणाग्निनेत्राणि ५।३।२ सौम्येवेदाशिवायवः ४।२।५ युरुवारेग्निचंद्रमाः ३।१।८
 शुक्रेनेत्राद्रिवन्द्यः २।७।३ शनौचंद्रेभतकीः १।८। ६स्युःकुलिकोयमंपटकःअर्धप्रहरसंज्ञास्तान्गलेषुविवर्जयेत्निधनंप्रहरार्थेतुनिःसत्वयम
 पटकैकुलिकंसर्वनाशः स्यादात्रावेनेनेषेष्टइति ६४ अथकुलिकमनुष्टुभाह शक्रेति रविमारभ्यसर्ववारेषुक्रमादुक्तसंख्यास्तिथ्यंशामुहूर्त्तीकुलि
 काःस्युःयथादिनेरवौ१४चंद्रे१२भौमे१० बुधे८गुरौ६शुक्रे४शनौ२ रात्रावेतेविरेकाः कार्याः यथारवौ१३चंद्रे११भौमे९बुधे७गुः५शुः३शः१शनौतुअंत्योपि
 रात्रेःपंचदशोपिमुहूर्त्तः कुलिकः एतेनिदिताः एतेषामर्धयामादिदोषाणांपुनर्निरूपणंविवाहेअवश्यवर्ज्यत्वा र्थंशीघ्रोपस्थित्यर्थं चतुर्दशैकविंशति

सुन्दी०
शिव०
७६

वारेशेसबलेचापिबलाढ्ये लग्नेगेशुभेकुलिकोदयदोषस्तुविनश्यतिनसंशयः वारापीशोबलोपेतेविधौवाबलसंयुते अर्धप्रहरसंभूतोदोषानैवात्रवि
यते शुभेकेन्द्रगतेचंद्रेशभांशेवाशुभेक्षिते लग्नेगेशुबलेचापिकुलिकस्तुविधीयते अर्द्धप्रहरपूर्वार्धमध्यंतुयमघंठजे कुलिकोत्पाराशुभमाचरेत्तद्
ति ६५ अथदग्धातिथ्याख्यदोषमिद्रवज्जयाह चापांशेति तत्तद्राशिद्वयस्थितेपतंभेसूर्येद्वितीयाप्रसुरवाउभयपक्षसाधारणासमासख्याकास्तिथ्योद
ग्धाःस्यः यथा धनुर्मीनगतेसूर्येद्वितीयादग्धावृषकुंभगेकेचतुर्थीकर्कमेषगेषठी कन्यामिथुनगेषमीसिंहवृश्चिकगेदशमीतुलामकरगेकेद्वादशी
दग्धाइत्यर्थः मासदग्धाश्चतिथयोमध्येदेशवर्जिताइतिपरिहारः ६६ अथजामित्रदोषंभ्रमरविलसितेनाह लग्नादिति विवाहलग्नाच्चंद्राद्वास्तमभव
रात्रौनिरेकास्तिथ्यंशाःशनौचांस्योपनिंदिताः ६५ चापांशगेभोघटगेपतंगेकर्काजगेस्त्रीमिथुनेस्थितेच सिंहालिगेनक्र
धंटेसमाःस्युस्तिथ्याद्वितीयाप्रसुरवाश्चदग्धाः ६६ लग्नाच्चंद्रान्मदनभवनगेरेवटेनस्यादिहपरिणयनं किंवावाणांशुग
मितलवगेजामित्रस्यार्धभकरमिदं ६७ एकार्गलोपग्रहंपातलताजामित्रकर्त्तुर्युद्धयास्तदोषाः नश्यतिचंद्रार्कव
लोपपन्नेलग्नेयथार्काभ्युदयेतुदोषा ६८ उपग्रहर्क्षकुरुवाल्हिकेषुकलिंगवंगेषुचपातितंभं ॥ ५५ नगतेग्रहेपरिणयनंनस्या
त् अस्यापवादः किंवेति ग्रहाधिष्ठितनवांशमारभ्यवाणांशुग ५५ मितलवगेपंचपंचांशमितनवांशगे चंद्रलग्नेवाजामित्रसूक्ष्मस्यात् यथा मेवेपंचम
नवांशेभौमोस्तितास्मानुलायांपंचमनवांशस्थश्चंद्रोनिषिद्धोऽन्येऽनवांशाः शुभाः एवंविधंसूक्ष्मजामित्रमिदमशुभकरस्यात् अस्यापवादोव्य
वहारोच्ये स्वोच्चेथवास्वभवनेस्फुरदंशुजालः सौम्यालयेहितगृहेशुभवर्गगोवाजामित्रकारिपरिसंचितदोषराशिंहत्वाददातिबहुशःसुखमेवचंद्र
व्रिति ६७ अथेकार्गलादिदोषाणांपवादंसाक्षाद्सिद्धवचनमेवेद्रवज्जयाह एकार्गलेति चंद्रार्कबलोपपन्नेस्वोच्चेमित्रादिराशिस्थितत्वरूपेविद्वि
स्थितत्वरूपेचसतिेकार्गलादयोदोषानश्यंतियथार्काभ्युदयेदोषारात्रिर्नश्यति ६८ अथकेषांचिद्दोषाणांदेशविशेषणपरिहारमुपजात्याहउपग्रह

७६

स्पष्टार्थं अन्यच्च लतामालवकेदेशे पातः कौसलके तथा एकार्गलंतुका श्मरिवेधं सर्वत्र वर्जयेत् यतदोषो भवेद्दौडे जाभिन्नस्य च यामुने वेधो षस्तु वि
 ध्याख्यदेशे नान्येषु केचनेति ६९ अथ दशयोगदोषमुपजात्याह शशांकेति चेद्यदि चंद्रसूर्यनक्षत्रयोर्युते र्योगात् भैः सप्तविंशतिभिर्भक्ताद्यः शेषस्तस्मिन्
 शस्यैकचतुः षट्दशैकादशपंचदशाष्टादशैकोनविंशतिविंशतिसंख्याके सति एतेकाः दशयोगसंभवा भवन्ति शिशानां दशानामकानामभिहितत्वाद्
 शयोगइत्यन्यथासंज्ञा ७० अथ दशयोगफलं तदपवादं च शार्दूल विक्रीडितेनाह वाताभ्रेति श्लेषेषेवातदोषः स्यात् एकशेषेऽभ्रात् चतुःशेषेऽग्नेः षट्
 शेषे महीपात् दशशेषे चोरात् एकदशसू मरणम् पंचदशसू रुक् अष्टादशसू वज्रम् एकोनविंशेषुदाहः कलिः सकटक इत्यर्थः विंशतिशेषे सतिः द्रव्यना
 शः अथापवादः योगाक इति खंभूपमादिरूपे योगाके समे युग्मसंख्याके सति दलिते धं अर्धाकते मनुभिश्चतुर्दशभिर्युक्ते योः फः स्यात् तदास्त्रादश्विनीतोभ

सौराष्ट्रशाल्वेषु चलत्तितं भंस्वेत्तु विद्धं किं लसर्वदेशे ६९ शशांकसूर्यस्य युते र्भशेषे खंभुयुगां गानिर्देशातिथ्यः नागेंदवेंके दु
 मितानखाश्चेद्भवति चैते वशयोगसंज्ञाः ७० वासाभ्राग्निमहीपचौरमरणं रुक्वज्रवादसतिर्योगाके दलिते समे मनुयुतेऽ
 थौजेतुसैके धिते ॥ ॥ नक्षत्रं स्यात् अथौजेतुसैके धिते योगांके ओजे विषमैसैके अर्धिते अश्विनीतः भंनक्षत्रं स्यात् यथा समांकाः दश। अर्धिताः पं

मनु १४ सुतः १९ मूलं नक्षत्रं जातं ओजांके यथा विषमंके १५ योगः सैकः १६ अर्धितं पुष्यनक्षत्रं जातं अथानंतरं मनुभिः संमिताश्चतुर्दशरेखास्तिथ
 कृ कमात्मलिखे ततः अनेन प्रकारेण यंनक्षत्रमागतं तत आरभ्य साभिजिन्नक्षत्रवृंदं अस्मिंश्चक्रे लेख्यतत्र नक्षत्रे ग्रहाः स्थाप्याः दिननक्षत्रे चंद्रः स्था
 प्यः तत एकरेखास्थयोः ग्रहचंद्रयोः परस्परालोकनरूपे विधो भक्तु भदः उक्तं च ज्योतिः सारसागरे तिथ्यंगवेदे कदिगूनविंशत्संख्यभवाद्यदशविंश
 संख्याः इष्टेऽनुनासूर्ययुतोऽनुनाचयोगादमीचेदशयोगदोषाः मरुन्मेघाग्निभृपालचौरमृत्युरुजोशनिः कलिहानिर्देशदोषाः स्याज्यासुः सर्वथाब
 धैः योगांके विषमैसैके समे सवसुलोचने दलीकृताश्विनीपूर्वदशयोगमुदाहृतम् दशयोगमहाचक्रप्रमदाद्यदिविध्यते ॥ ६९ ॥ ६ ॥

सु.टी.
वि.प्र.
७७

ऋतैः सौम्यग्रहैर्वापिदंपस्योरेकनाशनमिति दशयोगापवादंतरमाह भरद्वाजः गुरौलग्नाधिपेशुके सवीर्ये लग्नकेन्द्रगेः दशदोषाविनश्यंति यथाग्नौत्
लरशयः व्यासः गुरुणा भृगुणा वापि संयुते दृष्टमेव च दशयोगसमायुक्तमपिल ग्नंशुभावहम् ७१ अथपंचकारव्यबाणदोषशालिन्याह लग्नेने
ति शुकपक्षादिकागतास्तिथयोवर्तमानलग्नेनाढ्याः युक्ताः अंकैर्नवभिस्तथाः शेषे भागसंख्ये अष्टसंख्ये सैगाख्याबाणः एवं हि संख्ये शेषे वद्व्या
ख्यः चतुः संख्ये राजाख्यः षट्संख्ये चौराख्यः एकसंख्ये मृत्युसंज्ञो वाणश्चने बाणाः दक्षिणात्येषु महाराष्ट्रेषु प्रसिद्धाः ७२ अथव्यासमतेन बाणां सोपवा
देमालिन्याह रसगुणेति रसगुणशशिनागाध्याभिगद्यवासासंक्रांतियानाशकमिति श्रैतिकमेधारयः सूर्यमुक्ताशनामितिः संख्यापंचधास्थाप्याक

भंदास्तादथसंमितास्तु मनुभीरेखाः क्रमात्संलिखेद्देशोस्मिन्ग्रहचंद्रयोर्नशुभदः स्यादेकरेखास्थयोः ७१ लग्नेना
ढ्यायाततिथ्यांकतथाः शेषेनागद्यब्धितर्केदुसंख्ये रोगोवद्द्वाराजचौरौ चमृत्युर्बाणश्चायं दक्षिणात्येषु प्रसिद्धः ७२
सगुणशशिनागाध्यात्संक्रांतियानाशकमिति रथतथां कैर्यदापंचशेषाः रुग्नलक्ष्मणमृत्युसंज्ञश्च बाणानवह
तशरशेषे शेषकेकेयसशल्यः ७३ रात्रौ चौररुजौ दिवानरपतिर्वह्निः सदासंध्ययोर्मृत्युश्चाथशनौ च पाचिदिमृतिर्भौमे ग्नि

लादिकमुपेक्ष्यक्रमेण षट्त्रिंशत्काष्टचतुर्भिराढ्यासंयोज्यांकेर्नवभिस्तथासति यदापंचशेषायस्मिन्स्थले पंचशिष्यंते तक्रमेण चौरौ रवौ ॥
रुगादिवाणो ज्ञेयः यथा आदौ पंचशेषे रोगबाणः द्वितीयपंचशेषेः ग्निबाणः तृतीये राजबाणः चतुर्थे चौरबाणः पंचमे मृत्युबाणः तस्मात्तद्वयं भवतीत्य
र्थः अपंबाणः शल्यरहितः तेन स्वल्पदोषः तदपवादधृतः सराल्यो बाण उच्यते न वेति यानि प्रागामता निशेषाणि तेषामेकेन वदते पश्चाच्छेषे सति सश
ल्पसहितो बाणः स्यात् पंचव्यतिरिक्तशेषशल्यरहितो दुष्ट इत्यर्थः अन्येस्तु तिथिचारमलग्नांकारसाग्न्यज्ञाष्टवेद्युक्तं न दत्तपंचशेषेरुक्त्वद्विरा
दचौरमृत्युकृदिति ७३ अथसमयभेदेन चारभेदेन कर्मभेदेन च त्रिविधं बाणपरिहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह रात्रौ चौरौ चौरौ रवौ रवौ रवौ रवौ

दिवानरपतिः राजबाणस्थायः ॥

वह्निबाणः सदादिवात्रौ साज्यः संध्ययोः सायंप्रातः संध्ययोः मृत्युबाणस्त्याज्यः ज्योतिः प्रकाशे रोगं चौरं त्यजेद्वात्रौ दिवा राजन्यपंचकं संध्ययोर्मृत्युदं त्या
 ज्यं सर्वदा वह्निपंचकमिति अथ वासरमेहेन परिहारः अथेति शनिवारे नृपबाणः विदिबुधवारे मृतिबाणः भीमिग्निचौरे वाणौ रवौ रोगबाणस्त्याज्यः उक्तं च ।
 रवौ रोगं कुजे वह्निं शनौ च नृपपंचकं वर्ज्यं पुनः कुजे चौरं बुधवारे च मृत्युदम् अथ कार्यमेहेन परिहारः अथेति क्रमत एषु शत भक्तर्मसू एते वाणाः वर्ज्याः य
 था व्रते यज्ञोपवीते रूक् गृहस्याच्छादनेऽग्निः नृपसेवायां राजबाणः यनिचौरः पाणिग्रहे मृतिबाणो वर्ज्यः उक्तं च नृपाख्ये नृपसेवायां गृहगोपेऽग्नि
 पंचकमूयाने चौरं व्रते रोगं त्यजेन्मृत्युं करग्रह इति ७४ अथ ग्रहदृष्टिमुपजातिकयाद् व्याशमिति ये खेदः यस्मिन् स्थानस्थिताः तस्मात् कथ्यमानानि
 स्थानानि चरणाभिरुद्ध्या पश्यन्ति तद्यथा व्याशवती यद्दशमं च एकचरणदृष्ट्या पश्यन्ति अनेन तत्तद्गोडूवफलचरणाभिरुद्धौ वभवती तिस्रश्चितं मंद इति मं

रोगो व्रतमेहगोपचपसेवायानपाणिग्रहे वर्ज्याश्च क्रमतो बुधैरुगं नलक्ष्म्यपारचौरामृतिः ७४ व्याशं त्रिकोणं चतुरस्र
 मस्तं पश्यन्ति खेदाश्चरणाभिरुद्ध्या मंदो गुरुर्भूमिसूतः परे च क्रमेण संपूर्णदृशो भवन्ति ७५ यद्दालग्नं शिशो लवमथ
 तनुं पश्यन्ति युतो भवेद्द्वयं वोढुः शुभफलमनल्पं रचयति ॥

७५ शनैश्चरः स्वस्थानात् व्याशं संपूर्णदृक् चतुश्चरणदृष्टिः एवंगुरुस्त्रि
 कोणे पूर्वदृक् भूमिसूतश्चतुरस्रे पूर्णदृक् परेऽर्कचंद्रबुधशक्राः सप्तमे पूर्णदृशः ७५ अथोदयास्तशुद्धिः शिखरिणी भुजंगप्रयाताभ्यामाह यद्दालग्नं शिश
 इति लवशोलवभितिलनेन शः लग्नांशस्तस्य शः स्वामी लग्ननवांशस्वामी लवनवांशं पश्यति वाऽथवानवांशे न सह युतो भवेत्तदा वोढुर्वरस्यानल्पं शुभफ
 लं रचयति यथा मेषलग्ने मिथुनांशस्तदीशो बुधस्तुलायां मिथुनं पश्यति तत्र तिष्ठति वा अयमुदयांशशुद्धेः प्रथमप्रकारः तद्भावे तु लग्नांशे शस्तुं लग्न
 पश्यति लग्ने न सह युतो भवेत्तदा पिवोढुः शुभफलमनल्पं स्यात् यथा मेषलग्ने श्वमिथुननवांशः स्वामी बुधो मकरे नवांशं पश्यति किंतु लग्नं पश्य
 ति अथ मेष एव तिष्ठति अयमुदयशुद्धेर्द्वितीयः प्रकारः लवचूनस्वामी लवान्नवांशात् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

मु०टी०
वि०प्र०
७८

दूनं सप्तमनवांशः तत्सामी लवमदनभंलवान्मदनभंसप्तमनवांशं पश्यति तेन सह युतो भवेत् तदावध्वाः अनस्यंबहुशुभं रचयति यथा मिथुननवांशा
लक्ष्मणमोधनुरंशः ॥ तरीशोगुरुमैवेधनुः पश्यति तत्र तिष्ठति वा अयमस्तशुद्धेः प्रथमप्रकारः तदाभेतुलवचूनस्वामी लग्नान्मदनंसप्तमं
भवनं पश्यति युतो वा सप्तमभवने तदावध्वाः शुभं यथा गुरुः कर्केस्वनवांशं न पश्यति किंतु सप्तमभवनं तुलां पश्यति अथवा तुलायामेवास्ति तदावध्वाः शु
भं अयमस्तशुद्धेर्द्वितीयः प्रकारः इतरथेति यदा लग्नांशे शोलवंतनुवानुपश्यति तत्र युतो वा न स्यात् तदा वरस्याशुभं एवं लवचूनस्वामी नवांशं सप्तमं वा न प
श्यति तत्र युतो वा न स्यात् तदा कन्याया अशुभं कश्यपः स्वस्तिशेनो द्यास्तंशो वीक्षितो वाथ संयुतो लग्नं वास्तु गृहं तदंशे शोनेक्षिते युजमिति ७६ लवेशद
ति नवांशस्वामी नवांशं प्रपश्येत् लग्नस्वामी लग्नं प्रपश्येत् तदा वरस्य शुभं एवं लवचूनयो नवांशात्सप्तमनवांशस्वामी अंशचूनं अंशसप्तमराशिं पश्येत्

लवचूनस्वामी लवमदनभंलग्नंमदनं प्रपश्येत् तदावध्वाः शुभमित्रथाज्ञेयमशुभं ७६ लवेशोलवं लग्नपो लग्नगेहं प्र
पश्येन्मिथो वा शुभं स्याद्दूर्य लवचूनयोः शंघुनं लग्नयोस्तं मिथो वैक्षते स्याच्छुभं कन्यकायाः ७७ लवपतिशुभमित्रवीक्ष
ते शंतनुं वा परिणयनकरस्य स्याच्छुभं शास्त्रदृष्टम् ॥ ७७

लग्नपो लग्नस्वामी अस्तं लग्नात्सप्तमभवनं पश्येत् तदा कन्यायाः शुभं स्यात्
वामिथः अंशसप्तमाधी शोलग्नंसप्तममीक्षते लग्नात्सप्तमाधी शश्चांशसप्तममीक्षते तदापि कन्यायाः शुभं स्यात् अत्राप्यन्यथा त्वेदं पत्योरशुभमित्य
र्थः नारदः लग्ननवांशको स्वस्वपतिना वीक्षितो युतौ न वेदान्यान्यपतिना शुभमित्रेण वा तथा वरस्य मृत्युः स्यात्ताभ्यां सप्तमो द्यांशको एवंतौ वीक्षित
युतो मृत्युर्वध्वाः करग्रहे इति ७७ अथ पूर्वोक्तप्रकारेणो द्यास्तशुद्धे रभावेत्तृतीयः प्रकार उच्यते मालिनी छंदसालवपतीति शुभं च तन्मित्रं चेतिकर्म
धारयः लवपते लग्ननवांशस्य शुभग्रहः चंद्रबुधगुरुशुक्राणामन्यतमश्चेन्मित्रस्यात्सवेदंशं नवांशं तनुं च वीक्षते तदा परिणयनकरस्य वरस्य
शास्त्रदृष्टं पुत्रादिप्राप्तिरूपं शुभं फलं स्यात् एवंमदनलवपस्यास्तंशे शस्यमित्रं सौम्यतच्चानुद्यमम् ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥

राम
७८

अंशाल्ग्ननवांशाद्यूनसप्तमनवांशचेद्दीप्तते अथवातनुमदनगृहंलग्नात्सप्तमभवनंचेद्दीप्ततेतदाबध्वाः शर्मकल्याणंस्यात् यद्युभयत्रापिनवांशस्वा
 मिनेमित्रपापग्रहश्चेत्तस्यदृष्टिरशुभैवेतिफलितार्थः चराहः शुद्धिस्त्विहस्यान्मयदोदयांशे लग्नेनवांशोशुभेतिशुद्धिस्तदासुहृत्सौम्यनिरीक्षितोयःशु
 भायसस्यात्सवदतिस्तदिति केचिद्विवाहेवज्जयोगनिषिद्धमाह तल्लक्षणं तिथिवारचनक्षत्रनवभिश्चसमन्वितः सप्तभिस्तुहरेद्भागशेषांकेफलमादिशेत्
 त्रिशेपेतुजलविद्यात्पंचशेषभंजनः सप्तशेषेवज्जपातोद्देश्यं कज्जस्यलक्षणमिति ७८ अथार्कसंक्रमणदोषमंजुभाषिण्याह विषुवायनेति विषुवंतुलं
 मिषसंक्रातां चतसृषुसंक्रातिषुपरपूर्वमध्यमानगतागामिवर्तमानान् दिवसान् बुधः शुभक्रियाविधौविवाहादौत्यजेत् इतरसंक्रातिषुसंक्रमणका
 षात् परतोप्रेपूर्वप्रागपिषोडशघटिकामिलित्वाद्वात्रिंशत् घटिकास्त्यजेत् गुरुः अयनेविषुवेपूर्वपरमध्येदिनं त्यजेत् अन्यसंक्रमणपूर्वाः परःषोड
 मदनलवपमित्रंसौम्यमंशेषु जंवातनुमदनगृहंचेद्दीप्ततेशर्मबध्वाः ७८ विषुवायनेषुपरपूर्वमध्यमान् दिवसांस्त्यजेदितरं
 संक्रमेषुहि घटिकास्तुषोडशशुभक्रियाविधौपरतोपिपूर्वमपिसंत्यजेद्बुधः ७९ देवद्वयकर्तव्येषां नानाद्वयोकाः स्वनृपाः क्र
 मात् वर्ज्याः संक्रमणेऽर्कादेः प्रायोर्कस्यातिनिहिताः ८० घस्त्रेतुलालौवधिरोमृगाश्चौरात्रौजसिंहाजरुषादिवांधाः ॥ ६ ॥
 शनाडिकाइति ७९ अथप्रसंगतसकलग्रहाणांसंक्रातिघटिशुभभाह देवेति यथाक्रमेणसूर्यदेः संक्रमणेणताघटिकावर्ज्याः यथा रवेः प्राकृपश्चा
 त्त्रयस्त्रिंशत् घटिकास्त्याज्याः चंद्रस्यदे भौमस्यनवबुधस्यषट् गुरोरष्टाष्टौ अष्टाशीतिः शुक्रस्यांकानव शनिः स्वनृपाः षष्ठ्यधिकंशतइति ८० अथपं
 ग्वेधवधिरास्यान्लग्नदोषानुपजातिकयाह घसइति घस्त्रदिवसेतुलावृश्चिकोवधिरंसंज्ञको रात्रौमकरधनुसंज्ञौशेषस्यष्वसिष्ठः तुलावृश्चिकश्चै
 कदिवसेवधिरौतथा धनुश्चमकरश्चैववधिरौनिशिकीर्तितौ मेषोवृषामृगेश्चदिवसांधाः प्रकीर्तिताः नृयुक्कटकन्याश्चरात्रावंधाः प्रकीर्तिताः ॥
 कुंभमीनौचपंगूद्वौ दिवा रात्रौ यथाक्रमंइति ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु० टी०
वि० प्र०
७९

अनेन तस्मिन्कालेऽधादिलग्नानि वर्ज्यानीत्यर्थः ८१ अथ केचिन्मतमाह बधिराधन्वीति स्वार्थे ८२ अथैषां प्रयोजनं सापवादं ब्रह्मर्षिण्याह दाम
रिद्रुमिति पंग्वेपंगुलग्ने अन्यस्पर्शे ८३ अथ विहितनवांशश्चित्रदा चंद्रसाह कार्मुकेति युग्ममिथुनं रघानवांशाः द्वाषगेवामीननवाशे विकल्पेन वा
शब्दरूपीयमतसूचनार्थः एषंशेषु यर्हि उपयामो विवाहो भवेत्तर्हि कन्यासतीपतिव्रतमभवेत् ८४ अथ विहितनवांशे क्वचिन्निषेधं श्रीच्छंसाह अंत्यनवांशे
ति विहितनवांशेषु यथाभेफलग्ने धनुर्नवमांशेति मादत्येवंविधे विषये काचन कन्यानपरिणयानविवाह्या परंतु वर्गीत्तमे मंति मज्जवांशं हित्वा तत्र

कन्याच्युक्त्वा कर्कटकानिशोधादिने घटोत्प्रेनिशिपंगुसंज्ञः ८१ बधिराधन्वितुलालयोपसृहे मिथुनं कर्कटके गनानिशांघाः ५
द्विवसांघा हरिगोक्रियास्तुकुज्जा मृगकुंभांति मभानिसंघ्ययोर्हि ८२ दारिद्र्यं बधिरत्तनो र्दिवंधलग्ने वैधव्यं शिशुमरणं नि
शांधलग्ने पंग्वेनिस्विलंधनानिनाशमीयुः सर्वत्राधिपयुरुदृष्टिभिर्नदोषः ८३ कार्मुकतौलिककन्या युग्मलवे द्वाष
गेया यर्हि भवेदुपयामस्तर्हि सतीखलुकन्या ८४ अंत्यनवांशे न च परिणयाकाचन वर्गीत्तमभिह हित्वा नोचरलग्ने च
रलवयोगे तौलिमृगस्थे शिशुभृति कुर्यात् ८५ व्येशनिःस्वेवं निजस्तृतीये धगुस्तनो चंद्रखलानशस्ताः लग्नेट्ट कविभ
ग्लोश्चरिषो मृतौ ग्लौलग्ने दृशुभांराश्च मदे च सर्वे ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ कालभैरव ॥

विवाह उचित एव यथा मिथुनलग्ने मिथुननवांशे अंत्योशका अपि श्रेष्ठाय दिवर्गेत्तमाहूयादिति कश्यपे क्तेः नोचरलग्न इति तौलिमृगस्थे तुलामकर
स्थे चंद्रे चरलग्ने विहित चरलवयोगे नो कुर्यात् यथाभेफलग्ने तुलांश इति ८५ अथ लग्नमंगमुपजात्याह व्येश निरिति द्वादशेशनिर्नोशस्तः स्वेद
शमिऽवनिजो भौमानशस्तः लग्ने चंद्रखलाः चंद्रः पापग्रहाश्च नशस्ताः लग्नेट्ट लग्नस्वामी कविः शुकोग्लोश्चंद्रश्चरिषो षष्ठे नशस्ताः ग्लौश्चंद्रः लग्नेट्ट
लग्नस्वामी शुकभावुधगुरुशुक्रा आशे भौमश्च एते मृतावष्टमे नशस्ताः मदे सप्तमे सर्वे ग्रहमशस्ताः ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥

रामः
७९

अथरेवाप्रदावसंततिलकयाह त्र्यायेतिस्पष्टार्थम् ८७ कर्तर्यादिमहादोषाणामपवादंशाईलवित्रीडिनेनाह पापौकर्त्तरिकारकाविति कर्त्तरिकार
कौग्रहोरिपुग्रहेशत्रुग्रहेस्थितौ नीचेनीचराशिगो अस्तगौ अस्तंगतौ तदा कर्त्तरीदोषेनिबस्यात् कश्यपः पाषयोः कर्त्तरीकर्तोः शत्रुनीचग्रहस्थयोः यदाचा
स्तगयोर्वापिकर्त्तरीनैवदोषदेति अथसितेशुक्रे अरिनीचगेशत्रुग्रहेस्वनीचग्रहेवासतितत्रपष्ठदोषो मृगपष्ठदोषोपिनस्यात् कश्यपः नीचराशिगतेरु
केशत्रुक्षेत्रगतेपिवा भृगुषट् स्थितेदोषोनास्तितत्रनसंशयइति भौमेस्ते अस्तंगतेरिपुनीचमिश्रुग्रहेनीचग्रहेवाऽष्टमभौमेदोषरुन्नस्यात् कश्य
पः अस्तगेनीचगेभौमेशत्रुक्षेत्रगतेऽपिवाकुजाष्टमभ्रुवेदोषोना किंचिदपि विद्यते अथराशिनिचंद्रेनीचेनीचनक्षत्रकेशवासतिद्वादशाष्टमपष्ठस्थानस्थि

त्र्यायाष्टदूररविकेलुतमोर्कपुत्रास्त्र्यायारिगः सितिसूतोद्दिगुणायगोज्ञः समव्ययाष्टरहितोज्ञगुरुसितोष्टत्रिद्यूनषट्
व्ययग्रहान्परिहृत्यशस्तः ८७ पापौकर्त्तरिकारकौरिपुग्रहेनीचेस्तंगेकर्त्तरीदोषोनेवसितेऽरिनीचग्रहेगतस्वष्टदोषोपिन भौ
मेस्तेरिपुनीचगेनहि भवेद्भौमेष्टमोदोषरुन्नीचेनीचनक्षत्रकेशशिनिरिःफाष्टारिदोषोपिन ८८ अद्यायनर्तुतिथिमासभप
क्षदग्धतिथ्यंधकाणवधिरांगमुरवाश्रदोषाः नश्यतिविदुरुसितेषिहकेंद्रकोणेतद्दृष्टपापविधुयुक्तनवांशदोषाः ८९ ॥ ६

सचंद्रेदोषोपिनस्यात् नीचराशिगतेचंद्रेनीचांशकगतेपिवाचंद्रेषष्टाष्टरिःफस्थेदोषोनास्तिनसंशयइतिकश्यपोक्तेः ८८ अथाब्ददोषाद्यनेकदोषापवा
हवसंततिलकयाह अद्यायनेतिविदुरुसितेषुकेंद्रकोणेतद्दोषाः नश्यति कश्यपः अद्यायनर्तुमासोत्थाः पक्षतिथ्यृक्षसंभवाः का
षाधवधिरोडुतादग्धलग्नतिथिर्भवाः अकालजाश्वनीहारिविद्युत्यास्वभ्रसंभवाः परिवेषप्रतीसूर्यशक्रत्वापध्वजादयः दोषप्रदामगलेषुकालजाश्वनदो
षदाः गुरुरेकापिकेंद्रस्थः शुक्रोवापदिवाबुधः हरेः स्मृतिर्यथाहेतितद्दोषाल्लिंकेणगः लतोपग्रहचंडीशचंद्रजामित्रसंभवान् तत्केंद्रगो गुरुहेतिसू
पर्णः पन्नमानिवतद्वतिचेतथायदिष्णाः क्रूराः विधुश्चंद्रसैर्युक्तोयोनवांशस्तदोषोपिनश्यति उक्तंच सकूरराशेरशुभेनवांशः प्रोक्तः सपापोपिविलग्न

सितावापरासवसु
सितावापरासवसु
सितावापरासवसु
सितावापरासवसु

शु०टी०
वि०प्र०
८०

अथान्यान्यरिहारान्शालिन्याह केंद्रे कोण इति केंद्रे सप्तमरहिते १।४।१० कोणेनवपंचमेवातत्रगुरौ सति सर्वदोषानाशमायांति कश्यपः काव्येगुरौवासौ
म्येवायदाकेन्द्रत्रिकोणगे नाशयत्यखिलदोषाः पापानीवहरिस्मृतेः अथवा आयेएकादशेरौ सति सर्वदोषानाशमायांति बालगने चंद्रे वावर्गे तमेराशि
नवांशयुक्ते सति यथा मिथुने मिथुनो नवांशस्तदापि दोषनाशः द्वितीयवाशब्दस्यानुक्तसमुच्चयार्थत्वात् चंद्रो लग्नादुष्वये सर्वदोषविनाशकः उक्तच।
यत्रैकादशगः सूर्यो दोषानाशययुस्तदा स्मरणादेव रुद्रस्य पापं जन्मशतोद्भवं वगोत्तमगतलग्नसर्वदोषालययुः चंद्रो वाप्यथवापेपि ग्रीषे कुसरितो
यथा चंद्रेति एकादशे चंद्रे सति दुर्मुहूर्त्तांशदोषाः दुर्मुहूर्त्तारवावर्यमेत्यादयः अंशदोषाः यापग्रहनवांशाख्याः ते सर्वतद्दत्त नाशमायांति कश्यपः मुहूर्त्त
तल्लक्षणे चर्मकुनवांशग्रहोद्भवाः ये दोषास्तान्निहंस्वयत्रैकादशगः शशी ज्योतिर्निबधे न सत्रदोषकनवांशदोषगंडांतदोषं च मुहूर्त्तदोषं विरुद्धपंच
केंद्रे कोणे जीव आयेरवौ बालगने चंद्रे वापि वर्गे तमे वा सर्वदोषानाशमायांति चंद्रे लभेतद्दुर्मुहूर्त्तांशदोषाः ९० त्रिकोणे कें
द्रे वा मदनरहिते दोषशतकं हरेत्सौम्यः शुक्रे द्विगुणमपिलक्षं सुरगुरुः भवेदायिकेंद्रे गपउतलवेशोयदितदा समूहं दोषा
णां दहनद्वत्तलं शमयति ९१ द्वा द्वौ जभृग्वोः पंचद्वौ रवौ सार्धत्रयो गुरो रामामंदागुके त्वारे सार्धे कैकं विशेषकाः ९२ ॥ ६
गविरुद्धदोषनिशाकरालाभगतो निहंति ९० अथ सामान्यतो दोषसमूहपरिहारं शिस्वरिण्याह त्रिकोणेति त्रिकोणे सप्तमरहिते केंद्रे यदि सौम्यो बुधः
स्तिष्ठेत्तदोषशतकं हरेत् उक्तस्थाने रुकेऽपि द्विगुणं द्विशती हरेत् उक्तस्थाने स्थितो गुरुरपिलक्षं दोषान् हरेत् भवेदिति अंगपो लग्नस्वामी उतकार्थे लवेशो लभ
गतनवांशनाथो वा आयेकेंद्रे यदि भवेत्तदा सर्वदोषान् हरेत् दोषाणां समूहं नाशयति यथा दहनोऽग्निस्तुलं कार्या समिव लग्ने लग्नांशनाथो वा आयेगः कें
द्रगोपि वा राशिं निहंति दोषाणां मिथुनानीव पावक इति ९१ अथ लग्नविंशोपको अनुष्टुभाह इति जभृग्वोरेको प्रदयोः संतोर्द्वौ विशेषको ९
वंबिधे चंद्रपंच सूर्ये सार्धोस्त्रयः ३। ३० गुरो रामास्त्रयः मरुः शनिः अग्रहाहः केतुः आरो भौमः एषु त्रयैकं सार्धमेकैकम् १। ३० विंशोपकाज्ञयाः ९२ ॥ ६ ॥

रामः
८९

ग्रहवशेनशुक्रादिविभागसंप्रयोजनमुपजात्याह श्वशुरिति सितःकन्यायाःश्वशुरःसूर्यःश्वशुरःतनुर्लङ्गेतनुःशरीरंस्यात्जामित्रपःसप्तमाधीशोदपि
 तोभृत्तमनःचंद्रोऽनेपांशुक्रादीनांबलंविचार्यतांत्रिकःसिद्धंतवेदाविवाहताविवाहादनंतरंश्वशुरदीनांस्वरंस्यादितिप्रवदेत्केचिद्विशेषतरमप्युक्तं
 स्तुतिःस्त्रीचविधोस्तथागृहिनस्तुतोज्ञाच्चस्वरंगुरोश्चधर्मःसितादकंस्तुताच्चवेश्मन्त्रयात्समुद्गहविधौस्वयुक्त्येति ९३ अथसंकीर्णजातीनांविशेषं
 मन्तमपूरच्छंदासाह कृष्णपक्षइति कृष्णपक्षशनिभौमार्कवारे विवाहोक्तनसत्रभिन्ननक्षत्रेषुवकाशदुष्टयोगेषुसंकीर्णानामनुलोमप्रतिलोमजा
 नामपिषदिकरपीडाविवाहःस्यात्तर्हि साकरपीडास्तुतायुर्धनलाभप्रीतिप्राप्त्यैभवति एषास्थितिवासःवाग्रहणात्एतद्भविप्रागुक्तदिनेपिविवा
 श्वशुरःसितोऽर्कःश्वशुरस्तनुस्तनुर्जामित्रपःस्यादयितोमनःशशी एतद्वलंसंप्रतिभाव्यतांत्रिकस्तेषांस्वरंसंप्रवदेद्विवाहनः
 ९३ कृष्णपक्षेसीरिक्कुजाकेपिचवारे वर्ज्येनसत्रेयदिवांस्यात्करपीडा संकीर्णानांतर्हिस्तुतायुर्धनलाभप्रीतिप्राप्त्यैसाभ
 वतीहस्थितिरेषा ९४ गांधर्वादिविवाहेऽर्काद्देहधनेत्रशुणं ३हवः१॥ ६ ॥ २ ॥ ७५ हः कार्यइति ९४ अथगांधर्वादिविवाहेवि
 शेषमनुष्टुभाह गांधर्वादीतिप्राजापत्याब्राह्मदेवार्षसंज्ञाःविषांहाउक्तकालेएवकार्याःगांधर्वास्वरराससंपैशाचकारव्याःसर्वकालिकार्याःश्रीपतिः
 प्राजापत्यब्रह्मदेवार्षसंज्ञाःकालेषूक्तेष्वेवकार्याविवाहःगांधर्वाख्यंश्चास्वरोराससंचपैशाचोवासर्वकालंविधेयइति तत्रकेचिदर्कात्सूर्यनक्ष
 त्रत्वेदेनत्रादिभिषुक्रमेणसत्स्यात्अयमर्थःसूर्याक्रान्तनक्षत्रमारभ्यचत्वार्यशभानिततोद्देशकमेतन्नक्षत्राण्यशभानीतिक्रमेणत्रिपद्यात्रयाणांपा
 दानांसमाहारस्त्रिपदीतस्यांब्रह्मविष्णुरुद्रपदाभिधचक्रत्रयेइत्यर्थःएकस्मिन्नपिपदेयदशभंतदशभमेवपदत्रयेयच्चुभंतच्चुभं इति कृत्वाअक्ष
 भशभानिक्रमेणपठितानि एवंपदत्रयाणांमुख्यार्थकथनात्पृथक्कथनानुपयोगः तथाचपदत्रयमुक्त्वाभूपालकृष्णमेवंपदत्रयेकृद्भनसत्रंसाप

॥ ७५ ॥

सु० दि०
वि० प्र०
८१

गांधर्वाकरपैशाचराससेषु विचिंतयेदिति ९५ अथ विवाहास्त्राकृ कर्तव्यानामावश्यककृत्यानां दिनशुद्धिं पृथ्वी चंद्र सप्तह विधोर्बलेति अत्र चंद्रव
लमावश्यकत्वेन विचार्ये वारको मांगलकलशः ग्रहभूषणचित्रलेखनादि अंगणविभूषणसंमार्जनमोमयाद्यालेपः अथ चवेदिकाचत्वरंबधूवरोप
वेशनार्थस्य लविशेषः मंडपोद्गहाच्छदनं कटादिना वितादिना च बहुवचनात् कटाहाधारोपणहरिद्राचंदनकंजिकाधारणादिसकलशुभारंभा
क उद्गाहतः पूर्वाविवाहोक्तेरुडुभिर्नक्षत्रैः पंचांगशुद्धिसहितेदिने रचयेत् उपलक्षणत्वात्तत्र नक्षत्ररूपनयनादावपि पूर्वशुभकर्मप्रारंभाच्चि
रचयेत् तथा इदं कार्यं जातं त्रिनवषण्मतेदिने पूर्वने आचरेत् चित्राविश्वस्वाशततारकाश्विनीज्येष्ठाभरण्यौ शिवभाच्चतुष्टयमहित्वा प्रशस्त
कुशुपुगांधर्वाग्नि ३ भू १ रामाश्विपद्यामशुभाशुभाः ९५ विधोर्बलमवेस्यवाहलनवारकं गृहां गणाविभूषणान्यथचवेदिकामं
उपान् विवाहविहितोडुभिर्विरचयेत्तथोद्गाहतो न पूर्वमिदमाचरेत् त्रिनवषट्मते वासरे ९६ हस्तोच्छ्रायावेदहस्तैः समं
तात्तुल्यावेदी सद्यनोचामभागं युग्मेघस्त्रेषु हीने च पंचसप्तोद्गाहस्य मंडपोद्गासनं सत् ९७ मेषादिराशिजवधूवरयो
र्वदोश्चतैलादिस्नापनविधौ कथितान्न संख्या शैलादिशः शरदिगसनमाद्रिबाण बाणास्रबाणगिरयो ७।९०५।९०।५।
७।७।५।५।५।५।७ विबुधैस्तुके श्रित ९८ ॥ ७ फलतैलवैदिकाप्रदानकंकंडनमंडकास्किमिति देवज्ञमनोहरोक्तेः तत्रैव मूलं दुसू
श्रवणार्कपौष्पविशेषाचित्रानलेवतीषु संस्थापनं कंजिकंकंडिका यावारे रविभूमिस्तस्य शस्तमिति ९९ अथ वैदिकलक्षणमंडपोद्गासनेदिना
नियमं च शास्त्रिन्याह हस्तोच्छ्रायेति स्पष्टार्थः गारदः हस्तोच्छ्रायावेदहस्तैः सतुरस्तां समंततः संमिश्रतुर्भिः सश्लक्ष्मैर्भोगस्वसद्यनः मंडपोद्गास
नं कार्यं समेतुदितुदिवसेषु धेः षष्ठतुविषमेनेष्टउत्कासप्तमपंचमामिति ९७ के श्रितैलादिस्नापनसंख्यानिघमउक्तसमाह मेषादिराशिजिति स्पष्टे

॥
वि० प्र०
८१

अथप्राप्तशिष्टसंमतंमंडपादौस्तंभनिवेशनइंद्रवज्रयाह सूर्येति कन्यातुल्यसिंहगतेऽर्के शैवेर्शनकोणे विवाहादौ स्तंभः स्थाप्यः वृश्चिकधनुर्म
करस्थिते वायुकोणे मीनेमपकुंभस्थिते निर्ऋतिकोणे वृषमिथुनकर्क स्थितेऽग्निकोणे स्तंभः स्थाप्य इत्यर्थः ९९ अथगोधूलीत्रशसंमंदाक्रांतमाहनास्मा
मितिसप्तम्ये गोधूल्यधिकारिण आह नारदः प्राच्यानांचकलिंगानांमुस्थगोधूलिकंस्पतं गंधर्वदिबिबिषुर्वेस्योद्वाहे चयोजयत् भूपालबलुभे वित्रेषु घटिका
लमेदतयंगेसजंबुधैः संकीर्णे गोरजः शस्तपरेषु हितयंशुभं घटिकालग्नभावे कार्यं वित्रे स्तुगोरजो लग्नमिति महारोषान्परित्यज्य प्रोक्ता पिच्छादिकेषु च।
कारयेद्गोस्त्रो यावत्तावत्सुग्नंशुभावहमिति देवज्ञमनोहरे कुलिकंक्रांतिसाम्यं च सूर्तीषष्टमः शशीपंचगोधूलिके लाज्या अन्यदोषाः शुभावहा इति तत्रगे

सूर्ये गनासिंहधटे पुशैवे स्तंभे लिकोदंडमृगेषु वा यौ मीनाजकुंभे निर्ऋतौ विवाहे स्थाप्योऽग्निकोणे वृषयुगमकर्के ९९ नास्या
मृसनचतिथिकरणे नैवल्लग्नस्य चिंतानो वा वारो न चलवविधिर्नो मुहूर्त्तस्य चर्चा नैवायोगेन च मृतिभवनं नैव जा मित्रदोषो
गोधूलिः सामुनिमिरुदिता सर्वकर्षेषु शस्ता १०० पिंडी भूते हि न कृति हे मंतर्त्तौ स्याद् धास्ते तपस भये गोधूलिः संपूर्णा स्ते जल
धरमाला काले त्रेधा योज्या सकलशुभे कार्ये दौ १०१ ॥ ७ धूलिकालः केशवार्केणोक्तः अत्रोभयत्रघटिकादलमिष्टमाहुरिति केचित्तु।

मावदिनांतेनिशिपश्चिमायां पश्येत्तीयंरविबिंबभागं तस्मात्संनाडिकयुग्ममेके गोधूलिकालं मुनयो वदंतीति यथायोग्यं देशव्यवस्था १०० अथगोधू
लीभेदं जलधरमालाच्छं दसाह पिंडी भूत इति हेमंतर्त्तौ शीतकाले मार्गादिमासचतुष्टये दिनकृति सूर्ये पिंडी भूते गालकसदृशे संध्यायां नीहारात्तत्त्वेन निःप्रभे
इत्यर्थः तस्मिन्समये गोधूलीज्ञेया तथा तपसमये उष्णकाले चैत्रादिमासचतुष्टयेऽर्धस्ति अर्द्धविंशत्यदृश्यते गोधूलिः जलधरमेघास्तेषां माला समूहस्तस्यात्
पादके वर्षाकाले श्रावणादिमासचतुष्टये सूर्ये संपूर्णा स्तेऽदर्शनं यस्यात्तदृशे सति गोधूलिः जलधरमालाच्छं दोजाभापिसुचितं न केवलमिपं विवाहे किं
शुभं शुभे कार्ये दौ ज्ञेया १०१ ॥ १०१ ॥ ७ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥

सु० टी०
वि० प्र०
८२

अथमेधुलीसम्भवेऽथश्ववर्ज्यानिवैश्वदेवीच्छंदसाह अस्तंयातेइति गोधूलिरित्यनुवर्तते च हस्पतिबारेसूर्ये अस्तंयातेगोधूलिः शुभः स्यात् नतुपूर्वार्धे
यामसद्भावात्तयासौरेशनौसार्केसत्येवगोधूलीशुभानत्वस्तानंतरंकुलिकसद्भावात्क्रांतिसाम्यमपित्याज्यम् तथालग्नात्सायंकलीनलग्नात्
त्यावष्टमेरिपुभवेनेषेवालग्नेएवचाचंद्रेसतिकन्यानाशः स्यात् लग्नेइति लग्नस्थेमदनस्थेमृत्युस्थेवाभौमेसतिबोदुर्वरस्यनाशः स्यात् शेषस्य १०२
अथसूर्यस्यष्टमतिभिद्रवज्जयाह मेषादिगे इति मेषादिद्वादशराशिषुस्थूलाकलात्मिकास्यष्टमतिरित्यर्थः १०३ सूर्यस्यतात्कालिकीकरणमनुष्टुभाह
संक्रांतियातेति पंचांग्यदिनेयावतीषुघटीषुचसंक्रांतिस्तत आरन्यस्वाभीष्टदिनपर्यन्तंयावन्तिदिनानिघटीपलानि भवन्ति तैर्मेषादिष्टराशिस्यैर्कस्यस्य
अस्तंयातेगुरुदिवसेसौरिसार्केलग्नान्मृत्योरिपुभवेनेलग्नेचंद्रे कन्यानाशस्तनुमदनमृत्युस्थेभौमेवोदुर्लभेधनसहजे।
चंद्रेसौरव्यं १०२ मेषादिगेकेष्टशरां ५७ नगाक्षाः ५७ सप्तषवः ५७ सप्तशरा ५७ गजाक्षाः ५७ गोक्षाः ५९ स्वतर्काः ६० कुरसाः ६१ कु
तर्काः ६१ कंगानि ६१ षष्टि ६१ नवपंच ५९ मुक्तिः १०३ संक्रांतियातघस्राद्यैर्गतिर्निष्ठाः स्वषट् ६० तृता लब्धेनांशादिनायोज्यया
तस्यैस्यष्टभास्करः १०४ तनेरिष्टांशकासूर्वनवांशादशसंगुणः रामाप्तालब्धमंशाद्यंतनेर्वर्गादिसाधने १०५ अर्कासुग्वात्सा
यनाद्गो ग्यमुक्तेर्भागेर्निष्ठात्त्वेदयात्त्वाम्निभक्ततः ॥ ७७ एगतिर्गुणनीयाषष्ट्याभाज्यायलब्धेनेशाः अवशिष्टं कलादि अंशावयवास्ते आदिशब्
कन्याः तैर्यातर्षयातराशिः सूर्यभुक्तमेषादिराशिर्युक्तः सवतात्कालिकः स्यष्टभास्करः स्यात् १०४ अथलग्नानयनमाह तनेरिति लग्नस्यक्रियमृगास्येसा
दिनायेनकंशोविचारितः सयावास्वा आगच्छेत्तसूर्वनवांशायावंतः स्युस्तेदशगुणारंभेस्त्रिभिराप्तायलब्धमंशाद्यंतनेर्वर्गादिसाधने १०५ अथैवंसा धिताभ्यारविलग्नान्याघटिकानयनंशालिन्याह ॥
अर्कादिति अयनंशसहितसूर्यात् राशिभोम्यांशैः सायनसूर्यक्रांतराशेः।

राशेः
८२

स्वदेशीयउदयाः मेघादि राशीनां बलात्मकं प्रमाणं गुण्यं स्वाग्निभिस्त्रिंशता भुक्तं लब्ध्यानि भोग्यानि च पलमनिस्युः एवं लग्नात्सायनांशात् भुक्तांशैः स्वोदयोग्य
 ष्याः स्वाग्निभक्तो लब्ध्यानि भुक्तानि पलानि एवं जातानां भोग्यभुक्तपलानां भुक्तं कार्यं तत्सायनो शलग्नार्कयो रंतरासोदयपलैर्युक्तं कार्यं षष्ठा भक्तं
 सूर्योदयादिष्टपटिका भवेयुः १०६ विशेषं शालिन्याह चैलग्नार्कविति सायनांशलग्नार्कैश्च राशी भुक्तस्तयोर्विशेषां तंशास्ते गुणितः स्वदेशीय
 उदयः ततः स्वाग्निभक्तो लब्धमिष्टकालः सूर्योदयात्सायनं तत्रयदार्कत्सायनादेकराशि स्थितं लग्नमूनं स्यात्तदायदृष्टकाल आगतः ससूर्योदयात्सा
 कुरात्रिशेषा भवेत् अयमर्थः आगतदृष्टकालः षष्ठ्याप्रपात्य प्राग्दिनीयसूर्योदयानंतरमेतावानिष्टकालः अथवारात्रिमानात् प्रपात्य प्राग्दिनीयसूर्योस्तान
 तरेमेतावानिष्टकालः अथरात्रौ विशेषमानीते दृष्टकाले अंशप्रवृत्तेः पंचपलानियोज्यानीति संप्रदायः तत्समं परस्परदर्शनं कार्यं इत्याह कश्यपः अ

भोग्यं भुक्तं चांतरालोदयाद्यं षष्ठा भक्तं स्वेषनाड्यो भवेयुः १०६ चैलग्नार्कैर्सायनावेकराशौ तद्विश्लेषघ्नोदयः स्वाग्निभ
 क्तः स्वेषः कालो लग्नमूनं यदार्कद्रात्रौ शेषैर्कात्सषड्निशायां १०७ उसातान्महापातदग्धतिथिभिर्दुष्टांश्च योगास्तथाचिं
 द्वेज्योशनसममथास्तमयनं तिथ्यः स्यद्दीतथा ॥ ७ न्योन्यवीक्षणं सम्यक्फलमेकारयेत्सदेति फलमसाधनं घटिकायंत्रेण साध्यं तत्र घटी

स्थापनेनारदः ताम्रपात्रे जले पूर्णं गंधैः पुष्पैरलंकृते तंडुलस्ये रत्नयुते शुचिभूसावहर्ष्यते मंडलार्धोदयं बीस्यजलपात्रे विनिक्षिपेत् तत्र मंत्रः यंत्राणां स
 रव्ययंत्रत्वमिति धात्रापुराकृतं सौभाग्यमायुरारोग्यसुपुत्रधनहेतवे जलं यंत्रकमेतस्मादिष्टसिद्धिप्रदो भवेत् अथवा साधयेत्कालदृशागुलशंकु
 नेति शंकुघटी ज्ञानं रामविनोदे मयोक्तं तत एव ज्ञेयम् १०७ अथ विवाहादौ शुभकार्येषु वश्यवर्ज्यां विस्मरणार्थं शार्दूलविक्रीडितत्रयेणाह उसातानिति
 सेन्दुः कुरेति चूरां क्रांतमिति च उसातादीन् उद्ग्रहे विवाहे यज्ञोपवीतादौ शुभकर्मसु च त्यजेदिति तृतीयश्लोकेनान्वयः उसातान् दिव्यमौमतरिसात्
 लक्षणयत्संबधिसप्तवर्ज्यान् दिवसान् पातो महापातः क्रांतिसाम्यमिति यावत् दग्धतिथयश्चापांत्यगेणो घटगे इत्यादिनोक्ताः एतैः सह उसातं त्यजे

१०७

तन्मासषट्कं साज्यमू एवंग्रहणनक्षत्रमपि केतुहतं केतुना धूमनैः स्पर्शनैश्च पन्नसत्रं हतं अनेन नक्षत्रांतरे पिदोषः संध्योदितं भं सूर्यास्तकाले यन्न सत्रस्य स्थिति
जे उदयं तत्सूर्यनक्षत्राच्चतुर्दशं नक्षत्रमित्यर्थः तद्वच्च ग्रहभिन्नयुद्धगतं भंग्रहेण भेदितग्रहयुद्धगतं च षण्मासनिषिद्धं तथा ग्रहकतान् लग्नस्य दोषान् व्यपेश
निःस्वेव निजइत्यादिकानां लग्नसंबन्धिदोषान् संसजेत् मूलवाक्या निपूर्वमेव लिखितानि ११० ॥ इति सुहृत्तचिंतामणिप्रमितासाराणां विवाहप्रकर
णं समाप्तम् ई अथ वधूप्रवेशप्रकरणम् अथ वधूव्रतनपरिणीताया वध्वाप्रथमतः क्रियमाणा भर्तृगृहे प्रवेशो वधूप्रवेशस्तन्मुहूर्तमुपेन्द्रवज्रयाह समा
द्रीति विवाहाद्विवाहदिवसादारभ्याश्चिदिनांतरालेषोऽशदिनांतरालेषोऽशदिनमध्ये समाद्रिपंचांकदिने समदिना निहितीयचतुर्थषष्ठाष्टमं दशमद्वादशच

तद्वच्च ग्रहभिन्नयुद्धगतं भं सर्वा निमान्त्यजेदुद्वाहं शुभकर्मसुग्रहकतान् लग्नस्य दोषानपि ११० इति सुहृत्तचिंतामणौ वि
वाहप्रकरणं षष्ठम् ई समाद्रिपंचांकदिने विवाहाद् वधूप्रवेशोश्चिदिनांतराले शुभः परस्ताद्विषमाब्दमासदिने सवर्षा
स्वरतोयथेष्टम् १ ध्रुवसिध्ममृदुश्रोत्रवसू मूलमघानिले ॥ ॥ तुर्दशषोडशानि विषमदिनमध्ये सप्तमपंचमनवमदिनानिते

ध्रुवधूप्रवेशः शुभः नारदः आरभ्योद्वाहदिवसात् षेवाप्यष्टमे दिने वधूप्रवेशः संपत्त्येदं शमेथसमे दिने षष्ठादीनां समत्वादेव ग्रहणो सिद्धे पुनस्तदुक्ति
रिति प्राशस्त्यार्थः वधूप्रवेशनं कार्यं पंचमे सप्तमे दिने नवमे च शुभे वारे मूलगने शशिनो बले इति ज्योतिर्निबंधेषोऽशदिवसानंतरं वधूप्रवेशस्त
दाविषमाब्दमासदिने विषमवर्षे विषममासे विषमदिने च कार्यः असवर्षादिति पंचवर्षादनंतरं विषमवर्षादि नियमो नास्ति किंतु दोषरहितकाले वधू
प्रवेशो विधेयः उक्तं च विवाहमारभ्य वधूप्रवेशो युग्मदिनेषोऽशवासरान्तः ऊर्ध्वततोऽन्वेष्यजिपंचमांतं पुनः पुरस्तात् नियमो न वास्तीति १ अथ नक्षत्रं
द्विमनुएभाह ध्रुवेति ध्रुवादिनक्षत्रेषु वधूप्रवेशः सन् शुभफलः रिक्तारार्के रिक्ता ४।९। १४ आरिभौमे अर्के रबौनदृष्टः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु०टी०
वि०प्र०
८४

अथान्यतिथिषु रविभौमव्यतिरिक्तवारेषु शस्त इत्यर्थः अपरे बुधवारेपि नष्टः ३ अथ विशेषमहेंद्रवज्जयाह ज्येष्ठे पतिज्येष्ठमिति विवाहतो विवाहानंतं
रं आदिमे ज्येष्ठे भर्तृगृहे स्थिता वधूः पतिज्येष्ठेति आदिमेऽधिके पतिं भर्तारं हंति आदिमेऽधिके चावापठे श्वश्रूं भर्तृजननीं हंति आदिमे सहस्ये पौषे श्वश्रूं भ
ज्येः पितरं हंति आदिमे स्ये स्यमासे भर्तृगृहे तिष्ठंती तं निजं शरीरं हंति अथ तद् इत्यर्थः तथा आदिमे मधौ चैत्रे तातगृहे पितृगृहे तिष्ठंती तातं पितरं हंति इ
त्यर्थः यदि पित्राद्यभावः तर्हि तन्मासि तत्र गृहा व स्थितौ सत्याम्पिनकोपि रोष इत्यर्थः न भयंतेषामभावे इत्युक्तेः ज्योतिर्निबन्धे विवाहास्तथमे पौषे आवा
पठे चाधिमासके नसा भर्तृगृहे तिष्ठे चैत्रे तातगृहेपि च आषाढे ज्येष्ठे पलं स कः अधिमासि स्यमासे पलं स कः ३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ प्रमिताक्षरायां स्व

वधूप्रवेशः सन्ने रो रिक्ता राके बुधे परेः २ ज्येष्ठे पतिज्येष्ठमथाधिके पतिं हंति आदिमे भर्तृगृहे वधूः श्रुचौ श्वश्रूं सहस्ये श्वश्रु
रं स्ये तनुं तातं मधौ तातगृहे विवाहतः ३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ वधूप्रवेशप्रकरणं सप्तमम् ७ चरेदथौ जहायने घटा
लिमीकंगेरवौरवीज्यशुद्धियोगतः शुभग्रहस्य वारे न्युग्ममीनकन्यका तुला वृषा विलग्नके द्विरागमं लघुध्रुवे चरेत्
पे मृदुभिः १ ॥

उक्तटीकायां वधूप्रवेशप्रकरणं सप्तमं समाप्तम् ७ अथ द्विरागमप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्र वधूप्रवेशानंतरं परावृत्य
पितृगृहं प्राप्ताथ वध्वाः पुनर्भर्तृगृहे प्रवेशो द्विरागमनशब्दाच्च्यस्तन्मुहूर्त्तं प्रियं वचामरच्छंदाह चरेदिति अथानंतरेषु लघुध्रुवादिनक्षत्रेषु ओजहां
यने विषमवर्षे प्रथमद्वितीयादि वर्षे तथा घटालिमेपंगेरवौ कुंभे वृश्चिके मेषे रवौ सति तथा वरस्य रवीज्यशुद्धियोगतः शुभग्रहस्य वारे मिथुनमीनकन्यातु
ला वृषाणामन्यतमे लगेन शुभग्रहस्य वारे सति लघुध्रुवचराणि प्रसिद्धानि अल्पामूलम् मृदुनिप्रसिद्धानि एतेषु द्विरागमं चरेत् कुर्यात् अत्र सामान्यतः गु
रुशुक्रास्तादिभिचारः पूर्वोक्त एव ज्ञेयः १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ श्रीराम ॥

रामः
८४

अथसंमुखशुक्रदोषप्रहर्षिण्याह दैत्येज्यइति दैत्येज्यःशुक्रः गंतव्यादिगभिमुखेगंतुर्दक्षिणभागेवास्थितः स्यात्तदाशिशुर्बालकः गर्भिणीगर्भवती नवोडा
नूतनपरिणीता एतानगच्छेयुः यदिप्रतिशुक्रेगच्छेयुस्तदेत्याह बालइति चेद्वालो गच्छतितदाविपद्यते क्रियते नवोडाचेद्भ्रजतितदाबंध्या अपत्यसंभावना
रहिता स्यात् गर्भिणीचेद्भ्रजतितदा अगर्भा गर्भवती स्यात् यदिशुक्रः पूर्वस्यासुदितः पूर्वो गंतुः सन्मुखः उभयगंतुर्दक्षिणपश्चिमांगतुः दक्षिणः दक्षिणा
गंतुर्बमिस्थात् तदापूर्वोत्तरेदिशोनगच्छेत् यदिपश्चिमायासुदितः शुक्रः तदापश्चिमांगतुः सन्मुखः दक्षिणांगतुः दक्षिणः पूर्वो गंतुः एषे उत्तरांगतुर्बमितदा
पश्चिमदक्षिणदिशोनगच्छेत् केचिदीपोत्सवप्रतिपदिनस्नादिभियवविनैवच भूभ्रवेशंवाचति उक्तच अस्तमते गुरो शक्रेसिहस्येवाचहस्यकोरीयेत्स

दैत्योज्योत्सभिमुखदक्षिणयदिस्थाद्दच्छेयुर्नहिशिशुगर्भिणीनवोडा बालश्चेद्भ्रजति विपद्यते नवोडाचेद्बंध्या भवति च ग
र्भिणीत्वगर्भा २ नगरप्रवेशविषयाद्युपद्रवे करपीडने विबुधवीर्ययात्रयोः नृपपीडने नववधूभ्रवेशेन प्रतिभार्गवो
भवति दोषकन्वहि ३ पित्रेगृहे चैत्कुचपुष्पसंभवः स्त्रीणां दोषः प्रतिशुक्रसंभवः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

वदिनेचैव कन्याभर्तृग्रहं विशेदिति २ अथप्रतिशुक्रापवादं मंजुभाषिण्याह नगरप्रवेशेति नगरप्रवेशे विषयो रेशः आदिशब्देन ग्रामः तौ स्यापद्रवे
अन्यसृजकतोपद्रवेदभिसाद्युपद्रवेवासनिगंतव्यदिशिप्रतिशुक्रदोषेनास्ति करपीडने विबुधे रथेनयात्रायासंयाविबुधादेवास्तेषां यात्रा यथान
गरकोट्यान्वतीर्थयात्राप्रयागारिकतयोः नृपपीडने राज्ञः सकाशात् पीडाबाह्गदिकतायां सत्त्वा नववधूत्तनपरिणीतानववधूः तस्याः प्रवेशे प्रति
भार्गवः संमुखशुक्रदोषकन्वहि भवति भार्गवः स्वभवनपुरप्रवेशे देशानां विभ्रमे तथोद्वाहे नूतननृध्वागमने प्रतिशुक्रविचारणनास्ति एकग्रामेपुत्रे
पिदुर्भिसराजविभूवे विवाहे तीर्थयात्रायां प्रतिशुक्रं न दुष्यतीति वादरायणोक्तेः ३ अथत्रौडास्त्रीणां हिरागमने तथा गोत्रपरत्वेन च प्रतिशुक्रापवारा
निरभ्रवेशयाह पित्रेगृहइति पितुरिदं पित्रं च तस्मिन् पित्रेगृहे कुचौस्तनौ पुष्पमृतस्तसंभवस्यात्तदास्त्रीणां प्रतिशुक्रसंभवे दोषो नास्तीत्यपि ज्ञेयम् ॥

शु. टि.
५५

चंडेश्वरः पित्राग्नेश्चक्रुः संभवो वायुर्दिश्यासत्युः क्रुद्धिर्न भवति रवेः सम्मुखो वाथ क्रुद्धः शूद्रे लगे गुणवति तियो चंद्रतारा विशुद्धो स्त्रीणां पत्र
भवति संफले सेवितुं स्वामि सद्यं अथ भृगुः अंगिरा वत्सवसिष्ठकश्यपा नीणां भरद्वाजमुने कुले कार्यः एतदंशे सन्नानां प्रतिशुक्रसंभवे दोषो नास्ति
वाहरायणः कश्यपेषु वसिष्ठेषु भृगुव्यंगिरसेषु च भारद्वाजेषु वत्सेषु प्रतिशुक्रं न दुष्यतीति अयं चापवादो यात्रा मात्रा धरणः केचिद्मुमपवादो बुधसो
मुखोप्युचुः महेश्वरः तीर्थानां गमने तथैकनगरि ग्राम्यं च सौम्यं तथेति ४ पूर्वैः सह ७ ॥ इति दैवज्ञानं तस्मत्तदेषु ज्ञानमूर्च्छितं चिंतायां स्वकृतमुहूर्त्त
चिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां हिरागमनप्रकरणं अष्टमं समाप्तम् ८ अथान्याधानप्रकरणं व्याख्यायते अत्रैतु कालनियमेनाधानादिवि

भृगुवंगिरो वत्सवसिष्ठकश्यपा नीणां भरद्वाजमुनेः कुले तथा ४ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ हिरागमनप्रकरणं अष्टमं स
माप्तम् ८ स्यादग्निहोत्रविधिरुत्तरगेदिने शोमिश्च भ्रुवां त्यशशिशुः करे ज्यधिस्थे रिक्तासुनो शशिकुजे ज्यभृगो ननी
चेनास्तंगतेन विजितेन च शत्रुगेहे ९ नो कर्कनक्रशुषकुंभवांशलगेनो ज्ञेयतनोरविशशीज्यकुजे त्रिकोणे ॥ १६ ॥

हितं तन्न मुहूर्त्तविचारः यदा तु कालनियमाभाषस्वदामुहूर्त्तविचारस्तद्वसंतिलकेनाहः स्यादग्निहोत्रविधिरिति उत्तरगेदिने शो उत्तरायणगते
सूर्यसति मिश्रकस्तिका विशाखे भ्रुवाणि रोहिण्युत्तरायणं अंशे रवे तीशशी मृगः शक्रो ज्येष्ठा करे ज्यधिस्थं पुष्यः श्रुवस्वेषु अग्निहोत्रविधिः
स्यात् रिक्तासुनो कार्यं चंद्रमंगलगुरुशुक्रेषु नीचगते अस्तंगते विजिते गृहान्तरेषु तथा शत्रुगृहस्थितेषु अग्न्याधानं नो कार्यः ९ अथ लग्नशुद्धिं स
तिलकेनाह नो कर्कं ति कर्कमकरमीनकुंभानां वांशे लग्ने चाग्न्याधानं नो कार्यं लग्ने चंद्रसति नो कार्यं चंद्रोपलक्षणत्वाच्छुक्रेषु नो कार्यं यस्य चा
धानलग्नस्थे चंद्रे च भृगुनं दने उपैति तस्य जातो ग्निर्निर्वाणसततं कुलमेति कश्यपोक्तेः रविशशीज्येति सूर्यचंद्रगुरुभौमेषु त्रिकोणे केद्रक्षयद्रिभवो

५५

परैर्बुधशुक्रशनिराहुकेतुभिः त्रिलाभषट्स्वस्थितैः तृतीयैकादशषष्ठदशमस्थानस्थितैः सद्भिः आधानदिनं स्यात् निधनेति अष्टमस्थानशुद्धे लग्ने
अष्टमस्थानेशुभग्रहापिनशुभः अथवानिधनशुद्धइति निधनमष्टमलग्नकस्थिते आधानकर्तुर्नाराशिलग्नान्यामष्टमलग्नमित्यर्थः तस्य शुद्धत्वं
कृद्भावइतियावत् तेन युक्तलग्नमित्यर्थः अत्र व्याख्या नद्वयेपिप्रमाणसद्भावाद्द्वयमपियुक्तं अथानिधनशुद्धिश्चतुर्थ्यायुते लग्नइत्यर्थः २ अथा
ग्न्याधानकर्तुराधानलग्नवशाद्यागकर्तृत्वयोगाननुष्ठुभाह चापइति जीविगुरेचापे धनुस्थे लग्ने गति आधानलग्ने धनुरारभ्येगुर्वधिष्ठिते सतीत्यर्थ
अयमेकोयोगः अथवा भौमेमषलग्नस्थिते सति अयं द्वितीयोयोगः अथवाऽधानलग्नादशमेसप्तमेवाभौमेसति योगद्वयमेतत् अथवा ज्ञेचंद्रेषु

केंद्रस्य षट्त्रिभवे च परैस्त्रिलाभेषु स्वस्थितैर्न धनशुद्धियुते विसृज्ये २ चापे जीवितनुस्थे वा मिषे भौमे वरे धुने षट्त्रयाये
जे रवौ वा स्याज्जाताग्निर्यजति ध्रुवं ३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ अग्न्याधानप्रकरणं नवमं समाप्तम् ९ ॥ राजाभिषेकः शुभ
उत्तरायणे गुर्विन्दुशुक्रैरुदितैर्बलान्वितैः ॥ ५ ॥ तृतीयैकादशस्थानस्थे सति योगत्रयमेतत् अथवा षट्त्रयाये रवौ सूर्ये सति योगत्रयमेतत्

एवं विधे लग्ने योजाताग्निरग्निहोत्रकर्त्ता ध्रुवं निश्चयेन यजति ज्योतिष्टोमादियागं करोतीत्यर्थः ३ ॥ इति श्रीदिवज्ञोचंत्कृतं देवज्ञं भविरचितायां स
कृतमुहूर्त्तचिंतामणिटीकायां प्रमिता सरायामग्न्याधानप्रकरणं नवमं समाप्तम् ९ ॥ अथ राजाभिषेकप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्र कालशुद्धिमिद्व
ज्जयाद्गुणभिषेकइति उत्तरायणे सूर्ये सति तथा गुर्विन्दुशुक्रैः बृहस्पतं शुक्रैरुदितैः सद्भिः तथा मीमांसाप्रसिद्धे लग्ने षोडशमलग्ने शः देवेशो व
र्त्तमानजातकीषमहादशांतदेशयोः स्वामिनोः जन्मपोजन्मराशिस्वामी एते बलान्वितैः उच्चस्वगृहादिगृहस्थैः सद्भिः राजाभिषेकः शुभ उक्तः नोचैत्रेति
विषयः ॥ ११९५ आये भौमः निशासत्रिः मलिस्तुचाधिवासः शुभमभिषेकोवाकार्यः ॥

अथ विशेषं भुजंगप्रयातेनाह गुरुर्लग्नकोण इति लग्ने गुरुश्चेत्स्यादथवाणेन वपंचमे गुरुः स्यात् कुजो भौमोऽशुक्रगृहेषुः स्यः स्यात् स्वदेशमे
 सितः शक्रः स्यात् एतादृशेभिषेकयोगे यो राजाभिषिच्यते संसदा सर्वकालं राजलक्ष्म्या मोदते अयमेको योगः सौरिसूर्योत्तरीयायगो स्यात् यथा
 सूर्यशनिस्तरीयरेविकादेशे गुरुः स्वंध्वेः स्वदेशमेवं धौ चतुर्थे वा च दुरुः स्यादेवं विधेययोगः मिषिक्तस्य नृपस्य धित्री पृथ्वी स्थिरा संसदा
 गते स्यात् ४ इति राजाभिषेकप्रकरणम् १० ॥ अथ यात्राप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्र किंचित्कार्यमुद्दिश्य देवांतरगमनम् यात्रेति साद्विधा परविषये वि
 जयार्थं गतुं समरविजयाया निस्विलापरे यात्रा सामान्या सा भवेद्विधा कथिततिथिचारैश्च भिमतफलदा भवेच्च सामान्या समराह्वये च यात्रायोगविल

गुरुर्लग्नकोणे कुजो रोसितः स्वसराजासदा मोदते राजलक्ष्म्या तृतीयायगो सौरिसूर्यो स्वंध्वोर्गुरुश्चेद्द्वित्री स्थिरस्य स्यात्
 पस्य ४ पूर्वैः सह १० यात्रायां प्रविहितजन्मनां नृपाणां गदातव्यं दिवसमभुंज्जन्मनां च प्रश्नाद्यैरुदयनिमित्तमूलभूतैर्विज्ञाते
 त्यशुभशुभे बुधः प्रदद्यात् १ जननराशितद्वयद्विलग्नगतदधिपीयदिवाततएववा ॥ ॥ ग्नसितीशयोगे प्रिति तत्र यात्राधिका

रिणः प्रहर्षिण्याह यात्रायामिति प्रविहितव्याघटिकादिना ज्ञातजन्मस्वसणयातत्कालीनलग्नकुंडलिकाग्रहसंखितशुभाशुभफलैर्दकज्ञानं येषां
 तेषां नृपाणां यात्रायां दिवसंदातव्ययात्रादिने देयमित्यर्थः यदाह वराहः विदिते होराशोस्थानादिकलंग्रहाणां च जायुषि च प्रविज्ञाते शुभशुभं यातुरि
 ह्माव्यमिति ननु यस्य जन्मकाले न ज्ञातस्तस्य कथं यात्रास्यादित्यत आह अबुद्धमज्ञानं जन्मकाले येषां तेषां नपि प्रश्नाद्यैः एषोयैः श्रुत्यादिभिरशुभशुभे
 विज्ञाते मतिबोधे यात्रादिवसं प्रदद्यात् कीदृशैः प्रश्नाद्यैः उदयो लग्नं निमित्तं शकुनादि एतदादीनमूलभूतानि निश्चाराण्यकरणानि येषां तेषां शोभयनि
 मित्ताद्यैः तेषां नपि लोदय इति नारदोक्तेः १ अथ प्रश्नादेव फलं दुत्तविलोबितेनाह जननेति अथ यद्यपि जन्मलग्नजन्मराशिज्ञानं यत्नते तथापि
 जातकोकशुभफलदप्रहृशानवगमादज्ञानजन्मत्वं ज्ञेयम् अतएव राशिलग्नानामभविद्यदि पृच्छति प्रश्नं वक्ष्यति ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु.री.
या.३६
८७

जननं जन्मि तत्तैव धिनी शिलग्ने यदि प्रश्नलग्ने स्यातां जन्मरुशि जन्मलग्ने वा यदि प्रश्नलग्ने स्यात्तदा वरुधा पत्तेराज्ञो विजय एव वा अथवा तदधि
पौलग्ने स्यात्तं जन्मराशिपतिर्जन्मलग्ने पतिर्वा यदि प्रश्नलग्ने स्यात्तथापि राज्ञो विजय एव अथवा तत्त एवाभ्यामेव जन्मलग्ने जन्मरुशिभ्यामेव वि
रिपुस्वामिर्वे तीयषष्ठदशमिकादशानामन्यतमं गृहं यद्युदये लग्ने स्यात्तदा विजय एव स्यादित्यर्थः २ अथान्यप्रश्नमंजुभाषिण्याह रिपुजन्मलग्ने भूमिति।
रिपोः शत्रोः जन्मलग्ने जन्मलग्ने जन्मराशिश्च ते त्मश्नाद्विबुके चतुर्थेद्युने सप्तमे वा स्यात्तदा राज्ञो जयो भवेत् अथवा तयोः शत्रुजन्मलग्ने राशियोरधिपौ
स्वामिनौ प्रश्नलग्नाद्विबुकेद्युने वा स्यातां तदापि विजय एव अथवा तत एवता म्भ्यं शत्रोर्जन्मलग्ने राशिभ्यामेवोपचय गृहं ३१ १० ११ प्रश्नलग्नाद्वि
बुकेद्युने वा स्यात्तदापि विजय एव अथवा तनौ प्रश्नलग्ने रुरुभवर्गकः कुरुग्रहाणां षड्वर्गके श्वेत्यात्तदापि विजय एव अथवा यदि मस्तकोदयाः।

त्रिरिपुस्वाय गृहं यदि वोदये विजय एव भवेद् वरुधा पतेः २ रिपुजन्मलग्ने भूमिथाधिपौ तयोस्तत एवोपचयैर्भेद्ये चैद्भवेत्
हिवुकेद्युनेथ रुरुभवर्गकस्तनीयदि मस्तकोदय गृहत्तदा जयः ३ यदि एच्छतनौ वरुधा रुचिरा रुरुभवस्तु यदि श्रुतिदर्श
नगं यदि एच्छति चादरत् श्वरुभग्रहदृष्टियुतं चरलग्नेमपि ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥

शीर्षेदयाः प्रश्नलग्ने गता श्वेत्यस्तदा विजय एव वराहः उदयसुदयपंवा जन्मभंजन्मपंवात्तदुपचय गृहं वा बीक्ष्यलग्ने पियामोः विनिहतमरिपसंवि
द्विचो रिरंवा द्विबुक गृहसमेतं एच्छतोऽस्तस्थिते वेति ३ अथान्यप्रश्नतोदकेनाह यदीति अत्र वरुधापतेर्जय इत्यनुवर्तते यदि एच्छतचौ प्रश्नल
वे वरुधाभूमिरुचिरा स्यात् अथवा यदि रुरुभवस्तु मंगलवस्तु मंगलवस्तु भरणार्थि श्रुतिदर्शनगं श्रवणे गोचरम् दर्शनमत्रैवाक्षुष अथवा प्रुडा आ
श्रुतो देवज्ञ एच्छति तदापि वरुधापतेर्जयः स्यादिति सर्वप्रव्याख्येयम् अथवा चरलग्ने मेषक कर्तुलामक सख्ये यदि प्रश्नलग्ने रुरुभग्रहदृष्टियुते वा

तदापि जय एव ॥ ४ ॥ ४ ॥ रामः ॥

अथशुभाशुभफलदंमालिन्याह विधुकुजेति चंद्रमंगलशुक्रे अग्नेसौरिणाशनिनादृष्टे तदा प्रश्नकर्तुर्मंगं पराजयोनाशोवा स्यात् अथचंद्रमृतिभ
 मदनसंस्थेचंद्रे अष्टमेसप्तमेवालनेन हर्षेसतिस्वविधेयोगेपिप्रष्टुः सपदिभंगः स्यात् अथाऽव्ययानामनेकार्थत्वात् अपिशब्दोपिपर्ययार्थः तथाहि मास्करे
 मुचिप्रदनसंस्थेचंद्रे लग्नगेचसति एवंविधेयोगेपिप्रष्टुर्भंगः स्यात् उक्तंचवराहेण चंद्रेसरु धिरेलग्नेभंगः स्वर्णस्रजेसिते धूनेने धनगेचंद्रे लुग्नेया
 तेरिष्वाकरे विपर्ययेवाषापस्य त्रासमंगव धागमाइति वाऽथवापापग्रहेचतुर्थाष्टमलग्नसप्तमानामन्यतममेऽन्यतमस्थेसतिप्रष्टुर्भंगः स्थिति ५ अ
 थप्रश्नलग्नेविशेषंभुजंगप्रयातेनाह त्रिकोणेकुजादिति कुजान्मंगलात्रिकोणेनवपंचमेसौरिशुक्रज्ञजीवाश्चेत्स्यः अथवाएकोपिवासौरि

विधुकुजयुतलग्नेसौरिदृष्टेथचंद्रेमृतिभमदनसंस्थे लग्नगेभास्करेपि हिबुकनिधनहो राद्यूनगेवापिपापेसपदिभ
 वतिभंगः प्रश्नकर्तुस्तदानीम् ५ त्रिकोणेकुजात्सौरिशुक्रज्ञजीवायदेकोपिवानोगमोर्का च्छशीवा बलीयांस्तुमध्ये
 तयोर्गोग्रहः स्यात्स्वकीयांदिशंप्रत्युतासौनयेच्च ६ प्रश्नेगम्यदिगीशात्वेवदः पंचमयोगः स्वोभूयाद्वलयुक्तः स्वाभासंन
 यतेसौ ७ धनुर्मेषसिंहेषुयात्राप्रशस्ताशनिशोशनेराशिगेचैवमध्या ॥

॥ शुक्रज्ञजीवानामेत्यतमश्चेत्त्रिकोणस्यात्तदाप्यु
 दिष्टमननस्यादेववाऽथवाऽर्का च्छशीत्रिकोणेचेत्स्यात्तदाप्युदिष्टगमनंनस्यादेवतर्हिकस्यांदिशिगमनंस्यादित्याह बलीयानिति तयोरधुनोक्तो
 दिष्टदिक्प्रतिबंधकास्योर्ग्रहयोर्मध्येयाग्रहोदलवान्स्यात्सः स्वकीयादृशंप्रत्युतसांप्रतेभवेत् ६ अथयोगांतरंमदलेखयाह प्रश्नेति गम्यदिगीशात्
 गंतुंरथुयोर्दिक्त्स्यदृशः स्वामीप्रश्नलग्नेयप्रस्थानेस्यात्ततः पंचमेस्थानेयो ग्रहोबोभूयाद्वेत्तदासौग्रहः स्वमाशा स्वदिशनयते प्राप्स्येति ७ अथया
 त्राकाशंभुजंगप्रयातेनाह धनुर्मेषेति धनुर्मेषसिंहस्थे रवौयात्राप्रशस्ता शुभफलदा शनिद्वौशनेराशिगे मध्यामकरकुंभमिथुनकन्याचेषेतुर्गते रवौ
 यात्रामध्यांती कर्कमीनेलि संस्थे रवौ दीर्घाचहुकालसाध्यायात्रानफलेत्यर्थः वराहः यात्राऽजसिंहतुरगेपगतेव रिषा मध्याशनेश्चरबुधेशनस्यांग्रहेषु

मु०टी०
या०प्र०

मानौक्यं रश्मिश्चिकेति दीर्घांशस्तश्च देवलमते ध्वनिपृष्ठगोर्कः इति देवलमतेः ध्वनिमार्गसूर्यः पृष्ठगतः शस्तः पृष्ठगतत्वं तु वसंतराजोक्तम्
मणवनेति केचित् यथा दग्धादिगौ शीज्वलितादिगेंद्रो धूमान्वितावानलदिक्रमभाते इत्येवमेव ग्रहणकेन भुंक्ते दिशांता इति अग्निभ्रमणप्रका
रेण यत्र नृहृदयमसमयः सादिकसूर्यसंमुखोच्यते तत्संचमीदिकसूर्यपृष्ठगतेत्युच्यते इत्याहुः वस्तुतस्तु ह्यदशराशिभ्रमवशनयस्यादिश्वर्क
स्थितः तापृष्ठतः कृत्वायायादित्यर्थः यथा लग्नस्थेर्के पश्चिमायां दिशं गच्छेत् चतुर्थे दक्षिणे सप्तमे पूर्वा दशमे ठनराभित्यर्थः अदाह देवलः लग्नस्थे वरु
णांशं हिवुकस्थे दक्षिणांशं यायात् सप्तमगे पूर्वाशांशे पूरणं संस्थिते सौम्यामिति एवं विदिस्वपिज्ञेयं यथा द्वितीयतृतीयस्थितेर्के नृहृदयो पंचमेषु आग्ने
यो अष्टमे नवमे ऐशानी एकादशे द्वादशके वाप व्यागच्छेदिति अथ तारा निषेधमाह जनुरिति स्वजन्मनक्षत्रादि नक्षत्रं यत्संख्यं स्पृष्टं तस्मिन्नेव मन्त्रे अव

रवौ कर्कशीनालि सं स्थिति दीर्घांशुः पंचसप्तत्रिताराचनेष्टाः ८ नषष्ठी न च द्वादशी नाष्टमी नो सिताद्यातिथिः पूर्णिमा ऽपि
नरिक्ता ॥ ४ ॥

॥ शिष्टाः प्रथमसप्तमपंचमत्तृतीयाख्यांस्ताराश्च त्र्युस्तदानेष्टानिषिद्धाः ८ अथ तिथ्यादिशुद्धिं भुजंगप्रयातेनाह नषष्ठी
ति सिताद्यातिथिः शुक्लपक्षप्रतिपत्त आसृतिथिषु यात्रानप्रशस्तेत्यर्थः नारदः षष्ठाष्टमीद्वादशी चरिक्ता मावर्जितासु च यात्राशुक्लप्रदिनिर्धनोयाधना
यचेति हयोश्चिनी आदित्यपुनर्वसुः मित्रेनुरोधा इंदुर्भृगः जीवः पुष्यः अंतरेवती हस्त श्रवण धनिष्ठाः एतेर्नवभिर्नक्षत्रैः यात्राप्रशस्तोत्तमा मध्यानिनि
षिष्टानि च भानिवशिष्टा आह तिस्त्रोत्तराचवरुणनेत्रतेद्रपूर्वात्रये ब्रह्मभयुग्दशैवे मध्यान्यमिष्टान्यनलानिलेशद्विदैवचित्राहिमघांतकानी त्रि तिस्त्रो
त्तरादित्यार्पः संधिः ननु वशिष्टेन वारा उक्ताः सरेज्यदेत्येज्यशशीदुजानां वराश्ववर्गाः शुभदाघ्राणि आदित्यघ्नसुशनेश्वराणां वराश्ववर्गानशुभदाघ्राणुरि
ति अत्र कुजेनोक्ता इति चेन्न वारहादिभिरनुक्तत्वात् वशिष्ठादिभिरुक्तत्वात् यत्र हवारशूलनिषेधवैयर्थ्याच्च दोषाधिकोऽसूत्रार्थतदिति चेन्न भिन्नकर्मकेषु
मुनिग्रंथेषु मुनिवचनानां वैयर्थ्यानर्हत्वादे ॥ ९ ॥ ३ ॥ ४ ॥ रामः ॥

शु.टी.
पा.प्र.
८९

हरिहस्तपुष्यशशिभिः श्रवणहस्तपुष्यमृगैः सर्वसिद्धिपिकारियात्राशुभास्यात् ११ अथतत्रापिकालविशेषमध्यमानांनिषिद्धानांचकियतांभानांवर्ज्य
घटिकाइंद्रवज्रयाह पूर्वति पूर्वत्रयेप्रथमाः षोडशनाड्योनिषिद्धाः कृत्तिकायामेकविंशतिः मघायामेकादश भरण्यासप्तघटिकाः त्यज्याइत्यर्थः स्वा
तीविशाखाश्लेषज्येष्ठानांआश्वतुर्देशघटिकास्याज्याः चतुर्भुजः भरण्यासप्तघटिकानेद्विभेचैकविंशतिः एकादशघटीपिनेत्रिपूर्वाशुचषोडश।
स्वातीसर्पविशाखाश्लेषासूचचतुर्देशवर्जयेदेताघटिकायात्रायांशुभदाभूताइति १२ अथमतांतरेणवर्ज्या त्वमिंद्रवज्रयाह पूर्वार्धमितिस्पष्टार्थम्
१३ अथभानांजीवपक्षादिकाः संज्ञाभुजगत्रयातेनाह तमोभुक्तेति तमोराहुर्वेकीग्रहः तेनभुक्तामुक्ताएवंविधाविश्वसंख्यायादशसंख्यास्तारासंज्ञाणि

मित्रारंभेनचमध्यरात्रिसमयेचोग्रैस्तथानोचरेरात्र्यंतेहरिहस्तपुष्यशशिभिः स्यात्सर्वकालेशुभा ११ पूर्वार्धमितिपित्र्यांतकता
रकाणांभूप्रकृत्युग्रतुरगमाःस्युः स्वातीविशाखेइभुजगमानांजाड्यो निषिद्धामनुसंमिताश्च १२ पूर्वार्धमाग्नेयमघा।
निलानांत्यजेद्विचित्राहियमोत्तराई चूपःसमस्तांगमनेजयाथीस्वातीमघाचोशनसामतेन १३ तमोभुक्तताराःस्युतावि
श्वसंख्याःशुभौजीवपक्षोमृतश्चापिभोग्याः तदाक्रांतभंकर्त्तसंज्ञमुक्ततोसिंदुसरव्यंभवेद्वस्तवाम १४ मार्त्तण्डेमृतपक्ष

राहुणाक्रांतनक्षत्रात् भोग्यानिगम्यानित्रयोदशभानिमृतोमृतपक्षसंज्ञानि तदाक्रांतभंतेनराहुणाक्रांतभंतेनराहुकर्त्तरीत्येवनामकंस्यात् यथा राहु
हस्तनक्षत्रेतेनभुक्तानिचित्रास्वातीप्रमुखानिपूर्वाभाद्रपदातानित्रयोदशजीवपक्षः तदाक्रांतभाद्रस्तास्यचदशमुत्तराभाद्रपदारव्यग्रस्तसंज्ञं तेन
राहुणाभोग्यानिउत्तराफाल्गुनीपूर्वाफाल्गुनीमघाश्लेषापुष्यपुनर्वसू आर्द्रासुगरोहिणीकृत्तिकाभरणीअश्विनीरेवत्याख्यानिमृतपक्षः हस्तस्तुक
मैरीयस्तमितिच १४ अथजीवपक्षादीनाफलशार्दूलविक्रीडितेनाह मार्त्तण्डेइति मृतपक्षमार्त्तण्डेसूर्यसतिचंद्रश्चेज्जीवपक्षेस्यात् ॥ ५ ॥

रामः
८९

विपरीतगोमांनेडेजीवपक्षेसतिचंद्रश्चैन्मृतपक्षः तदायात्राक्रियमाणायातुः स्वयंकरीस्यात् द्वौसूर्याचंद्रमसौचैज्जीवपक्षेस्यातां
 शरभाशुभतरेत्यर्थः अर्थादुभौमृतपक्षेस्यातांतदायात्रातिक्षयकरीस्यात् यथास्यापवादमाह अस्तर्क्षमिति मृतपक्षतः मृतपक्षनसत्रादग्रस्तक्षराडुंणा
 शरभभास्वचंद्रशंकरभंशुभकरंस्यात् यथाशवान्मरिष्यमाणोदेहीप्रबलः प्रस्ताद्राडुभतः पंचदशसंख्याकात् कर्त्तरीराडुकांतंशुभंशुभकरंस्यात् यापीति
 शरभभावेरिणमुद्दिश्यजिगमिषुः सयापी तत्त्वामीचंद्रः यश्चस्वदेशेदुर्गकृत्वातिष्ठतिसस्थापी रविः स्थितिमान्स्थापीराजः स्वामी तौद्वौसूर्याचंद्रमसौजीवगौजीवप
 क्षगतौ तयोःराज्ञोः स्थापिपिराज्ञोः जयकारौरविश्चैज्जीवपक्षः तदास्थापिनो जयः चंद्रश्चैज्जीवगस्तदायापिनो जयः उभौचैज्जीवगौतदासधिकारौ अर्थाद्वा
 चपिचैन्मृतपक्षगौ उभयोः पराजयकारी अवधु विचारः स्वरोदयादवगतव्यः १५ अथाकुलकुलकुलकुलगणंवसंत तिलकाशादूलविक्रीडिताभ्यामाह स्वा

ग्रस्तर्क्षमृतपक्षतः शरभकरं प्रस्ता तथा कर्त्तरी यापी दु स्थितिमान् विजयकारौ तौ द्वौ तयोर्जीवगौ १५ स्वात्यंतकाहिवसूर्योऽस्म
 करानुराधादित्युधुवाणिविषमास्तिययोऽकुलाःस्युः ॥ ४ ॥ — ४ ॥ १ ॥ ४ ॥

स्वतकाहीति पूर्वश्रीति स्वाती अंतकं भरणी आश्लेषा धनिष्ठारेवती हस्त अनुराधा पुनर्वसु ध्रुवाणि उत्तरात्रयरोहिण्याः एतानिद्वादशभानि विषमा
 स्तिययः प्रतिपत्ततीयापंचमी सप्तमी नवम्येकादशीत्रयोदशी पंचदश्यइत्यष्टौ तिययः शनिचंद्रसूर्यबृहस्पतिवाराः चत्वारः एतेप्रत्येकमकुलसंज्ञाः
 अथज्ञाबुधवारः मूलं अंबुपंचतारकाः दशआर्द्राविधिमभिजित् चत्वारि भानि दशषट् द्वितियः दशमीषष्ठी द्वितीयास्तिस्रस्तिथयः एतेप्रत्येककुल
 कुलसंज्ञाः स्युः अथपूर्वास्तिस्रः अश्विनीपुष्यमघाद्विदुर्गः कर्णश्रवणः दहनः कृत्तिका द्वीशं विशारवाज्येषाचित्रा एतानिद्वादशभानि कुक्रभो मचारे
 नकरी चैदिमिताः द्वादश्यष्टमी चतुर्दशी चतुर्थी संज्ञाश्चतस्रस्तिथयः प्रत्येककुलसंज्ञकाः स्युः फलमाह यापीति अकुलसंज्ञके तिथिनसत्रे वारगणे
 समरेयुद्धप्रारंभे सति फपी सजाजपी स्यात् ॥ ३ ॥

५००
पा०
१०

यदि कुलसंज्ञके तिथिनक्षत्रेवारगणे सति स्थायी राजा तद्वज्जयी स्यात् कुलकुले संज्ञके तिथिवारनक्षत्रगणेषु ध्यतो र्युद्ध कुर्वतोः भूमीशयो राज्ञोः परस्य
रसंधिः स्यात् १६ १७ अथ पथिराहु चक्रं सगधरयाह स्युर्धमे इति अश्विनीपुष्यश्लेषाधनिष्ठाशतनास्कविश्वस्वातुराषाख्यानिभानि धर्मधर्मस्थाने
लेख्यानि अथ भरणीपूर्वाभाद्रपदाज्येष्ठाश्रवणपुनर्वसूमाघास्वत्याख्यानिभानि अर्थस्युः अथ कृत्तिकाद्रोतसभाद्रपदाचित्रामूलाभिजित्पूर्वाफाल्गुनी
नक्षत्राणिकामेस्युः अथ रोहिणीआषाढपूर्वाषाढामृगोत्तरं रेवती विश्वमुत्तराषाढा अयमभउत्तराफल्गुनीहस्ताख्यानिभानि मोक्षस्युः पथिशब्दे आरिष्यस्य

सूर्ये इमं दगुरवश्च कुलाकुलज्ञो मूलांबुपेशविधिभंशषट् द्वितिथ्यः १६ पूर्वाश्वीज्यमघेदुकर्णदहनद्वीशंद्रचित्रास्तथा
शक्रारौकुलसंज्ञकाश्च तिथयोऽर्कोरेंद्रवेदैर्मितौः यायी स्यात्कुले जयी च समरे स्थायी च तद्वत्कुले संधिः स्यादुभयोः कुला
कुलगणे भूमीशयो र्युध्यतोः १७ स्युर्धमे दस्त्रपुष्यारगवसूजलपद्दशमेत्राण्यथार्थ्याम्याजांघ्रीद्रकर्णादिति पितृपवा
नो दुन्यथोभानिकामे वह्याद्रांबुध्यचित्रानिर्कृतिविधिभुगाख्यानि मोक्षेथरोहिण्यार्थे इंत्यसर्वविश्वार्थमभदिनकरस्त्रीणिय
थादिराहौ १८ धर्मगेभास्करे त्रित्तमोक्षेशशी वित्तगे धर्ममोक्षस्थितिः शस्यते कामगे धर्ममोक्षार्थगः शोभनो मोक्षगेके
वलं धर्मगः प्रोच्यते १९ यौषेपसत्यादिकाद्वादशैव तिथ्यामाघादौ द्वितीयादिकास्ताः ॥ ५५ तादृशेराहौ पथिराहावित्यर्थः चक्रे इ

ति विशेषमध्याहार्यं १८ अथ स्रग्विष्यात्फलमाह धर्मगेभास्करे इति धर्ममार्गस्थिते भास्करे सति चेद्वित्तमोक्षेशशी अर्थमार्गमोक्षमार्गवाशशी
स्यात्तदाशोभनः अथ वित्तगे अर्थगे भास्करे सति धर्ममार्गगः मोक्षमार्गवाशशी शोभना अथ कामगे भास्करे सति धर्मार्थमोक्षमार्गगः शशी शोभनः अथ
मोक्षमार्गभास्करे सति धर्मगः शशी शोभनः अर्थाद्विपरीतावस्थितयोर्दयोः सूर्याचंद्रमसोरशुभत्वं स्यात् १९ अथ तिथिचक्रं शालिन्याह यौषे इति अ
त्र यौषादितः प्रतिमासे द्वादशकोष्ठकाले स्याः एव कृते श्वतश्चत्वारिंशदधिकम् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

रामः
१९

शे.	सा.	फा.	वे.	वै.	ज्य.	आ.	शा.	भा.	आ.	का.	मा.	पूर्व.	दक्षिण.	पश्चिम.	उत्तर.
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	सौरव.	केशः	भीतिः	अर्थम.
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	११	शून्य.	भैरव.	निस्र	विषय
३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	इत्युक्त.	दुःखं	इष्टमि	अर्थः
४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	लाभः	सौरव्य	मंगलं	वितल
५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	लाभः	इवामिः	धनं	सौरव्य
६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	भीतिः	लाभः	भृत्यः	अर्थम
७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	लाभः	कष्टं	इत्युक्त	सूर्य
८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	कष्टं	सौरव्य	केशः	सूरव
९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	सौरव्य	लाभः	कार्यः	कष्टं
१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	केशः	कष्टमि	अर्थः	धनं
११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	मृत्युः	लाभः	इत्युक्त	शून्य
१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	शून्य.	सौरव्य.	मृत्यु.	अर्थम
शे.	सा.	फा.	वे.	वै.	ज्य.	आ.	शा.	भा.	आ.	का.	मा.	पूर्व.	दक्षि.	पश्चिम	उत्तर

शतकोष्ठकाजायतेतत्रचक्राकृतिर्यथान्यासः प्राग्निखितः ।
तत्रपक्षस्यशुक्लस्यकृष्णस्यवापक्षतिः पक्षमूलं प्रतिपन्न
दादिकाः प्रथमं पौषमासे प्रतिपदादिकाः द्वादशतिथयो ।
धौधौलेख्यः माघा दौमाघादिमासेषु द्वितीयादिकास्ति
ययोलेरव्याः यथा माघे द्वितीयादिकाः फाल्गुने तृतीयादि
काः चैत्रे चतुर्थ्यादिकाः वैशाखे पंचम्यादिकाः ज्येष्ठे षष्ठ्या
दिकाः आषाढे सप्तम्यादिकाः श्रावणे षष्ठ्यादिकाः भाद्र
पदे नवम्यादिकाः आश्विने दशम्यादिकाः कार्तिके एका
दश्यादिकाः मार्गशीर्षे द्वादश्यादिकाः सर्वास्तिथयोद्वा
दश्यादिकारव्याः अवशिष्टस्थानामिप्रतिपदादिभिः पूरा
णाति कामातिस्त्रइति कामान्नयोदशीचतुर्दशीपंचदश्या
स्तृतीयादिवत्कृत्तृतीयावत् चतुर्दशीचतुर्थी
वत् पंचदशीपंचमीवत्सुरित्यर्थः फलांथमतिदेशायम्
तत्रप्रतिपदादौ पूर्वदक्षिणापश्चिमोत्तरासुदिक्रयानेचि
कीधिते सति फलं शुभाशुभं सौरव्यं क्लेश इत्यादिनावत्तत्र

मु.टी.
या.प्र.
१९.

येणवस्येकथयिष्यामि २० फलानिशालिनीत्रयेणाह सौरव्यमिति लाभइति सौरव्यमितिच श्लोकत्रयंस्पष्टार्थमेव तत्रपेषेप्रतिपदिदिक्चतुष्टयेसौरव्यं
शोभीतिरर्थागमश्चेतिफलचतुष्टयक्रमेणज्ञेयं एवंद्वितीयादिषुश्लोकश्चतुर्थोशोक्तंफलंस्यात् २१ २२ २३ अथसर्वांकज्ञानंवसंततिलकयाह तिथ्युत्सेति
तिथयोत्रशुक्लेप्रतिपदादितोग्राह्याः तत्रतिथिनक्षत्रवाराणांयुतिः स्थानत्रयेस्थाप्याक्रमेणसप्तभिरष्टभिस्त्रिभिश्चत्तंशभक्तावशिष्टासतिप्रथमस्था
नेवियतिरुत्सेतिअतिदुःखीयात्राकर्तास्यात् मध्येद्वितीयस्थानेधननाशः चरमेतृतीयस्थानेशून्यमृत्युः स्यात्स्थानत्रयंकयुजिअंकयुतौसौ

कामात्तिस्त्रःस्युस्तृतीयादिवच्चयानेप्राच्यादौफलंसत्रवस्ये २० सौरव्यंक्लेशोभीतिरर्थागमश्चशून्यंनैस्वनिस्वतामिश्रताच।
द्रव्यक्लेशोदुःखमिष्टात्तिरर्थालाभःसौरव्यमंगलं वित्तलाभः २१ लाभोद्रव्यासिर्धनंसौरव्यमुक्तंभीतिलोभोमृत्युरर्थागमश्च
लाभःकष्टद्रव्यलाभोसुरवचकष्टंसौरव्यंक्लेशलाभोसुरवच २२ सौरव्यलाभःकार्यसिद्धिश्चकष्टंक्लेशःकष्टात्सिद्धिरर्थाधनं।
च मृत्युर्लाभोद्रव्यलाभश्चशून्यंशून्यंसौरव्यमृत्युरस्यतकष्टं २३ तिथ्युत्सेवास्युतिरद्रिगजाग्नितष्टास्थानत्रयेत्रवियति।
प्रथमेतिदुःखी मध्येधनसतिरथोचरमेमृतिःस्यात्स्थानत्रयंकयुजिसौरव्यजयोनिरुक्तौ २४ रवेर्भतोऽभ्रमोन्मिनिर्जगाव
शेषिताद्दगाः महाडलेनशस्यतेत्रिषण्मिताभ्रमोभवेत् २५ ॥

५५ रव्यजयोभवेतां २४ अथाडलभ्रमणेप्रमाणिकयाह र.
वेर्भतइति सूर्यनक्षत्रात् अजभस्यचंद्रस्योन्मितिर्गणनाकार्यासान्नाः सप्तभिरवशेषितासतीद्दगाः द्विशेषमितासप्तशेषमितावाभवेत् तदामहा
डलेदोषःस्यात्नशस्यते प्रागुक्तप्रकारेणयदित्रिषण्मितात्रिशेषमिताषड्दशेषमितावास्यात्तदाभ्रमोभ्रमणाद्विदोषःस्यात्सोऽपिनशस्यते ए
तन्निर्मूलं तत्रभ्रमणयात्रामेवत्यजेति आडलेबहूनिकार्याणित्यंति उक्तंच यात्रायंत्रहलप्रवाहसमरेचोर्षेचसंधौतथाकूपारामतडायबंध
नविधौपापद्विदुर्गग्रहे अश्वभोष्टरथाधिरोहणविधौत्याज्यंसदैवाडले यत्नान्नान्नश्रुभेषुमंगलविधौदोषानंतस्यक्चिदिति २५ ॥ ६ ॥

रामः
१९

अथ हिं वराख्ययोगमुपजातिकयाह शशांकभमिति स्पष्टार्थप्रसंगात्तद्यवाडमपि सूर्यभाद्रणयेचांद्रत्रिगुणंतिथिसंयुतं सप्तभिस्तुहरेद्भागेशे
 षस्याहुवाडकं एतच्च हिं वराच्छुभं ज्ञेयं एतत्सर्वं राक्षिणात्याविचारयंतीति अत्र प्रसंगात् ग्रन्थान्तरस्थसंग्रहः सूर्यभाद्रणयेचांद्रतिथिवारचमिश्रितं
 सप्तभिस्तुहरेद्भागेषु तदुलकं सूर्यभाद्रणयेचांद्रतिथिवारचमिश्रितं अर्कसंख्येर्हरेद्भागेषु तदुलकं सूर्यभाद्रणयेचांद्रतिथिवारचमिश्रितं अर्कसंख्येर्हरेद्भागेषु तदुलकं
 तस्करेतेलकंद्याहुवाडं सर्वकर्मसु इति ज्योतिर्नियथे २६ अथ घातचंद्रशालिन्यात्परिहारचानुष्टुप्पद्येनाह भूपंचेति आग्नेयेति रूपद्वग्नीति मे
 घादिराशीनां भूपंचंकित्यादिको घातारव्यचंद्रज्ञेयः यथा मेषस्य प्रथमोऽप्येव वृषस्य पंचमः कन्यास्यः मिथुनस्य नवमः कर्कटस्य द्वितीयः सिंहस्य षष्ठः कन्या

शशांकभंसूर्यभतोत्रगण्यं पक्षादितिथ्यादिनवासरेणायुतं तत्राप्तं नगशेषकंचेत्यादिं वरंतद्गमनेति शस्तं २६ भूपंचांकद्वयं
 ग दिग्बन्धिसप्तवेदां शशांकीं च घातारव्यचंद्रः मेषादीनां राज्ञेष्वाविवादे उच्यते पुद्गाद्ये च नान्यत्र वर्ज्यः २७ आग्नेयत्वात्
 जलपयित्र्यवासवरोद्रभे मूलब्राह्मजपादर्क्षेपित्र्यमूर्त्ताजभे क्रमात् २८ रूपद्वग्न्यग्निभूरा मद्ग्न्यब्ध्यब्धियुगाग्न
 यः घातचंद्रे धिष्यपादा मेषाद्द्वर्ज्या ननीषिभिः २९ गौस्त्रीस्य घाततिथिस्तु पूर्णा भद्रात्तु युक्कटकेथनंदा ॥ २६ ॥

यादशमः तुलायास्तृतीयः वृश्चिकस्य सप्तमः धनुषश्चतुर्थः मकरस्याष्टमः कुंभस्यैकादशः मीनस्य द्वादशः घातचंद्रो राजसेवायां विवादे प्रति
 वदिनां सहकलहे पुद्गाद्ये आदिशब्दान्मृगयादिषु वर्ज्यः अन्यत्र विवाहान्निप्राशनादिमंगलकृत्येन वर्ज्यः उक्तंच उद्देचैव विवादे च कुमारीपूज
 ने तथा राजसेवावाहनादौ घातचंद्रं विवर्जयेत् तीर्थयात्राविवाहान्निप्राशनादिषु मंगल्यसर्वकार्येषु घातचंद्रं न चिंतयेत् अत्र लाघवार्थं भ्रातृपु
 त्रेण मे विदपद्याम् मेषकन्याघटहरिनक्रयुग्मधनुर्वषाः मीनसिंहे धनुः कुंभाघातचंद्रो अजादित इति घातचंद्रं मेषोदिराशिषु कृत्तिकादिभानां चरण
 एते वर्ज्या इति केचिद्वदन्ति २७। २८। २९ घाततिथिरुपजातिकयाह गौस्त्रीति गौः स्त्रीकन्या स्यामीनः एतद्गौस्त्रीति गौः स्त्रीकन्या स्यामीनः एतद्गौस्त्रीति गौः स्त्रीकन्या स्यामीनः एतद्गौस्त्रीति गौः स्त्रीकन्या स्यामीनः

मु०टी०
ग्रा०

घाततिथिः कौर्षार्जुनः अजेमेषः एतयोर्नेदाप्रतिपक्षेकादशीच तिथिः नक्रधटेमकरतुल्योः रिक्ताचतुर्थानवमीचतुर्दशीचघाततिथिः।
धनुः कुंभसिंहानाजयातृतीयाष्टमीत्रयोदशीचघाततिथयः भद्राद्वितीयासप्तमीद्वादशी मिथुनेकर्केचघाततिथयोः अजेमेषः ३० घातवारान्दशालि
न्याह नक्रेभौमइति मकरराशिमतिपुरुषेभौमोघातवारः वृषसिंहकन्यासुमंदः शनिर्घातवारः इंद्रेमिथुनेचंद्रः अजेमेषः कर्केबुधः धनुर्मनिवृत्ति
केषुशक्रवारः जूकस्तुला कुंभतुल्योर्जीवोर्गुरुर्घातवार इत्यर्थः घातवारान्दशालि ३१ अथघातनक्षत्राण्यनुष्टुभाह मघेति स्पष्टार्थम् एत
दपि यान्दौनशास्त्रे ३२ अथघातलग्नान्याह भूद्वाभ्यीति स्पष्टार्थतदपि यान्दौनशास्त्रे ३३ अथयोगिनीजीर्णास्तास्तिथयनीरोषमाह नवभूम्यइति
कौर्षार्जुनयोर्नक्रधटेचरिक्ताजयाधनुः कुंभहरोनशास्त्रे ३० नक्रेभौमो गौहरीः स्त्रीषुमंदः चंद्रो इंद्रेऽर्केनभेज्जंश्चकर्केशु।
क्रः कोदंडालिमीनेषुकुंभजुकेजीवोघातवारानशास्त्राः ३१ अथकरस्वातिमेत्रमूलश्रुत्यंबुपात्यभम् याम्यत्राहोशसापंचमेषा
देर्घातभंनसत् ३२ भूमिद्वाभ्यद्विदिवस्योर्गांशं केशाग्निर्मायं क्रः १।२।४।७।९।१२।६।८।९।११।३।५। मेषादिघा
तलग्नानियात्रायां वर्जयेत्कधीः ३३ नवभूम्यः शिववृहयोश्च विश्वेऽर्ककताः शक्ररसास्तुरंगतिथयः द्विदिशोमावा
सवश्चपूर्वतः स्युस्तिथयः समुखवामगानशास्त्राः १।२।५।९।१२।१४।७।२।३० ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥
एतास्तिथयः पूर्वतः पूर्वदिशमारभ्य अष्टदिक्क्षेत्रा यथा पूर्वस्यां नवभूम्यः नवमी प्रतिपच्च आपनेया शिववृहयः एकादशी तृतीया च एवमग्रे
पि एतास्तिथयो योगिन्यद्विजीर्णाः तास्तिथयः समुखवामगानशास्त्राः यथा प्राच्यांगुः प्रतिपत्समुखी दक्षिणैर्गतु वामगा प्रतीच्यांगुः पृष्ठगा
द्विच्यांगुर्दक्षिणा एव सर्वास्तिथयो विचार्यास्तत्र समुखवामगाश्चेतिथयानशुभाः अर्थादक्षिणा पृष्ठगाश्च शुभाः उक्तच पृष्ठजोद।
क्षिणेवापियो रिश्रीगमनेहिता वामसमुखयोर्नेशावायुमेवविचितयेदिति ३४ ॥ ३४ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

रामः
९२

अथकालपाश... शालिन्याह कौवेरीतइति कौवेरीउत्तरादिकृतस्याः विपरीतदिक् अर्काद्येवारेकालः स्यात् तद्यथा रात्रवुत्तरदिशिकालः दक्षिणदिश
इत्यर्थः चंद्रवायव्याकालः आग्नेय्यापाशः एवमौमादिष्वपि त्रौकालदिशि पाशइतिवैपरीत्यं ज्ञेयं एतौ यात्रायुद्धादिषु संमुखे... उक्तचस्वरोदये त्रारोस्यः स
वैदिग्भगितेतः सव्येनमदगः यत्रस्थस्तत्रकालः स्यात्पाशस्तस्य तुसंमुखः दक्षिणस्यः शभः कालः पाशावामदिगाश्रयः यात्रायोसंमुखे श्रेष्ठस्ततोऽप्यत्रनेशाभ
नइति प्रसंगादर्धयामाराहुरपिस्वरोदयस्यालिरव्यते इन्द्रवायुयमरुद्रतोया निशशिमारुते यामार्द्धमुदितोराहुर्भ्रमत्येवंदिगएकेइति ३५ अथपरिघट्टा
रव्यदोषमनुषुभाह पूर्वादिष्विति अंनलक्षितः कृत्तिकातः सप्तभानिपूर्वस्यां सघातः सप्तयाम्यायाम् अनुराधातः सप्तपश्चिमायां धनिष्ठातः सप्तभान्युत्तर

कौवेरीतोवैपरीत्येनकालोवारेऽर्काद्येसंमुखे तस्यपाशः रात्रवैतौवैपरीत्येनगुण्योरात्रायुद्धेसंमुखेवर्जनीयो ३५ पूर्वादि
षुचतुर्दिक् सप्तसप्तानलक्षितः चायव्याग्नेयदिक् संस्थपात्रिष्वंवलंघ्येत ३६ अग्नेर्दिशि नृपइत्यासुरुहूतदिग्भैरेवंप्र
दक्षिणगताविदिशोयकृत्ये॥

॥संखलेख्याइति सर्वत्रवाक्शेषः तत्रवायव्याग्नेयदिगुपत्तिवद्धरेखापारिघोदंडः स्यात्ससर्वथानोलुंघये
तत्रयवनेश्वरः प्राचीमुदग्हारिभिरत्रयायास्वाकृद्धारिकैश्चोडुभिर्प्युदीची तथेषयाम्यामपराश्रितैर्भैर्याम्याश्रयैश्चाप्यपरांप्रयायादिति ३६ अथवि
दिग्भगमेनसत्रातिदेशं आवश्यकृत्येनिघट्टापवादचवसंतिलकयाह अग्नेर्दिशमिति नृपः पुरुहूतदिक् प्राचीतस्थैः कृत्तिकादिसप्तनक्षत्रैः अग्नेर्दि
शिमाग्नेयीमियातनगच्छेत् एवमनेन प्रकारेण प्रदक्षिणामताः सृष्टिमर्गेण सिद्धाविदिशोनेर्त्सारीगच्छेत् यथा मर्थादिसप्तभिः नेर्त्सयाम् अनुराधादि
सप्तभिर्षायव्या धनिष्ठादिसप्तमैरैशानीगच्छेदित्यर्थः अथेति आवश्यककृत्येनैव्येपरिघट्टमपिलंघयित्वानृपोगच्छेत्स्वरोदयसंमुखेनसत्रमूलंविहायस्य
क्ता यदिदिकतनुशदिरस्ति पूर्वादिदिक्मेघादयस्त्रिरावत्यादिग्राशयस्त्रयः स्युः क्रमशोमेघाद्यएवतस्यादिशिदिक्॥ ३६ ॥ ३ ॥ ३६ ॥

सुन्दर
याग्य
९३

सुन्दरशब्देनव्यवहियंतेतेषांशुद्धिः शुभफलदातृयहानुकूलसाहित्यस्यात् दिग्पुत्रीनाह मारुदः दिग्पुत्रायः सुक्रमेनेषु दिग्पुत्रेण पुनरिति ३७ अन्यदुमी
वज्रयाह मैत्रार्केति अनुराधाहस्तपुष्याश्विनीनसत्रैः सर्वास्तुदिशास्तत्तुदिग्पुत्रैः ज्येतिषीकेयात्राशुभातिगदिता यत्तुबोक्तविवेकियागादिप्रागादिषु
प्रवणाश्विपुष्यहस्तानांत्यागउक्तः सतिमृदलाहुपेस्यकचिदृष्टौ सर्वदिग्द्वारिकपुष्पुक्तानि गुरुः पुष्याश्विहस्तमैत्राणिपौष्मवेष्णवसौम्यमं वासवंसंय
दिशाशुभात्राशोभनानिदीति वराहः सर्वद्वारिकसंज्ञितानिगुरुभंइस्तामिभेभानिचश्रेष्ठान्येद्वयोष्मविष्णुवस्तुभान्याद्यैः सहाशेसदेति वक्रीग्रहइतिव
क्रीग्रहायदिकेद्रगः स्यात्संगमेयानांयानिषिद्धः अथचास्यवक्रीग्रहस्तुपलनेवर्गः षड्वर्गश्चित्स्यात्सोपिगमनेनिषिद्धः वास्यवक्रीग्रहस्यदिनंवारिपिग

आवश्यकपिपरिघंप्रविलंघ्यगच्छेच्छूलंविहाययदिदिक्कुरुशुद्धिरिति ३७ मैत्रार्कपुष्याश्विनमैर्निरुक्तायात्राशुभास
र्वदिशास्तुतज्ञैः वक्रीग्रहः केद्रगतीस्यधगोलिजेदिनंचास्यगमेनिषिद्धं ३८ सोम्यायनेसूर्यविधूतदोत्तरांप्राचीव्रजेतोया
दिदक्षिणायने प्रत्यग्यमाशांचतयोर्दिवानिशंभिन्नायनत्वेथवधोन्यथाभवेत् ३९ ॥

लभिद्रवज्रयाह सोम्यायनेति यदिसूर्यचंद्रौसोम्यायनेउत्तरायणेमतौस्यातांतदाउत्तरांप्राचीवाव्रजेत् तदिद्व्युस्वावात्राशुभेस्वर्थः यदितुरविचंद्रौदक्षि
णायनेत्यातोस्यातांतदाप्राचीदक्षिणावाव्रजेत् अथतयोर्भिन्नायनत्वे अत्रनमेरे सतिदिवानिशंव्रजेत् यथा सूर्योयस्मिन्नयनेतांदिशंदिवाव्रजेत् चंद्राय
स्मिन्नयनेतांदिशंरात्रोपायात् अत्रोत्तरस्यांपूर्वस्यां अंतर्भावः दक्षिणस्यांपश्चिमायादिति रत्नकोशे दिनकरकृत्तंततांमकरादावुत्तरांचपूर्वा
पश्चिमायांचकर्क इदोयाम्यामाशांप्राचींचीचेति अतोन्वयाचेत्कुर्यात् तदावधोमरणंभवेत् भिन्नायनत्वेसति सूर्योयस्मिन्नयनेतांदिशयदिरात्रौगच्छे
त् चंद्रायस्मिन्नयनेतांदिवागच्छेत्तदायातुर्वधोभवेदित्यर्थः ३९ ॥

३९ ॥ ३९ ॥ ३९ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

राम
९३

अथ समुख शक्रो यस्यादिशि चन्द्राप्रतीच्यावाकालवशेनोदयकरोति तत्र गंतुः पुंसः शक्रः समुद्रः अथ मे
 ककुपु भसंधे प्राच्यादिदिशिकतिकादिन्यासवशेन यद्विडः नक्षत्रे चरति तत्र दिशि गंतुः समुखः शक्रः स्यादत्र पतितः प्रकारः स्यात् अत्रिः अत्रिः
 तः समुद्रये द्विचरे यत्र गोलके यद्द्वारभेषु विचरे अत्रिधप्रतिभार्गवमिति यत्रोदित इति यस्यादिशुदितः शक्रोदश्यते तां दिशि मे वनगच्छेत् अन्यदिश्य
 पियथासंभवेनेयात् मुदेशु क्रोकार्यहानिः प्रतिशक्रं पराजयदतिनारदे केः अवश्यकर्तव्ये गमने शांतिमाह वसिष्ठः भृगुर्लब्धे भृगुर्वीरे भृगुर्वीरे भृगुर्वीरे
 उपोष्य भृगुवारे पियावच्छुक्रोदयं प्रति रजते नैव शक्येन कारयेत्प्रतिमां भृगोः लिखेदष्टदलं पद्मं कांस्यपात्रे चतंडुलैः शक्रसूक्ष्मांबरैर्वेश्य प्रतिमां तत्र पूज

उदेति यस्यादिशि यत्र याति गोलभ्रमाद्वाथ ककुपु भसंधे त्रिप्रोद्यते समुखः शक्रो यत्रोदितस्त्वांतु दिशं नयायात् ४० ॥

येन शक्रपुष्पासंनिर्गधैर्मुक्ताहारैर्बिचित्रितैः उपचारणिकार्याणि शक्रं ते अन्यदिशं वा तन्मंत्रेण जपं कुर्यात्सम्यगष्टोत्तरं शं कर्मात्तेन मंत्रेण भ
 त्तप्राथम्यं प्रदापयेत् श्वेतगंधासतैः पुष्पैः क्षीरमिश्रेण वारिणा दैत्यमूत्री दिवा दशी चोशना भार्गवः कविः श्वेतोथमंडलीकव्या विधिस्था भृगवेन मः
 रत्वेत्यर्थे प्रयत्नेन प्रार्थयेद्देवभक्तितः अनेनैव तु मंत्रेण प्रांजलिः प्रकृतः स्थितः स्वसूजयानया शक्रं समुखत्वं समुद्रं दोषविनाशयक्षिप्रं रसमाते
 जसंनिधे इति प्रार्थयत्पत्नेन प्रतिमाभूषणां चिता दैवज्ञापयेद्दातव्या श्वेतपुष्पवित्तवसा शिष्टेभ्यो दक्षिणां दद्याद्यथा वित्तानुसारतः ब्राह्मणान्मोज
 पिसश्चात्स्वयं भुंजीत बंधुभिः इतरेषां ग्रहाणां च पूजां कुर्यात्स्वयत्नतः तत्तत्संज्ञो दोषस्तत्क्षणादेव नश्यति दीपिकांस्तु ज्ञानमेवेत्कम् सितमश्वं सितं च
 त्रं हेममौक्तिकं संयुतं ततो हि जायेत हाद्यास्तति शक्रप्रशांतय इति ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥

मुन्दी
याप्र

अथवक्रास्तादिदोषंसापवादमुपजात्याह वक्रास्तेति भृगोःसूतेशुक्रोःवक्रोपगतेअस्तोपगतेनीचोपगतेचउपलक्षणंआद्रहयद्रपरजितेवर्णरहिते
शासति राजापरराष्ट्रनृजन्सन्नि निश्चये विद्विषांशत्रुणावशयातिवदोभूमतीत्यर्थः भरद्वाजः विवर्णेविजितेऽपिचक्रैतेवासितेस्तगे शत्रुसंत्रग
मिवापितदेशेतन्निरीक्षिते भौमाशेभौमसंयुक्तेमंदाशेमंदसंयुते यात्रानेवकुर्वीतसुस्थ्यायुर्बलहानिदेति बुद्धेति तत्रशुक्रास्तेयदिवुधोनुकूलोए
ष्टदिकसंस्थामवेत्तदासंचलनात्सन् राजारिपुनशत्रुनृजयत नैवेतिप्रतीदुजेवधेसंमुखेसतिगंतराज्ञौनैवजयः किंतुपराजयःअयंतुप्रतिशुक्रविच
रोनुणाप्रथमगमनेराज्ञांतुसमरयात्रायामाहुःरेभ्यःप्रतिशुक्रादिदोषेधनूतनेगमनेतृणां राज्ञांविजययात्रायांनान्यथादोषमर्हतीति ४१ अथविशेषंशा
लिन्याह यावच्चंद्रइति चंद्रोयदापूषमाद्रिवतीनक्षत्रादारभ्यकृत्तिकाद्येभेदेरेवत्यश्विनी भरणीकृत्तिकाप्रथमचंद्रोयदावत्तिष्ठेतितावच्छुक्रोपोक्षेयःह

वक्रास्तनीचोपगतेभृगोःसूतेराजात्रजन्यातिवशंहिविद्विषां धोनुकूलोयदितत्रसंचलनरिदृजयेनैवजयःप्रतीदुजे॥
४१ यावच्चंद्रःपूषमात्कृत्तिकाद्येपादेशुक्रोंधोनदुष्टोऽग्रदष्टे मध्यमार्गंभागवास्तेपिराजातावत्तिष्ठेत्संमुखत्वेपितस्य ४२
कुंभकुंभाशकौत्याज्योसर्वथायत्नतोबुधेः तत्रप्रयातुर्नृपतिरर्थनाशःपदेपदे ४३ ॥ ५५

तेदेवाहनदुष्टइति अंधोयदाअग्नेसंमुखेदेसदक्षिणभागेचदुरोनस्यात् मध्यमार्गमिति सुमुहूर्त्तप्रस्थितोपि... मध्यमार्गंमध्येयदिशुक्रास्तेभवे
सावत्कालतस्मिन्नेवप्रयाणेतिष्ठेत् यावच्छुक्रोह्योभवेत् यदिगच्छतोराज्ञो देवात्संमुखः शुक्रश्चेत्तावदस्य शुक्रस्यसंमुखत्वेपितस्मिन्नेवप्रयाणिति
उपलक्षणत्वाद्ग्रावपेवंविधेद्रष्टव्यं पराशरः जीवःशशकः शुक्रोवमार्गमध्येस्तगायदि तत्रैवनिवसेद्राजायावदुद्विदिताभवेदितिमार्गमध्येबुधास्ते
मंदाशेःपदातुमार्गमध्येबुधोदयोभवेत्सचपुनः संमुखोभवेत्तदातुपुनर्दोषव बसिष्ठः संमुखं चंद्रजयत्रमार्गमध्येदितेयदि यावदस्तंगतेतस्मिन्स्तावत्त
नैवसंवसेदिति अथनिषिद्धलग्नमनुषुमाह कुंभकुंभाशकेतिस्यार्थः ४३ ॥ ४३ ॥ ४३ ॥ ४३ ॥ ४३ ॥ ४३ ॥

रामः
६४

अथान्यन्मंजुभाषिण्याह अथमीनलग्नइति मीनलग्नलग्नांतरे वाभीनाशकेचलितराशौवर्त्तचक्रं स्यात् जनीति अनिर्जन्मकाली नंलग्नं जन्मभं
 जन्मराशिः तयोर्जन्मलग्नराशयोः पतीस्वामिनोः शुभग्रहोऽसौम्यग्रहो चेदुदयलग्ने भवतस्तदागमोगमनं शुभं स्यात् जन्मलग्नं जन्मराशिः स्वयां च लग्न
 मं शुभमिति घोगवाभिहितं जननराशितनूयदिलग्नगइति अर्थो जन्मलग्नं जन्मराशिः स्वामिनोः पापग्रहो यदि याचालग्निस्येवांतरातादृशे लग्नमं शुभं
 शुभफलमित्यर्थः वसिष्ठः जन्मराशौ लग्नगते तदीशे वा विलग्नमे अभीष्टफलदायाचाराशीशश्चिच्छुभग्रहः सद्दनादेन जन्मराशुद्भवेनैव जन्मलग्नो
 दयः शुभः तयोर्हपचयस्थानं परिलग्नगतं शुभइति जन्मराशिर्वाचालग्ननिषिद्धं उक्तः सजन्मराशिः पापग्रहस्वामित्वे ज्ञेयः शुभस्वामित्वे शुभगुणं वसिष्ठः

अथमीनलग्नउतवातदंशकेचलितस्य षक्रमिहवर्त्मजायते जन्मलग्नजन्मभपतीशुभग्रहो भवतस्तदा तु दुदये शुभो
 गमः ४४ जन्मराशितनुतोऽष्टमेथवास्वारिभाच्चरिपुभेतनुस्ति लग्ने गतिरधिपायदाथवास्युर्गतं हि नृपते मृतिप्रदम्
 ४५ लग्ने चंद्रे वापि वर्गेत्तमस्ये पात्राप्रोक्तावांछितार्थैर्कदात्री अंभोराशौ वातदंशे प्रशस्तं नोकायानं सर्वसिद्धिप्रदायी

क्यस्वरस्यात् एवं जन्मलग्नोदयः शुभइत्यत्रापि जन्मलग्नस्य शुभस्वामित्वे शुभफलता नपापस्वामित्वे इति ध्यायेयम् ४४ अथान्यद्रथोद्भूत
 प्राह जन्मराशितनुतइति स्वजन्मराशेर्जन्मलग्नाच्च वाऽष्टमे राशौ लग्नस्थिते मृति तथा रिभात् जिगमिषति शत्रोर्माद्राशौ लग्नात् रिपुभेषु राशौ लग्नस्थि
 रसति अथवा तेषां स्वराशौ लग्नाभ्यां अष्टमभवने स्वराशौ जन्मराशौ लग्नाभ्यां अष्टमभवने एषां स्वामिनोः पात्रा लग्नगतैः स्युर्यदा तदा राज्ञे मृतिप्रदाः ४५ अ
 थान्यच्छुभलग्नशालिन्याह लग्ने चंद्रइति मीनकुंभवजिते यस्मिंश्चि लग्ने वर्गेत्तमं नवांशं स्थे अथवा चंद्रे वर्गेत्तमस्ये पात्राप्रोक्तावांछितार्थस्य मनोमीषा
 र्थस्यैका अद्वितीयां दान्त्री अंभोराशौ वातदंशे जलराशौ लग्नगते सति ॥ अथवा लग्नांतरे तदंशे जलराशौ सति नोकायानं सर्वसिद्धिप्रदायी ४६

मु० टी०
या० प्र०
९५

अथान्यदिंद्रवज्रयाह दिग्द्वारिभेदति पूर्वादिदिक्कमेषाद्याः क्रमादिग्द्वारराशयः इति दिग्दिशाशुगंतव्यदिग्वस्थितेषुसमुत्थायात्राप्रशस्ताप्रशस्तत्वमाह ।
अर्थदार्त्रीजयकारिणीचेति यथा मेषः पूर्वस्याम् वृषोदक्षिणस्यां मिथुनः पश्चिमायां कर्क उत्तरस्यां एवंसिंहादयोऽपुनुरेदयश्चपूर्वादिषुज्ञेयाः हानिभिति
दिक्प्रतिलोमलग्निविपरीतदिग्वस्थिते लग्ने यथा पश्चिमायां मेषः उत्तरस्यां वृषः पूर्वस्यां मिथुनः दक्षिणस्यां कर्कः एवपुनः पश्चिमादिषुसिंहाद
याधनुरादयश्चज्ञेयाः तादृशे लग्ने गंतुः यात्राहानिंद्रव्यादिनाशशत्रुभयंचकुर्यात् दिग्द्वारभे लग्नगंतयात्रार्थविजयप्रदालग्नैदिवप्रतिलोमसा
हानिदाशत्रुभीतिरेतिवराहोक्तेः ४७ अथशुभलग्नानिवसंतिलकषाह राशिरिति गंतुः पुंसः स्वजन्मसमयेपाराशिः शुभग्रहेष्वन्द्रबुधगुरुशुक्रैः
दिग्द्वारभे लग्नगतेप्रशस्तायात्रार्थदार्त्रीजयकारिणीचे हानिंविनाशरिपुतो भयंचकुर्यात्तथादिक्प्रतिलोमलग्ने ४७ ॥
राशिः स्वजन्मसमये शुभसंयुतो योयः स्वारिभात्रिधनगोपिर्विशेषसंज्ञः लग्नोपगः सगमने जयदोथ भूपयोगैर्गमो वि
जयदोमुनिभिः प्रदिष्टः ४८ सूर्यः सितो भूमिस्तोथराहुः शमीशशोश्चबृहस्पतिश्च प्राच्यादितोदिक्कविदिक्कापिदिशा
मधीशाः क्रमतः प्रदिष्टाः ४९ केद्रेदिग्धीशेगच्छेदवनीशः लालाटिनितस्मिन्नेयादरिसेनाम् ५० ॥

ग्नोपगः शुभः अथवास्वारिभात्स्वाशत्रुजन्मराशिजन्मलग्नादष्टमोयोराशिः सचेद्यात्रालग्नोपगतः शुभः स्यात् अथये रश्मिर्विशिसंज्ञः जन्मसम
ये सुस्तंजराशेर्हितीयोराशिर्विशिसंज्ञः सचेद्यात्रालग्नोपगतः स्यात् तदाभमनेजयदः स्यात् अथवाभूपयोगैर्जातकेके रज्जुयोगैर्यात्रालग्नस्थितैर्ममोसुनि
दिर्विजयदः प्रोक्तः जातकेराजयोगाद्रष्टव्याः ४८ अथदिक्स्वामिनउपजातिकयाह सूर्यः सितइतिस्यदार्थः ४९ अथदिग्धीशेजयनमध्याच्छेदसाह केद्रेइ
तितस्मिन्दिग्धीशे लालाटिनिसति अरिसेनांनेयात् नगच्छेत् ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥

रामः
९५

अथ ललाटियोगानुशाद्विलिखीति तेनाह प्राच्यादाविति प्राच्याद्यष्टदिक्क्रमेण विलग्नसदनात् एतेषु भावेषु सूर्यो हि ग्रहस्थिता लालाटिकाः स्थितिः ।
वाक्यार्थाः यथा तनौ लग्नस्थः तरणिः सूर्यः प्राच्यां गंतुर्लालाटिकः एष भृगुस्तोला भव्यये भूस्तः कर्मस्थो भूस्तो दक्षिणस्यां तमोनवाष्टमगृहे नै
र्क्यास सौरिः सप्तमे पश्चिमायां चंद्रः शत्रुगृहात्मजे बायव्यां बुधः पाताल गउत्तरस्यां गीष्पतिर्विन्तभ्रातृगृहे ईशान्यां गंतुर्लालाटिक इत्यर्थः कश्चिन्नतुस
र्यशिवेशिनलालाटिका उक्तास्ते यथा दिनेशाधिष्ठितो राशिर्प दालग्नगतस्तदा यातुर्मृत्युघ्नदः प्राच्यां दिशि सूर्यो ललाटगः सूर्यस्य राशितस्तस्माद्दृशेत्
ग्नगृहे एकादशे वा आग्नेय्यां दिशि शक्रो ललाटगः ललाटगः कुजो याम्ये दशमे लग्नगृहे लग्नगेन वमेराशावष्टमे वापि नैर्क्ये ते ललाटगः सौहेके
यो यातुर्द्राक्निधनघ्नदः लग्नगे सप्तमे राशौ शनिः प्रत्य कललाटगः षष्ठ्यां शौ लग्नगते पंचमे वापि चांद्रमाः ललाटगो वापु दिशि यातुर्मृत्युघ्नदस्तदा चतु

प्राच्याद्दौ तरणिस्तनौ भृगुस्तोला भव्यये भूस्तः कर्मस्थो भूस्तमोनवाष्टमगृहे सौरिस्तथा सप्तमे चंद्रः शत्रुगृहात्मजे पिच
बुधः पाताल गोगीष्पतिर्विन्तभ्रातृगृहे विलग्नसदना लालाटिकाः कर्मस्थो भूस्तः कर्मस्थो भूस्तमोनवाष्टमगृहे सौरिस्तथा सप्तमे चंद्रः शत्रुगृहात्मजे पिच
पूत्र मैत्रे प्रस्थाय शाक्रे हि स्थित्वा मूले व्रजंस्तथा ५२ प्रस्थाय हस्ते निलतस्य धिष्ये स्थित्वा जयार्थां प्रवसेद्द्विदेवे ॥ ५१ ॥

र्यशौ लग्नस्थे बुधः सौम्ये ललाटमः राशौ तृतीये लग्नस्थे द्वितीये चंद्रप्रेजितः ललाटगश्चंद्रमौले दिशि यातुर्विनाशदति अत्र ललाटव्यतिरिक्ते कंठक
स्थाने यदि दिग्धीशस्तिष्ठति तदा यात्राशुभाः अन्य यद्यशो भने तित्वम् ५१ अथ पर्युषितयानायोगचतुष्टयमनुष्टमे द्रवज्रयाचाह मृगेति प्रस्थायेति गृ
हे स्थगृहाद्यातव्या दिगमिमुखं कस्यचिदिष्टस्य गृहे गत्वा प्रस्थाय आर्द्राय तस्मिन्नेव गृहे स्थित्वे पित्वा दितौ पुनर्वसेत्तं च्छन्न तद्गृहं त्यक्त्वा ग्रामाद्दहिरेव गच्छ
न्परिपूत्रं च्छन्नजयेत् अयमको योगः एवमेवानु राधायां प्रस्थाय शाक्रे ज्येष्ठायां स्थित्वा मूले व्रजन् तथा जयेदित्यर्थः अयं द्वितीयो योगः ५२ तथा हस्ते प्रस्था
पानिलतस्य धिष्ये स्वाती चित्रे स्थित्वा द्विदेवे विशारवायां जयार्थां भूपादिः प्रवसेद्देशतरंगच्छेत् अयं तृतीयः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥

सु०टी०
या०प्र०
१६

वस्वंत्यपुष्येषु निजसीम्निस्वनगरांतेषु स्थितः सन्यधेकरत्रौषितः स्यात्तदाऽवनीशो राजास्मांभूमिश्रीरिति शेषः लभते जयेन प्राप्नोतीत्यर्थः अयंचतुर्थीयोगः ५३ अथ समयबलमनुष्टुभाह उषःकाल इति सन्यशब्दश्चरणचतुष्टयेपिसंबंध्यते उषःकालः पूर्वाविनायानेयात्रायंसन एव सर्वत्र वराहेणतुदिविशेषसमयविशेषप्रशस्तोभिहितः यथा पूर्वाह्नेदत्तरांगेकेनमध्याह्ने पूर्वतो व्रजेत् अपराह्ने व्रजेद्याम्भामर्धरात्रेतुपश्चिमामिति ५४ अथलग्नादिभावानांसंज्ञा अनुष्टुभाह लग्नात्त्वावा इति त्दन्मनःस्वांतल्लम्मानसंमन इत्यभिधानात् आगमः प्राप्तिः अन्यत्सपष्टं एवंविधसंज्ञाकथनप्रयोजनंतु क्रूरसाहित्येतत्तद्भावानापीडा शुभग्रहसाहित्येतत्तद्भावानाशुभमित्यर्थः ५५ शालिन्याविशेषफलमाह केंद्रेकोणइति शुभग्रहाः यदि केंद्रके

वस्वंत्यपुष्ये निजसीम्नि चैकरत्रौषितः स्मालभते वनीशः ५३ उषःकालो विना पूर्वांगो घूलिः पश्चिमं विना विनोत्तरांगि शीथः सन्यनेयाम्यां विना भिजितं ५४ लग्नाद्वावाः क्रमादि ११ चैश १२ धातुश्च ३ वाहनं धोमंत्रो ५ रिर्दमार्ग ७ आयुश्च ८ तत् ९ व्यापारा १० गम ११ व्यया १२ ५५ केंद्रिकोणसौम्यरेवदाः शुभास्युर्पानेपापास्त्रयषट्स्वेषु चंद्रः नष्टालग्नान्त्यारिरंधेशनिःस्वस्तेशुक्रो लस्नेट् न गान्त्यारिरंधे ५६ योगात्सिद्धिर्धरणिपतीनामृत्सुगुणैरपि भूदेवानाम् ॥ ५६ ॥ २ ॥

णे १।४।७।१०।१।५ स्युस्तदायने शुभफलदाः स्युः पापास्त्रयायषट्स्वेषु ३।११।६।१० शुभफलदाः स्युः चंद्रो लग्नान्त्यारिरंधे १।१२।६।० नेष्टः अशुभफलदाः शनिः रेवदशमनेष्टः शुक्रो स्तिसप्तमनेष्टः लग्नेडिति लग्नेट्यात्रालग्नस्वामी न गान्त्यारिरंधे सप्तमद्वादशषष्टमेषु चित्तदानेष्टः अशुभफलदा इत्यर्थः गुरुः लग्नपोमृत्युदोयानेरंधास्तारिव्ययोपगः केप्याहुर्भयदोधर्मेशपस्थानेशुभावहरति ५६ अथयोगयात्राध्यास्यांते तदारंभप्रयोजनपाहाकुलकेनाह योगादिति धरणिपतीनां रात्रीयोगादस्यमाणयोगयात्रालग्नत्तशाहृष्टपितिथ्यादौ सिद्धिर्वीच्छितकार्यनिष्पत्तिः स्यात् भूदेवानां ब्रह्मणोनां ऋत्सुगुणैर्न सत्रगुणैश्चंद्रबलताराबलविहितनक्षत्रादिभिः सिद्धिर्भवति अपिशब्दात्संचांगशब्दादिधनावश्यकता चौराणां वश्यमाणैः शुभसूचकशकुनेः

रामः
६६

सिद्धिर्भवति एतद्विद्वानां मनुजानां मुहूर्त्तात् गिरिशुभुजगमित्रादिति विहितं सत्रं स्वामिकमुहूर्त्तात् सिद्धिर्भवति ५७ अथयोगयात्रालग्नं मंजुभाषिण्याह स
हजेरविरिति रविः सहजे तृतीयः स्यात् शशी चंद्रो दशमभेद दशमस्थाने शनिमंगलौ रिपुगृहेषु स्थाने स्यातां सितः सुत्रे पंचमे बुधो द्विबुके चतुर्थे गुरुरपि
लग्नगच्छेत् स्यात् एवं विधेयोगे राजा प्रचलितः अचिरात्तल्पकाले नैवारी नृजयति वशीकरेतीत्यर्थः ५८ अथयोगांतरं याथाह भ्रातरिसौरि रिति ॥
भ्रातरितृतीयेशनिः वैरिणिषष्ठे भूमिकृतो मंगलः अर्कं आयगते एकादशे एवं विधेयोगे राजा शत्रुजयो भवेत् चंद्रैत्यगुरुः शक्रोऽनुकूलः यातव्यदिक् ५९

चोराणामपिशकुनैरुक्ता भवति मुहूर्त्तादपि मनुजानां ५७ सहजे रविर्दशमभे शशी तथा शनिमंगलौ रिपुर्देहि सितः सुते हि
बुके बुधो गुरुरपीह लग्नगः सजयसरीन् प्रचलितोऽचिरात्सुपुः ५८ भ्रातरिसौरिर्भूमिकृतो वैरिणि लग्ने देवगुरुः आय
गते केशत्रुजयश्चेदनुकूलो देत्यगुरुः ५९ तनौ जीव इदं दुर्मृतौ वैरिणोऽर्कः प्रयातो मंहीद्रो जयत्येव शत्रून् ६० लग्नतः स्या
देवपुरोधाः लाभधनस्थेः शेषनभोगैः ६१ चूने चंद्रे समुदयगे किं जीवेशु क्रै विदिधने संस्थे इदं योगे चलति नरेशो जेता
शत्रून् गरुड इवाहीन् ६२ वित्तगतः शशिपुत्रात्तरि वासरनाथः ॥

वर्तते भवति ५९ अन्ययोगांतरे याथाह तनौ जीव इति स्पष्ट
र्थः तथा च नारदः जीवार्कचंद्रालम्नारि रंधगायदि गच्छतः तस्यापि स्वलमेत्री च नस्थिरि रिपुवाहिनीति ६० अथान्ययोगं पंच्याह लग्नगत इति लग्ने
गुरुः स्यात् अन्यग्रहालाभधनस्थाः एकादशद्वितीयस्थाश्चैवं विधेयोगे राज्ञो विजयः ६१ अन्ययोगं मन्माह चूने इति चंद्रे सप्तमस्थे सति अ
र्के समुदयगे लग्नगे सति जीवेशु क्रै विदिधने संस्थे इदं योगे चलति नरेशो जेता जेष्यति कः कानि वगरुडो
हीन् सर्पान् यथा जयति ६२ अथान्ययोगं चित्रपद्याह वित्तगत इति बुधो द्वितीये वासरनाथः सूर्यस्तृतीये शक्रे लग्ने एवं विधेयोगे चैद्राजा चलति तदा

शत्रुविराजः ॥

म०टी०
यात्र०
९७

शलभाइवस्यः यथा शलभा अग्नी स्वयमेव गत्वापतन्ति तथा शत्रवोऽपि गंदराजघ्नतापानले प्रतिष्पन्तीत्यर्थः ६३ अथान्ययोगं माथयाह उदयेरविरिति
उदयेरविः शनिः षष्ठः चन्द्रेऽशमः स्यात् एवंविधे योगे वक्रधापती राजायदियाति तदारिपुवाहिनी शत्रुसेनावशमिति ६४ अथान्ययोगं ह्यंजलोद्भूतगत्या
ह तनोशानिकुजाविति इति आरभ्य वक्रधापतिर्यदियातिरिपुवाहिनी चशमे तीत्युत्तरार्द्धे सहजे कुजे इत्येतस्यन्तमनुवर्तते तेन यत्र निदेशो नास्ति तत्र जि
गमिषोरज्ञो विजयः स्यादिति वाक्यार्थो ज्ञेयः तनो लग्नस्थे शनिमंगलौ स्यातां रविदेशभेदुधोलाभदशमे स्यात् भृगुसूतोवालाभे दशमे वा स्यात् एवंविधे
योगे च चलितस्पर्शाज्ञेयमेको योगः अथद्वितीयः त्रिलाभरिपुभेषु ३।११। ६ एषन्यतमस्थानस्थितो भूक्त शनी स्यातां यस्मिन्कस्मिंश्चित्स्थाने गुरुः
लग्नगते भृगुपुत्रेस्यः शलभाइवसर्वे ६३ उदयेरविर्यदिसौरिरिगः शशीदशमेपि वक्रधापतिर्यदियातिरिपुवाहिनी चश
मेति ६४ तनोशानिकुजोरविदेशमभेषुधो भृगुसूतोपिलाभेदशमे त्रिलाभरिपुभेषुसूतशनी गुरुः भृगुजास्तथाबलयु
ताः ६५ समुदयगे विबुधगुरौ मदनगते हिमकिरणे हिबुकर्मतौ बुधभृगुजोसहजगताः स्वलस्वचराः ६६ त्रिदशगुरुस्तनुगे
मदने हिमकरणोरविरायगतः सितशशिजावपिकर्मगतोरविकृतभूमिसूतौसहजे ६७ ॥ ॥ भृगुजात्रलयुताः स्युस्तदा ए
वंविधे योगे तथा राज्ञो विजय इत्यर्थः ६५ अथान्ययोगं त्वरितगतिश्च न जनमैरित्यनेन चंद्रसाह समुदयगे इति समुदयगे लग्नस्थे बृहस्प
तौ सति हिमकरणे चंद्रे मदनगते सप्तमस्थे सति चतुर्थस्थे बुधशक्रौ स्यातां स्वलस्वचराणां प्राहाः सहजगताः तृतीयगाः स्युः एवंविधे योगे वक्र
धापतिर्यदियातिरिपुवाहिनी चशमेति ६६ अथान्ययोगं समुख्यानजलजर्गैर्गर्हिता सरवा तिलक्षणलक्षितयाह त्रिदशगुरुरिति बृहस्पतिर्लग्ने
चंद्रः सप्तमे शक्रबुधौ दशमे सूर्ये एकादशे शनिमंगलौ सहजगताः तृतीये एवंविधे योगे गंदराज्ञो विजय एव ६७ ॥ ६७ ॥ ६७ ॥

राम
९७

अथान्ययोगस्यादनुकूलाभतनगगश्चेतिलक्षणलक्षितयानुकूलयाह देवगुराविति गुरौचंद्रेवालग्नेरातिस्वर्येष्वेवधःपंचमस्थानेशनिर्देशमशुक्रश्च
 तुर्येस्यात् एवंविधयोगेजिगमिषाराज्ञोविजयएव ६८ अथान्ययोगंनतरघटितानुमंदाकिनीतिलक्षणलक्षितयामंदाकिन्याह हिमकिरणइति बु
 योबलीचित्रेनोलग्नेस्यात् हीतिनिश्चयनवहस्पतिश्चकेंद्रगतः यदिनिर्बलिनीचाद्यशुभाधिकारप्राप्तौबलरहितः सन्द्वादशतृतीयषष्ठनवमाना
 मन्यतमस्थानस्थश्चंद्रस्तथैवविधयोगेगंदूराज्ञोविजयएव ६९ अथान्ययोगंअभिनवतामरसनजजायद्विलक्षणलक्षितनाभिनवतामरसच्छंदा
 ह अशुभस्वमेरिति अशुभग्रहैः अनवाष्टमदनस्थैः नवमाष्टमसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थैः कविः शुक्रः चतुर्थतृतीयैकादशस्थानस्थैः केंद्रग
 देवगुरौवाशशिनितनुस्थेवासरनाथेरिपुभवनस्थे पंचमगेहे हिमकरपुत्रः कर्मणिसौरिः स्रद्धदिसितश्च ६८ हिमकिरणस्र
 तोबलीचेतवौत्रिदशपतिगुरुर्हि केंद्रस्थितः व्ययगृहजारिधर्मस्थितापरिभवतिनिर्बलश्चंद्रमाः ६९ अशुभस्वमेरनवा
 ष्टमदस्थैर्हिबुकसहोदरलाभगृहस्थैः कविरिहकेंद्रगगीष्टतिदृष्टोवसूचयलाभकरः खलुयोगः ७० रिपुलग्नकर्म
 हिवुकेशशिजेपरिवीक्षितेशुभनभोगमनैः व्ययलग्नमन्मथगृहेषुजयः परिवर्जितेषुशुभनामधरैः ७१ लग्नेयदि
 शीवः पापायदिलाभेकर्मण्यपिचेद्राज्याधिगमः स्यात् ॥ ६९ तौगीप्यतिगुरुस्तेनदृष्टः एवंविधयोगेवसूचयोद्रव्यसमूहस्तस्यला
 भकरः स्यात् ७० अथान्ययोगंयात्रालग्नंप्रमितासरासजसंमैरुदिनेतिलक्षणलक्षितयाप्रमितासराच्छंदाह रिपुलग्नेति षष्ठलग्नदशमचतुर्थ
 नाभिन्यतमस्थानस्थेषुधेशुभनभोगमनैः शुभग्रहैः परिवीक्षितेदृष्टेसतिद्वादशलग्नसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थितैरशुभनामधरैः पाप्रग्रहैरु
 पलक्षितेसति एवंविधयोगे जिगमिषाराज्ञोविजयएव ७१ अथान्ययोगद्वयस्यैसौमणिमालाच्चिन्नागुहवक्त्रे रितिलक्षणलक्षितयाह लग्नेइति।
 लग्नेगुरुः पापग्रहायदिलाभेकादशकर्मण्यपिदशमेपिचेत्सुः एवंविधयोगेप्रचलितस्यराज्ञोराज्याधिगमः राज्यप्राप्तिः स्यात् अथवाद्यूनसप्तमे

सूटी०
याज्ञ०
६८

बुधशुक्रौ स्यातां चंद्रो हि ५० चतुर्थे स्यादेवं विधयोगे सर्वैर्मुनिर्वैर्यस्तद्वस्फुलमुक्तं राज्याधिगमः स्यात् ७२ अथान्ययोगत्रयं नततगुरुभिश्चंद्रिकाश्चतु
भि रितिलक्षणलक्षितेन चंद्रिका चंद्रसाह रिपुरिति अत्रस्थानाग्रहाणां त्रिमाभ्या यथासंख्यमन्वयः यथारिषौ षष्ठेशुक्रः लग्ने जीवः अष्टमे चंद्रः एवं वि
धेयोगंगंद्राज्ञो विजय एव अयमेको योगः अथ द्वितीयः बुधभृगुजौ तुर्यगे हस्थितौ चतुर्थे स्थाने स्यात्सातां चंद्रमा मदनमवनगः सप्तमस्थाने स्थितौ चंद्रो देवं
विधेयोगंगंद्राज्ञो विजय एव अथ तृतीयो योगः वाचंद्रमा अंबुगः चतुर्थे गः शशिसुतभृगुजोरंतर्गतत्वं एकराशा वैवज्ञं अन्यथा चतुर्थे स्थाने स्थितौ चंद्रस्य
बुधशुक्रकृतदुरधरायोगमेवावसत् ७३ अथान्ययोगद्वयं सजससगौ चकथितः कलहं सत्तिलक्षणलक्षितेन कलहं सच्चंद्रसाह सितेति लग्नेशुक्रः

घृने बुधशुक्रो चंद्रो हि बुके वा तद्वस्फुलमुक्तं सर्वैर्मुनिर्वैर्यः ७२ रिपुतनुनिधने शुक्रजीवे दवेत्यथ बुधभृगुजौ तुर्यगे हस्थितौ
मदनमवनगश्चंद्रमा वांबुगः शशिसुतभृगुजोरंतर्गतश्चंद्रमाः ७३ सितजीवभौमबुधभानुतनूजास्तनुमन्मथारिहिबुकवि
ग्रहे चेत क्रमतोरिसोदरवशात्रवहोराहिबुकायंगैर्गुरुदिने स्वलक्ष्मिदैः ७४ सहजे बुजो निधनगश्चभार्गवो मदने बुधोर
धिरौ तनौ गुरुः अथ चेतस्युरीज्यसितभानवोजलत्रिगता हि सौरिरुधिरो रिपुस्थितौ ७५ ॥ ६६ सप्तमे जीवः षष्ठे भौमः चतुर्थे बुधः त

तीये शनिः एवं विधे योगंगंद्राज्ञो विजय एव एको योगः अथान्यः गुरुदिने बृहस्पतिवारे अखिलरेवैः समस्तग्रहेः सूर्यादिभिः क्रमतोरिसोदरेत्यादिः
स्थानस्थितिर्यथा षष्ठेर्कः तृतीये चंद्रः दशमे भौमः षष्ठे बुधः लग्ने गुरुः चतुर्थे शुक्रः एकादशे शनिः एवं विधे योगंगंद्राज्ञो विजय एव ७४ अथान्ययो
गद्वयं सजससगौ चकथिता प्रबोधिते तिलक्षणलक्षित प्रबोधिका चंद्रसाह सहजे इति तृतीये भौमः अष्टमेशुक्रः सप्तमे बुधः षष्ठे सूर्यः लग्ने गुरुः एवं वि
धे योगंगंद्राज्ञो विजय एव अयमेको योगः अथान्यः अथेति इज्यसितभानवो गुरुशुक्रसूर्याः जलत्रिगताः चतुर्थे तृतीये स्थानस्थाः सौरिरुधिरो शनिमंग
लो षष्ठे स्थितौ एवं विधे योगे हि निश्चितं राज्ञो जयः स्यात् ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥

रामः
९८

अथनामविशेषपुरस्कारेणयोगवयसफलंशार्द्विक्रीडितेनाह एकइति ज्ञेयसितेषुबुधगुरुशुक्रेणकोपितुधोवागुरुर्वाशुक्रोवाचिसंचमतयः केंद्रेषुतदयो
 गस्त्योगः तथातेषुज्ञेयसितेषुदौचेत बुधगुरुबुधशुक्रौगुरुशुक्रौवाचिसंचमतयः केंद्राणामन्यतमस्थानेस्थानसिद्धिर्नस्थानेकेनवास्थितौस्याघातलधि
 योस्त्योगः सकलाः ज्ञेयसिताः एषुपंचमतयः केंद्राणामन्यतमस्थानेषुस्थानभेदेनस्थानैकेनवास्थितास्तदायोगाधियोमास्त्योगः फलमाह योगइ
 ति योगेप्रजन्तुजासैमंकुशलंलभतिकुशलमेगतागतं करोतीत्यर्थः अथाधियोगेव्रजन् राजासैमंतथारिपूणां च ध्वंलभते अथयोगाधियोगेव्रजन् राज
 सैमंयशोवनीश्चकाराच्छुवद्वचलभते अत्रवसिष्ठादिभिर्बहूनिचासुग्नानिअभिहि तानितानितर्षद्वयेभ्यएवावधार्याणि ७६ अथान्यपिया
 चायोगास्त्रिसंयंतेकश्यपः पंचमेशोरविः षष्ठवर्ततेनर्मेगुरुः माय्योगाभिधेयोगेनिहंतवैरिणांसदा १ गुरुः केंद्रेत्रिकोणेवारविलभेचकर्मणिकल्याण

एकोज्ञेयसितेषुपंचमतयः केंद्रेषुयोगस्तथादौचेतेषुधियोगेषुसकलायोगाधियोगः स्मृतः योगेसैममथाधियोगगमने
 सैमंरिपूणां च धं चाथोसैमयशोवनीश्चलभतेयोगाधियोगेव्रजन् ७६ ॥

॥योगोमूपस्ययातुः कल्याणकइवेत् २ दिगीशोदिम्ब

लीचेत्प्यालुमिशस्यकेत्तय दि विजयोनामयोगोयंयाताराजाजयीभवेत् ३ अत्रिः सहजस्थानगोभौभोगाग्यस्थश्चबहस्पतिः चिंतामणिसमास्त्रो
 यंयातुः सैमस्यपूरकः ४ लग्नेशुक्रः शशीबंधौकर्मस्थानेगुरुर्यदा मृगेंद्रयोगोविरव्यातोयातुः सर्वार्थसाधकः ५ लग्नेभौभोगुरुश्चिद्रेषुस्थानेषु
 रः मृगेंद्रजयसमारकीर्षसर्वशत्रुनिवर्हणः ६ आप्यात्किमगतेचंद्रेकेद्रस्थेस्वरूपजिते योगः केंद्रइतिरव्यातोयातुरिष्टार्थसिद्धिः ७ चंद्रोदधिगुरुश्चासि
 लग्नेवास्तरपूजिते शिरः पारश्वतोयातुः शुक्रेवालग्नकेंद्रगे प्रबलोयदियोगोसौगमनेसर्वसिद्धिः ७ रविः षष्ठे सितश्चिद्रेतृतीयेभूमिनंदनः पिनाकियोषो
 निहंतवैरिणांसदा १० अन्योन्यसैत्रशवेकसेवेवाकविभास्करौ कृपुयोनेपुत्रव्यामिचतुर्षुअवकः ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥

मु० १०
या० १०
१५

उच्चसेत्रगतश्चंद्रोत्पत्तीप्रभृत्तुरविर्गुरुः संजीवनसमाख्योयंमृत्युयोगापहारकः १२ एकसर्गो जीवशुक्रैः स्यातामन्योन्यसप्तगो भयंकरारव्ययोगोयंयातु
भीतिघ्नदः स्मृतः १३ उच्चमूलत्रिकोणेषु वर्तते गुरुमार्गवो अभयाभिधयोगो भयंकरविनाशनः १४ भार्येशोव्ययगो नीचः पुत्रस्थानेशनेश्वरः
विदारिकसमारव्योयंयातुः पत्नीनिहंत्यसौ १५ मार्गेशः शनिसंयुक्तः सप्तमस्तेन तोग्रहः विदारिकमिमं मन्यायातुः पत्नीविनाशक १६ सप्तमं चंद्रमा
स्तस्मात्कृत्स्नं स्वरेवचरः कुटुंबहारको योगोयातुः त्रिपतमो हरित १७ दुर्बलोपरिमार्गेशो निवसेत्यापमध्यगः पापकुंजरयोगोयंयातुः पत्नीनिहंत्य
मार्गेशोत्सप्ततमो भानुः पुत्रमक्रूरस्वेचरः विदारिकारव्यएवासौ भार्यामरिवशनयेत् १८ स्वोच्चमूलत्रिकोणस्थः सौम्यः पापविवर्जितः आनंदार्णवयोगोयं
मैणैवज्जावहः २० रत्नावल्याडदयारिनमस्तलंगो दिनकद्यमश्रीत्करैः नभवंत्यस्योभिमुस्वाहरिणा इवकेसरिणः २१ देवज्ञवल्लभेज्ञेसितेन सहितेस्त
गेविधोबधुगेप्रवसतामहीभुजा संगरेरिपुगणैर्विकीर्यतेमूलराशिरिवमातरिश्वना २२ मूर्तिवित्तसहजेपुसंस्थिताः शक्रचंद्रकृततिग्मरश्मयः यस्य
यानसमयरणगणितस्योतिशलभाद्धारयः २३ यात्राशिरामणी योयातिजीवितुनमेमहीशः क्रूरस्थितेर्थास्त्रार्थवायसंस्थैः तस्याग्रतः संयतिवैरि
सेनां प्रीतिभूषाणामिवनास्थिरास्यात् २४ राजमार्त्तण्डः लाभारिदुश्चिक्यगतौयमा रौद्रान्वितभार्गवस्योः यस्यप्रमाणेविलयं प्रयातितस्यदि
षुः सर्वरसंयथासु २५ फलंघदीपे लाभविक्रमसु स्वस्थितेकवोकंठकस्थगुरुणानिरीक्षिते दूनं रंभवचर्जितैः स्वलेः स्याद्गताधिभवमिदिभा
कल्पः २६ सौम्यग्रहेः केन्द्रतपःकृतस्यैः क्रूरैस्त्रिभारिगतेर्गताये कोषानलः शान्तिमुपैतितेषांविशेषिनी नयनांबुपातिः २७ वराहः एकोपि
जीषार्ककुजार्कजानांस्वोच्चैर्विलम्बेस्वग्रहेयदीन्दुः यात्स्ययात्प्रपराप्रणाशमहाकुलानीवकुटुंबभेदेः २८ चंद्रस्तं गेदेवगुरोर्विलम्बेज्ञशक्रयैः
कर्मणिलाभमेकैः सौरारयोर्धत्तमयोश्चयातौ नृपः स्वमृत्यानिवशास्ति शत्रून् २९ नारदः स्वोच्चस्थलग्नगजीवितुं प्रपगतियदि गंतो राजारिपूतुतिपि
नाफीत्रिपुरस्यथा ३० शक्रत्रिकोणकेन्द्रस्थलग्नचंद्रेयधारवौ शत्रून् हतिगंतो राजा ब्रह्मद्वेषः कुलयथा ३१ पापास्तवीयेहिदुके सितज्ञोऽसौ विलम्बे
पुगलं चनेमि मस्याद्गतस्यवलं रिपूणांकृतकृतघ्नेधिवयातिनाशम् ३३ यस्येदयास्वारिक्तुस्त्रिसस्याः शक्रो गिरांगा रकसौ म्यसोराः द्विपदं स्त्रीवदना

राम
६६

नितस्यक्रान्तानिकांतानविलोकयति ३३ पूर्वाक्तयोगेधनगोबुधश्चेच्छशांकसूर्यौचदशायसंस्थौ अस्थिनातस्यालिकुलोपगीतानानावनस्थाहिरदा
भवेति ३४ बरुहः त्रिषण्णवांत्येषबलःशशांकेबुधोबलीयस्यगुरुश्चकेंद्रेतस्यारियोषाभरणेःप्रियाणिप्रियाप्रियाणांजनयतिसेन्ये ३५ चंद्रोऽबलःबु
धोबलीउभौत्रिषण्णवांत्येषुएवभवतस्तदायोगःकेंद्रोपगतेनवीक्षितेगुरुणास्वायतुर्यगसितेर्पापिरनवाएसुष्टौर्वसुकितंनयदाप्रुपः ३६ षष्ठ
एगोशक्रबुधोप्रयाणेकरेशपूज्योगमनेयदिस्यात् रिफुःप्रणशंविषयेषुसौख्यं प्राप्नोति कीर्तिविपुलं च भोगं ३७ बुधोऽबलःभारिगतेऽर्कपुत्रेऽनुत्थगदै
त्यगुरोऽप्याति यदापुमान्महिरेदं द्रयानंकीर्तिर्यशःसिद्धिसहस्रमेति ३८ केंद्रस्थानेकरपतिगुरोकेंद्रकस्थेकरेजेऽच्छेदेसौम्येप्रवृत्तिचयदावृत्तेऽं दु यदि
स्यात् येषांकरारिपुसहजगाराहुकेवचमूर्तोबायुःकीर्तिद्विषणमतुलंतेलभंतयशश्च ३९ मूर्तोशक्रेकरपतिगुरोच्छिद्रगेनात्रिकोणेकेंद्रस्थानेऽनुत्थवि
कुजलाभगायायदिस्युःयेभूयायांतिशत्रुविपुलधनुमथासेन्वनाशरिपूणांकीर्तिकृद्विषयश्चप्रमथितरिपुस्तिसरवादात्रजंति ४० होरासंस्थकरपति
गुरोभार्मवेकेंद्रकस्थेषुचंद्रेऽत्रजतियदिवाकार्ययोगात्सितीशः प्राप्नोत्यग्रकनकतुरंगस्परलादिकेशमायुःकीर्तिजयतिचतदामत्तमातंगयुधम्
४१ लग्नारिकर्महिबुकेषुशुभेक्षितेषुचूंवांत्यलग्नरहितेषुशुभग्रहेषु यातुमंयनभवतिघतरेत्समुद्रयद्यश्ननापिकिमुतारिसमागमेषु ४२ एकांतरेक्षे
मृगुजाह्रासौम्येस्थितेसूर्यसूताहुरोर्वा प्रध्वस्यतेरिर्नचिराद्गतस्यवेषाधिकोभृत्यद्वेषरस्य ४३ शक्राद्रौमाहसौराञ्जीवादाबुधः एकांतरेतृतीयस्थानेयत्र
कुत्रायासुष्टयोगः निरंतरंयदिभबनेषुपंबसुग्रहाः स्थितोदिवसंकरेणवर्जिता प्रियासितोयदिचभवंतिएषतस्तदापरात्बलभिर्दिवाचरुतंति ४४ प्राक्कृपा
लस्येऽपिःप्रथमदिशिःशुभगतं अपरकपालस्यैःप्राच्यांस्वमध्यस्थैरुत्तरदिशि अर्द्धरात्रस्थैर्दक्षिणादिशि बुधभागवमध्यगतेहिमगौहिबुकेपयुते
चन्द्रेषु प्रवसेत् पुरुहूतदिसंयदिवंतकतःपुरुहूतयमंप्रति ४५ स्थितेदुजौचतुर्थगौनिशाकरश्चसप्तमे यदातदागतोऽनुपःप्रशास्यतीन्वितारणात् ४६
शक्रवाचपतिबुधेर्धनसंस्थैः सप्तमेशानिललग्नगतेऽर्के निर्गतेऽनुपतिरेतिकेवायोवर्षतियदरीभ्विनिहत्य ४७ सूर्येन्दुबलवर्जितोबलयुतोलग्नेशजिजे
श्वरौपातालेदशमपिवाशशिशुतोलग्नस्थितोबाकपतिःषट्सप्ताष्टमवर्जितेषुभृगुजःस्थानेषुयस्यस्थितोयातुस्तस्यन विद्विषोरणसुरवेतिष्ठंतियोषाद

५६
५७
१००

सौरे मीमेलगने के स्वमभे कर्मण्याये भावे चंद्रजेवा यायाद्रूपः शत्रुगेहं निहंतं दसं शत्रुं कालवधूरवेष्टः ५९ गुरौ विलगने यदि वा शशांके षष्ठे रवौ क
 र्मगते केषुवे सितकृष्णैर्न्युक्तस्य ये श्याभाजनित्री बहितानि पत्ते ५० त्रिजिघेनतनुसप्तगणिसिद्धिः कुजसितनीवतु धारविश्वयस्य स्वलजनज
 निते वलिका पात्रालमज्जितस्य चिरायश्चतुसेना ५१ कुजरविजयुते रिभंगनात्तांजससहजापयतेः सिमाके जीवः परबलमुपपातिनाशम् ५२
 तमधः सितकुदंबचितपचा ५२ भृगुपुत्र महद्रगुरुगमने सहितो यदि भयुमपूत्यजतः शगुरुयद्विवाशकमेतकगती सामरे मराडिवमातितदा ५३
 सितितनययुतान् चर्वांशजयदिशतमभृसुजोयवागुरुः शतगुणमपि हंत्यरे वलत्रिषमित्रकायमसृक्यथोपमम् ५४ स्वोच्चोपगैजीवकुजाके
 रे भिक्षिभिर्वा कर्षितिरकलमे राज्ञः प्रचशंसमुपैति शत्रुः सौरव्यदिभार्यस्य यथाऽ धनस्य ५५ शतांशकादूर्ध्वमवस्थिते बुधैर्यमारयोस्तत्रगतस्य
 वृषतः प्रयातिनाशसमरे द्विषद्वलं यथार्थिभावापगतस्य गौरवम् ५६ भौमाधिष्ठितमवांशाद्यदि बुधो न त्रांशकशतादूर्ध्वे तिष्ठति एवं शनैरपि
 सिंहाजतौ लिभियुवा मृगक कर्कटी च स्वेशा च्चिता भवति यस्य शनिश्चलग्ने तल्ले जिज्ञाः परबलसपयंतु यातुर्दूर्ध्वे स्य वित्तमिव चारणचट्टमंशाः ५७
 चतुर्धूर्वाः मेषा अश्लीकवादिनः अथ समरयात्रा गुरौ वीर्यकेन्द्रयुते बुधे वा भृगुने दवे विजयेनामयोगे वेयातुर्विजयदः सदा ५८ स्वराशिगिबुधे
 लग्ने सिते वा सरवदिने नद्यावर्त्तह्ययोगो यातुरिष्टार्थसिद्धिः ५९ सांशसंस्थे बुधे लग्ने शक्रे वा देवपुजिते शंखसंज्ञाद्द्वयोयोगे सदा ६०
 दः सदा ६० स्वराशौ स्वशमिसीम्ये लग्ने स्थे वा भृगोः सति जीववात्रजयोगे ययातुः शत्रुविनाशकत् ६१ अधिभिजांशगे सीम्ये विवेवाथसंज्ञिते लग्ने
 गमात् योगे यरात्रुणां संधिकत्सदा ६२ यत्रैकादशमश्वदोभानुर्वा प्रबलः शुभः अभयानामयोगे य अरिभूतिविनाशकत् ६३ त्रिकोणगे शुभे स्वरे
 सबले वा द्वितोयंग कल्याणसंज्ञो योगे ययाथिनां ममलप्रदः ६४ यत्र स्वोच्चगतश्चंद्रो लग्नादेकादशस्थितः जपंतो जस्योगे यशत्रुपक्षविनाशकत् ६५ व
 र्गात्तमभिते लग्ने श भेवाथक्लान्विते शुभग्रहयुतेः केद्रे वीगोयं सिद्धिदायकः ६६ षष्ठे वायगते सूर्येतामगे हरसंज्ञकः योगे महारणे शत्रुपक्षसंयदाः सदा १०

१०
६७

उच्चस्थे लभगे क्रेत्रिषु देवपूजिते सुदर्शनो महायोगः शत्रुध्वंसकरेण ६० लग्नान्यकेन्द्रगे चंद्रे लग्नस्थे देवपूजिते महाशंखा ह्ययोगः प्रतिपक्षाच
 मानवः ६९ भूकृते स्वोच्चगेषु भूगुं भूगते यमम् नपावर्ता द्वयो योगे रणेश्च वृणानलः ७० भूगो भास्करे पक्षे लाभे गोस्वोच्चगे यमे नक्षत्रपदयो यंश
 शुभे च त्रिंशत् ७१ भूमिस्वसि गिलग्ने सैम्ये केन्द्र त्रिकोणगे पुष्ययोगे रि विपिनकुठारः संगरांगे ७२ एकं त्रिंशत्ते लग्नाच्चु भवे देवार्कभे
 वापीयोगस्त्वरिचा ततिभिरो घटिवाकर आवश्यके तथा यानि सौम्योस्ते निधने पिवा व्रजे दर्कादपे स्ते वा मध्यं चैव शंकिता ७४ प्रमृद्युतिवारकास्तु
 एतदी प्राची भवेन्निर्मला तीषद्रक्तविलोहितान धवलारैवैः सदावाच्छिता नो वारं न तिथिनचापिकरणलग्नं च नापेक्षते हत्वा शेषस्य चकचमसुखांजनं करोत्यु
 न्नाति ७५ मध्यं चो मप्रप्रतिस्फुरद्गल निमेके सरे रार्क भिंवे च्यासा धीषकान्ना प्रचलति पुरमे यत्र तत्यादृग्वा तावत्सै र्निर्विधिः कुजकृतमथ ध्वेनक

इषमासि सित्वा दशमी विजया शुभकर्मसु सिद्धकरी कथिता श्रवणार्ध शुभसुत रंशुभदा वृपतेस्तु गमे जयसंधिकरी ७७ चे
 सो निमित्तशकुनै रतिस्तत्र शस्ते ज्ञात्वा विलग्नवलसुर्व्यधिपः प्रयाति ॥ ७७ ॥

तालभेत् ७६ यावत्सिद्धं वर्णगगनतलगतं भानुविंबघना स्वयं वनोदि सुशांतिं व्रजति सुस्पुटैरुद्धतोरिषु सङ्गः तावत्वे वास्ति दोषः प्रभवति नत्र सा क्रूरदृष्टिर्गृह
 णापन्नो वा विवा हे संकसु शुभकरी सर्वकार्येषु सिद्धिः ७७ इत्युक्तं ग्रंथे त्रिस्तरेण इति यात्रालग्ने राजयोगाः अथ विजया दशमी संज्ञकं सिद्धिमुद्धर्तते वके
 नसर्गण चतुष्टयनाह इषमासीति स्पष्टार्थः कश्यपः मास्येषु शकू देशमी सर्वदा विजयाभिधा विजयस्तत्र या तृणां संधिर्वा न पराजय इति ७७ अथान्यदुभूत
 तिलकैर्माह चेतो निमित्तं चित्तोत्तरणम् निमित्तमंगस्फुरणं दिशकुनानि वक्ष्यमाणानि एतैः सुप्रशस्तेः सद्धिः स्वलुनिश्चयेन लग्नवलं शशा ७७ इति धियो
 राजा प्रयाति तदा सर्वसिद्धिर्वा च्छित्तसिद्धिर्भवति यदा तु लग्नादि क्लेशस्यपि निंघानि शकुनानि स्युः तदा यात्रानिषिद्धे व वसिष्ठः अशुभानि निमित्तानि उसात
 शकुनानि च यात्रा काले च तेषां निधनायाधनाय चेतियदा तु देवज्ञात ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥ ७७ ॥

मुद्रा
या १०१

शकुनादिभ्योऽपि चेतो विशुद्धिश्च मास्येवात्र कस्य प्रावल्पमिहाह अथेति शकुनादितोपिसकाशात् चेतो विशुद्धिरधिका तां चेतो विशुद्धिं विनाने
यात् न गच्छेत् कश्चपः निमित्तशकुनादिभ्यः प्रधानं हिमनोजयः तस्माधियान् सतां नृणां प्रधानं हिमनोजय इति ७८ अथवात्रायामवश्यनिविद्धनिमित्तानिव
संतमालिका चंद्रसाह तल्लक्षणविषमससजगौ समचेत् सभरयश्च सतुमालिका साविषमसमचरणे व्रतबंधनेति व्रतबन्धनं यज्ञोपवीतम देवप्रतिष्ठा
सिद्धाकरपीडाविवारः उत्सवाहो लिकादि सूतकान्ते मरुप्रसूतकंच एषां शास्त्रोक्तयावद्दिनसमाप्यानामसमाप्तौ समाप्तिं विना कदापि नैव चलेत् गच्छेत्
नारदः उच्चवोपनयो होह्यतिष्ठाशौचसूतके आसमाप्ते न कुर्यात् तत्र जिजीविषुरिति अकालेति विद्युत्सिद्धा चनो मेघवर्जितं वर्षावृष्टिः तुहिनं नीहारः

सिद्धिर्भवेद्यपुनः शकुनादितोपि चेतो विशुद्धिरधिकानचतां विनेयात् ७८ व्रतबन्धनं देवतप्रतिष्ठाकरपीडोत्सवसूतकास
माप्तौ न कदापि चलेत् कालविद्युत्घनवर्षा तुहिनेपिसप्त रात्रम् ७९ महीपतेरेकदिने पुरासुरे यदा भवेतां गमनप्रवेशको
भवारश्लेषप्रतिशुक्रयोगिनी विचारयेन्नेव कदापि पंडितः ८० यद्येकस्मिन् दिवसमहीपतेर्निगमप्रवेशोस्तः तर्हि विचार्यः
रुधियाप्रवेशकालेन यात्रिकस्तत्र ८१ प्रवेशान्निर्गमं तस्मात्प्रवेशनवमेतिथौ ॥ ४ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

एषुपदार्थेषु कालेषु सत्कसप्त रात्रिदिनसप्तकं न चलेत् नारदः अकालजेषु नृपतिर्विद्युद्दर्जिदृष्टिषु उसातेषु त्रिविधेषु सप्त रात्रिनुव्रजेति ७९ अ
थेकदिनसमाप्ते गमनप्रवेशविशेषं वंशस्थवरेणाह महीपतेरिति स्पष्टार्थः यथा वाराणसीस्थानाच्चरणादिनगरे प्रवेशे तत्रैतान् शेषान् पंडितैर्नैव विचारयित
८० अथेकदिने मध्ये निर्गमप्रवेशरूपे कार्ये विचिकीर्षिते किं विचार्यमित्यार्ययाह यद्येकस्मिन्निदिति स्पष्टार्थमे ८१ अथत्रयाणेन च महीपतेः प्रवेशमनुष्ठ
माह प्रवेशादिति गृहप्रवेशतिथितो नवमेतिथौ निर्गमं न कुर्यात् पुनश्च गमनदिवसात् नवमेतिथौ गृहप्रवेशं न कुर्यात् एवं सत्रे च गमनं सत्रोत्तमं
नक्षत्रे गृहप्रवेशम् तथा गृहप्रवेशनक्षत्रात्

रामः
१०१

नवमं श्रेणं नचन कुर्यात् कारे च गमनवारान्नवमवारे गृहप्रवेशम् गृहप्रवेशवासरान्नवमवारे गमनं नचकुर्यात् गर्गः प्रवेशान्निर्गमश्चैव नि
 र्गमश्च प्रवेशान्नम् नवमेयातुर्नैकुर्याद्विद्येवारेतिथावमीति ८२ अथयादिनीयं विधिं शालिन्याह अग्निं हुत्वा देवतिस्पृष्टार्थम् ८३ अथ नक्षत्रे हि दानं शा
 ईलविक्रिडितेनाह कुल्पाषानिति अत्रचतुर्थचरणे प्रियंग्वपूपेत्यत्र चंद्रो भंगोस्ति सगणप्रसेपाकरणात् सूत्रे हेवेति पिंगलसूत्रेण च कारे रफसं
 केयेष्वग्निवर्णस्य लघुत्वाभिधानात् सगणधक्षापएव तथा च कालिदासः गृहीतप्रत्युद्गमनीयवस्त्रेति हयादसे अश्विन्यादि सप्तविंशतिभिरुक्त्वाषा
 दिकं नक्षत्रं देहदम् इदं भस्माभस्मवर्णभेदेन देशभेदेन विचार्यम् भस्मसंभवे भक्षयेत् अभस्मसंभवे अलोकयेत् पश्येत्सृष्टेति ध्येयम् यथा अश्वि

नक्षत्रे च तथा कारे नैव कुर्यात् कदाचन ८२ अग्निं हुत्वा देवतं पूजयित्वा नत्वा विप्रानर्चयित्वा दिगीशम् हत्वा दाने ब्राह्मणभ्यो
 दिगीशं ध्यात्वा चित्ते भूमिपालोधिगच्छेत् ८३ कुल्पाषां स्तिलतंडुलमत्र पितथामाषांश्च गव्यदधित्वा ज्यं दुग्धमथैण मांसमप
 रंतस्यै चरक्तं तथा तद्वत्सायसमेव चाषपलं लं मांसं च विशाशां तथा षाष्टिकं च प्रियंग्वपूपमथवा चित्रां उजान्मत्फलं ८४ कौर्म
 सारिकगोधिकं च मल्लं शाल्यं हविष्यं ज्येष्ठं ज्येष्ठ्यात्कुर्यात्सुरान्मुद्गं मपिवापिष्टं यवानां तथा ॥ ४ ॥ ५ ॥

न्यां कुल्पाषानसतं चित्तमापानं भरण्यां तिलमिश्रतंडुलान् कर्तिके चैव साषान् रोहिण्यां गव्यं गोरसं च विदेधि मृगे गव्यमाज्यं घृतं आर्द्रायां दुग्धं गव्यमे
 षु पुनर्वशां विणमांसं हरिणमांसं पुष्ये सृगस्य रक्तं आश्लिषायां पायसं मक्ष्याम् चाषस्य पलं लं मांसं पूर्वफला न्यां भगस्येदं मार्गमांसम् उत्तमफलान्यां न्यां शि
 स्येदं शं संमांसम् हस्तिषाष्टिकं षाष्टिकान् चित्रायां प्रियंगुः फलिनी एके स्वास्यो मपूपं विशास्वायां चित्रान् नानावर्णानि उजानी क्षणं अनेराघायां सस्ये लं म
 उत्तमफलमन्नादिकम् ८५ ज्येष्ठादिदो हदं शाईलविक्रिडितेनाह कौर्ममिति ज्येष्ठ्यां कूर्मस्य कच्छपस्येदं कौर्ममांसम् मूले सारिकायाः पक्षिण्याः इदं सारि
 कं मांसं पूर्वाषाढायां गोपायाः इदं गोधिकं मांसम् ॥ ४ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥

सु० टी०
या० अ०
१०२

उत्तराषाढायां शक्यं स्यात् इदं शाल्यमांसम् श्वाविचुशल्पं इत्यमरः अभिजितिहविष्यं सुहादि श्रवणेकसरानं स्विचडिका धनिष्ठायां मुहूर्तानं सुहोद
नं शक्यं भेषजानां प्रवपिष्टम् पूर्वाभाद्रपदायां मत्स्यान्मत्स्यमिश्रितमोदनम् उत्तराभाद्रपदायां चित्रान्नवर्षमेदनम् रेवत्यां दध्यन्नदधिभृङ्गमिति तारदः
कुल्याषांश्चतिलाषु माषान् अधिमध्यं घृतपयः मृगमांसं चत्वारि पायसं चर्षिकं मृगं शशमांसं च षष्टिकं त्रियगुकमपूपकम् चित्रां डजान् फलं कूर्मसारिणीषा
चशल्पकम् हविष्यं कृमिसं च मुहूर्तानं यवपिष्टकं मत्स्यान्मिश्रितमोदनं च दध्यन्नदस्यभातक्रमादिति गुरुः अलभ्या लभ्य भक्ष्या वा लभ्यस्यैवाथ तान्त्रजे
त रसासिद्धिचमात्रेऽदिष्टभादिषु भूपतिः दोहदेषु यथा तरेऽदिदं स्तत्र विकल्पो ज्ञेयः ८५ अथदिग्दोहदमनुष्ठुभाह आज्यमिति आज्यं घृतपूर्वस्याम्
मत्स्यान्स्वल्पुचित्रितान्नमथवा दध्यान्नमेवं क्रमाद्भक्ष्या भक्ष्यमिदं विचार्य मतिमान् भक्ष्ये तथालोकयेत् ८५ आज्यं
तिलोदनं मत्स्यं पयश्चापि पथाक्रमम् भक्ष्ये दोहदं दिश्यमाशां पूर्वाद्रिकान्त्रजेत् ८६ रसालां पायसं कान्जीशृतं दुग्धं त
थादधि पयोश्च तंतिलान्नं च भक्ष्ये द्वारदोहदम् ८७ पक्षादितोर्कदलतंडुलवारिसर्पिः श्राणाहविष्यमपि हेमज्जं च
तिलमिश्रमोदनं दासिणस्याम् मत्स्यं पयश्चिमायां लयो दुग्धमुत्तरस्यां दिशि भवं दिश्यं एतदोहदं भक्ष्ये तंततः पूर्वाद्या माशं त्रजेत् ८६ पूपम्
वा दोहदमनुष्ठुभाह रसालामिति रसालाशर्कराद्रधिमरीचकपूरैलासंस्पृशालोके शिखरिणीति त्रसिद्धांतोर विवारे पायसं सिमेकां जीवन्तान्मौ
मे श्वितं च केदुग्धं बुधे दधिगुरो अश्रिते अपक्वे दुग्धं शक्रे तिलमिश्रमोदनं शनिवारे एतद्द्वारदोहदं रविवारादौ क्रमेण भक्ष्ये तस्यै रसालानुमा
र्जितस्य मरः ८७ अथतिथिदोहदं वसंततिलकनाह पक्षादित इति पक्षादितः प्रतिपदमारभ्य पंचदशतिथिषु क्रमेण तिथिदोहदं भुत्वा त्रजेत् यथा
प्रतिपदि अर्कस्य त्रसिद्धस्य दलानि पणानि द्वितीयायां तंडुलवारिप्रक्षालितं तंडुलजलम् तृतीयायां सर्पिर्घृतं चतुर्थ्यां श्राणायवागूपचर्म्यां हविष्यं सु

राम
१०२

हादि प्रहृष्टं हेमजलं प्रक्षालितं रुवर्णजलम् सप्तम्यां अपूपम् अष्टम्यां रुचकं बीजपूरफलं रुचके बीजपूरद्वयैः नवम्यां मंषुजलं दशम्यां धेनुमूत्रम्
 एकादश्यां पवानं पचविकारं द्वादश्यां पायसं त्रयोदश्यां सुडपिस्तु विकारं चतुर्दश्यां मसूकं रुधिरं पंचदश्यां मसूकं सुद्रासु अन्नमिश्रितमुद्राजुरुः अर्क
 पत्रं भेषु चानुः प्रथमायां तु भक्षणं द्वितीयायां भवेद्यातु मंषुं सन्नं डुलोदकं मूत्रतीयायां तथा सर्पि र्यवागू स्यात्ततः परं पंचम्यां त इति ध्यं स्यात्संघातं काचनीद
 कं अष्टम्यां कः सप्तम्यां अष्टम्यां बीजपूरकं नवम्यां तोयप्रांतं स्याद्दोषत्रं तु नतः परं एकादश्यां पवानं द्वादश्यां पायसं भक्तं त्रयोदश्यां गुडं लेहं रुधिरं स्या
 चतुर्दश्यां मुद्गादं भवेद्दोषं पंचदश्यां पिपासतपस्योः भयोरं वयात्र योगि विधिस्मृत इति अत्र दुष्टमादिषु होहृद् भक्षणं नदीषायां करणं युक्तं धिहिका
 व्ययमिति चेन्न आवश्यकं गमनेऽत्र हादोषाणामपि प्राग्घटं उचिरुद्रासु रसाहितादीनां दोषवारणाय दोहोक्तः सार्थक्यात् एवं विहितमिति हेह धा

भुक्ता ब्रजे दुर्चकं मंषु च धेनुमूत्रं पावानं पायसं गुडाबसुं गन्धमुद्गान् ८८ उद्धृत्य प्रथमत एव दक्षिणां धिं द्वात्रिंशत्यहम्
 भिगत्य दिश्यमानम् आरोहे तिलघृतं हेमताम्रपात्रं हत्वा दोगणकवराय च प्रगच्छेत् ८९ प्राच्यां गच्छेद्भजे नैव दक्षिणास्यां
 रथे न हि दिशि प्रेती चामथेन तयोदीच्यां परिर्त्तपः ९० देवगृहाद्वा गुरुसदनाद्वा स्वगृहात्मुख्यकलत्रगृहाद्वा ॥ ११ ॥ भिधानं योगि

न्यादिदोषनाशार्थं चारुं हेमदीप्तिरपि वक्रिग्रहवासरश्चरुं लोदि स्युत्तान्यासार्थकाः ८८ अथ गमनसमये विधिप्रहर्षिन्याह उद्धृत्येति राजाय मनसम
 य एव प्रथमतो दक्षिणां धिं दक्षिणचरणमुद्धृत्य पश्चात् द्वात्रिंशत्पदपथि मितं सुभिगत्वा दिश्यमानं वक्ष्यमाणं हस्त्यादिपानमारोहेत् तिलेति आरोहणा
 समये एवं च तिलघृतं हेमसहितं ताम्रपात्रमादौ गणकवराय ज्योतिर्विच्छेद्यैः सायचकारादत्येभ्यो पित्राहणेभ्यो याराक्तिदानं दत्त्वा प्रगच्छेत् ८९ अर्क
 धिदिश्यमानमनुपेक्ष्य हेमस्य मिति नैरेन रवाद्यैः सूरवासनादिभिः अन्यत्स्यार्थम् ९० अथ निर्गमस्थानानि पादाकुलकच्छंदसाह देवगृहा
 दिति देवगृहादि वपुःस्युद्गात् गुरोरध्यापकस्य गृहात् कुलगुरोर्वी स्वगृहात्प्रशयनगृहात् ॥ ११ ॥ ११ ॥ ११ ॥ ११ ॥

मु०टी०
या०प्र०
१०३

बहुस्त्रीत्वसंभवे मुस्य कर्तव्यं पट्टराज्ञीत इहाहा इचिष्यं प्रश्यमस्यित्वा विप्रैर्ब्राह्मणैस्नुमतः मंगलद्रव्यं मनोभीष्टं पश्यन्द्रुष्वनसन्न एयादगच्छेत्
९१ अथ प्रस्थानवस्त्रनिर्माणमात्रं विष्वाह कार्याद्यैरिति किंचिदावश्यं कार्यं नाभ्युदिति चेद्गमनस्य किलंबः स्यात्तत्र विधोरितयात्रालम्बेन ब्राह्मणदि
भिरेतामिव स्त्रनि आशुचालनीयानि यथा अत्राह गणेशपवीतं यज्ञोपवीतं सत्रियेणायुधं वैश्येन मधुशूद्रेण मलफलं नारिकेलं हि राजमार्त्तण्डः प्रस्थाने
ब्राह्मणादीनां यज्ञसूत्रमथायुधं मध्वामलफलं वैश्वप्रशस्तं वृद्धिकारणमिति वाऽथवा सर्वेषां वर्णानां परदेवहृदियं मनेभीष्टं तदेव प्रस्थापनीयं वसिष्ठः श्वेत
तत्र ध्वजचामराश्चैव विष्णोष्णीषगजांबराणि आंचिलिङ्गसूत्रे चैव चारात् शय्यासनाद्यं मनसस्त्वमीदृमिति ९२ अथ प्राच्यमतेन प्रस्थानपरिमाण

प्राश्यहविष्यं विप्रानुमतः पश्यन्द्रुष्वनं मद्रमियात् ९१ कार्याद्यैरिह गमनस्य चेद्विलंबो भूदेवादिभिरुपवीतमायुधं च शौद्रं
चामलफलमशुचालनीयं सर्वेषां भवति यदेवहृदियं वा ९२ गेहृद्देहांतरमपि गमस्तर्हि यात्रेति गर्गः सीमाः सीमांतरम
पि भृगुर्वाणति क्षेपमात्रम् प्रस्थानं स्यादिति कथयते सौभरद्वाज एवंप्राक्कार्या बहिरिह पुरात्साहसिधो ब्रवीति ९३ ॥
प्रस्थानमत्र धनुषां हि शकानिपत्रके चिच्छतद्वयमुशंति शैवचान्ये ॥

पिच्छापिचेद्गमं स्यात्तर्हि यात्राजावेति गर्गः कथयते अथवा स्वसीमामुल्लङ्घ्यसीमांतरं सीमां प्राप्य वसेदिति मृगुः कथयते अथवा महतायेहास्वले
नक्षिप्रमात्रं शरोयावदूरं गच्छति वावचात्र प्रस्थानं स्यादिति भरद्वाजः कथयते अथवा पुस्तनगरात् बहिः शककार्यंति वसिष्ठः कथयते ९३ अथमु
निर्भवेन प्रस्थानपरिमाणं वसंतिलकयाह प्रस्थानमत्रेति धनुःप्रमाणं धनुः करः तादृशानां धनुषां पंचशतानि हस्तसहस्रद्वयमिति यत्तत् स्वपृहात्
वदस्तावत् प्रस्थानं स्यादिति केचिद्बुधुः अन्ये तु तादृशानां धनुषां शतद्वयं अथो शतानि हस्तास्तावत् स्थानमित्याहुः अपरं तु इह यात्राकाले मंदिरतः स्वपृ
हादशैव धनुषि चत्वारिंशत् हस्तास्तावत् दूरे प्रस्थितः प्रयातः एवं ज्ञेयमित्याहुः ॥

रामः
१०३

प्रस्थानं धनुषं पंचशतान्यत्रशतद्वयं स्वदेवसदनाद्वापि दशभिः स्थितो दृढनिवसिष्ठोक्तेः गंतव्यदिद्वितितद्विप्रस्थानं प्रयतेन सावधानेन राज्ञां गत
 व्यदिद्विप्रस्थानं दिशि गमनं चिकीर्षितं तदिगभिः सुखं कार्यम् गंतव्यदेशाभिः सुखे प्रदेशे प्रस्थानमाहुः शुभदं नराणां भित्तिराजमानं डौक्तेः ९४ अथान्यद
 पितृधरेषु प्रस्थाने भूमिपाल इति भूमिपालो राजा प्रस्थाने दशदिवसमभिव्याप्य दशाहेरात्राणि नवसेत् सामंतैसां डलिकाश्चतुर्द्वारिकः एकत्र प्रस्थाने
 सप्तरात्रं नवसेत् तदितरमनुजे त्राणादिस्तथैव एकत्र प्रस्थाने पंचरात्रं नवसेत् यदि देवाहंसेत् तदा किं कुर्यादित्यत आह ऊर्ध्वमिति अक्षुद्विदिवसानि
 क्रमानंतरं पुनर्देहमागतं शुभं भावेनैवैकप्रकारेण विचारितेशु भदिवसे गच्छेत् क्वचिद्विशेषेण प्रस्थाने दिवस नियमो भिहितः राजमानं डुः प्राच्या
 महानियुनयः प्रवदंति सप्तयाम्यं भतीव शुभदानि दिनानि पंच त्रीण्येव पश्चिमदिशि क्षितिनायकानां प्रस्थानकेषु दिवसद्वयमुत्तरस्या मिति अथ प्र

संप्रस्थितो यद्गृहमंदिस्तः प्रयातो गंतव्यदिस्तदपि प्रयतेन कर्म्यम् ९४ प्रस्थाने भूमिपालो दशदिवसमभिव्याप्य नै
 कत्र तिष्ठेत्सामंतः सप्तरात्रं तदितरमनुजेः पंचरात्रं तथैव ऊर्ध्वगच्छेत् शुभाहेप्यथ गमनदिनात्सप्तरात्राणि पूर्वचाशक्तौ
 तदिने सौरिपुजभूमनामैथुनं नैव कुर्यात् ९५ ॥

स्थानं कर्तुं नियममाह अथेति असौराजादिः रिपुविजयमनाः शत्रुजये कृतांतः क
 रणौ च त्रादिनात्पूर्वसप्तरात्राणि मिथुनं संभोगं नैव कुर्यात् अवेनेः त्रैलोक्यं वर्जयेत् क्षीरं पंचाहं करकर्म च तदहंश्चावशेषाणि सप्ताहं मिथुनस्य जेव वा अ
 थवा अशक्तौ सप्ताहं मतिकामितया स्थातुमशक्तौ तदिने यात्रादि वस्त्रमैथुनं नैव कुर्यात् गर्भः यात्राकलितुसंप्राप्ते मिथुनं यो निषेवते रोगातः क्षीणके
 शश्च सनिवर्त्तनवात्तुवे विभदा तु प्रथमदिने स्त्री क्रतुस्त्राता भवति गमने चावश्यकता तत्र निर्णयमाह अवनः आत्ययिककार्यपतिपुष्यस्त्राता समा
 गमं गत्वा मुदितो गच्छेत् कलं जते मनोरथानचिरकालेनेति यदा पुनर्गमनार्थं कालांतरमस्ति तदिने मिथुनं कत्वा कालांतरे कलने यायादित्यर्थं सिद्ध

शुटी-
याप्र-
१०४

अन्यदपि शास्त्रेण्यहं दुग्धं क्वि अस्मिन्वासरेयात्रादिने सौद्रं मपुभसत्वेनैतं तैललापनं त्यज्यं वमिश्चैवे इत्तां शरीरशोधनार्थं बलात्कारकृतं
 चास्त्रेण्यदिने निषिद्धं ११ अन्यदपि गीत्याह मुक्तेति यदि तैलपक्वानिबटकादीन्यत्रानि गुडमिस्रविकारं सारं सस्त्रेणं पक्वमांसानि बोधुक्ता गच्छ
 तिसराजातिरुग्णरोगसहिते विनिवर्तते नर्गः कटुतैलगुडसारपक्वमांसानि तथा भक्त्या यथासौमाहातव्याधितः सन्नवर्तत इति प्यसदुग्धादिनि
 षिद्धोद्दिहद्व्यतिरिक्तविषयः स्त्रीदिजमिति स्त्रीचद्विजश्चतयोः सग्राह्यः स्त्रीदिजं अवमान्यधिकशब्दात्तदनादिनामानमंगं कृत्वा गच्छतः पुंसो मरणं
 स्यात् गर्गः यस्तु संप्रसिद्धो यात्राभार्यानेवाभिनदति भार्यासुवाभिन्देति नृसप्ततिनिवर्तते परकीयार्थवास्त्रियं पुरुषमेव च ताडयित्वा तु यो मोहान्तरं
 तस्य जीवितं यथाप्यं स्थितोपस्तु ब्राह्मणानवमानयेत् नोशाप्रतिनिवर्तते तदंतं तस्य जीवितं केचिच्छुभाशुभशब्दाभ्यां कालेशुभाशुभशुचक
 दुग्धं त्याज्यं पूर्वमिव त्रिरात्रं सौद्रं त्याज्यं पंचरात्रं च पूर्वम् सौद्रं तैलं वासरेस्मिन्वमिश्चैव त्याज्यं यत्नाद्भिपासेन नूनं १६ ॥
 मुक्तागच्छति यदि चैतलगुडसारपक्वमांसानि विनिवर्तते सरुग्णः स्त्रीदिजमवमस्य गच्छतो मरणं १७ यदि माः सु
 चतुर्षुषोषमासादिषु च हि भवेत्कालवृष्टिः ॥ १८ ॥ लल्लः मापय गच्छ विर्जयसनिर्गच्छ व्रजमुवसं सर्यसिद्धिकराः रवस्त्वेते प्रमे
 दजपजीवशब्दाश्च मागं स्तिष्ठानिवर्तकगम्यते मूढमते मोहात् यात्रानिच्छंतिषुधाः कृतकामित भीतशब्दे श्चेति कायिर्मरामार्तध्वनिर्हिकादि
 १९ अथाकालवृष्ट्या स्व्यदोषवस्तनिलकयाह यदीति षोषमाघफाल्गुनचैत्रेषु चतुर्षुमासेषु यदि वृष्टिर्भवेत्साः कालवृष्टिः षोषादिचतुर्षुमासाः प्रा
 ता रोहस्कालजेति वचनात् तत्राकालवृष्ट्यो जातायां यदि वरुधापृथ्वीयावत् पशवीगवाद्यः मत्स्यमनुष्याद्यस्तेषां सदैव शरीरं किताचिन्हीतानभव
 तितावदंकाशुचैदिपि नास्ति यदि पशुचरणं कितास्पर्तं द्वादिषोषेव अत्र प्राच्या अस्य वृष्टौ कर्तव्यादिवाहु ल्यात् अस्य ल्यावृष्टिर्दोषायने महतीति वदं
 ति तत्र च दुर्घट्या कर्तव्याकारणात् तत्रासितादिमार्गशीर्षस्य त्रिपदिवसे तथा पूर्वाषाढामते चैत्रे गर्भाणां धारणं भवेदिति कश्यपोक्तेः ॥ १९ ॥

रामः
१०४

मार्गदिग्भ्योर्ग्रहणकालस्तत्रवृष्टिरावश्यकी यदाह वराहः पवनसलिलविद्युत् गर्जिताभ्रान्वितोयः समवतिबहुतोयः पंचरूपस्तुमेघइति ततश्चग
 र्भग्रहणयोग्यो अस्यावृष्टिर्नदोषस महतीवृष्टिस्तु गर्भगलनं यतोवाहणेनोक्तं गर्भसमयेऽतिवृष्टिर्गर्भाभावायनिमित्तकतेति निमित्तशुक्रास्तादिकं सावि
 त्कृत् विद्युतिरुपधीयमानादोषमुपधिनयात् एतामहावृष्टेरेवदोषवत्वं अतएवमृशंक्षरंतोजलदानशस्ताइतिवृहद्यात्रायानुक्तं तस्मादस्यल्ल्याप्यामकार
 वृष्टेदोषाभावः अस्यायांत्वल्पदोषः महत्यांतुमहान्दोषइति सचप्राप्तरात्रिकाइत्युक्तम् प्राक् एकेनैकमहः प्रोक्तं द्वितीयेनत्रिषात्रकं तृतीयेनतुपंचाहेदश
 रात्रमतः परम् येषेतुत्रिदिनवर्ज्यमाघम्सेदिनद्वयं फाल्गुनेदिनमेकंतुचेत्त्रेणुघटिकाद्वयमितितु आवश्यककार्यविषयम् ९८ पूर्वोक्तमेवार्थेस्पष्टीकु
 र्वन्नावश्यकयात्रायांतच्छांतिकंदुष्टशकुनशांतिवृत्तातिशक्त्यामाशाच्छंदाह अल्यायामितिस्पष्टार्थः प्रथमचरणम् अतोयस्त्राच्याः पठंति तावत्प्रयाणा

पशुमर्त्यपदांकितानयावद्वसुधास्यान्नहितावदेवदोषः ९८ अल्यायां वृष्टौदोषो ल्योभूयस्यांदोषो भूयान्जीमूतानां निर्घोषेव
 ष्टौवाजातायोभूयः सूर्येद्वौर्विबेसौवर्णे कृत्वा विप्रेभ्योदद्यात्तदुःशाकुन्येसाज्यं स्वर्णं दत्वा गच्छेत्स्वेच्छाभिः ९९ विप्रा
 श्वेभफलान्दुग्धदधिगोसिद्धार्थपद्मौवस्त्रेषुवावाद्यमपूरचाषनकुलावध्वैकपश्वामिषम् ॥ ९९ ॥ १५ ॥

दिषुभूपतीनामकालवृष्टिः प्रकरोतिदोषम् यावद्भवेत्संचरंतोजनेजांतथापशुनांचरणाद्विःताभूरितितन्निर्मूलत्वादुपेक्ष्यम् स्वयंप्रस्थानेसति
 मार्गमध्येनास्यपदोषः आवश्यकयात्रायांदानमाह जीमूतानां धिति जीमूतानां मेधानां निर्घोषेशब्दे अकालवृष्टौवाजातायोसूर्येद्वौर्विथाशन्त्या
 सौवर्णनिर्मितेविंबेकृत्वाजाहणेभ्योदद्यात्ततःस्वेच्छयागच्छेत् प्रसंगादुष्टंशकुनानांदानमाह दुःशाकुन्येइति शकुनस्यभावः शाकुन्यंदुष्टं चतच्छा
 कुन्यचदुःशाकुन्येतस्मिन्दुष्टंशकुनप्रस्थानकालेसंभूतेसतिसाज्यंसघृतस्वर्णविप्रेभ्योदत्वास्वेच्छाभिर्गच्छेत् ९९ अथशुभसूचकशकुनानुशादूल
 विक्रीडितेनाह विप्राश्चेति विप्रावहवोद्वैवानत्वेकः अश्वः प्रसिद्धः ॥ ९९ ॥ १६ ॥ १६ ॥ १६ ॥ १६ ॥ १६ ॥ १६ ॥

मु० टी०
सा० प्र०
१०५

इभोहस्ती अनुन्मत्तः फलान्मदुग्धरपीनिप्रसिद्धानि गौः धेनुः सिद्धार्थः सर्षपः पद्मं कमलं अंबरं वस्त्रं स्वच्छं वेश्यागणिकावाद्यमर्दलादि मयूरचाषो
पक्षिणो नकुलः प्रसिद्धः वृषैकपशुः रज्ज्वादिना बद्धो वृषादिः आभिषंसांसं सद्वाक्यकार्यसिद्धिरस्त्वित्यादिकं कुसुमानि चंपकादीनि इक्षुः प्रसिद्धः सक
लः नतुरवंडितः जलपूर्णकलशः समुखः चंद्रप्रसिद्धम् मृत्तिकाकन्याकुमारी रत्नभाणिकादि उस्मीषंशिरोवेष्टनं सितोक्षः श्वेतवृषः अयमबद्धोपि मद्यं प्र
सिद्धम् ससूतस्त्री सपुत्रस्त्री हीतो जाज्वल्यमानो ग्निरिति १०० अन्यच्छार्दूलविक्रीडितेनाह आदर्शो जनेति आदर्शो दर्पणम् अंजनं कज्जलम् धौ
तवस्त्रं उज्वलीकृतवस्त्रो रजकः वस्त्रनिर्णोक्ता मीनामत्स्यः आन्यर्षितम् सिंहासनं देवादेः शश्वमेवशावं मृतकं एष्टमाभिलोकरोदनरहितम् ध्वजः
पताका मधुसौद्रम् छागोमेषः असंधनुरादि गौरोचनं प्रसिद्धम् भारद्वाजः पक्षाक्षी नृपानं सुस्वासानादि वेदनिनादेविदध्वनिः सांगत्यं प्रसिद्धम् गी

सद्वाक्यं कुसुमैक्षुपूर्णकलशच्छाण्डिमुत्कन्यकारत्नोष्णीषसितोक्षमद्यससूतस्त्री हीतवैश्वानरम् १०० आदर्शो जने
धौतवस्त्ररजको मीनाज्यसिंहासनं शाश्वरोदनवर्जितं ध्वजमधुच्छागासुगौरोचनम् ॥ ॐ ॥ १ ॥ ॐ ॥

तंगाचम् अंकुशो हस्तिनिवारणार्थमरुम् एतेर्षदार्थांगतुर्भूपतेः प्रयाणसमये संमुखं दृश्यमानाः सुफलदाशुभफलदाः तथारिक्तोजलरहितो घटः
कुंभः स्वानुगः स्वस्य पश्चाद्भागामीसोपिकुभफलदः कश्यपः कार्यसिद्धिर्भवेदृष्टे शविरोदनवर्जिते प्रवेशोदनयुतः शवः स्यात्तु शिवत्रदा वसंतराजः आ
सुप्रसिक्तं कश्यपशयाथी यदि व्रजेत्कोपिसहाध्वंगतं पूर्णसमादाय निवर्त्तते सोपशकृतार्थः यथिकस्तथैवेति अथके स्थिलग्नवशेन शकुना उक्ताः लम्बेवाक्
पतिर्कृत्वा ग्राहणः संमुखास्त्रियः बुधशुक्रौ चकेद्रस्थो सवत्सायोः प्रदृश्यते चंद्रः सूर्यश्च भवति दशमस्थायदाथवा हीपादर्शोऽस्मिन्सौः रजको धौतवा
ससासूतस्थाने यदासौ म्यवृषो बद्धस्तु समुखः चंद्रो गुरुश्च सहजे श्वानो वामांगभागतः सर्वकर्मायनवमेभारद्वाजो यनाकुलः चापस्य दर्शनं वास्याहामंगित्यं
तदुर्लभम् आदित्यो राहुसौरी च सहजस्थो कुमारिकाम् ॥

राम
१०५

शौकानां सुभगानां वादर्शनं सर्वकामदम् षष्ठे तृतीये कर्माये भौमश्च तत्फलं भवेत् दास्यो वैश्याः सूरामां संलाभश्चैव रु निश्चितः सप्ताष्टपंचमेयस्य जीवो
 नोवाच वर्तते आदर्शश्चलाभदः राहुर्भौमश्च मंदश्च लम्नाद्यदि तृतीयगः उद्धृतं मे मये परयेच्छीघ्रं लाभं धनं दिशेत् इत्यादयः शकुनाः शकुनग्रंथेभ्यो ज्ञेया
 विकृतभयादिहोक्ताः १०१ अथापशकुनान्शाईलविक्रीडितेनाह वंध्येति बंध्याप्रसिद्धा चर्मप्रसिद्धं तुषंधान्यादितुषं अस्थिसर्पलवणानि प्रसिद्धाणि अं
 गारे निधूमिनिपिंडः इंधनं पाकयोस्य क्लीबः षष्ठः विट् उद्धृता विष्टा अस्त्री विष्टा विवौ समावित्यमरः तैलं प्रसिद्धम् उन्मत्तौ मद्यभूताया वैशवान् व्रसा
 शरीरं तर्थातु विशेषः औषधं प्रसिद्धम् अरिः शत्रुः जटिलो जटावान् चत्राट् सन्यासी तृणं प्रसिद्धं व्याधितो चिकित्सयाधिमान् नग्नः अपरिहितवस्त्रकृ

भारद्वाज नृपानवेदनिनदा मांगल्यगीतं कुशादृष्टः सफलदाः प्रयाणसमये फिको घटः स्वानुगः १०१ वंध्याचर्मतुषा स्थि
 सर्पलवणांगारे धन क्लीबविट् तैलोन्मत्तवसौषधारिजटिल चत्राट् तृणव्याधिताः नग्नाभ्यक्त विमुक्तकेशपतिता व्यंग
 ह्रुधार्ता असूकस्त्री पुष्यं सरदस्वगेहृदहनं मार्जारयुद्धं स्फुतम् १०२ कषायी गुडतक्रपंकविधवाकुञ्जाः कुटुंबे कलि
 वरुणादेस्वलनलुलापसमरं कृष्मानिधान्यानि च ॥

॥ मारव्यतिरिक्तः अस्यक्तः कृततैलाभ्यंगोस्नातः विमुक्तकेशः असंयतकेशः प
 तितो मद्यपानाद्यभिशापवान व्यङ्ग च्छिन्ननासिकादिः स्रुधार्तेः स्रुत्सीडितः असूकरुधिरं स्त्रीणामृतुः शरठः ककलासः स्वगेहृदहनं स्वगेहे ० ग्निदा
 हः मार्जारयुद्धं प्रसिद्धं स्फुतं च्छिंका १०२ अन्यदपि शाईलविक्रीडितेनाह कषायीति कषयोरगविशेषः तेन रक्तं वस्त्रं काषायतद्धान् गुडतक्रे प्रसिद्धे
 पंकः कर्दमः विधवाकुञ्जौ प्रसिद्धौ कुटुंबे कलिः पुत्रादिभिः कलहः वरुणादेः आदिशब्देन कमंडलु च्छत्रादेस्वलनं निर्मितं हस्तासतेन मू लुलाया
 महिषास्तेषां समरं बुद्धम् कृष्मवर्णानिधान्यानि माषादीनिकापांसंतुलं वमनं वातमू रसेदक्षिणभागे गर्दभः शब्दः अनिरुत्तक्रोधाधिक्यं गधि
 णीगर्भवती मुंडो मुंडितशिरस्कः आर्द्रावर आर्द्रवस्त्रः दुर्वचः स्वमुखीस्य परमुखोस्यं वादुष्टवाक्यम् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ॥

मु०टी०
या०प्र०
१०६

अंधबधिरो प्रसिद्धो उदकस्रजस्वलास्त्री एतेपदार्थागन्तुः पुंसः यानसमयेदृष्टाः संतौ नशुभाः किंतु अशुभफलाः नारदः सर्वदिक्कृतं नेष्टमोक्षतं मरु
णप्रदम् अफलं तच्छ्रुतं वाक्यवद् यौ नसकैतवैरिति औपधेयानमारिहे विवादेशयनेऽशने विद्यारंभे वा जवापे स्रुतं सप्तसुशोभनमिति १०३ अथा
न्यच्छकुनं शार्दूलविक्रीडितेनाह गोधाजाहकेति गोधा प्राणि विशेषतः गोह इति भाषया जाहकागात्रसंकेची प्राणि विशेषः सूकरः प्रसिद्धः अहिः स
र्पः शशकः असिद्धः यानसमये एषां गोधादीनां कीर्तनं स्वमुखेनान्यमुखेन वा चारणं शुभं मूत्रपुरेतेषां गोधादीनां शब्दे रूत अथवा विलोकनं दर्शनं नि
षिद्धं कपिक्रसाणां कपीनां वानराणां क्रसाणां भल्लुकादीनामृतो गोधादिभ्यो व्यत्ययो ज्ञेयः यथा वानराणां भल्लुकाणां कीर्तनं निषिद्धं तेषामेव दर्शनं शब्दि

कार्पी संवमनं च गर्दभरवोदक्षेति रुद्रभिणी मुण्डाद्रिं बरदुर्वचोऽंधबधिरो द क्यानदृष्टाः शुभाः १०३ गोधाजोहकसूक
राहिशशकानां कीर्तनं शोभनं गोशब्दानविलोकनं च कपिक्रसाणामृतो व्यत्ययः नद्युतारभयप्रवेशसमरे नशुभं संवी
क्षणे व्यत्यस्ताः शकुनानृपेक्षणविधौ यात्रोदिताः शोभनाः १०४ वामांगे कोकिलापल्लीपोतकीसूकरीरला पिंगलच्छु
शुकाश्चैष्टाशिवापुरुषसंज्ञिता १०५ ॥

नादिके प्रवेशे गृहप्रवेशे समरे संग्रामे नशुभं स्य नष्टं नष्टव्यस्य संवीक्षणं विषे प्रायुक्ताः शकुनाः व्यत्यस्ता विपरीताज्ञेयाः शुभशकुनाविप्राश्चेत्यादयो
शुभाज्ञेयाः बंध्या चर्मत्याचशुभशकुनाः शुभफलदाज्ञेयाः नृपेति नृपदर्शनार्थगमने यात्रायामुदिता विप्राश्चेत्यादयः शुभाज्ञेयाः नृपावलोकने शकुनं
प्रयाणवदित्युक्ते राजदर्शनस्य भयस्थानत्वात् पवादेश्यम् १०४ अथान्यदप्यनुष्टुमाह वामांगे इति कोकिलापल्ल्या प्रसिद्धो पोतकी दुर्गेति सूकरी जात्य
वटिकारलापक्षिविशेषः पिंगला भैरवी कुकुका कुकुन्दरी शिवास्तृगाली पुरुषसंज्ञिता पुंनाम्नः कपोतखंजनतितिरीहे सादयः एते गच्छतां राजादीनां
वामांगे वामभागे शस्तास्युः १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥

रामः

१०६

अन्यदप्यनुपुमाह छिक्कर इति छिक्करो मृगजातिः पिक्ककः यक्षिविशेषः भासः श्रीकण्ठः वानराः एते प्रसिद्धाः रुरुर्मृगविशेषः स्त्रीसंज्ञकाः स्त्री
जात्रामृगपक्षिणः दक्षिणभागमाः श्रुमाः शेषाः प्रसिद्धाः १०६ अथोक्तव्यतिरिक्तानामृगपक्षिणामामान्यतः प्रादक्षिणेन शकुनमनुपुमाह प्रदक्षिण्य
मा इति रुरुव्यतिरिक्तामृगाः पक्षिणश्च यात्रायां प्रादक्षिण्येन गताश्च लिताः श्रेष्ठाः श्रुमफलदाः स्युः परंतु ओजामृगाविषमसंख्यास्त्रिपंचसप्तदशैश्च
जनेदृशस्तदातिधन्याः स्युः वामे इति स्ववामभागे रवरस्वनो गर्दभशब्देति धन्यः अथ शकुनानां कियत्तं वलविशेषेनैर्वल्पमाह बराहः नग्राभ्यारप्ये
ग्राह्येनारप्ये ग्रामसंस्थितः दिवाचरो न शर्वर्षानचनक्तंचरो दिवा हंडरो गार्हितस्तत्र कलहामिषकांक्षिणः आपसांतरितामतानग्रात्याः शकुनाकचिवरो
हिताश्च जवालेयकुरं मोषमृगाः शशाः विष्कलाक्षिशिरेज्ञेयावसंते काककोकिलौ न तु भाद्रपदे ग्रात्याश्चकराश्चरकादयः शरद्यासादगोक्रौंचाः श्रावणे

छिक्करः पिक्कको भारुः श्रीकंठो वानरो रुरुहः स्त्रीसंज्ञकाः काकक्रसाश्चानः स्युर्दक्षिणाः श्रुमाः १०६ प्रदक्षिणगताः
श्रेष्ठा यात्रायां मृगपक्षिणः ओजामृगात्रजंतौ तिधन्या वामे रवरस्वनः १०७ आद्यैः पिशकुने स्थित्वा प्राणानेकदश प्रजे
तृद्वितीयेषोडश प्राणां स्वतीयेषु च चिद्व्रजेत ॥

॥ इति वातको व्याघ्रसंवनरहीपिमहिषासखिलेशयाः हेसंतेनिःफलाद्वेयावालाः सर्व
विमानुषा इति प्रभग्नश्रुक्कद्रुमकंटकी पुश्मशानभस्या स्थितुवाकुलेषु प्राकारशून्यालयवर्जरीषु सौम्यापिपापः शकुनः प्रकल्प्यः दैवज्ञमवाइरिवंश
येदुर्जनकालसर्पो वरंक्षिपेद्याघ्रमुखे स्वभंगं वरंतरे हृदि निधिर्भुजाभ्यां तोलंघयेदुः शकुनं कदापि १०७ अथ आवश्यककार्यैर्विरुद्धशकुने जाते परिहारमु
नुपुमाह आद्य इति आवश्यककार्यैर्विरुद्धशकुने जाते एकादश प्राणाय स्थित्वा एकादश प्राणपरिच्छेदां कालं स्थित्वा यथः चतुःसमीचीने शकुने प्रथित त
त्रापि विरुद्धे शकुने संस्तोषोडश संख्याकान् प्राणान् स्थित्वा श्रुभशकुने व्रजेत तत्रापि पुनस्वतीये चिरुद्धे शकुने संस्तौ च चिद्व्रजेत किंतु कस्यप्यहं
गच्छेत् दशगुर्वसरेः प्राण इति कश्यपेन तु प्राणायामत्रयमेव प्रतीक्षमित्युक्तम् यायी विरुद्धशकुनमादोदष्ट्वा प्रयत्नतः प्राणायामत्रयं कुर्याद्वितीये

॥ इति वातको व्याघ्रसंवनरहीपिमहिषासखिलेशयाः हेसंतेनिःफलाद्वेयावालाः सर्व

मु०टी०
या०प्र०
१०७

अथयात्रानिवृत्तौ गृहप्रवेशमुपजात्याह यात्रानिवृत्ताविति मृदुनित्रिचानुराधामृगरेवत्यः ध्रुवाणितोहिष्पुत्राश्च एभिर्जसत्रैः सज्ञोयात्रानिवृत्तौ
प्रवेशं शभदं सिप्रचरैर्नसत्रैः अश्विनीपुष्यहस्ताभिजिद्रिः श्रवणधनिष्ठाशततारापुनर्वसुस्वातीभिश्च प्रवेशने पुनराभिगमोत्पात्रास्यात् नस्पदिवा
निमध्यमानि हीशादिनसत्रेषु प्रवेशे क्रमात्प्रादीनां नाशः यथा विशाखायां प्रवेशे स्त्रियासशोभाशः कनिकायां प्रवेशे गृहदग्धं स्यात् दारुणमेम
लज्येष्टादींस्तेषां रूप्रवेशेषु प्रस्यनाशः उग्रभेपूर्वात्रयभरणीमघासुप्रवेशे आत्मनः स्वस्वराशोनाशः स्यादित्यर्थः लग्नादि विचारागृहप्रवेशप्रकरणे
तज्ञेयः अत्रेदं विचार्यम् यत्र मासियात्राकृता तन्मासात् नवमेमासियात्रादिना नवमेदिने च प्रवेशे न विद्येयः गुरुः निर्गमान्नवमेमासिप्रवेशे नैव शोभनः
नवमेदिनसे चैव प्रवेशे नैव कारयेदिति ३११ अथ विवाहप्रकरणे कर्तव्येति देशागुक्तदोषाश्च शिष्याणामविस्मरणार्थं मञ्जुभाषिण्याह अयनसंज्ञेति
यात्रानिवृत्तौ शभदं प्रवेशनं मृदुध्रुवैः सिप्रचरैः पुनर्गमः हीशोऽनले दारुणभेतयो प्रभेस्त्रीगेहपुत्रात्मविनाशनं क्रमात् १०९
अयनसंज्ञेति थिकालवासरोद्भवशूलसंमुखसितज्ञदिक्कपाः मृगुवक्रतादिपरिचारवदंडकस्सुतुजाद्यशौचमपि चो
एते अयनशूलदयो दोषा विवाहप्रकरणे कर्तव्येति देशाश्च यात्रायां नेशः तत्रायने शूलः सौम्यायने सूर्यविधूतदोः मसमिति मसोद्भवः शूले ॥ सवारिकं ११०
द्विविधः ग्रंथान्तरोक्तः च्छादित्रिभिसिष्यैर्कथाव्यादिदिक्कमगतव्यमित्येकः कपाटकंटादिश्च द्वितीयः स्वरोदयत्रयस्त्राये रवाद्यश्च पूर्वशादिबुधे
क्रमात् राशेषोद्धारो वंतु मेवाताः सृष्टिमार्गतः यत्र पूर्वादि काष्ठायां च पराश्यादिगोविः सादिशास्तमितशेषास्ति सः शेषः सहेहितादिति कपाटकंटादि
षेया कपाटपूर्वतो ज्ञेयं कार्तिकादित्रिकं तथा नभस्यतो वास्तुमधोस्केन कंटाकंटादिनिज्यातिषार्कवचनात् वसुनशूलः नपूर्वदिशिशक्रभेन विधुसौरिवा
रेतयेति तिथिशूलः जेमिनी नवभूम्यदिति संमुखसितज्ञदिक्कपाः संमुखः शक्रः संमुखे बुधः संमुखे दिक् स्वामी ललाटी मृगवक्रतादि आदिशब्दात् क्षी
णत्वास्तमितत्वबाल्यादिकं वक्रास्तनीचेत्युक्तं परिचारव्यादंडः पूर्वादिक्कचतुर्दिक्ष्वित्युक्तः रज्जुजाद्यशौचं स्वस्त्रीकृतुजं आर्तवस्तानकालपर्यंतं अशौचं ज

३११ अथ विवाहप्रकरणे कर्तव्येति देशागुक्तदोषाश्च शिष्याणामविस्मरणार्थं मञ्जुभाषिण्याह अयनसंज्ञेति

अन्यदपिमंजुभाषिणीच्छंदासाह मृतपक्षेति मृतःपक्षःतमोभुक्तताराःस्मृताविश्वसंख्याइत्यायुक्तःरिक्तरवितर्कसंख्यकाःचतुर्थनिवमीचतुर्दशीहृद ॥
 शीषष्ठ्यस्तिथयःउपलक्षणत्वादेष्टमीपूर्णिमामावास्याशुक्लप्रतिपदःसौरिभौमरविवासाःवामपृष्ठगविधुःअजरषभमिथुनकुलीराइत्यरिजातकोत्था
 वामपृष्ठशिशगतःआडलोरेवर्भतोज्वमोन्निरिति भ्रमणमुपिज्ञेयवसुपंचकंधनिष्ठोत्तरादीसंचनसत्राणिअभि सिन्धुदूर्तेश्वदक्षिणेवर्ज्येएतेपंचांग
 दोषाः१११ अथलग्नदोषान्तराह लग्नेइतिजन्मराशेजन्मलग्नाद्दःएमगृहे अहितर्साच्चत्रुजन्मराशेलग्नाद्दःएमजन्मलग्नंयात्रालग्नेतर्द
 शाःतेषांजन्मराशिजन्मलग्ना मष्टमभवनयोःस्वामिनःरिपुजन्मराशिजन्मलग्नाभ्यांषष्ठभवनयोःस्वामिनेर्वायात्रालग्ने कुंभमीनयोर्नवलवानवांशंल

मृतपक्षरिक्त रवितर्कसंख्यकास्तिथयश्चसौरिरंविभौमवासाःअपिवामपृष्ठगविधुस्तथाडलोवसुपंचकाभिर्जिदथा
 पिदक्षिणे १११ लग्नेजन्मर्क्षतन्वेर्भृतिगृहमहितर्साच्चषष्ठतदीशावालग्नेकुंभमीनर्क्षनवलतन्वापिपृष्टोदयंच पृष्ठाशा
 मसंसंस्थंदशमशनिरथोसर्षि चापिकाव्यःकेंद्रेवक्राश्चवक्रौग्रहदिवसविवाहोक्तदोषाश्चनेष्टाः ११२ ॥इतिमुहूर्त
 चिंतामणौयात्राप्रकरणं समाप्तम् ११ ॥

जं चं पृष्टोदयागोजाश्विकर्किमिथुनाःसमृमातिशास्याःपृष्टोदयाविमिथुनाइत्यायुक्ताःपृष्ठा
 शासंस्थमृसंगंतव्यदिविलोमलग्नं दशमेशनिःसममेकाव्यःशुक्रःकेंद्रे वक्राःवक्रिणाग्रहाःवक्रिग्रहवाराश्चएतेदोषाःविवाहोक्तदोषाःउत्पातान्
 हपातदग्धतिथिभिरित्यायुक्ताःतेसर्वेयात्रायांवर्ज्याःवत्रसप्तमशुक्रव्यतिरिक्तोजामित्रदोषानास्तीतिज्ञेयम् ११२ ॥इतिचिंतामणौयात्राप्रकर
 णं समाप्तम् ११ अथत्रास्तुप्रकरणं व्याख्यायते गृहनिर्माणप्रयोजनं भविष्यपुराणे गृहस्थस्यक्रियाःसर्वानसिद्धंतिगृहंविनापूतस्तस्माद्गृहारंभप्रवेश
 समयौब्रुवे गृहस्वसताकम् नसिध्यतिनिफलामवतीत्यर्थः ॥ ॐ ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥

मु०टी०
वा०प्र०
१०८

इत्याद्यर्थमनस्यासौ च ग्रामादिषु स्वस्य श्रुभाश्रु भंला भालाभादि विचारं शार्दूलविक्रीडितेनाह यद्मिति नामभातव्यावहारिकनामभातव्यावहारिक
कनामराशेर्विचकारव्यो यस्य ग्रामादिर्मैयथा चरणादिसंज्ञको ग्रामराशिः मीनारव्यः सच द्वितीयेन वमः पंचमः एकादशसुर्व्यादशमश्च स्यात्तदसौ ग्रामः
स्वस्य श्रुभः स्यात् अन्यथानश्रुभ इत्यर्थः यथानीलकंठराशेर्विचकारव्यातसंचमो मीनराशिश्चरणाद्रेरतश्चरणाद्रीनीलकंठस्य वासयोग्यः नामस्य उक्तं
च अच नामराशेरेव ग्रात्यः काकिण्यां वर्गं श्रुद्धी च वादे द्यूते स्वरोदये मंत्रे पुनर्भूवरणे नामराशेः प्रधानत इति अथ ग्रामालिनोरुत्तमणी धमत्वं चान् स्वर्ग
इति वर्गास्तु अकचदतपयशवर्गाः स्वर्गेषामार्जोरसिंहश्रुनां सर्पारवुर्गमाबीनां निजपंचमवैरिणामष्टौ इत्युक्ता तत्रयस्य पुंसो यत्संख्याको वर्गो गरुडादिस्त
द्वर्गसंख्याद्विगुणं विधाय परस्य ग्रामादेर्गसंख्यया क्त्वा च क्त्वा तैरष्टभिः शेषितमवशिष्टताः पुंसः काकिण्याज्ञयाः एवं ग्रामादेरपि वर्गसंख्याद्विगुणी क्त्वा
यद्द्वं क्त्वा क्त्वा क्त्वा इति द्विचमसौ ग्रामः श्रुभो नामभातवर्गद्विगुणं विधाय परवर्गाब्जगजैः शेषितं काकिण्यस्त्वजसोश्चतद्वि
वरतोयस्याधिकाः सोर्थदोयद्वारं द्विजवैश्यशूद्रान्तराशीनां हितं पूर्वतः १ ॥

मस्य काकिण्यो भवति एवं अनयोः पुरुषग्रामयोः काकिणीनां विवराद्यस्याधिका अवशिष्यंते सोर्थदोयद्वारं द्विजवैश्यशूद्रान्तराशीनां हितं पूर्वतः १ ॥
ख्या ५ द्विगुणः १० चरणाद्विर्गः सिंहः ३ तत्संख्यया युक्ता १३ गजभक्तावशेषं ५ नीलकंठस्य क्वकिण्यः एव ग्रामवर्गसंख्या ३ द्विगुणाद् नीलकंठवर्ग
संख्यया युक्ताः ११ अष्टमक्ताशेषं ३ ग्रामस्य काकिण्यः द्वयोरंतशेषं २ नीलकंठस्योधिकत्वेन दातृत्वाद्ग्रहानिरित्यर्थः उक्तंच स्वर्गद्विगुणी क्त्वा परव
र्गेन योजयित्वा अष्टमिस्तद्वरेद्भागयोधिकः सक्त्वा भवेदिति अथ द्वारवेशनमाह अथेति द्विजादि राशीनां पुंसंक्रमेण पूर्वतः प्राच्यादिदिक्चतुष्टये द्वारं
हितं यथा द्विजराशीनां कर्कटश्चिकमीनानां पूर्वदिशि वैश्यराशीनां वृषकन्यामकराणां दक्षिणदिशि शूद्रराशीनां मिथुनतुलाकुंभानां पश्चिमदिशि वृषराशी

नामभातव्यावहारिकनामभातव्यावहारिक
१०८

अथराशिपस्त्वेनग्रामनिवासेनिषिद्धस्थानानिवसंततिलकयाह गोसिंहेति वक्तुमिष्टस्यग्रामस्यवस्त्रविभागं वन्नवधाविभागं कस्त्वामध्येविभागे
 गोसिंहनक्रमिथुनंननिवसेत् वृषसिंहमकरमिथुनराशिगतः पुरुषानवसेयुः अथपूर्वककुम्भः पूर्वदिशानोष्टदिशतोष्टदिष्कअलिर्वश्रिकः बदाहि
 राशिमतः पुरुषानवसेयुः यथा पूर्वस्यां दक्षिणः आग्नेय्यांशुषोमीनः दक्षिणस्यांकन्या नैर्ऋत्याककेः पश्चिमायां धनुः वायव्यांतुला उत्तरस्यमिषधे
 शान्यांकुम्भः नवसेदित्यर्थः यथा अवर्गः पूर्वस्यां कवर्गआग्नेय्यां चवर्गोदक्षिणस्यां टवर्गो नैर्ऋत्यां तवर्गः पश्चिमायां पवर्गो वायव्यां यवर्गो उत्तरस्यां शष
 र्गदृशान्यां बलीइत्यर्थः कीदृशः वर्गः स्वपंचमपराः स्वस्मात्पंचमः परः शत्रुर्येषान्ते यथा अवर्गः पूर्वस्यांबली अनेनपश्चिमायांहारंनिवासो न
 विधेयः एवंकवर्गोदीनामपिवायव्यादौद्वारंनिवासोवानविधेयः २ अथेष्टनसत्रायाभ्यांरष्टभूम्याविस्तारायामपिंद्रवज्रेन्द्रवंशापूर्वार्धेनाह ए

गोसिंहनक्रमिथुनंनिवसेन्निमध्येग्रामस्यपूर्वककुम्भोलिङ्गपांगनाश्चकर्कोधनुस्तुलभमेषधतेश्चतद्वर्गः स्वपंच
 मपरावलिनः स्युरैर्द्र्याः २ एकोनितेष्टहताद्वितिथ्योरूपो नितेष्टायहतेन्दुनागैः ॥ ५ कोनितेति स्वेषायेति च तत्रशशि

कूटादिहंपस्योरविचिंतयेदिति वस्तिष्ठोक्तेः यदेवनक्षत्रं व्यवहारनाम्ना विवाहोक्तमेलापकविधिना शुभदं स्यात् तदेवस्वेष्ट भंकल्प्यं यश्च ध्वजा
 दृष्टये विषम आयुर्दक्षितः स्यात्स एवैष्टायः कल्प्यः सास्यां विस्तारायामज्ञानं यथा नीलकंठस्यानुराधानक्षत्रतस्यरोहिण्यासहमेलापकः संभवती
 तिष्ठभरोहिणीकल्पितं तत्संख्या ४ एकोनितेष्टहताद्वितिथ्योरुपेष्टहताः ४५६ इष्टायः सिंहः कल्पितः तृतीयः रूपो नितेष्टहतायः २ अनेनेदुनागाः
 ८९ गुणिताः १६२ युताः ६१८ अनेनैष्ट १७ युताः ६३५ भूयाभिभि २१६ किंभक्तशेषे २०३ इदंभीमेवक्षेत्रफलम् गृहस्यइष्टायनेसत्रभवं अथकल्पित
 दैर्घ्यम् ३९ अनेनभक्तैर्लब्धेविस्तारः ७ अथकल्पितविस्तरिः ७ सुक्तेर्लब्धदैर्घ्ये ३९ अत्रगोपीराजाचायकतसूत्रम् विष्णुवैकायगोभू १९ हति
 मयुजिफलगेपिराजोभशेषात् सायवेष्टाष्टिदृग्घ्या २१६ युतमहिहताद्वक् २ प्रकत्या २९ स्वविश्वे १३ ॥ बाणाः ५ सिद्धा २४ ष्टि १६ नागो ८७ २७ तिष्ठति २९

सु०टी०
वा०प्र०
१०९

गिरिश ११ त्र्या ३ कती २२ द १४ तुर्द तत्त्वा २५ त्य छं १० क० स्मा १ न खे २० ना १० र्ण व ४ विकृति २३ दिना १५ त्रा ७ कती २६ भेंदु १ काष्ठा १० गोपीराजः कथय
तिगो भूहति भयुजिसति विष्णु अहिहता दृक् प्रकृत्या रव्य भिश्चास्यः फले अह विगतः एकेयस्मात्सव्येकः सवासौ आयश्च व्येकायः ध्वजादिरिष्टायः
सच गोभुवश्च एषां परस्पर गुणानां व्येकाय गो भूहति श्व भव्येकाय गो भूहति भेयोर्युक् व्येकाय गो भूहति मयुक्त स्मिन्सति भ्रूषात् भे २७ भक्ते सतिय
च्छेषतस्माद्दिष्मुनामानं शिष्य अहिहता अष्टगुणि प्राद्व कृदो प्रकृत्या रव्य एकविंशतिः विश्वेत्रयोदेशेत्याद्योगृह क्षेत्रफलं सस्युद्देशय सहितो आहवर्ति
अत्रोदाहरणं इष्टायः ३ व्येकः २ गो भू १९ हतिः ३८ इष्टस्योहिणी तत्संख्यया ४ युतं ४२ अस्मात् भैः २७ शेषं १५ एतत्संख्यया फले २५ अहिर्हंतं २०० सा
यं २०३ इदं स्वैशयन क्षेत्र भवं क्षेत्रफल पूर्वस्यैव महद्द्रह प्रमाणमाह वेति वाः यवातत इष्टाय सहितं जातं य क्षेत्रफलं अष्टिदग्धेषु युतं अष्टिश्च द
युक्ता घने १७ आ पियुवाचि भुक्त भूयांश्चिभिः शेषमितो हि पिंडम् ३ स्वैशयन क्षेत्र भवो थर्देष्ये हत्सादिस्तति विसृति ह च दीर्घता
आया ध्वजो धूम हरिश्च गोखरे भध्वांसकाः पिंड इहाष्टशेषिते ४ ध्वजादिकाः सर्वदिशि ध्वजे मुखं कार्यं हरो पूर्वय जोत्तरेत
शश्च अष्टिदशः अष्टिदग्धिः षोडशधिकं द्विशत्या २९ हतो गुणितो यदृष्टः एकद्वित्र्याद्येकः तेन युक्तं कार्यमित्यर्थः अत्रैवाचार्य प्रपौत्रगे
पिराजस्यापि पद्यं इष्टस्यैव सुभीद्वोदिरहि हृच्छेषात्स्यजेत्वायतेनेचिच्छुध्यति शोधय मष्टसहितान्छेषां त्रिहिताग्रकं चेतस्यादिष्टयुतं तथा तु तद
शेषस्यादथो समदृत्त्वात् प्रादिकरा न्विताः फलमभीष्टाय हीज जायते सिद्धे भक्तः स्यात्करादिष्टदीर्घमानार्थं चेकादिति प्राग्भोमानतावद्यावत्ससि
पेदिष्ट मानविस्तारस्यादिष्टैर्घेण मक्ते ३ अथोत्तरार्धेन ध्वजाया या नाह आयैर्वर्णपरत्वेन च द्वारनिवेशनमुपजात्याह आया इति ध्वजादिका इति ॥
पिंडे क्षेत्रफले अष्टशेषिते यदवशिष्टं तस्य रिमिता ध्वजादिका आयाः स्युः ध्वजधूमो प्रसिद्धो हरिः सिंहः श्वाकुक्कुरः गोर्धषः स्वरो नर्दभः इभो हस्ती ध्वांसः
काकः स्वार्थकः ४ सर्वदिशीति ध्वजाख्ये आये सर्वदिशि दिक् चतुष्टये पिण्ड द्वारं कार्यं हरो सिंहाये पूर्वदिशि गान्तरदिक् द्वारं कार्यम् ॥ छ ॥ ५ ॥

रामः
१०९

नपश्चिमादिशि तथा वषाख्ये प्राच्यां दिश्ये वद्वारं नान्यदिक् मजाख्ये आये प्राग्यमयोः पूर्वदक्षिणदिश्योः गृहद्वारं कार्यम् आयानां प्रयोजनमाह विश्वकर्मा
वषंसिंहं मजं चैवं खंडे कर्पटकाटयोः द्विपः पुनः प्रयोक्तव्यो धापी कूपस रत्नच सृंगेन्द्रमासने दद्यात्कयनेषु मजं पुनः वषं भोजनपात्रेषु च्छत्रादिषु पुनर्ध्वजम्
अग्निवेशमस्तु सर्वेषु गृहेषु तस्युपजीविनां धूमनियोजयेत्केचित्स्थानं म्लेच्छादिजातिषु सर्वैरावेश्याद्ये शस्तोष्णं च्छत्रादिषु च वषसिंहं ध्वजं च्छापि
प्रासादपुरवेशमनि गजायै वा ध्वजायै वा गजानां सदने शूभं अश्वालयं ध्वजायै च स्वरायै च षभेपि वा अमंत्रं च्छत्रावस्त्राणां च्छपायै वा ध्वजेपि वा पादुकोषा
नहो कार्यं सिंहाख्ये पथवा ध्वजे उक्तानामप्युक्तानां सर्वेषां च ध्वजः शूभ इति अथ ब्राह्मणादिवर्णपरत्वे न द्वारनिवेशनमाह अथ वेति द्विजादितो ब्रा
ह्मणादिवर्णविभागेन पश्चाद्दक्षपूर्वयमे यथा ब्राह्मणस्य पश्चान्मुखं सत्रियस्योत्तरं क्षत्रियस्य पूर्वं वृक्षस्य दक्षिणं मुखं वृक्षस्य दक्षिणं मुखं वृक्षस्य दक्षिणं मुखं वृक्षस्य दक्षिणं मुखं
जे प्रवीचो मुखं मजानां सुदक्षुस्वं च्छमिभृतां च्छमिहे विशो वषे प्राग् वदनं गजेतु शूभस्य यास्याननमं नतीति ५ अथ गृहद्वारं भे विशिष्य कालनिषेधम्

प्राच्यां वषे प्राग्यमयोर्जं जेथ कर्पट्यादुदकपूर्वयमे द्विजादितः ५ गृहेशतत्त्रीरुस्ववित्तनाशोऽर्केन्द्रीज्यशूक्रे विबलऽस्त

पजात्याह गृहेशेति अर्केन्द्रीज्यशूक्रे विबले निर्वले अस्ते अस्तगते नीचे नीचराशि गते सति क्रमात् गृहेशतत्त्रीरुस्ववित्तनाशो भवति ॥ नीचे ॥
यथा सूर्यो निर्वले नीचे स्थिते गृहेशस्य नाशः इन्द्रो निर्वले अस्तमिते नीचे गते वा गृहेशस्य स्त्रीनाशः गुरोर्निर्वले अस्तगते नीचे गते वा गृहेशस्य मु
खनाशः शूक्रे निर्वले अस्तगते नीचे गते वा वित्तनाशः वरिष्ठस्तु नीचे शत्रुगते जीवेशूक्रे चन्द्रेऽथ वारवो निर्मितं सदने शश्वद्विज्ञिनिस्त्वमाप्नुयादिति अ
स्तु दोषोन्ननाशः प्रातिदिशमिका बुधेः नास्तदोषः सदा चन्द्रे नैत्रे ज्वस्यन् चत इति कर्तुरिति पुनश्च त्रे दिनचंद्रस्तद्धि भूमे सत् गृहस्य विस्तारायाम च
शादुस्य नभतद्गृहं नैत्रे स्थितं समुखस्थितं सति कर्तुं ह्यनिर्माणं कर्तुं स्तद्गृहे स्थितिर्निवासान स्यात् एष गते वा विधुवास्तु नोर्भे सति रवनिः
खननं चौरकृताय द्वारं तद्गृहं सर्वस्वहानिः स्यादित्यर्थः पुरः एष स्थिते त्वं च दिग्द्वारं भक्रमेण यथा ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

७०टी
७०प्र
११०

गृहेद्वारंयस्यांदिशिविधित्तंतदिडःनसत्रेषुतएचदिडःनसत्रेषुचगृहंमोनकार्यःवामदक्षिणनसत्रेषुगृहंभःसुखेनकार्यःयदुक्तं ब्रह्मंभु
ना गृहस्पलव्यक्रसैषवचसत्रेचचंद्रमाःशलाकासप्तकेदेयं कृत्तिकादिक्रमेणच वामदक्षिणभागेतत्रशस्तशानिकारकं अग्रएषेनदातव्यं यदि
सतिपूर्वद्वारं पश्चिमद्वारवानकार्यं तत्रचंद्रः एषस्थितो भवति एवमघादिसप्तसुधनिष्ठादिसप्तसुधागृहनसत्रेचंद्रनसत्रेच
णद्वारमुत्तरद्वारं वानकार्यमित्यर्थः ई द्रवानीव्ययकं नपुरःसरसफलमेशकज्ञानं उपजात्याह भूमिति प्रागुक्तदिशाकल्पितं यद्गृहं तत्रनागैरपि
स्तं अवशिष्टं व्यय ईरितः यथा रोहिणी ४ अयमेवव्ययः असौव्ययः ध्रुवादिनामाक्षरसुक् ध्रुवादिनामान्यधुनेववस्यतियत् यानिदिक्षुनामाचि
कर्तुः स्थितिर्नोविधुवास्तुवोर्भुगुस्थिते एषगतेस्वनिः स्यात् ई भं नागतं व्यय ईरितासौ ध्रुवादिनामासं स्युक् सपिंडः
तथागुणैरिंद्रकृतांतभूपात्यशाभवेयुर्नशुभोतकोत्र ७ दिक्षुपूर्वादिः शालाध्रुवाभूद्रेकतापत्राः शालाध्रुवोक्तसंयो
गः सैकोवेशमधुवादिक् ८ ॥ ॥ दिक्षुद्वाराणिचिकीर्षितानितदनुरोधेनयदागतं ध्रुवादिनेसुदूरसंख्ययायुक्तः ततः सपिंडः प्रागानी
तपिंडायुक्तः गुणैस्त्रिभिस्तैर्भक्तावशिष्टैः एकद्वित्रिशेषेण इंद्रयमराजसज्ञकास्त्रयोशाः स्युः अत्रगृहंभं तकोयमाख्योशकोनशुभः अ
र्थादिद्रवजानोशुभफलदो ७ अथशालाध्रुवाद्यानयनानुष्ठुभाह दिक्ष्विति प्राच्यां द्वारचिकीर्षितेशालाध्रुवोक्तैकः दक्षिणस्यांहो पश्चिमायां कृता
श्वत्वारः उन्नरस्यां गजाअशौ अथदिक्परत्वेनयावंतिद्वाराणि एकद्वेत्रीणि चत्वारिवाचिकीर्षितानितावतां शालाध्रुवकानां संयोगः सैक एकयुतासन्ध
ध्रुवादिक्वेशमगृहस्यात् यथा पूर्वस्यां पश्चिमायां द्वारे अंभीष्टे शालाध्रुवो १। ४ अनयोर्योगः ५ सैकः ई गृहं जातं कांतारव्यं एवं पूर्वदक्षिणोत्तरदिक्षु
शालाध्रुवाणाम् १। २। ८ संयोगः ११ सैकः १२ धनदाख्यं गृहं दिक्चतुष्टये विजयाख्यं गृहं षोडशभिः ॥ ८ ॥ ८ ॥ ॥ ८ ॥ १

रामः
११०

अथ भ्रवादीनां नामाक्षरसंख्या यथा वक्रं चंद्रसाह तिथ्यर्केति दिक्षु पूर्वोदितत्सादिनायत्त ध्रुवादिवेशमसमाप्तं शाखाध्रुवांकसंयोगः सैकोवेस्मैत्युक्त
 दिशासंख्यामवधारयेत् साकेतसंख्यापंचदशी द्वादशी अष्टमी षोडशी नवमी एकादशी चतुर्दशी वा स्यात्तदा गृहनामाक्षरत्रयात्मकं स्यात् १५ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥
 अत्र त्रीण्येवाक्षराणि सैव संख्या प्रथमा द्वितीया चतुर्थी पंचमी षष्ठी दशमी तृतीया त्रयोदशी वा स्यात् तदा गृहनामद्वौ अक्षरद्वयात्मकं स्यात्
 सा संख्या सप्तमी स्यात् तदा चतुर्थी अक्षरसंख्याज्ञानं प्राक् प्रथमे वैवजाततथापितन्मध्ये कानि श्रुभानिका
 त्र्यशुभानि इत्यसदृशफलसूचनार्थं षोडशगृहाणां नामानि अयोगीत चंद्रसाह ध्रुवधान्येदमि अत्रार्थो गीतिलक्षणवा आर्या पूर्वाद्यैरिगुरुणैके

तिथ्यर्काष्टादिगोरुद्रशक्रेनामाक्षरं त्रयं भूद्वाब्धी घंगदिक्वन्हिविश्वेषु द्वौ नगेऽपि ९ ध्रुवधान्ये जयनंदो रवरका
 तमनोरमं सुमुखं दुर्मुखं विपुलं वित्तदनाशे चाक्रंदं विपुलं विजयारव्यं स्यात् १० पिंडे नवांका गगजाग्निनामना
 गाब्धिवागेर्युणितैः क्रमेषु विभाजितेनागवगांकसूर्यनायर्सीतिथ्युसकभानुभिश्च ११ ॥ ११ ॥ ११ ॥ ११ ॥

नाधिकेन निधने संकं इतरत्तद् द्विस्त्रिस्त्रिंशत्पर्यन्तं यमुदिते पमार्थो गीतिरिति अत्रार्थोक्तपूर्वार्द्धे ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ उत्तरार्द्धे ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥
 १-१५१५-५५ मान्यलक्षणमप्यनुसंधेयं विशेषलक्षणस्य सामान्यलक्षणाधीनत्वात् निधने प्राप्ते ध्रुवसर्वमुखं प्रथमं गृहं धान्यपूर्वद्वारं द्वितीयं
 यदक्षिणद्वारं तृतीयं नंदप्राग्दक्षिणद्वारं चतुर्थं रवरपश्चिमद्वारं पंचमं कालप्राक्पश्चिमद्वारं षष्ठं मनोरमं दक्षिणपश्चिमद्वारं सप्तमं सुवक्रं प्राग्दक्षि
 णपश्चिमद्वारं अष्टमं दुर्मुखं उत्तरद्वारं नवमं कूरं पूर्वोत्तरद्वारं दशमं विपुलं दक्षिणोत्तरद्वारं एकादशमं वित्तदं पूर्वदक्षिणोत्तरद्वारं द्वादशमं नवाक्षरं पश्चि
 मोत्तरद्वारं त्रयोदशं आक्रंदं प्राक्पश्चिमोत्तरद्वारं चतुर्दशमं विपुलाख्यं दक्षिणपश्चिमोत्तरद्वारं पंचदशं विजयं चतुर्दिकुद्वारं षोडशं इति १० अथके
 पांचिन्मतेन गृहस्यादिनवक्रमयुजातिकापथ्यावक्राख्याभ्यामाह पिंडइति ॥ ११ ॥ ११ ॥ ११ ॥ ११ ॥ ११ ॥

टी०
प्र०
१११

आयदति पिंडेक्षेत्रफलेनवधास्थापितेक्रमेणनवादिरेकैर्गुणितेक्रमेणनावादिभिः ० ० ० ० ० रंकेभक्तेचसतियद्वशिष्टतराया
दिकंस्यात् यथा क्षेत्रफलनवमिर्गुणितं अष्टभिर्भक्तं शिष्टमायः स्यात् तद्यथा पिण्डः २०३ नवगुणितः १० २७ अष्टभक्ते शेषं ३ सिंहायो जातः एवं सर्वे
प्यानीताः इमे वारः ७ अंशकः ५ द्रव्यं ४ ऋणं १ नक्षत्रं ४ रोहिणी तिथिश्चतुर्थी ४ योगः २ प्रीतिः आयुः ६४ उक्तं च गो ९ क ९ त्वं ६ अष्टं गुणा ३६ नाग ८
जलधि ४ व्यालैर्हंतं भूफलनागा ८ द्यं ७ क ९ दिवाकरा १२ ए नभ २७ तिथी १५ योगैः २७ स्वसूर्ये १२० भजेत् अयं वार मयां शकं धनमृणंतारा तिथिं चिं
तयेद्योगं चायुरिती १२ अक्षयकपदे भागे हतैः तां त्रिकं हति अथेषां प्रयोजनम् विषमायशुभाये वसमायः शकदुःखदः वाराणा सूर्यार वाराशयशाः सदा
वन्निभयप्रदाः यशोमणिषगतो भौमवारः सनिधः तद्राशिः भषवश्चिकेतौ निद्यौ तदंशयस्मिन्कस्मिंश्चिद्गुणेभषवश्चिकनवांशानिषिद्धः एवं सूर्यव
रोपि अन्येषां वार सशयशाः शुभाः अंशनाच गृहस्यागतनक्षत्रं तद्विराश्यात्मकं यदि तन्नवांशवशात्तत्रज्ञातव्यं सर्वदा गृहवृत्ति कृत्तिकाद्विराश्यात्मिका
वशेषेभषः द्यादिशेषेषः मृगशिराधिरेषेभिथुन अन्यथात्तुषः पुनर्वसावप्यशकत्रययावन्मिथुन अन्यथाकुकः एवमुत्तरफाल्गुन्यादिषुद्विराश्यात्तु
केषुहनीयं नतुनिः सद्गंधेष्विन्त्यादिषु धनर्णयोश्च धनादिके गृहवृद्धौ निर्धनं यदृणाधिकमिति चक्षत्रस्य विपरीतार्थिपत्ताराप्रयराप्रतिकूलदा नि
धनारव्यतारकातुसर्वहानिधनप्रदा अस्यार्थः गृहकर्तुर्नक्षत्राद्गृहभंसंख्यां नवभक्तावशिष्टं परि विषुत्तार्थिदिकं स्यात् तदातद्गृहमनिष्टस्यत् अन्यथा
शुभानिकश्यपः दत्तेदुःस्वतृतीयसंपंचमस्यशः क्षयम् आयुः क्षयं सप्तमसं कर्तुं भाद्यादिसप्तमभिर्भित यदा तु गृहकर्तुर्गृहस्यैकमेव नक्षत्रं तत्र स्व
यमिबनिर्णयमाह गृहेति गृहेशसंस्वामिनसत्रप्रागुक्तप्रकारेणानीतगृहभचतयोरैक्ये एकमेव चेद्गस्यानद्गृहकर्तुर्भरणप्रदस्यात् गृहस्यतस्यैस्त्वि
कंधिष्म्यचेन्निधनप्रदमिति वसिष्ठोक्तेः वास्तुशास्त्रेद्विराश्यात्मकेषुषु राश्यादिनिर्णयोन्यथाभिहितः अश्विन्यादित्रयं मेषेसिद्धघ्नोत्तमघान्त्रयम् मू
लादित्रितयं चोपशेषेषु नवराशयइति अयंपक्षे वास्तुशास्त्रेनवांशानुक्तैरुक्ताः गृहस्यनक्षत्रराशिज्ञानेवर्णोवश्यमित्याद्युक्तप्रकारेण गृहस्वामि
नक्षत्रसशिवशात् घटितादिविचारोविधेयः तत्रनाडीविधेप्राशस्यमुक्तं चिंतामणौ सेव्यसेवकयोश्चैव गृहहतत्त्वामिनोरपि ॥ ६ ॥ ६ ॥

शमः
१११

परस्परं मित्रयोश्चेदेकनाडीप्रशस्यत इति तिथिप्रयोजनं दर्शयित्वा च वर्जयेदिति योषात्वा मपि दुष्टयोगाश्च वर्ज्याः आयुः प्रयोजनं तावत्कालं गृह्यवस्थि
तिरिति अत्राभीष्टांशादिसिध्यर्थं अंगुलादिकं प्रक्षिप्य विशेष्यवासेन फलसाध्यं १२ अथ गृहारंभे द्रुषवास्तुचक्रं शालिनीभ्यामाह त्रैहाचारिभूति
लाभो रामैरिति गेहं गृहं आदिशब्देन प्रासादग्रामादितद्वारंभे सति अर्कं भातं सूर्योकांतनसत्त्वात् रामेस्त्रिभिर्भैः द्रुषस्य च तस्य शीर्षस्थितेः सद्भिः सह
फलं स्यात् ततो वेदभैः अग्रपादे पुरस्थितपादे द्वयस्थितेः शून्यगृहं जनवासरहितं स्यात् ततश्चतुर्भैः एष्टपादे द्वयस्थेः स्थिरत्वं गृहकर्तुः ततो रामैः एष्ट
स्थैः श्रीस्यात् ततो युगेः चतुर्भैः दक्षिणकुक्षिस्थितैः लाभः ततस्त्रिभिः पुच्छगैः स्वामिनो गृहकर्तुर्नाशः ततो वेदैः वामकुक्षीनैरव्यदारिद्र्यं ततस्त्रिभिर्मुख

आयो चारंशकोद्रव्यमृणमृसंतिथिर्युतिः आयुश्चाथ गृहेशर्षगृहभैकं मृतिप्रदम् १२ गुणकाः ९।९।६।८।३।८।८।४।८।
भाजकाः ८।७।९।१३।८।२७।१५।२७।१२० गेहाचारंभेऽर्कं भातं सूर्योकांतनसत्त्वात् रामेर्हाहोवेदभैरग्रपादे शून्यवेदैः एष्टपादे स्थि
रत्वं रामैः एष्टे श्रीयुगेर्दक्षकुक्षी १३ लाभो रामैः पुच्छगैः स्वामिनाशो वेदैर्नैरव्यं वामकुक्षी मुखस्थैः रामैः पीडा संततं चार्कधि
हम्यादश्चैरुर्दक्षिणकुक्षी रुक्तं सत्त्वात् १४ कुंभेर्कं फाल्गुने प्रागपरं मुखगृहं श्रावणे सिंहकर्क्याः पोषेन क्रेचयाम्योत्तरं मुखे

सदनं गोजकेर्कं च राधे ॥ २ ॥

स्थैः गृहकर्तुः पीडा संततं अनवरतं स्यात् उक्तं च भ्रातृवरणैः धिवेदवेदाग्नियुगाग्निवेदत्रिकेषु मानोः शशिमंग्देषु हाहो विनाशः स्थिरता धनं श्रीः शू
न्यचदारिद्र्यमृति क्रमेणेति अथैतस्य निष्कर्षार्थमाह वेति अर्कं धिष्णुदश्चैः समभैरसत्फलं ततो रुद्रैर्कादशधिष्ण्यैः सत्फलम् ततो दिग्भिर्दशनसत्रैः
रसत्फलमुक्तं स्यादिति निष्कर्षार्थः उक्तं च रविभातसप्तनेष्टमिश्रभक्तिकादशाष्टमात् दशशेषाण्यनिष्ठानिसाभिजिह्वषवास्तुनीति १३ । १४ अथ सूर्य
चंद्रमासैकेन प्रागादिदिक्पुत्राणि गृहनिर्माणमक्षत्राणि स्वर्गधरयाह कुंभेर्कं इति कुंभस्थे सूर्ये फाल्गुने च मासि ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥

कुंढी
वा.प्र.
११२

प्रागपरमुखंगेहं प्राड्मुखं पश्चिममुखं वागृहं सतश्च भूफलं स्यात् श्रावणेमासि सिंहकर्कसंक्रांतौ च प्राड्मुखं पश्चिममुखं वागृहं स्यात् यौषमासे मके म
करसंक्रांतौ च प्रागपरमुखंगृहं स्यात् अथ गजगोर्के वृषमेषगं सुर्ये राधे वैशाखे मासि याम्योत्तरमुखसदनं शुभं स्यात् मार्गमार्गशुभं ज्येष्ठा लिगे तुला च
शुक्रगते सूर्ये सतिया म्योत्तरमुखसदनं दक्षिणमुखमुत्तरमुखं वा सदनं गृहं स्यात् नारदः ग्रहसंस्थापनसूर्ये मेषगं शुभं भवेत् वृषस्य धनवृद्धिः स्व
भित्थुनिमरणं घ्नवं कर्कटेशुभं प्रोक्तं सिंहभृत्यविवर्द्धनं कन्यागंतुलासौख्यं च शुक्रे धनवर्धनं कार्मुकं च महाहानिर्मकरे स्याद् इनाममः कुंभे तु रत्नस्य
भः स्यान्मीनि सद्यभक्त्युत्तमिति चांद्रमासानाह श्रीः शोको धान्यमृतिपशुहतां च व्यवृद्धिर्विनाशो युद्धभृत्यसति रथधनं श्रीश्ववन्हेर्भयं च लक्ष्मी प्रा
प्तिर्भवति भवनारंभे तुः क्रमेण चैत्रादृचे मुनिभिरिति फलं वास्तुशास्त्रोपदिष्टं इति अत्र सौरचंद्रमासानामहान् शुभभाक् भूफलविरोधः अत्र चिकी।
कर्कनक्रहरिकुंभगतेके पूर्वेषु मेषमुखानि गृहाणि तौलिमेषवृषश्चिक्रयोगे दक्षिणोत्तरमुखानि च कुर्यात् अन्यथा यदि करे विदुर्मतिर्व्याधिः
कभयनाशमश्नुते मीनचापभित्थुनोर्गनागतकारयेन्न गृहमेव भास्करे इति तत्र कुंभाकसहिते फाल्गुने प्रागपरमुखं पृथक् कार्यं उभयोर्विहितयोरेकवाक्यं
ताश्रयणात् एवमग्रेपिसर्वत्र जगन्मोहने पाषाणेष्वादिगेहानि मिथ्यमासेन कारयेत् तृणदारुगृहं मेषासहो धेनवविद्यत इति अथ नक्षत्राण्याह ध्रुव
ति भ्रवाणि रोहिण्युत्तरात्रयं सूर्यनिमृगे रेवती चित्रानुराधः वरुणः शततारकस्वाती वरुधनिष्ठा अकोहस्तः पुष्यश्च एषु मेषु गृहनिर्माणं सतश्च शुभं स्या
त्तुर्गर्गः अत्रैरेपि च रोहिण्यापुष्ये मेषे करहये धनिष्ठा हितयेषु षोडशगृहं प्रशस्त इति अत्र मृगोक्तः तदुक्तिश्च महेश्वरायुक्तेः सूती गृहमिति आदि
त्संपुनूर्वसौख्यतिका गृहनिर्माणं प्रशस्तम् तत्रेति तत्र सूती गृहे हरि मविधिभयेः श्रवणाभिजितयोर्नक्षत्रयोः प्रवेशः शस्तः लक्ष्मः पुनर्वसो वृषादि
श्रवणाभिजितो मुहूर्तः तदुदयो वायात्तः तच्च सति गृहं नैर्ऋत्यां कार्यम् नैर्ऋत्यां सृष्टिको गृहमिति वसिष्ठोक्तेः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

११२

वराहेणात्रानकनेसत्राण्यभिहितानि हस्तादित्यशशंकपुष्यपवनप्राजेशमित्रोनराचित्राश्विअवणेषुर्वीश्विकघटौहिलाविरिक्तित्यौ शर
 काचर्षशनिश्चरश्शशिनंवारेलुकुलेविशौसडिवेस्मनिसूतिकाग्रहविधिः समकरः कीर्यतेइति नवममासिसूतिकाग्रहेप्रवेशकार्कः गर्गः
 मासेतुनवमेप्राप्तिपूर्वपक्षेशभेदिने सूतिकासंभवेकालेसद्यएवप्रवेशयेत् रोहिण्यंद्रवपोष्मेषुस्वातीवाकणयोरपि पुष्येपुनर्वसौहस्तेधनिष्ठा
 न्युत्तरासूच मैत्रेत्वाप्रेतथाश्विन्यासूतिकागारवेशचं सर्वशुभग्रहाः केंद्रेपायाश्वत्रिषडायगाः शरमांशेशुभसंष्ट्येसूतिकावेशनंशुभमिति १५
 अथप्रागभिहितानां सौराणांचाश्राणामासानां प्रकारांतरेणैकवाक्यतांशादूलविक्रीडितेनाह कैश्चिदिति पूर्वदिग्द्वारवेशेनैकावाक्यतोक्ता इरा
 नीमेवस्थैरवौमघौचैत्रमासेगेहंप्रारब्धंशुभंस्यात् तथावृषस्थैस्सूर्येज्येष्ठमासिकर्कस्थेशुचावाषाढे सिंहातेकैभाद्रपदेमासि धटेतुलास्थैरवौआ

मार्गेज्जकालिकेसद्भुवमृदुवरुणस्वातिवस्वर्कपुष्येः सूतीगेहंत्वदित्यांहरिभविधिमयोस्तत्रशस्तः प्रवेशः १५ कैश्चिन्ने
 षरवौमघौवृषभगंज्येष्ठेशुचौकर्कटेभाद्रेसिंहगतेधटेश्वयुजिचार्जेलौमृगेपोषके॥

स्थैर्कैर्ज्जकालिकेसद्भुवमृदुवरुणस्वातिवस्वर्कपुष्येः सूतीगेहंत्वदित्यांहरिभविधिमयोस्तत्रशस्तः प्रवेशः १५ कैश्चिन्ने
 षरवौमघौवृषभगंज्येष्ठेशुचौकर्कटेभाद्रेसिंहगतेधटेश्वयुजिचार्जेलौमृगेपोषके॥ ॥ श्वयुज्याश्विनेमासे अलौवृश्चिक
 चैत्रेपिगृहंशुभंयस्तुविनिषेधः समीनार्कविषयः वृषस्थैर्कैज्येष्ठेपिशुभंयस्तुज्येष्ठनिषेधः समिथुनार्कविषयः कर्कस्थैर्कैआषाढेपिशुभं
 आषाढनिषेधस्तुमिथुनार्कविषयः सिंहेकैभाद्रेपिशुभंभाद्रनिषेधस्तुकन्यार्कविषयः श्रावणस्तुतत्रविहितत्वदिवशुभः चश्विकेर्कैकार्ति
 कैपिशुभंनिषेधविषयः स्वयमेवचवस्यतिभार्गशीर्षस्तुविहितएवमकरस्थैर्कैपौषेपिशुभं धनुरर्कसाहित्येसोप्यशुभः पुष्येर्कैमासे
 पिशुभंनिषेधस्तुधनुरर्कविषयः अतएवसोम्यफाल्गुनवेशोरवमांशुश्रावणकार्तिकः मासास्युर्गहनिर्माणेपुत्राग्यधनेप्रदाइतिचाइदवाक्र
 ममासेतपस्येतपसिवाधेनभसित्विषे॥ ६ ॥

मु० टी०
वा० प्र०
११३

ऊर्जे च गृह निर्माणं पुत्रपौत्रप्रवर्द्धनमिति वसिष्ठवाक्यं च आश्विनकार्तिकमास्थानां शुभत्वप्रतिपादकं तुलाशुचिकमकरकुंभार्कसाहित्येषां
स्य परं वचनांतरे रवेदिदं निषेधः प्रागुक्तविषय एव एवं फाल्गुनीस्य शुभत्वं कुंभार्कविषयं कुंभार्कसाहित्ये तु निषिद्धः ननु कार्तिकमाघमासौ श्राप
मिना निषिद्धौ तयोः केचिदप्यइत्यत आह अथेति ऊर्जः कार्तिकमासः कन्यागतेर्केन सत्तनशुभः च पुनः तथा माघमासः धनुष्यपि धनुरर्केन स
न्नन्वेतदयुक्तयतः शुक्रादिचाद्रमासे चैत्रादिमाससंज्ञाः सन्ति तत्र कार्तिके कन्यासंक्रातिर्माघे धनुसंक्रातिश्च कदापि न संभवति अत आह क
हमादिमासादिति मूर्तिद्विविधः शुक्रादिः कृष्णादिश्च तत्र चैत्रशुक्लप्रतिपदा मारभ्यामावस्यातपर्यंतशुक्लादिः कृष्णप्रतिपदा मारभ्य पूर्णमातप
र्यंतकृष्णादिः उभयद्वयपिशुस्ये व्यवहारः अथ युक्तकृष्णपक्षे तु श्राद्धकुर्यादिनेति न इति मासे माद्रपदेष्ट्या कृष्णपक्षः धरात्रके भवेत्तोषपदे मासि ज्येष्ठी

माघेन क्रघटे शुभं निगच्छिं गृहं तथोर्जे न सत् कन्यायां च तथा धनुष्यपि न सत् कृष्णादिमासाद्भवेत् १६ पूर्णेन्दुतः प्राग्व
दनं नवम्यादिषुत्तरास्यं तथे पश्चिमास्यं दर्शादितः शुक्लदलेन नवम्यादौ दक्षिणास्यं न शुभं वदन्ति १७ ॥ १७ ॥ १८

नामसास्यतेति च अत्र यदि दर्शातो मासो विवक्ष्यते तदा भाद्रपदकृष्णपक्षे श्रावणे मासे चेत्येवं ब्रूयात् तदेतन्मासिस्य कृष्णपक्षे प्रमाणं तत्राश्विनपू
र्णिमातः कार्तिक पूर्णिमातः कृष्णादित्वेन व्यवहारतत्र कन्यासंक्रातिसंभवादिषेध उपपन्नो भवति एवमेव माघमासि धनुरर्कसंभवेन निषेधसार्थ
क्यमित्यलम् १६ अथ तिथिपरत्वेन द्वारनिषेधमुपजातिकयाह पूर्णेन्दुत इति पूर्णेन्दुतः पूर्णिमातः कृष्णाष्टमीपर्यंतं प्राड्यस्वंगृहं शुभं न वदन्ति कृष्
नवमीतः चतुर्दशीपर्यंतं क्रियमाणमुत्तरास्यं न शुभम् अथ दर्शादितः शुक्लाष्टमीपर्यंतं पश्चिमास्यं गृहं न शुभं शुक्लनवमीतश्चतुर्दशीपर्यंतं दक्षिणा
स्यं गृहं शुभं न वदन्ति तासूतासूतिथिषु तत्तदिकमुस्वंगृहेन कर्तव्यमित्यर्थः व्यवहारोच्चये पूर्णिमातोष्टमीयावत्पूर्वाभ्यां वर्जयेद्गृहे उत्तरास्यं न कुर्वीत
नवम्यादिचतुर्दशी अमायाश्चाष्टमीयावत्पश्चिमास्यं निवर्जयेत् नवम्यादिदक्षिणास्यं चतुर्दशीमितिवधादिविचारा न लिखितः ग्रंथगौरव

अथपंचांगशुद्धिं लघ्नशुद्धिं चानुष्माह भौमार्केति भौमार्कवारोरिकाश्च प्रसिद्धाः अमाअमावास्य आदितः यत्र उपलक्षणत्वाद् अथपि इतिरुक्तकाले
तथाचराशिर्मेषकर्कतुलामकरैः रहितेष्वग्नेस्थिरे द्विस्वभावेवेत्यर्थः तथाविषं चकेरुगनलक्ष्मणे सप्तसंज्ञके पंचकरहितेत्यर्थः उक्तं च राशिषु
प्रतिपत्कर्मोच्चतृतीये धनहारिणी अष्टम्युच्चादनं चैव नवमीशस्त्रघातिनी दर्शराजभयं ज्ञेयं भूते सरविनाशनमिति मांडव्येन स्वभोज्ये धनिष्ठापंचके
नैव कुर्यात्तमसमुच्चस्यः सुप्रधारशिलान्यासत्राकारादिसमारभेदिति व्यष्टात्यइति अष्टमहादेशस्थानव्यतिरिक्तस्थेः शुभेऽपि प्रकृत्यापि कादशा
एस्थानस्थेऽपि लक्षिते लघ्ने प्रहारंभः कार्यः १८ अथ देवालयारोविदिक्कुराह मुखसिद्धिं च शयार देवोत्पत्तिं अत्र यथासंख्यसंबधः देवालय
घारभेराह मुखमीनाकं तस्त्रिराशयवस्थिपे सूर्येण शानीतो विलोमतो विपरीते विदिक्कुरावप्यादिपुराह मुखं स्नातयथा मीनमेषरषराशयवस्थिते सुखे
भौमार्करिक्तामाद्यने च रेत्तंगे विषं चके व्यष्टांतस्थेः शुभैर्गंहारंभस्त्रापारिभैः रवलिः १८ देवालये मेहविधो जलाशये रा

शान्याराह मुखं मिष्टकं सिंहस्थिते के वायव्यां कन्यातुलाश्चिवास्थिते के नैर्ऋत्यां धनुर्मकरकुंभस्थे होमुखं शमुदिशो विलोमतः ॥
के आग्नेयाराह मुखं सूर्यः एवं गृहारंभेपि सिंहार्कतस्त्रिराशयवस्थिते के विलोमतः इशा न्याराह मुखं स्यात् वश्चिकादित्रिभिर्वायव्यां कुंभादित्रिभेनै
र्ऋत्यादित्रिभे आग्नेयाराह मुखं स्यात् तथा जलाशयघारंभेपि मकरतस्त्रिराशयवस्थिते के विलोमतो शान्याराह मुखं स्यात् मेषादित्रिभेषा पञ्चाम
कर्कादित्रिभे नैर्ऋत्यां तुलादित्रिभे आग्नेयाराह मुखं स्यादित्यर्थः फलमाह रवाते इति देवालयादिविषयके रवाते भूमिशोधनकर्तव्ये सति राह मुखं का
तदिशः सकाशात् एवमिदं विदिक्कुराह शुभाभवेत् यथेशान्याराह मुखं बह्युद्यदि चोत्पत्तिं तस्यां प्रथमस्वातारंभः शुभफलदः एतन्वायव्याराह मुखं तस्य
विदिग्गेशानी तस्यास्वातारंभः शुभः एवं सवत्र उक्तं च इशानतः सूर्यतिलो लसर्पाविहाय सुदिगणयेदिदिक्कुरास्यवास्ती मुखं मध्यपुच्छं त्रयपरित्यज्य स्वने चतु
र्थम् एषावर्षादि वयवेद्यां सिंहादिगणयेद्दे देवालये च मीनादित उगमकारादिकमिति ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ रामः

नैऋतोपश्विमयोर्मध्ये विद्याभ्यासस्य पश्चिमवायव्ययोर्मध्ये रोदनस्य गृहं वायव्योत्तरयोर्मध्ये रतस्य संभोगस्य गृहं उत्तरे शान्तयोर्मध्ये औषधस्य गृहं
 हं ऐशानीश्वरोर्मध्ये उक्तव्यतिरिक्त सर्ववस्वनीधाम गृहं कार्यस्य दित्यर्थः वसिष्ठः इंद्राग्न्योर्मथनमध्ये याम्याग्न्योर्घृतमंदिरम् यमराक्षसयोर्मध्ये पु
 शेषसागमंदिरं राक्षसांबपयोर्मध्ये विद्याभ्यासस्य मंदिरम् तोयेशानिलयोर्मध्ये रोदनमंदिरं ततः कामोपभोगसदनं वायुकैविरमध्यमं कौवेरीशान्तयो
 र्मध्ये चिकित्सा मंदिरं सदा गृहं हरीशयोर्मध्ये सर्ववस्वसंग्रहं सदनं कारयेदेव क्रमादुक्त्वा निषोडशेति २१ अथ विशेषमुपजातिकयाह जीवाके नि
 अत्र योगद्वये ग्रहस्थानयो र्यथा संख्यसंबंधः यथा जीवो लग्ने अर्को रौषधे विदुधोजामित्रसप्तमे शक्रश्चतुर्थे शनिस्तृतीये एवं विधे लग्ने प्रारब्धस्य गृ

तन्मध्यतस्तु मथनाज्यपुरीषविद्याभ्यासाख्यरोदनरतौषधसर्वधाम २१ जीवार्कविच्छुक्रशनेश्वरेषु लग्नारिजामित्रसु
 रवत्रिगेषु स्थितिः शतं स्याच्छरदासिताकारे ज्येष्ठतनुत्र्यंगरुते शते द्वे २२ लग्नांबरायेषु भृगुज्ञभानुभिः केंद्रे गुरोष्षष्ट
 तापुरालयम् बंधो गुरुव्योम्निशशीकुजार्कजैलामेतदाशीतिसमापुरालयं २३ स्वोच्चेशक्रे लग्नगेवागुरोवेशमगते
 षवाशनोस्वोच्चेशक्रे लभगेवालक्ष्म्यायुक्तचिरंगृहम् २४ ॥

हस्यस्थितिर्दशतं वर्षशतं स्यात् अयमेको योगः सितेति शक्रो
 लग्ने अर्कस्तृतीये अरः षष्ठे ईज्यः पंचमे रवविधे प्रारब्धस्य गृहस्य स्थितिर्दशतं वर्षशतद्वयं स्यात् २२ अथान्यद्योगद्वयमिंद्रवंशयाह लग्नांब
 रायेषु स्थिति अत्रापियो बद्धमेस्थानग्रहयो र्यथा संख्यसंबंधः लग्ने शक्रः दशमे बुधः एकादशे सूर्यः लग्नव्यतिरिक्तकेंद्रे गुरुः सदैवं विधे योगे प्रा
 रब्ध आलयः गृहं वर्षशतं मयुरवस्थानं यस्यादादशं स्यात् अथ द्वितीयः बंधो त्रिं चतुर्थे गुरुः दशमे चंद्रः मंगलशनेश्वरादेकादशे तदा गृहम्
 शीतसमावर्षाण्यायुर्यस्यादादशं स्यात् २३ अथान्यद्योगत्रयमनुष्ठाह स्वोच्चेशेति स्वोच्चस्थानीनस्थेशक्रे लग्नमते अथवा स्वोच्चस्थे कर्कस्थे गृ
 रोचतुर्थस्थानगते सति अथवा स्वोच्चस्थे तुलास्थे शनौ एकादशस्थाने सति चिरं लक्ष्म्यायुक्तं गृहं स्यात् यदासमुदायो भवेत्तदा यतना विधिलक्ष्म्या

४०टी०
बा०५०
११५

अथ गृहस्य परहस्तगामित्वयोगमनुषु भाह द्यूनांबरे इति एकेऽपि ग्रहोऽन्तर्गच्छन् फलदाता परांशस्तः स न्यदिद्युने सममे स्यात् अथवाऽंबरे दश
मे स्यात् तदा संग्रहः तद्ग्रहं प्रारब्धं अन्तर्वर्षमध्ये एव परहस्तस्य अन्यहस्तगामिकुर्यात् चेद्द्वर्णपः ब्राह्मणादिवर्णस्वामी वित्राधीशो भार्गवेज्या वि
त्वाद्यभिहितः स चैव कुर्यात् यदा स्ववर्णाधीशः सबल स्यात् तदा परहस्तगामिनी स्यादित्यर्थः २५ अथान्यविशेषवसंततिलकयाह पुष्येति पुष्य
धुचाणि सिसिद्धानि इन्द्रमर्गः हरिः श्रवणः सर्पोऽश्लेषाजलपूर्वाषाढा एते नक्षत्रैः सजीविः गुरुयुक्तेः तद्वासरेण गुरुवासरैः कृतं कर्तुं मारब्धं गृहं स
तान् पुत्रान् राज्यां च ददाति तादृशं स्यात् अत्र समतिर्वसिष्ठनारदवाक्यतः द्वीशिति द्वीशविशाखा अश्विनी तक्षत्रिणा वसुधनिष्ठाया शीघ्रतमे
शिवभाद्रौ एते नक्षत्रैः सशक्रैः शक्रसहितैः सितस्य शक्रस्य वासरे च कृतं गेहं धनानि सुवर्णानि धान्यानि व्रीह्यादीनि ददाति तादृशं गृहं स्यात् ॥

द्यूनांबरे यदेकऽपि परांशस्यो ग्रहो गृहं अन्तः परहस्तस्य कुर्यात् चेद्द्वर्णपोऽबलः २५ पुष्यध्रुवेऽण्डु हरिसर्पजलैः सजीवि
स्तद्वासरेण कृतं कृतं राज्यं दस्यत् द्वीशाश्वितसवसुपाशिशिवैः सशक्रैः वारे सितस्य च गृहं धनधान्यं दस्यत् २६
सारैः करेज्यां त्यमघाबुमूलैः कौजिहिवेशमाग्निस्तार्तिदं स्यात् ॥

रुवारैः कृतं वेशमराजयोगमिहोच्यते तद्ग्रहे जातपुत्रस्य राज्यं भवति निश्चयात् अत्र वसिष्ठवाक्येन क्षत्राधिक्यं तदनुसारेण मूलैः नक्षत्राभिधा
ने ईज्यांतरात्रया हीदुविष्णुधातुजलोडुषुगुरुणा सहितेषु कृतं गेहं श्रियान्वितमिति वसिष्ठोक्तेः अश्विनीशततारासु विशाखाचांद्रचित्रकेषु
निष्ठाशतभे शक्रस्युक्ते शक्रवासरे तद्देशमनिप्रजातस्तु कुबेरसदृशो भवेत् अत्रापि नक्षत्रभेदः प्राक्त्वसमाधिः २६ अथान्ययोग इयं सिद्धे कुर्या
याह सारैरिति इस्तपुष्परेवती मघापूर्वाषाढामूलैः सारैर्मंगलसहितैः कौजिमीमसंबधिनि अन्हिवारे कृतं गृहं अग्निस्तार्तिदं अग्निपीडास्तपीडा
ददाति तादृशं स्यात् उक्तं च मूलचरेवती चैव कृतिकाषाढमेव च एषु भौमेन युक्तेषु वारे तस्यैव निर्मितं अग्निना दस्यते कर्तुं पुत्रनाशश्च जायत इति

संज्ञैरिति रोहिण्युत्तरफाल्गुनीचित्राहस्तैः सप्तैः बुधयुक्तैः ज्ञस्य च वारे कतं गृहं सखदं पुत्रदं च स्यात् उक्तं च हस्तार्यमत्वाष्टदास्य उक्तं रास्योदुपे
 पिवा सबुधे बुधवारे च धनपुत्रसखप्रदमिति २७ अथान्ययोगमनुभाह अजैकपादिति पूर्वाभाद्रपदेत्तरभाद्रपदाज्येष्ठानु राधास्यात् भर्षीनि
 त्रैः समंदैः शनेश्वरयुक्तैः मंदस्ये च वारे च प्रारब्धं गृहं रक्षोभूतश्चयुतं स्यात् उक्तं च आजपादितं ये याम्यभिन्नं दानलभेपिवा समंदे मंदवारे च गृह्यते यं
 रासंसेः पुत्रे जातेः यथा तस्मिन् गृह्यते यस्य ससंसेरिति अत्रायं निष्करोऽर्थः पूर्वगृहं भनस्यत्राप्यवधेयानिततो वषवास्तु चक्रे शाध्यानिपश्चादिदं योग
 पंचकविचार्यमेव गृहं भः शुभं फलदो भवेत् २८ अथकेषां चिन्मतेन द्वारं चक्रं सफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह सूर्यसादिति सूर्याधिष्ठितनक्षत्रात् सुभ

सप्तैः कदास्वार्यमतसहस्तैर्ज्ञस्ये च वारे सखपुत्रदं स्यात् २७ अजैकपादहिर्बुधशक्रमित्रानलांतकैः समंदैर्मंद
 वारे स्याद् रक्षोभूतयुतं गृहं २८ सूर्यसाद्युगभैः शिरस्यथ फलं लक्ष्मीस्ततः कोणभैर्मागिरुद्धसनंततो गजमितैः शा
 र्वासुरसौरव्यं भवेत् देहल्या गुणभैर्मूर्तिर्गृहपतेर्मध्यस्थितैर्केह्रभैः सौरव्यं चक्रमिदं विलोक्य रुधिया द्वारं विधेयं
 शुभम् २९ इति श्रीवास्तुप्रकरणसमाप्तम् ॥

॥ भिश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः शिरसि उपरि अवस्थितैः फलं कर्तुः लक्ष्मीप्राप्तिः स्या
 त्ततः नागभैः अष्टभिः कोणभैः कोणेषु वस्थितैः उद्धसनं जनवासरहितं स्यात् तदग्रभैर्गजमितैरष्टमितैर्द्वारशाखावस्थितैर्गृहस्वामिनः
 सौरव्यस्यात् तदग्रिभैः गुणभैस्त्रिभिर्नक्षत्रैः देहल्या मवस्थितैर्गृहस्वामिने मृत्तिः स्यात् ततस्तदग्रिभैर्वेदभैश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः मध्यरूपे अवका
 शस्थितैः सौरव्यस्यात् फलं ज्ञार्थमाह चक्रमिति इदं चक्रं विलोक्य रुधिया फलं शुभं फलं द्वारं विधेयं कर्तव्यमिति गयेनोपसंहरति २९
 ॥ इति श्रीदेवज्ञानतस्तदेवज्ञसमभिरचितायां स्वरुतमुद्दुचितामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां गृहं भप्रकरणं समाप्तम् १२ ॥

सु.टी.
गु.प्र.
११६

अथगृहप्रवेशप्रकरणं व्याख्यायते तत्र प्रवेशश्चतुर्धा अपूर्वप्रवेशः सपूर्वप्रवेशः द्वंद्वभयप्रवेशः वधूप्रवेशश्चेति तत्र वधूप्रवेशस्यान्वर्थसंज्ञकत्वात् संप्रसंगं प्रोक्तं स च त्रयाभिहितः अन्येषां लक्षणमाह वसिष्ठः अपूर्वसंज्ञः प्रथमप्रवेशो यात्रावसाने तु सपूर्वसंज्ञः द्वंद्वभयस्त्वग्निमयादि जातस्त्ववंप्रवेशस्त्रिविधः प्रदिष्टइति नवगृहं निमीययः प्रथमः प्रवेशः सः पूर्वसंज्ञः प्रवेशः यस्तु यात्रा निवृत्त्यनंतरं गृहप्रवेशः स सपूर्वसंज्ञः यस्तु अग्निभयेनाग्निदाहेन आदिशब्देन क्रुद्धेन राज्ञापतिते न गृहनाशस्तद्गृहं यदा पुनः संपाद्यते तस्मिन् प्रवेशः स द्वंद्वभयइत्युच्यते अन्वर्थसंज्ञा च यद्द्वंद्वशीतोष्णशब्दशब्देन जल उष्णशब्दनाग्निरुच्यते लक्षणया जलात् प्रावेनावरतदृष्टिपातेन वा एतत्पातस्तु जलभयम् अग्निरुत दाहेन योगेनाशस्त्रिदग्निभयम् तस्माच्छीतोष्मरूपान्द्वान्युनरुत्थापनेन यदुभयमित्युच्यते द्वंद्वभयं विध्यते तस्मिन्नित्यर्थः आदिभ्यो जितिमा स्वर्थयोश्च प्रत्ययः तादृशः प्रवेशो द्वंद्वभयइति तत्रापूर्वसपूर्वप्रवेशयोः कालशब्दादिकमिद्वंशयाह सौम्यायने इति एषु सौम्यायने इत्यादिकेषु परा

सौम्यायने ज्येष्ठतपोत्पमाधवे यात्रा निवृत्तौ नृपतेर्न वेगृहे स्याद्देशं न द्वास्थमृदुधुवोडुभिर्जन्मर्षलग्नोपचयोदये स्थिरे

र्षसत्कनृपतेर्यात्रा निवृत्तौ अथवानवेदूतनोत्थापिते गृहे प्रवेशं न प्रवेशं न स्यात् अत्र सौम्यायने इति मंदबुद्धीनां शीघ्रप्रतिपत्त्यर्थं ज्येष्ठेति ज्येष्ठमाघफाल्गुनवैशाखेषु प्रवेशं न शक्यं नारदः अपि सौम्यायने कार्यं न वेश्मप्रवेशं राज्ञा यात्रा निवृत्तौ चेति तथा माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासेषु प्रवेशो मध्यमे ज्येष्ठे सौम्यायने कार्तिकमासयोरिति मध्यमेति रावश्यकविषया द्वास्थेति यस्मिन् गृहे प्रवेशः कर्तुमिष्यते तस्य यस्य दिशि मुखं तिष्ठेत् न सत्रैः पूर्वदिषु चतुर्दिक्षु सप्तसप्तानुलक्षत इत्याद्युक्तैः मृदुधुवनसत्रैः प्रवेशं न स्यात् यदि कूटारमंदिरं तदिगृहे रुक्ते र्शेयात्स प्रवेशान् विरिति वसिष्ठोक्तेः अन्यदपि तत्रैव अर्कानिलार्थादिनिदस्त्रविष्णुस्रस्रविष्टनवमंदिरं यत्र अत्र यातस्य रहस्तया तशेषु धिष्ये यषु च मृत्युस्तथादिति जन्मर्षेति जन्मर्षे जन्मर्षिः जन्मलग्नं प्रसिद्धं ताभ्यामुपचयवृत्ताय षष्ठदशमेकादशस्थानं तस्मिन् रुद्रेयलग्ने स्थिरे स्थिरा स्थिवृषसिंहवृ

नृपतेर्न वेगृहे

वेशनंशुभं नारदः कर्तुर्जन्मभलग्नेवाताभ्यामुपचयेपिवा प्रवेशलग्नेस्याद्द्विरन्यभेशोक्तनिस्वतेति सौम्येस्त्रिभेशुभदृष्टियुक्तेलग्नेऽथवाद्यंगु
 हेविलग्नेदतिच सौम्यग्रहयुक्तेद्यंगेद्विस्वभावरशौ १ अथजीर्णगृहप्रवेशविशेषमिद्रवज्रयाह जीर्णगृहदति जीर्णपुरातनेऽन्यनिर्मितेगृहे
 अग्निभयात् अग्निनादाहात् आदिशब्देनबहुवृष्टिराजकोपाद्युपद्रवास्तितेगृहेपुनरपिसम्यगेवकतेउत्थापितेपूर्वोक्तासर्वेपिर्मासाज्ञेयाः किं
 च मार्गर्जयोः मार्गशीर्षकार्तिकयोः चश्रावणिकेपिश्रावणेपिवेशः प्रवेशः सन्शुभफलदः स्यात् सन्कुमारः गृहारंभोदितैर्मासैर्धिस्यैवारेविशे
 द्गृहमिति अत्रसावान्यतो गृहारंभोदितामासा गृहप्रवेशः भिहिताः तेचसौम्यफाल्गुनवेशास्वमाधश्रावणकार्तिकाः मासाः स्युर्गृहनिर्माणेषुत्रारोग्य
 धनप्रदाइति नारदोक्तेमार्गशीर्षफाल्गुनश्रावणकार्तिकाविहिताः तत्रोत्तरायणएवगृहप्रवेशस्यवाक्योत्तरविहितत्वात् श्रावणकार्तिकमार्गशीर्ष
 णामुत्तरायणत्वाभावात् विशेषेत्तनजीर्णगृहप्रवेशाभ्यामव्यवस्था कथं प्रागभिहितनारदवाक्येनउत्तरायणसाहचर्येणनूतनगृहप्रवेशसपूर्वप्रवेश

जीर्णगृहेऽग्न्यादिभयान्नवेपिमार्गर्जयोः श्रावणिकेपिसत्यात् वेशोंबुपेज्यानिस्ववासवेषुनावश्यमस्तादिविचारणात्र

योर्विधानात् गृहाग्नेदितैर्मासैरित्यनेनतुसामान्यतस्त्रिविधस्यापिप्रवेशस्यविधानादुत्तरायणीयमासास्त्रिविधगृहप्रवेशशुभः दक्षिणाय ॥ २ ॥
 नीयमासाश्रावणादेस्तुजीर्णगृहप्रवेशविषयाः अतएवनारदोमार्गशीर्षकार्तिकयोर्नूतनप्रवेशे मध्यमत्वमाह अर्थादिवजीर्णगृहप्रवेशोऽक्लृप्तमध्यव
 स्यता अंबुपेति अंबुर्पः शवतारका ईज्यः पुष्यः अनिलस्वातीवासवांधनिष्ठाएषुभेषुजीर्णगृहेअग्न्यादिभयान्नवेपिगृहप्रवेशः शुभः प्राक्पद्योक्तन
 क्षत्रेषुतुशुभएवेतिकमुतिकन्यायादवगम्यते ज्योतिःप्रकाशेप्रवेशो नूतनेहस्येध्रुवेर्मित्रैः सूरवाप्तये पुष्यस्वातीपुतैस्तेस्तुजीर्णस्याद्वासवद्वयेइति
 नावश्यमिति अत्रिवंविधेजीर्णगृहे अग्न्यादिभयान्नवेपिआवश्यकमस्तादिविचारणाशुक्रास्तगुर्वस्तबाल्यवार्धकसिंहस्यगुर्वादिदोषाणांविचार
 णाविचारोनास्ति अस्तादयः कालदोषाः संतुमावासंतुतथापिगृहप्रवेशः कार्यः सौपिपंचाङ्गशुद्धिमात्रमगीकृत्यविहितनसंविधेवकार्यः ॥ ३ ॥

सु० टी०
११७

ज्योतिःप्रकाशे नित्यं याने गृहे जीर्णं प्राशने वरिधानके वधू प्रवेशे मांगस्येन मौढ्यं गुरु शूक्रयोरिति वसिष्ठः नवप्रवेशे ह्यथ कालशुद्धिर्नदं हसौ पूर्विक
योः कदाचित् प्रवेशं पंचांगदिने सुलग्ने वा स्त्वर्चनं पूर्ववदेव कुर्यात् पूर्ववदेव नूतनप्रवेशे यथा वास्तु पूजा तथा दंडसौ पूर्विकयोरपिकार्ये तुर्यः नारदेन तु
यात्राविधेर्निवृत्तिप्रवेशे कालशुद्धिरपि क्षिते वेतितद्वाक्यं प्रागभिहितं तदेतयोर्वाक्ययोरवश्यकानवश्यत्वेन व्यवस्था अत्र त्रिविधेऽपि प्रवेशे प्रवेशना
सत्रं क्रूरक्रांतं क्रूरविद्धं वा सर्वथा वर्ज्यं वसिष्ठः क्रूरग्रहाधिष्ठितविद्धं च विवर्जनीयं त्रिविधप्रवेश इति २ अथ गृहप्रवेशदिनात्साकृत्तव्यं वास्तु पूजा
विवस्वस्तं सत्रं षोडशोपजातिका पूर्वाह्नेनाह मृदुधुवेति एषु सप्तदशैस्सुनक्षत्रेषु वास्तुपुरुषस्यार्चनं भूतबलिचकारयेत् गृहपतिर्वास्तु पूजां कुपति
पुरोहितो वास्तु पूजां कारयेत् तृकोणं न्यतरस्यामित्यणो कर्तुः कर्मत्वं वास्तु पूजाप्रकारमाह वसिष्ठः निर्माणे मंदिराणां च प्रवेशे त्रिविधेऽपि च वास्तु पू
जाप्रकर्तव्या यस्मात्तं कथयाम्यतः गृहमध्ये हस्तमात्रं समंतात्तं दुलोपरि एकाशीतिपदे कार्यं तल्लेस्तुल्यं कृशो भनम् एकद्विपदाः पंचचत्वारिंश

मृदुधुवक्षिप्रचरेषु मूलभेवास्त्वर्चनं भूतबलिचकारयेत् त्रिकोणकेन्द्राय धनत्रिंशैः शूभैर्लगे त्रिषष्टाय गंतैश्च पाप

त्सु रार्चिताः द्वात्रिंशद्वाह्यतो वक्ष्यमाणाश्चांतस्त्रयोदशतेषां स्थानानि नामानि वक्ष्यामीश्वरकोणतः तत्राग्निः शूभकोणस्थस्त्वसौ ॥ कैः ३
चैकपदेश्वरः आकाशं चापूरयतः क्रमादेकपदेश्वरे एवं प्राच्यां नवज्ञात्वात्वेवमेवान्यदिक्षु च आद्यश्चात्यावेकपदो द्विपदाः पंचमध्यगाः शिखाद्य
ष्टावाकाशांता अमराः पूर्वभागगाः आद्यश्चात्यावेकपदो द्विपदाः पंचमध्यगाः पूषाद्यष्टौ यमांताः स्युरमरायाम्यभागगाः आद्यश्चात्यावेकपदो द्विपदाः पंच
मध्यगाः अष्टौ पितृगणाधीशात् पापांताः पश्चिमे सराः आद्यतोहावेकपदो द्विपदाः पंचमध्यगाः रोगादिदिसंतः सराः सप्तसौम्यदिशि क्रमात् तत्राद्य
स्थचतुःकोणे स्त्रीशानादिषु च क्रमात् आपः सवित्रविजयरुद्राश्चैकपदेश्वराः मध्ये नवपदे ब्रह्मातस्येशानादिकोणगाः आपवत्सोथसविता विबुधाधि
पसंज्ञकः राजयस्माच्चत्वारः सराश्चैकपदेश्वराः ब्रह्मणः पूर्वतो दिक्षु त्रिपदाश्चामराभमी अर्यमा च विवस्वांश्चरिनः एषीधरः क्रमात् ॥ ४ ॥ ११७

स्वस्थकेलेषु देवेषु स्यापिते षोडशं भवेत् कोणेषु पंचपंचैव चतुर्थैकपदाः सदा प्रागादिदिक् द्विपदाः पंचपंचयथाक्रमं ब्रह्मणः पर्वतोदिक् विपि
 ने षोडशं भवेत् कोणेषु पंचपंचैव द्विपदाः स्युः समीपगाः हिरण्यरेताः पर्जन्योजयंतः पाकशासनः सूर्यः सत्यो भृशकारि वायुपूषाश्चैतथाः गृह
 सतः पितृपतिर्गंधर्वा भृंगराजकः यमः पितृगणाधीशस्तथादौ वारिकाक्यः रुग्रीवः पुष्पदंतश्च जलाधीशो निशाचरः शेषः पापश्चरोगो हिंसु
 स्वो भल्लाट एव च सोमसर्पोदित्यदिती द्वात्रिंशद्मराः स्मृताः आपश्चैवाषकत्सश्च जयोरंध्रस्तथैव च मध्येन वपदो ब्रह्मा तस्योतस्य समीपगाः
 अजाद्यंत रिता देवाः परितो ब्रह्मणः स्मृताः अर्यमा सविता चैव विवस्वान् विबुधाधिपः मित्रोथराजयश्मा च तथा एश्वी धरः क्रमात् आपवत्सो
 एमः पंच चत्वारिंशत्करोत्तमाः ज्ञातैव स्थाननामानि ब्रह्मणो महितान्यजेत् वास्तुज्ञो वास्तुमंत्रिणं गंधपुष्पासतादिभिः घृणवेनार्चयेद्वापि अथ
 वा स्वस्वनामभिः शुक्लवस्त्रयुगं दद्याद्दुपदीपबलेः सह अपूपैर्भूरिनेवेद्यैः वाद्यैः सह समर्चयेत् तांबूलं च ततो दद्यादेवेभ्यश्च एथ कृएथ कृ दत्वा
 पुष्पाजलिं कर्त्ता प्रार्थयेद्वास्तुपुरुषं वास्तुपुरुषं नमस्तेस्तु भूशय्या निरतत्रेण मद्गृहं धनधान्यादिसमृद्धं कुरु सर्वदा इति प्रार्थ्यततो दद्याद्दक्षिणाम
 र्चकय च विप्रैभ्यो भोजनं दत्वा स्वयमुजीतबंधुभिः एवं यः कुरुते सम्यग्वास्तुपूजां यत्नतः आरोग्यपुत्रपौत्रादि धनधान्यं लभेन्नरः वास्तुपूजा
 मरुत्वायः प्रविशेन्न वमंदि रमू रोगान्नाना विधानकेशान् श्रुते बहु संकटम् इति वसिष्ठसंहितायां वास्तुशांतिः नारदाहयः पंचांगं श्रद्धिमान् युक्ते
 पूर्वदिने एव वास्तुपूजामाहुः विधाय पूर्वदिक्से वास्तुपूजां बलि क्रियामिति तृतीयश्लोकाद्दस्यटीका अथ लग्नश्रद्धि तिथिवारश्रद्धि चोपजातिको
 चराद्दिनेन्द्रकज्याह त्रिकोणेति श्रद्धां बुर्ध्रइति नवमपंचमप्रथमचतुर्थसप्तमदशमैकादशद्वितीयतृतीयस्थानानामन्यतमस्थानस्थितैः शु
 भैरुपलक्षिते तथा तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थैः पापग्रहेरुपलक्षिते च तथा बुचतुर्थस्थानं रंध्रमष्टमस्थानं तस्मिन् श्रद्धे सर्वग्रहरहितं भंबुरं प्रेष्यसिं
 स्तादृशे लग्ने गृहं विशेत् कीदृशे लग्ने विजनुर्मृत्यो भराशिल्ग्नं च जनुषि जन्मकाले भेजनुर्भेताभ्यां मृत्युरष्टमभवनम् जनुर्भमृत्युः विप्रतो जनुर्भमृत्यु
 र्यस्मिन् स्वजन्मलग्नात् स्वजन्मराशेर्वाऽष्टमराशिः प्रवेशलग्नेन प्रेषित इत्यर्थः पुनः कीदृशे लग्ने व्यकाररिक्ता चरदर्शचित्रे अकारौ प्रसिद्धौ वारौ।

सु० टी०
ग० प्र०
११८

रिक्ता ४।९।१४ उपलक्षणत्वाद्गृहतिथयोपि चरलग्नानिमेषकर्कतुलामकरारव्यानितदंशाश्च दर्शोमावास्याचैत्रमासः विगली अर्कादयोयः।
स्मिन् अर्कादयः प्रवेशदिने निषिद्धा इत्यर्थः अग्र इति गृहप्रवेशसमये जलपूर्णकलशं स्वसंमुखं कृत्वा द्विजान्ब्राह्मणान्श्चाग्रे कृत्वा प्रवेशं गृहं विशे-
त् वसिष्ठः कृत्वा शुक्रे पृष्ठतो वामतो कविप्रान्पूज्या नग्रतः पूर्णकुंभम् रम्यहर्म्यतोरणस्रग्वितानैः स्त्रीभिः स्रग्वीगीतवाद्यैर्विशिष्ट इति अयं विधिः
प्रवेशे साधारणः कीदृशं प्रवेशं भूकूटशुद्धं भूकूटषष्ठाष्टकादि उपलक्षणत्वाद्दिवाहप्रकरणे क्तम् वर्णवश्यं तथातरेत्यादिकं च तेनापिशुद्धम् वसि-
ष्ठः राशिकूटादिकं सर्वदं पत्वारिविचिंतयेदिति ४ अथ वामगतार्कज्ञानपूर्वादिमुखे गृहप्रवेशं चेन्द्रवंशयाह वामोरविरिति अष्टमपंचमद्विती-
येकादशस्थानेभ्यः पंचसुस्थानेषु स्थिते रवौ सति प्राग्वदनादिके मंदिरे प्रवेशे गृहप्रवेशे कर्तुं वामोरविरित्यः यथा तस्मिन्लग्ने गृहप्रवेशः कर्तुं
शुद्धांशुं ध्रे विजनुर्भमृत्यैव्यर्कारिक्ता चरदर्शचैत्रे अग्रं बु पूर्णकलशं द्विजांश्च कृत्वा विशेद्देशं भूकूटशुद्धम् ४ वामोर।
विर्मृत्युसुतार्थलाभतोऽर्के पंचमे प्राग्वदनादि मंदिरे पूर्णातिथौ प्राग्वदने गृहे शुभो नंदादिके याम्यजलोत्तरानने ५॥

मिष्यते तस्माद्दृष्टं यत्स्थानंततः पंचसुस्थानेषु र्के सति पूर्वाभिमुखे गृहे प्रवेशं कर्तुं वामः सूर्यः स्यात् तथा लग्नाद्यत्पंचमस्थानंततः पंचसुस्था-
नेषु रवौ स्थिते दक्षिणाभिमुखे वामोर्कः तथैवलग्नाद्यद्वितीयस्थानंततः पंचसुस्थानेषु रवौ स्थिते पश्चिमाभिमुखे वामोर्कः तथैवलग्नाद्यदे-
कादशस्थानंततः पंचसुस्थानेषु सूर्ये स्थिते उत्तराभिमुखे गृहे प्रवेशं कर्तुं वामः सूर्य इत्यर्थः उक्तं च रंध्रात्पुत्राद्दनादायात्पंचसुस्थानेषु स्थिते कस्मात्
पूर्वाशादिमुखे गृहं विशेद्दामो भवेद्यत इति पूर्णातिथौ प्राग्वदने पूर्वाभिमुखे गृहे पूर्णातिथौ पंचम्यादशम्या पूर्णमायात्वात् प्रवेशः नंदादिके तिथि-
गणनायाम्यजलोत्तरानने गृहे प्रवेशः यथा दक्षिणाभिमुखे गृहे नंदायां प्रतिपदिषष्ठ्यामेकादश्यां वा प्रवेशः शुभः जलपश्चिमादिकृते हि उः मुखे गृहे।
भद्रायां द्वितीयायां सप्तम्याद्वादश्यां वा प्रवेशः शुभः उत्तराभिमुखे गृहे जयायां तृतीया ॥ ४ ॥ ६ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ॥ ११८

३५५५५५

गुरुः नंदाभ्यां दक्षिणद्वारं भद्रायां पश्चिमामुखं जयायामुत्तरद्वारं पूर्णायां पूर्वतो विशेषेति ५ अथ प्रवेशकलशवास्तु चक्रशार्दूलविक्रीडितेनाह वक्रभूरिति
 ति गृहप्रवेशसमयइतिसर्वत्रापिसंबध्यते कुंभेकलशाकृतिवास्तो रविभातसूर्याक्रान्तनक्षत्रावस्यपुलोपेपंचमी रविभमारभ्यक्रलशस्यमुखेभूरेक्रसूर्या
 क्रान्तनक्षत्रमेवस्थाप्यं तस्यलंगृहस्याग्निदाहः ततः सूर्यभाक्ताः अग्निमाणिचत्वारिभानि प्राच्यां स्थाप्यानि फलमुद्दसनं जलवासशत्यगृहं स्थाप्यं त
 तः कृतायमगताः तदग्निमाणिचत्वारिभानि दक्षिणे स्थाप्यानि फलंगृहपतेलाभः द्रव्यप्राप्तिः ततः कृताः पश्चिमे तदग्निमाणिचत्वारिभानि पश्चिमा
 यां स्थाप्यानि फलंगृहपतेः श्रीप्राप्तिः ततो वेदा उत्तरे तदग्निमाणिचत्वारिभानि उत्तरस्यां स्थाप्यानि फलं कलिः लोकैः सह गृहसंबंधी निरर्थको वादः
 इकदः कस्यात् ततो युगमितास्तदग्निमाणिचत्वारिभानि गर्भे क्रलशमध्ये स्थाप्यानि फलविनाशो गर्भस्यैवेत्यर्थः ततो रामास्तदग्निमाणित्रीणि भा
 वक्रभूरविभासप्रवेशसमये कुंभे ग्निदाहः कृताः प्राच्यामुद्दसनं कृतायमगतालाभः कृताः पश्चिमे श्रीर्विदाकलिरुत्त
 रे युगमिता गर्भे विनाशो गुदे रामस्यैर्षमतः स्थिरत्वमनलाः कृण्वे भवेत्सर्वदा ६ ॥ ॥ निगुदे गुह्ये स्थाप्यानि फलं स्थैर्यं गृहपते
 र्बहुकालं तत्र निवासः ततोऽनलास्तदग्निमाणित्रीणिभानि कुंभे स्थाप्यानि फलं स्थिरत्वं गृहपतेर्भवेत् एवमभिहितानि सप्तविंशतिभानि स्युः ज्यो
 तिः प्रकाशे भूर्वेदंपंचकं त्रिस्त्रिः १।४।४।४।४।४।३।३ प्रवेशकलशे कृत्वा मृत्तिगतिर्धनं श्रीस्याद्वैरं शुकं स्थिरता मुखमिति अत्र कलश
 चक्रेशुभफलस्थानपतिसत्येव हिहितनक्षत्राणां परिग्रहो युक्तस्तत्रापि यदि अत्र प्रवेशविधित्ति ततद्दिग्गुरवं नक्षत्रपरिग्रहः यथा पूर्वस्यां प्रवे
 शे विधित्तिरेवा हिण मृगवाग्राह्यः दक्षिणमुखगृहप्रवेशे उत्तराफाल्गुनी चित्रे एव पश्चिमाभिमुखे अनुग्राधोत्तराषाढे एव उत्तराभिमुखे उत्तराभा
 द्रपदरेव यो ग्राह्ये इति निष्कर्षः अतएवाक्तं वसिष्ठेन यदि गृहं मंदिरं तद्दिग्क्षैरुक्तैर्षैः स्यात्सन्निवेशेन सर्वैरिति तद्दिग्क्षैरिति शानयोः समाना
 धिकरण्येनान्वयः भिन्नवाक्यत्वे तु चकारः कर्तव्यः स्यात् अतएव अर्कानिलायां इति दक्षविष्णुः सै प्रविष्टं नवमं दिरं यत् अद्वयं यत्तत्परहस्तपा

शु.टी.
गु.प्र.
११९

अथगृहप्रकरणप्रवेशोपसंहारं सूचयन् प्रवेशोत्तरकालीनकर्तव्यविधिमुपजात्याह एवंसुलग्ने इति एवं प्रागुक्तप्रकारेण विचारितसुलग्नेशोभनगु
प्रायुते स्थिरराश्यादिके राजावितानपुष्यश्रुतिघोषयुक्तवितानानिवसुमंडपाः पुष्याणिसुवकालेषु जातिमास्यारीनिश्रुतिघोषो वेदध्वनिश्रुतिर्युक्तं उपलस
गत्वा तत्तोरणाद्यनेकमांगल्यवस्तुसहितमेतद्विश्वसत्ताकं गृहप्रविश्य पश्चात् शिल्पज्ञानगृहोत्थापकानस्यपतिर्विद्वाक्यादीन् देवज्ञानज्योतिर्विदः वि
प्रज्ञानवास्तुपूजाभूतबलिगृहप्रवेशविधिज्ञानपुरोहितप्रभृतीन् पौरान्नागरिकान् पण्डितदीनानाथां धरूपणांश्च भूमिहिरण्यवस्त्रैर्यथाशक्त्या
अस्तेः समस्तेर्वा उपलक्षणत्वादश्वादिभिर्वा अर्चयेत्सूजयेत् अत्र विशेषमाह वसिष्ठः यद्यस्तु पूजारहितं तदत्तबलित्वनाच्छन्नगृहं विरूपं कपाट
हीनं न विशेषतस्तत्सर्वाऽपदामलियमेव तस्यादिति तस्मात्संकर्षोदमुपरिष्ठाच्छादितं कतवास्तुपूजादत्तबलिमेव गृहप्रवेशेत् प्रवेशोत्तरमाह।

एवंसुलग्नेस्वगृहं प्रविश्य वितानपुष्यश्रुतिघोषयुक्तम् शिल्पज्ञानदेवज्ञविधिज्ञपौरान्नाजाचयेद्भूमिहिरण्यवस्त्रैः ७ ॥ इति
तिदेवज्ञरामविरचिते मुहूर्त्तचिंतामणौ गृहप्रवेशप्रकरणत्रयोदशम् १३ ॥ आसीद्धर्मपुरेषडंगनिगमाध्ये तद्विजैर्मडिते
ज्योतिर्वितिलकः फणीद्रचिते भाष्यकृतातिश्रमः ॥

॥ श्रीपतिः ततो नृपो विप्रसुहृत्पुरोधसः शिल्पज्ञभूगोत्सविदश्चलिंगिनः ध
नैश्वरत्नैः पशुभिः समर्चयन्सदांधदीनान्पुरवासिनस्तथेति ७ इति गृहप्रवेशप्रकरणम् अथग्रंथसमाप्तौ पितामहवर्षनशादूलविक्रीडितेन
ह आसीदिति धर्मपुरे नर्मदातीरग्रामविशेषे सप्तसिद्धश्चिंतामणिः रासीत् किंभूते धर्मपुरेषडंगानि शीक्षारी नितानि विद्यते यस्य एतादृशा यो निगमविद
स्तद्वैतारिणो हि जात्राह्यणादयस्ते मंडिते भूषिते कीदृशश्चिंतामणिर्ज्योतिर्वितिलक इव तिलकः ज्योतिर्विच्छेद इत्यर्थः पुनः कीदृशः फणीद्रः शेष
गः तद्रचिते भाष्ये महाभाष्यकृतातिश्रमोऽन्यभ्यासेन पुनः कीदृशश्चिंतामणिः तत्तज्जातकसंहितागणितकत तानितानि स्वल्पवृहदादिभेदे मानेक
विधः जातकानि जातकशास्त्राणिसंहिताः संहिताशास्त्राणिकरोतितादृशः गणितानि गणितशास्त्राणिकरोतितादृशः पुनः कीदृशः महाभूभुजानामान्यः

७॥
पुनः कीदृशः तर्कलिम्ब ॥ ७॥
७८

मु. ११०
प्र. १२०

कनिवेदवाक्यविलसदुद्धिः तर्केन्यायशास्त्रं अलंकृति अलंकारशास्त्रम् वेदवाक्यवेदवाक्यविचारप्रतिपादको ग्रंथो मीमांसशास्त्रवेदांतशा
स्त्रं चतेषु विलसती विलासयुक्ता बुद्धिर्यस्य सः ८ अथक्रमप्राप्ततातवर्णनं तेनैव वृत्तेनाह ज्योतिर्विदिति तत्तत्तुस्तस्य चिंतामणिर्देवज्ञसूनुः पु
त्रो नंतइति नाम्ना प्रथयाख्यातिमधिगतः प्राप्त आसीत् कीदृशः ज्योतिर्विद्वणवद्वितांघ्रिकमलः ज्योतिर्विदांगणेन समूहे नवंदितं चरणकमलप
स्यसः पुनः कीदृशः भूमंडले हस्कर इव अध्यायनद्वारा प्रकाश इत्यर्थः पुनः कीदृशः कृती कुशलः ग्रंथकरणसमर्थ इति शेषः ग्रंथकर्तृत्वमेवोत्तर
इति न प्रकाशयति योरम्याभितिरम्याजनिपद्विजातकपद्विदुष्टाशयध्वसिनी इष्टाः जन्मपद्विनिमार्गसंप्रदायानभिज्ञास्तेषामाशयमभिप्रायध्वंस

तत्तज्जातकसंहितामणितकमान्यो महाभूभुजांतर्कलंकृतवेदवाक्यविलसदुद्धिः सचिंतामणिः ८ ज्योतिर्विद्वणवं
द्वितांघ्रिकमलस्तत्तत्तुरासीत्कृतीनाम्ना चंतइति प्रथममधिगतो भूमंडलाहस्करः योरम्याजनिपद्वितिसंमकरोदुष्टाशय
ध्वसिनीटीकांचोत्तमकामधेमुगणितेकार्षीत्सतांप्रीत्ये ९ तदात्मजउदारधीर्विबुधनीलकंठानुजोराणेशपदपंकजहृदिनि
धायरामाभिधः गिरीशनगरेवरेभुजभुजेषु चंद्रैः १५२२ मितेशके विनिरमादिमंस्वलुमुहूर्त्तचिंतामणिम् १० ॥ इति श्रीदेवज्ञरा
मविरचितं मुहूर्त्तचिंतामणिसमाप्तम् ॥ ७५ यतिइतिदुष्टाशयध्वसिनीतामकरोत् तथाउत्तमेन्रह्यपहार्यपक्षप्रतिपादके कामधेनुगणि
तेग्रंथविशेषटीकांचसतांप्रीतयेकार्षीत्तवानित्यर्थः ९ अथस्वनामकथनपूर्वकं ग्रंथसमाप्तिरुत्थीच्छदसाह तदात्मजइतितस्थानतस्यात्मजी
रामाभिधोगिरीशनगरेवाराणस्यामुहूर्त्तोचिंतामणिमुहूर्त्तचिंतामणिवामधेयग्रंथं भुजभुजेषु चंद्रैः १५२२ मितेशके द्वाविंशत्यधिकस्वच्छदशशत
मितिशके विनिरमादकार्षीत्शेषस्फुटम् १० ॥ इति श्रीदेवज्ञानतस्मत्तद्देवज्ञरामविरचितायां स्वकृतमुहूर्त्तचिंतामणिटीकायां प्रसिद्धा सरायां
गृहप्रवेशप्रकरणत्रयोदशसंपूर्णम् समाप्तम् ॥ लिखितमहादेवहीक्षिततिलकेन ॥ सम्वत् १९३० मि. कुवारवदि २ वारं सोमवार

रामः
१२०

॥ इतिमुहूर्तेचित्तामणिस्रमितोसराटीकासमाप्ताः ॥ सम्वत् १९३० ॥ ४५ ॥

